การพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เพื่อสร้างประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

ณัฐฐิณีภรณ์ ปิงแก้ว

วิทยานิพนธ์เสนอมหาวิทยาลัยพะเยา เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
หลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยวและการโรงแรม
มิถุนายน 2563

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยพะเยา

การพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เพื่อสร้างประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

ณัฐฐิณีภรณ์ ปิงแก้ว

วิทยานิพนธ์เสนอมหาวิทยาลัยพะเยา เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
หลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยวและการโรงแรม
มิถุนายน 2563

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยพะเยา

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

การพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่
เพื่อสร้างประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

ของ ณัฐฐิณีภรณ์ ปิงแก้ว

ได้รับการพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
หลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยวและโรงแรม
ของมหาวิทยาลัยพะเยา

.....ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์
(ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.สมบัติ กาญจนกิจ)

.....ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
(ดร.ชมพูนุช จิตติถาวร)

.....กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
(รองศาสตราจารย์ชวลีย์ ณ ถลาง)

.....กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กาญจน์นภา พงศ์พนรัตน์)

.....อาจารย์บัณฑิตศึกษา
(ดร.ผกามาศ ชัยรัตน์)

.....คณบดีวิทยาลัยการจัดการ
(ดร.ศรีสุดา จงสิทธิผล)

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี เนื่องจากผู้วิจัยได้รับความกรุณาจากคณาจารย์ที่ปรึกษา ได้แก่ ดร.ชมพูนุช จิตติถาวร รองศาสตราจารย์ชวลีย์ ณ ถลาง และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กาญจน์นภา พงศ์พนรัตน์ ที่ได้สละเวลาให้คำปรึกษาและคำแนะนำที่ทรงคุณค่าอย่างยิ่งในการดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.สมบัติ กาญจนกิจ ประธานกรรมการสอบและคณะกรรมการสอบทุกท่าน ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่กรุณาสละเวลาตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และขอกราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญในการสนทนากลุ่มทุกท่านที่ให้คำแนะนำและเสนอข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัยในครั้งนี้

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเจ้าหน้าที่กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชทุกท่าน หัวหน้าอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ และเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ทุกท่านที่กรุณาให้ผู้วิจัยสัมภาษณ์และเก็บข้อมูล และขอกราบขอบพระคุณนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยทุกท่านในการให้ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ที่ให้การสนับสนุนเวลาในการศึกษาระดับปริญญาเอก

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ มหาวิทยาลัยพะเยาที่ให้ทุนสนับสนุนการดำเนินทำวิทยานิพนธ์เพื่อใช้ในการดำเนินงานวิจัยจนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ขอขอบพระคุณ อาจารย์ ดร.ณัฏฐกิตติ์ ตันสมรส ที่คอยชี้แนะและให้คำปรึกษาด้านความรู้ทางวิชาการ ขอขอบพระคุณ อาจารย์วีรภัทร ภคพงศ์พันธ์ ที่ให้กำลังใจและคอยช่วยเหลือในด้านวิชาการ ขอขอบพระคุณ อาจารย์ ดร.อภิศักดิ์ คู่กระสังข์ ที่คอยช่วยเหลือในด้านการตีพิมพ์บทความ ขอขอบพระคุณ อาจารย์ ดร.อรรถพงศ์ ศรีตะลาลัย ที่ช่วยเหลือในการให้คำปรึกษาการด้านวิชาการและแนวทางการดำเนินการทางเอกสาร ขอขอบพระคุณอาจารย์ ดร.ศิวศักดิ์ ปานสุขุม ที่คอยเป็นที่ปรึกษาด้านภาษาอังกฤษ และขอขอบพระคุณนางสาวภควัฒรัชต์ แสงเดือนฉาย ที่ให้คำแนะนำและให้กำลังใจทุกครั้งที่ผู้วิจัยรู้สึกท้อแท้หมดกำลังใจคอยอยู่เคียงข้าง คอยสนับสนุนในการดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้

สุดท้ายนี้ ขอกราบขอบพระคุณบิดา คุณก๋องคำ ปิงแก้ว มารดา คุณนวลทา ปิงแก้ว พี่สาว ทพญ. วัลธินี สยามพันธ์ และพี่เขย นอ. ศักดิ์เสรี สยามพันธ์ ที่เป็นกำลังใจสำคัญ

ในการศึกษาครั้งนี้ คอยให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษาและให้กำลังใจในยามที่ผู้วิจัยเกิดความท้อแท้และหมดหวัง เป็นแรงผลักดันให้ผู้วิจัยสามารถฝ่าฟันอุปสรรคและปัญหาทุกประการ จนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ณัฐฐิณีภรณ์ ปิงแก้ว

เรื่อง: การพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เพื่อสร้างประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

ผู้วิจัย: ณัฐฐิณีภรณ์ ปิงแก้ว วิทยานิพนธ์: ปร.ด. (การจัดการการท่องเที่ยวและโรงแรม), มหาวิทยาลัยพะเยา, 2563

ประธานที่ปรึกษา: ดร.ชมพูนุช จิตติถาวร, **กรรมการที่ปรึกษา:** รองศาสตราจารย์ชวลีย์ ณ ถลาง, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กาญจน์นภา พงศ์พนรัตน์

คำสำคัญ: การพัฒนาศักยภาพ, การจัดการการท่องเที่ยว, อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่, นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เพื่อสร้างประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่มาใช้บริการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ 2) เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ในปัจจุบัน 3) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เพื่อสร้างประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเจาะจง (Purposive Sampling) กับผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) โดยจำแนกออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทย เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ นักวิชาการด้านการท่องเที่ยว และผู้ประกอบการในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ คือ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) โดยแบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง (Semi-Structure Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ

ผลการศึกษา พบว่า 1) ด้านพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เดินทางมาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เคยมีประสบการณ์ในการท่องเที่ยว มักเดินทางมาท่องเที่ยวเป็นคู่สามีภรรยาโดยใช้รถยนต์ส่วนตัวทั้งประเภทไปเช้าเย็นกลับและพักค้างคืนโดยพักที่บ้านพักและลานกางเต็นท์ของอุทยาน กิจกรรมที่เข้าร่วมเป็นกิจกรรมที่ไม่ใช้พละกำลังมาก คือ การนั่งพักผ่อน ชมวิวทิวทัศน์และพักกางเต็นท์ ส่วนกิจกรรมที่ต้องใช้พละกำลัง คือ การเดินออกกำลังและการปั่นจักรยานระยะสั้น ในด้านความต้องการของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่มาใช้บริการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ พบว่า มีความต้องการต่อปัจจัยส่วนประสมทางด้านการตลาดในด้านลักษณะทางกายภาพคือต้องการให้พัฒนาและปรับปรุง ห้องน้ำ และสถานพยาบาล ด้านผลิตภัณฑ์ต้องการให้เพิ่มจุดท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ บ้านพักและลานกางเต็นท์ต้องการให้มีสภาพพร้อมใช้งานและจัดกิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ และด้านส่งเสริมการตลาดโดยการเพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์ 2) ศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ในปัจจุบัน พบว่า อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ไม่มีศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านที่พักในแหล่ง ด้านกิจกรรมและด้านการให้บริการเสริมของแหล่งท่องเที่ยว 3) ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ (7As Management in Khao Yai National Park Model for Senior Tourist) พบว่า ประกอบไปด้วย 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านสิ่งดึงดูดใจ (Attraction) 2) ด้านการเข้าถึง (Access) 3) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) 4) การพัฒนาศักยภาพการจัดการด้านการบริการเสริม (Ancillary Service) 5) การพัฒนาศักยภาพการจัดการด้านที่พัก (Accommodation) 6) การพัฒนาศักยภาพการจัดการด้านกิจกรรม (Activities) 7) การพัฒนาศักยภาพการจัดการด้านการรับรู้และการตระหนักรู้และสร้างประสบการณ์ (Awareness) โดยข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่สามารถนำแนวทางดังกล่าวมาพัฒนาในพื้นที่เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพ

Title: DEVELOPMENT OF TOURISM MANAGEMENT POTENTIAL IN KHAO YAI NATIONAL PARK FOR SENIOR TOURISTS' EXPERIENCE

Author: Natthineeporn Pinkaew, Dissertation: Ph.D. (Tourism and Hotel Management), University of Phayao, 2020

Advisor: Dr. Chomponuch Jittithavorn **Co-advisor:** Associate Professor Chawalee Na Talang, Assistance Professor Dr. Kannapa Pongponrat

Keywords: Potential Development, Tourism Management, Khao Yai National Park , Senior Tourist

ABSTRACT

The research on the development of potential in tourism management in Khao Yai National Park for senior tourists aimed to 1) study the tourist behaviors and specific necessities required by senior tourists who visit Khao Yai National Park, 2) analyze the potential of tourism management in Khao Yai National Park, and 3) propose guidelines for the development of tourism management in Khao Yai National Park to create positive experiences for senior tourists. The researcher of the current study used semi-structure in-depth interview as a tool to collect the data. Purposive sampling technique was used to identify the samplings of the study. A total of 4 participants were selected as samplings of the study which divided into 4 groups including Thai senior tourists, Khao Yai National Park officers, participants who work in tourism academic field, and entrepreneurs. Focus group method was selected in order to ascertain the results of the study according to the research objectives.

The study revealed that 1) most of the senior tourists, who visited Khao Yai National Park and were participants of the study, had experiences in visiting the national park at least twice. They mostly came to the park with their couple by private car, spent both one-day trip and stayed overnight at the park. For participants who stayed overnight, they mostly stayed at the accommodations provided by the national park and in a tent. According to the activities provided in the park, most of them participated with light physical activities include relaxing in the park while some of them preferred to participate with moderate activities include walking and riding a bicycle. In terms of their specific necessity when visiting the national park, it was found that they wanted the park to improve the quality of toilets and first aid. In terms of tourism products offered, most of them wanted the national park to offer more tourist spots, and improve the quality of accommodations, camping zone, and activities for being ready to serve the senior tourists. Also, they wanted the park to increase more channels on promoting the attraction site. 2) According to the potential of management in the national park, the study found that the park was unable to perform well in order to serve the senior tourists in 4 component including facilities provided, accommodations offered, activities provided, and additional service offered to the senior tourists. 3) The study suggested that in order to create positive experience for senior tourists when visiting Khao Yai National Park, the 7As Management in Khao Yai National Park Model for Senior Tourists needs to be developed. The management components include 1) Attraction 2) Access 3) Amenities 4) Ancillary Service 5) Accommodation 6) Activities and 7) Awareness. The researcher of the current study hopes that Khao Yai National Park can use this guideline and results of the study to develop the management system to support the senior tourists more efficiently.

สารบัญ

บทที่		หน้า
1	**บทนำ**	1
	ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
	คำถามการวิจัย	5
	วัตถุประสงค์ของการวิจัย	6
	ขอบเขตของการวิจัย	6
	นิยามศัพท์เฉพาะ	7
	ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย	8
2	**เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง**	10
	แนวคิดเกี่ยวกับกับศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว	11
	แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการและการจัดการการท่องเที่ยว	13
	แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยว	42
	แนวคิดเกี่ยวกับผู้สูงอายุ	48
	แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (7P's)	54
	มาตรฐานคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	56
	แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติ	60
	พื้นที่ศึกษา: อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่	80
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	97
	กรอบแนวคิดการวิจัย	109
3	**วิธีดำเนินการวิจัย**	110
	ประชากรและผู้ให้ข้อมูลหลัก	110
	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	113
	การเก็บรวบรวมข้อมูล	115
	การวิเคราะห์ข้อมูล	115

สารบัญ (ต่อ)

บทที่ **หน้า**

4 ผลการวิจัย 120

ผลการศึกษาพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ที่มาใช้บริการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ 120

ผลการศึกษาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ในปัจจุบัน 150

แนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ เขาใหญ่ เพื่อสร้างประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ 233

5 บทสรุป 257

สรุปผลการวิจัย 258

อภิปรายผลการวิจัย 273

ข้อเสนอแนะ 286

บรรณานุกรม 289

ภาคผนวก 303

ภาคผนวก ก คู่มือการจัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับกลุ่มคนพิการและ ผู้สูงอายุ สิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการสำหรับ การท่องเที่ยวผู้สูงอายุ 304

ภาคผนวก ข มาตรฐานบ้านพักสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ 324

ภาคผนวก ค แบบสอบถามเพื่อการวิจัยสำหรับนักท่องเที่ยว 330

ภาคผนวก ง แบบสอบถามเพื่อการวิจัย สำหรับเจ้าหน้าที่และนักวิชาการ 337

ภาคผนวก จ แบบสอบถามเพื่อการวิจัย สำหรับผู้ประกอบการร้านอาหาร 342

ภาคผนวก ฉ แบบสอบถามเพื่อการวิจัย สำหรับผู้ประกอบการยานพาหนะ 346

ภาคผนวก ช รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือการวิจัย 349

สารบัญ (ต่อ)

บทที่ **หน้า**

ภาคผนวก ซ รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการสนทนากลุ่ม (Focus Group) 350
ภาคผนวก ฌ ภาพการเก็บข้อมูล 351

ประวัติผู้วิจัย 353

สารบัญตาราง

ตาราง **หน้า**

1 แสดงสถิติจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางไปท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติสูงสุด 5 อันดับแรก ระหว่างปี พ.ศ. 2560–2562 2

2 แสดงตารางสถิตินักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เดินทางมาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ปี พ.ศ. 2560–2562..... 3

3 แสดงพื้นที่อุทยานแห่งชาติในประเทศไทย 73

4 แสดงวิธีการศึกษา..... 117

5 แสดงสรุปพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยที่เดินทางไปท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ 145

6 แสดงสรุปความต้องการของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่มีปัจจัยส่วนผสมการตลาด (7PS)..... 146

7 แสดงสรุปผลการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ..... 164

8 แสดงสรุปผลการสัมภาษณ์นักวิชาการด้านการท่องเที่ยว..... 179

9 แสดงสรุปผลการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติและนักวิชาการด้านการท่องเที่ยว 183

10 แสดงผลการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการร้านอาหารในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่..... 193

11 แสดงผลการสัมภาษณ์ของผู้ประกอบการด้านยานพาหนะในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ 198

12 แสดงผลการสัมภาษณ์ด้านส่วนผสมทางการตลาดการท่องเที่ยว (7Ps) สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่จากนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ผู้ประกอบการร้านอาหารในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ และผู้ประกอบการยานพาหนะในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ 200

13 แสดงผลการสัมภาษณ์ศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยว (6As) ในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เพื่อสร้างประสบการณ์แก่ผู้สูงอายุ จากเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติและนักวิชาการด้านการท่องเที่ยว 206

14 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านส่วนผสมการตลาดการท่องเที่ยว (7Ps) สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่..... 213

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง **หน้า**

15 แสดงสรุปผลการวิเคราะห์ศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ (6As)..... 217

16 แสดงสรุปผลการวิเคราะห์จากขั้นตอนที่ 1 ขั้นตอนที่ 2 และองค์ประกอบของแนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เพื่อสร้างประสบการณ์แก่ผู้สูงอายุ..... 225

17 แสดงผลสรุปการประเมินร่างแนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เพื่อสร้างประสบการณ์แก่ผู้สูงอายุ (7As Management in National Park Model for Senior Tourist) และข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่ม (Focus Group) 230

18 แสดงแนวทางในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ 240

19 แสดงแนวทางการพัฒนาด้านที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่..... 245

20 แนวทางการพัฒนากิจกรรมในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ..... 250

21 แสดงแนวทางการจัดทำแผนพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เพื่อสร้างประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ..... 283

22 แสดงจำนวนที่จอดรถสำหรับผู้พิการและนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ 306

สารบัญภาพ

ภาพ		หน้า
1	ระบบการท่องเที่ยวพื้นฐาน (A Basic Tourism System)	16
2	องค์ประกอบทางการท่องเที่ยว	19
3	ความสัมพันธ์ของการท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ ที่รวมตัวกันเป็นการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์	35
4	ที่ตั้งและอาณาเขตติดต่อของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่	82
5	สถานที่ท่องเที่ยวภายในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่	88
6	กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)	109
7	กรอบงานวิจัย (Research Framework)	119
8	ร่างแนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เพื่อสร้างประสบการณ์แก่ผู้สูงอายุ	227
9	แนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เพื่อสร้างประสบการณ์แก่ผู้สูงอายุ (7As Management in National Park Model for Senior Tourist)	235
10	แนวทางการพัฒนาด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ	238
11	แนวทางในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่	241
12	แนวทางการพัฒนาการให้บริการในแหล่งท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ	243
13	แนวทางการพัฒนาการให้บริการในแหล่งท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ (ภายนอกอาคาร)	246
14	แนวทางการพัฒนาการให้บริการในแหล่งท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ (ภายในห้องพัก)	247
15	แนวทางการพัฒนาลานกางเต็นท์สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ	248
16	แนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เพื่อสร้างประสบการณ์แก่ผู้สูงอายุ (7As Management in National ParkModel for Senior Tourist)	268

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพ		หน้า
17	ตำแหน่งและลักษณะที่จอดรถ	305
18	ตำแหน่งป้ายที่จอดรถคนพิการแนวตั้ง	307
19	ความชันของทางลาด	307
20	ลักษณะและพื้นผิวของทางลาด	308
21	ราวจับ	309
22	พื้นผิวต่างสัมผัส	309
23	ลักษณะตำแหน่งห้องน้ำคนพิการและผู้สูงอายุ	310
24	ลักษณะและขนาดประตูห้องน้ำ	311
25	ลักษณะและตำแหน่งโถสุขภัณฑ์	312
26	ลักษณะและตำแหน่งอ่างล้างมือและกระจกเงา	313
27	ลักษณะและตำแหน่งที่ถ่ายปัสสาวะชาย	314
28	ลักษณะและตำแหน่งอุปกรณ์สัญญาณแจ้งเหตุฉุกเฉิน	315
29	ลักษณะและตำแหน่งจุดบริการข้อมูล	315
30	สัญลักษณ์ สี ขนาด และตำแหน่งของป้ายสัญลักษณ์	316
31	ตำแหน่งสัญลักษณ์แสดงทางไปสู่สิ่งอำนวยความสะดวก	317
32	ลักษณะ พื้นผิว ขนาด ระดับพื้น และทางระบายน้ำของเส้นทางศึกษาธรรมชาติ และทางเดินสัญจร	318
33	ตำแหน่ง ลักษณะ และขนาดที่นั่งพักสำหรับคนพิการ	319
34	พื้นผิว ขนาด และราวจับบันไดสำหรับคนพิการ	320
35	ลักษณะห้องอาบน้ำสำหรับคนพิการ	321
36	พื้นที่ปิกนิกและพื้นที่กางเต็นท์	322
37	พื้นผิวต่างสัมผัสเตือนสำหรับคนพิการ	323
38	ทางเข้าอาคารสถานที่สำหรับคนพิการ	325
39	ภายในห้องพักอาศัยสำหรับคนพิการ	326
40	ห้องน้ำภายในห้องพักสำหรับคนพิการ	327
41	สวิตซ์/ปลั๊กไฟภายในห้องพักสำหรับคนพิการ	328

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพ **หน้า**

42 ภาพการสัมภาษณ์ ณ กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืชและอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ 351
43 ภาพการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยว ณ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่..... 352

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่สามารถสร้างรายได้ให้กับทุกประเทศทั่วโลก มีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจโลก และไม่เพียงแต่สามารถเพิ่มช่องทางรายได้ให้กับประเทศ ยังสร้างอานิสงส์ต่อธุรกิจต่อเนื่องในหลายภาคส่วน พร้อมกับการจ้างงานและกระจายรายได้ไปสู่ประชาชน (ประชาชาติธุรกิจออนไลน์, 2561, สื่อออนไลน์) จากรายงานขององค์การการท่องเที่ยวโลก (United Nation of World Tourism Organization: UNWTO) รายงานว่าในปี พ.ศ. 2561 มีนักท่องเที่ยวทั่วโลกจำนวนถึง 1.4 พันล้านคน ขยายตัวร้อยละ 5.6 จากปี พ.ศ. 2560 และในด้านรายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยว เป็นมูลค่ากว่า 1,451 พันล้านเหรียญสหรัฐ โดยภูมิภาคที่มีรายได้จากการท่องเที่ยวสูงสุด คือ ภูมิภาคยุโรป 570 พันล้านเหรียญสหรัฐ รองลงมา ได้แก่ ภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิค 435 พันล้านเหรียญสหรัฐ ภูมิภาคอเมริกา 333 พันล้านเหรียญสหรัฐ ภูมิภาคตะวันออกกลาง 73 พันล้านเหรียญสหรัฐ และแอฟริกา 38 พันล้านเหรียญสหรัฐ ตามลำดับ (สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2562, สื่อออนไลน์) และคาดการณ์ว่าในปี ค.ศ. 2027 จะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องถึงร้อยละ 3.9 นอกจากนี้ องค์การท่องเที่ยวโลกได้พยากรณ์ว่า ในปี พ.ศ. 2573 จะมีนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศจำนวนถึง 1,800 ล้านคน (World Tourism Organization, 2017, Online) ซึ่งเป็นนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในทวีปยุโรปมากที่สุดจำนวน 717 ล้านคน รองลงมา คือ ทวีปเอเชียตะวันออกและแปซิฟิก จำนวน 397 ล้านคน ส่งผลให้ทวีปเอเชียตะวันออกและแปซิฟิกมีแนวโน้มเป็นจุดหมายปลายทางแห่งใหม่ที่ได้รับความนิยมมากขึ้นรวมถึงประเทศไทยตั้งอยู่ในภูมิภาคนี้ ซึ่งประเทศไทยถือได้ว่าเป็นประเทศที่มีความอุดมสมบูรณ์และมีความหลากหลายทางด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว เช่น แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอันสะท้อนถึงขนบธรรมเนียมและประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ของประเทศไทยรวมถึงความสมบูรณ์ของทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติและความสวยงามของแหล่งท่องเที่ยวประกอบกับสิ่งสำคัญที่ทำให้ประเทศไทยเป็นที่รู้จักไปทั่วโลกมากขึ้น คือ อัธยาศัยไมตรีของคนในชาติและรอยยิ้มที่สร้างเสน่ห์ให้กับผู้คนไปทั่วโลก ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในประเทศไทยเจริญเติบโตขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากรายงานของกรมการท่องเที่ยวพบว่า จำนวนสถิตินักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทย มีอัตราเพิ่มขึ้นทุกปี โดยใน

ปี พ.ศ. 2561 มีจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งหมด 38,178,194 คน เป็นรายได้เข้าประเทศถึง 1,876,136.90 ล้านบาท (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2562, สื่อออนไลน์) นอกจากนี้ จากรายงานสถิตินักท่องเที่ยวภายในประเทศ ปี พ.ศ. 2561 จำนวนนักท่องเที่ยวภายในประเทศมีจำนวนถึง 125,471,265 คน และแหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวชาวไทยนิยมเดินทางไปท่องเที่ยว คือ แหล่งท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม โบราณสถาน ประวัติศาสตร์ และมากที่สุด คือ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ได้แก่ อุทยานแห่งชาติ จากสถิติการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติของประเทศไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2560-2562 สามารถสรุปสถิติอุทยานแห่งชาติที่มีจำนวนนักท่องเที่ยวสูงสุด 5 อันดับ ดังแสดงรายละเอียดในตาราง 1

ตาราง 1 แสดงสถิติจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางไปท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติสูงสุด 5 อันดับแรก ระหว่างปี พ.ศ. 2560-2562

ปี พ.ศ. 2560		ปี พ.ศ. 2561		ปี พ.ศ. 2562	
รายชื่ออุทยาน	**จำนวน (คน)**	**รายชื่ออุทยาน**	**จำนวน (คน)**	**รายชื่ออุทยาน**	**จำนวน (คน)**
อช.เขาใหญ่	1,458,759	อช.เขาใหญ่	1,408,103	อช.เขาใหญ่	1,459,829
อช.เขาคิชกูฏ	941,760	อช.เขาคิชกูฏ	937,655	อช.เขาคิชกูฏ	1,176,149
อช.น้ำตกพลิ้ว	606,204	อช.ดอยอินทนนท์	631,865	อช.น้ำตกพลิ้ว	652,504
อช.ดอยอินทนนท์	672,389	อช.น้ำตกพลิ้ว	594,777	อช.ดอยอินทนนท์	648,972
อช.เขาแหลมหญ้าหมู่เกาะเสม็ด	495,565	อช.เขาแหลมหญ้าหมู่เกาะเสม็ด	500,304	อช.เขาแหลมหญ้าหมู่เกาะเสม็ด	494,047

หมายเหตุ: ดัดแปลงจากรายงานสถิตินักท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติ

ที่มา: กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช, 2562,

จากตาราง 1 สรุปได้ว่า อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เป็นอุทยานแห่งชาติที่มีจำนวนนักท่องเที่ยวชาวไทยเดินทางมาท่องเที่ยวมากที่สุดเป็นอันดับหนึ่งของประเทศ สาเหตุที่ทำให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เนื่องจากอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เป็นที่รู้จักและได้รับการยอมรับจากทั่วโลกว่าเป็นอุทยานแห่งชาติที่ดีที่สุดแห่งหนึ่งในภาคพื้นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และได้รับการยกย่องว่าเป็นอุทยานแห่งชาติที่สำคัญแห่งหนึ่งของโลก (กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช, 2559) นอกจากนี้ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ยังเป็นหนึ่งในพื้นที่คุ้มครองที่ได้รับการประกาศจากองค์การเพื่อการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ให้เป็นมรดกโลกทางธรรมชาติลำดับที่ 184

จากทั่วโลก เมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม พ.ศ. 2548 ภายใต้ชื่อ “ผืนป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่” ซึ่งประกอบด้วยพื้นที่คุ้มครอง จำนวน 5 แห่ง ได้แก่ อุทยานแห่งชาติแห่งชาติเขาใหญ่ อุทยานแห่งชาติทับลาน อุทยานแห่งชาติปางสีดา อุทยานแห่งชาติตาพระยาและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่ (กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช, 2559) และได้รับการยกย่องให้เป็นอุทยานมรดกแห่งอาเซียนในปี 2557 (กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช, 2560)

อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จึงเป็นจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่ชื่นชอบธรรมชาติ และนอกจากนี้ จากการศึกษาจำนวนสถิติของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวยังอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ระหว่างปี พ.ศ. 2560-2562 ยังพบว่านอกจากนักท่องเที่ยวทั่วไปแล้ว ยังมีนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เดินทางมาท่องเที่ยว ซึ่งสามารถจำแนกจำนวนของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ดังตารางแสดงรายละเอียดในตาราง 2 ได้ดังนี้

ตาราง 2 แสดงตารางสถิตินักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เดินทางมาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ปี พ.ศ. 2560-2562

ปี พ.ศ.	จำนวนนักท่องเที่ยว (คน)		คิดเป็นร้อยละ
	ผู้สูงอายุ (60 ปีบริบูรณ์ ขึ้นไป)	ทั่วไป (ต่ำกว่า 60 ปี)	
2560	43,190	1,481,987	3
2561	43,360	1,297,778	3.2
2562	44,611	1,413,519	3.2

หมายเหตุ: ดัดแปลงจากรายงานสถิตินักท่องเที่ยวผู้สูงอายุและคนพิการที่เข้าไปในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ในปี พ.ศ. 2562

ที่มา: อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่, 2562

จากตาราง 2 แสดงให้เห็นว่า จำนวนสถิติของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับการเติบโตของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่องค์การการท่องเที่ยวโลก (UNWTO) ได้คาดการณ์ ว่าปี พ.ศ. 2573 จะมีนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุมากกว่า 611 ล้านคน โดยนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ มีอิสระมากกว่านักท่องเที่ยวช่วงวัยอื่น เพราะไม่มีภาระด้านการทำงานที่จำกัดให้ท่องเที่ยวเฉพาะช่วงเวลาวันหยุดประจำสัปดาห์ หรือช่วงวันหยุดยาวเท่านั้น มีกำลังซื้อจากเงินสะสม และสวัสดิการจากรัฐบาล นักท่องเที่ยวสูงอายุบางคนยังมีผู้ติดตามด้วย ทำให้สามารถสร้างรายได้เพิ่มขึ้นจากค่าใช้จ่ายของผู้ติดตามที่มาท่องเที่ยวด้วยกันกับผู้สูงอายุ

ซึ่งนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้สามารถสร้างรายได้ให้ประเทศไทยสูงถึง 195,891 ล้านบาท โดยเป็นรายได้ที่เกิดจากนักท่องเที่ยวสูงอายุชาวต่างชาติ 183,869 ล้านบาท และนักท่องเที่ยวสูงอายุชาวไทย จำนวน 12,022 ล้านบาท และในปี พ.ศ. 2564 ประเทศไทยจะมีนักท่องเที่ยวสูงอายุสูงถึง 6.2 ล้านคน (วิลาสินี ยนต์วิกัย, 2562) โดยพบว่า นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยมีพฤติกรรมการท่องเที่ยว เพื่อพักผ่อนฟื้นฟูร่างกายและจิตใจ นิยมท่องเที่ยวในประเทศใช้ระยะเวลาในการท่องเที่ยว 1-3 วัน นิยมการท่องเที่ยวในช่วงเทศกาลประเพณี โดยไม่จำกัดว่าจะอยู่ในช่วงฤดูกาลไหนของประเทศ โดยมักเดินทางท่องเที่ยวกับบุตรหลาน ญาติพี่น้อง หรือคนในครอบครัว นิยมกิจกรรมที่ได้ชมธรรมชาติ ทัศนียภาพงดงาม เช่น ป่าไม้ ภูเขา น้ำตก น้ำพุ ทะเล ซึ่งการท่องเที่ยวจะมีบุตรหลาน ญาติ และคนในครอบครัวเป็นคนหาข้อมูลและจัดการวางแผนการท่องเที่ยว ในส่วนของอาหารนั้นชื่นชอบอาหารเพื่อสุขภาพ เน้นการท่องเที่ยวที่มีเวลาพักผ่อนไม่เหนื่อยจนเกินไป พาหนะเดินทางที่ขึ้นลงสะดวก พื้นไม่สูง ประตูมีขนาดกว้าง ที่พักมีสิ่งอำนวยความสะดวกที่ออกแบบสำหรับผู้สูงอายุ มีลิฟต์ หรืออยู่ชั้นล่าง มีทางลาด มีเจ้าหน้าที่นำเที่ยวที่มีความรู้ให้ข้อมูลสำคัญของแต่ละสถานที่ท่องเที่ยวได้อย่างละเอียด และควรมีความสามารถด้านการปฐมพยาบาล (กรวรรณ สังขกรณ์ และสุรีย์ บุญญานุพงศ์, 2558)

สำหรับการวางแผนด้านนโยบายของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช นั้น กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของกลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุจึงมีนโยบายการรองรับและส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยให้อุทยานแห่งชาติทุกแห่งดำเนินการจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ โดยเฉพาะสอดรับกับนโยบายของรัฐบาลในการส่งเสริมการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ เช่น โครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุในแหล่งท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐาน (สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2562, สื่อออนไลน์) โดยกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ได้จัดทำแผนแม่บทอุทยานแห่งชาติแบบบูรณาการ ปี พ.ศ. 2560-2564 เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการพัฒนาอุทยานแห่งชาติ ภายใต้กรอบการดำเนินงานแบบบูรณาการร่วมกับยุทธศาสตร์และกลยุทธ์พัฒนาการท่องเที่ยวไทย (พ.ศ. 2555-2559) และแผนปฏิบัติราชการ 4 ปี กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช (พ.ศ.2555-2558) กำหนดเป็นนโยบายในการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยเน้นการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ โดยการพัฒนาและซ่อมแซมสิ่งอำนวยความสะดวกในอุทยานแห่งชาติ เพื่อให้เกิดความเสมอภาคในการเข้าไปท่องเที่ยว จัดทำระบบสื่อความหมายธรรมชาติ ให้ความรู้ความเข้าใจและกระตุ้นจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติแก่

นักท่องเที่ยว อนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าให้คงความหลากหลายทางชีวภาพ และเพิ่มประสิทธิภาพหน่วยปฏิบัติการกู้ภัยประจำอุทยานแห่งชาติ เพื่อดูแลรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวทุกประเภท (กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช, 2560, หน้า 22) ดังนั้น อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่จึงได้ตอบรับนโยบาย โดยการจัดทำแผนงานและดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนาและปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ ที่จอดรถ ห้องน้ำ ทางลาด และราวจับให้เป็นไปตามหลักอารยสถาปัตย์เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุแต่ยังดำเนินการไม่ครอบคลุมในทุกแหล่งท่องเที่ยว จุดบริการและที่พัก (กาญจนวดี พวงชื่น, 2561) นอกจากนี้ จากการประเมินสภาพแวดล้อมภายในของอุทยานแห่งชาติอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ยังพบว่ามีจุดอ่อนในด้านสถานภาพการเป็นแหล่งนันทนาการและแหล่งการเรียนรู้ คือ สิ่งอำนวยความสะดวก อาคารบ้านพักต่าง ๆ ค่อนข้างเก่า และต้องการการบำรุงรักษาซ่อมแซม และควรพัฒนาในการเข้าถึงในแหล่งนันทนาการสำคัญ เป็นแหล่งท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุและนักท่องเที่ยวที่มีข้อจำกัดทางกายภาพ บริเวณเขตบริการบางแห่งยังไม่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุได้ (สำนักอุทยานแห่งชาติ, 2561, หน้า 128)

นอกจากนโยบายของกรมอุทยานฯ ยังมีการศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อคนทั้งมวลในอุทยานแห่งชาติ ยังพบว่าในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาตินั้น พบการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุน้อย ทำให้เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวไม่ได้ ไม่สะดวกและไม่ปลอดภัย ซึ่งการท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติ นับว่าเป็นการพักผ่อนและสร้างประสบการณ์ชีวิตที่ได้รับความนิยมจากคนทุกกลุ่ม ที่หากสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ จะลดความไม่เท่าเทียมและสร้างสุขภาวะที่ดีให้แก่ผู้สูงอายุได้ด้วย (ชุมเขต แสวงเจริญ, ดรรชนี เอมพันธุ์ และกำธร กุลชล, 2560, หน้า 96)

ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญในการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เพื่อสร้างประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ เพื่อสอดรับนโยบายของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช นำไปสู่การรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุเพื่อสร้างเสริมประสบการณ์ให้กับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เดินทางมาท่องเที่ยวภายในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ในอนาคตต่อไป

คำถามการวิจัย

1. พฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่มาใช้บริการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เป็นอย่างไร

2. ศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ในปัจจุบันเป็นอย่างไร

3. แนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เพื่อสร้างประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่มาใช้บริการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

2. เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ในปัจจุบัน

3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตทางด้านพื้นที่

อุทยานแห่งชาติที่มีแหล่งท่องเที่ยวของประเทศไทย มีจำนวนทั้งหมด 155 แห่ง ที่ได้ขึ้นทะเบียนเป็นอุทยานแห่งชาติ ตามพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ 2504 ในปัจจุบัน ในการวิจัยครั้งนี้ เลือกศึกษาอุทยานแห่งชาติทางบก เพื่อทำการศึกษาถึงกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวแล้วนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ จากนั้นนำมาสร้างเป็นรูปแบบ โดยเกณฑ์ที่ใช้ในการเลือกครั้งนี้ คือ เกณฑ์ด้านจำนวนสถิตินักท่องเที่ยวที่เดินทางไปท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติมากที่สุดย้อนหลัง 5 ปี

ดังนั้น ขอบเขตด้านพื้นที่ของงานวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกอุทยานแห่งชาติที่ผ่านการขึ้นทะเบียนเป็นอุทยานแห่งชาติตาม พรบ. อุทยานแห่งชาติ 2504 เป็นที่เรียบร้อยแล้ว และมีจำนวนนักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวมากที่สุด ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557-2561 และเป็นมรดกโลกทางธรรมชาติ มีระบบการบริหารจัดการที่เป็นสากล ได้แก่ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

ขอบเขตด้านประชากรและผู้ให้ข้อมูลหลัก

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยจึงได้แบ่งขอบเขตด้านประชากรและผู้ให้ข้อมูลหลักออกเป็น 4 กลุ่ม โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ในปี พ.ศ. 2562

2. เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ได้แก่ ผู้อำนวยการส่วนจัดการท่องเที่ยวและนันทนาการอุทยานแห่งชาติ เจ้าหน้าที่ส่วนจัดการท่องเที่ยวและนันทนาการอุทยานแห่งชาติ หัวหน้าอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เจ้าหน้าที่ที่มีหน้าที่รับผิดชอบด้านการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

3. นักวิชาการด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ อาจารย์ผู้สอนทางด้านการท่องเที่ยว

4. ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ได้แก่ ผู้ประกอบการร้านอาหาร และผู้ประกอบการยานพาหนะ

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ ต้องการที่จะพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เพื่อสร้างประสบการณ์และรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุให้มีกระบวนการในการจัดการที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

นิยามศัพท์เฉพาะ

งานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ให้คำนิยามศัพท์ไว้ ดังต่อไปนี้

การพัฒนา หมายถึง วิธีการดำเนินการในการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้นกว่าเดิม เพื่อให้เกิดการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเพื่อรองรับผู้สูงอายุ และใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงาน

ศักยภาพ หมายถึง ความพร้อมของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ในการดึงดูดนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุให้เดินทางมาท่องเที่ยว อันประกอบไปด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) สิ่งดึงดูดใจในแหล่งท่องเที่ยว (Attraction) 2) การเข้าถึง (Access) 3) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenity) 4) การบริการเสริม (Ancillary Service) 5) ที่พัก (Accommodation) และ 6) กิจกรรม (Activity)

การจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ หมายถึง กระบวนการวางแผนการจัดการทรัพยากร และการดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เพื่อให้สามารถรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุได้ ซึ่งประกอบไปด้วย ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน การจัดการด้านการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก และการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยวบนพื้นฐานความต้องการของผู้สูงอายุ

อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่เป็นอุทยานแห่งชาติแห่งแรกของประเทศไทย โดยครอบคลุมพื้นที่ 4 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดสระบุรี จังหวัดนครนายก จังหวัดนครราชสีมาและจังหวัดปราจีนบุรี ที่ให้บริการการท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยว

ประกอบด้วย แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ สิ่งอำนวยความสะดวก ที่พักทั้งประเภทบ้านพักและลานกางเต็นท์ รวมไปถึงกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ หมายถึง กลุ่มนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ซึ่งเป็นกลุ่มที่เริ่มเกษียณจากวัยทำงาน มีเงิน มีเวลาว่างมากขึ้น นิยมท่องเที่ยว โดยใช้ชีวิตบั้นปลายแสวงหากำไรชีวิตโดยการเดินทางไปท่องเที่ยว และต้องการการดูแลและบริการเป็นพิเศษมากกว่ากลุ่มนักท่องเที่ยวทั่วไป

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

1. ทราบพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เดินทางมาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เพื่อนำมาประกอบการวางแผนการในรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ รวมไปถึงนำมาพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพของการให้บริการให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว

2. ได้พัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติให้เหมาะสมกับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุและดึงดูดนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยเข้ามาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติได้

3. ได้แนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เพื่อสร้างประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ เพื่อนำมาเป็นแนวทางสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องนำไปใช้ในการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติและตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เดินทางมาใช้บริการรวมไปถึง อุทยานแห่งชาติทุกแห่งสามารถนำไปปรับใช้เพื่อก่อให้เกิดเป็นมาตรฐานเดียวกัน

จากการวิเคราะห์ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติในปัจจุบัน พบว่า นักท่องเที่ยวให้ความสนใจเดินทางไปท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเป็นจำนวนมาก และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เป็นอุทยานแห่งชาติที่มีจำนวนนักท่องเที่ยวเดินทางท่องเที่ยวมากที่สุดตลอด 5 ปีที่ผ่านมา ซึ่งนักท่องเที่ยวนั้นมีหลากหลายกลุ่ม รวมไปถึงกลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุด้วยเช่นกัน แต่จากการศึกษางานวิจัยที่ผ่านมา พบว่า มีการศึกษาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่และการท่องเที่ยวผู้สูงอายุอย่างมากมายหลากหลายมิติ เพื่อเป็นการพัฒนาผู้วิจัยจึงทำการศึกษาการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เพื่อสร้างประสบการณ์การท่องเที่ยวแก่ผู้สูงอายุ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจและได้ดำเนินการศึกษาวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวแนวคิดการจัดการ

การท่องเที่ยว การท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ พฤติกรรมนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ ดังที่จะกล่าวต่อไปในบทที่ 2

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาแนวความคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว แนวคิดการจัดการการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และพฤติกรรมนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ เพื่อนำมาใช้อ้างอิงและเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ และนำไปสู่การอภิปรายข้อสรุปให้ได้เป็นแนวความคิดในการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เพื่อสร้างประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบเอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว
2. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยว
   2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว
   2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
   2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์
   2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
3. แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยว
4. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวผู้สูงอายุ
5. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (7P’s)
6. มาตรฐานคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
7. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติ
8. พื้นที่ศึกษา: อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่
9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
   9.1 งานวิจัยในประเทศ
   9.2 งานวิจัยต่างประเทศ
10. กรอบแนวคิดการวิจัย

แนวคิดเกี่ยวกับศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว

การพิจารณาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว เป็นปัจจัยแรกของการวางแผนพัฒนาเพื่อให้การดำเนินการบรรลุวัตถุประสงค์ สุภาภรณ์ หาญทอง (2543) ได้ให้ความหมายคำว่าศักยภาพ ว่าเป็นความสามารถหรือความพร้อมในสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่เอื้ออำนวยต่อการจัดการไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงการพัฒนา และการปรับปรุงใด ๆ ดังนั้น แหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งจึงมีศักยภาพแตกต่างกัน แหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูงจะถูกจัดการเป็นอันดับแรก ดังนั้นการกำหนดปัจจัยการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ มีการใช้เครื่องมือที่เหมาะสมและน่าเชื่อถือ เพื่อจะนำไปใช้ประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างแม่นยำและแหล่งท่องเที่ยวนั้นมีการจัดการที่เหมาะสมต่อไป

จารุจน์ กลิ่นดีปลี (2541) ได้กำหนดหลักเกณฑ์การพิจารณาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวโดยต้องครอบคลุมองค์ประกอบการท่องเที่ยวทั้ง 4 ด้าน ดังนี้

1. เกณฑ์การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวที่ครอบคลุมองค์ประกอบด้านพื้นที่ คือ การดึงดูดนักท่องเที่ยวด้วยทรัพยากรทางธรรมชาติที่มีลักษณะเฉพาะ หรือมีความเป็นเอกลักษณ์ ประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุสถานที่มีความเกี่ยวเนื่องกับระบบนิเวศ วัฒนธรรมประเพณีในท้องถิ่น รวมทั้งต้องมีปัจจัยอื่นที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่ ได้แก่ ลักษณะภูมิทัศน์ ความสะดวก ในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว เช่น สภาพของเส้นทาง ฤดูกาล ระยะทางจากจุดศูนย์กลางการท่องเที่ยวในพื้นที่ ซึ่งมีความสอดคล้องกับ วิวัฒน์ชัย บุญยภักดิ์ (2529) ในด้านคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ ความสวยงาม ลักษณะเด่นในตัวเอง ความเก่าแก่ทางประวัติศาสตร์ ความสำคัญทางลัทธิและศาสนา บรรยากาศ สภาพภูมิทัศน์ทางธรรมชาติและวิถีชีวิต ด้านความสะดวกในการเข้าถึง ได้แก่ สภาพของเส้นทางท่องเที่ยว ลักษณะการเดินทางและระยะเวลาจากตัวเมืองไปยังแหล่งท่องเที่ยว

2. เกณฑ์การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวที่ครอบคลุมองค์ประกอบด้านการจัดการ คือ ความปลอดภัยในการท่องเที่ยวในพื้นที่และบริเวณใกล้เคียง การจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกในการเข้าถึง เช่น ถนน ไฟฟ้า แหล่งน้ำ การจัดการควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยวในพื้นที่ท่องเที่ยวไม่ให้เกินขีดความสามารถในการรองรับ การจัดการควบคุมกิจการท่องเที่ยวในพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับ วิวัฒน์ชัย บุญยภักดิ์ (2529) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ ที่พักแรม ร้านอาหาร เครื่องดื่ม สถานบริการต่าง ๆ ระบบไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ และการรักษาความปลอดภัย ด้านข้อจำกัดในการรองรับนักท่องเที่ยว ได้แก่ ข้อจำกัดด้านพื้นที่ ข้อจำกัดทางด้านบริการสาธารณูปโภค ปัญหาความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว และด้านความมีชื่อเสียงในปัจจุบันได้แก่ความเป็นที่รู้จักของแหล่งท่องเที่ยวและจำนวนนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว

3. เกณฑ์การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวที่ครอบคลุมองค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการ คือ การพิจารณาถึงความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ โอกาสในการสร้างจิตสำนึก และการให้การศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม มีความสอดคล้องกับวิวัฒน์ชัย บุญยภักดิ์ (2529) ด้านสภาพแวดล้อม ได้แก่ สภาพทางกายภาพ สภาพอากาศ ระบบนิเวศ และสภาพอื่น ๆ ของแหล่งท่องเที่ยว

4. เกณฑ์การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวที่ครอบคลุมองค์ประกอบ ด้านการมีส่วนร่วม คือ การพิจารณาว่า องค์กรท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการควบคุมดูแลแหล่งท่องเที่ยวในรูปแบบใดบ้าง และประชาชนในท้องถิ่นมีความพอใจ หรือสนใจที่จะให้แหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นของตนได้รับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวหรือไม่

ทั้งนี้ ในการพิจารณาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการพัฒนา เป็นสิ่งสำคัญในการศึกษาทรัพยากรที่มีอยู่ ก่อนที่จะดำเนินการวางแผนพัฒนาศักยภาพหรือสิ่งเสริมแหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้การดำเนินงานนั้นบรรลุวัตถุประสงค์ เป้าหมายและได้รับผลประโยชน์ตอบแทนอย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ประกอบที่นำมาเป็นเครื่องบ่งชี้ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว (ธรรมศักดิ์ โรจนสุนทร, 2542) มีดังนี้ ประกอบด้วย 4 ปัจจัยหลัก ได้แก่ ปัจจัยจูงใจหลักของการท่องเที่ยว พิจารณาจากสถานที่ตั้งและลักษณะของแหล่งท่องเที่ยวนั้นต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวหลาย ๆ ด้าน เช่น ความต้องการในด้านความสงบ ในการพักผ่อน ความสนุกสนาน การหาประสบการณ์ ซึ่งปัจจัยจูงใจหลักแบ่งได้ 3 ชนิด ได้แก่ ปัจจัยจูงใจด้านธรรมชาติ ปัจจัยจูงในด้านประวัติศาสตร์และศาสนา และปัจจัยจูงใจทางด้านกิจกรรมที่มนุษย์สร้างขึ้น ปัจจัยประกอบ ได้แก่ คุณค่าดึงดูดใจจากสภาพแวดล้อม ภูมิอากาศ ภูมิประเทศ และลักษณะภูมิทัศน์ที่เป็นเอกลักษณ์ ความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน สภาพเศรษฐกิจและสังคม ภัยธรรมชาติ และการเมือง ปัจจัยสนับสนุนและสิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ สิ่งอำนวยความสะดวกที่ได้มาตรฐาน ด้านที่พักและอาหาร การสื่อความหมาย ข้อมูลข่าวสาร การให้ข่าวสารประชาสัมพันธ์ ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เช่น ร้านจำหน่ายของที่ระลึก เป็นต้น และปัจจัยด้านโครงสร้างพื้นฐานและการคมนาคม ต้องพิจารณาถึงโครงข่ายการคมนาคม ทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ บริการสาธารณะ เช่น ไฟฟ้า น้ำ การระบายน้ำ การกำจัดขยะ ตลอดจนระบบการสื่อสารโทรคมนาคม

จากการศึกษา ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว คือ แหล่งท่องเที่ยวที่มีความพร้อมในการปรับปรุงและพัฒนา เพื่อสร้างความน่าสนใจของแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ ให้สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางมาท่องเที่ยวได้ โดยการพัฒนาศักยภาพของแหล่ง

ท่องเที่ยวนั้น ได้ใช้เกณฑ์ที่ครอบคลุมองค์ประกอบการท่องเที่ยวทั้ง 4 ด้าน คือ เกณฑ์การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวที่ครอบคลุมองค์ประกอบด้านพื้นที่ เกณฑ์การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวที่ครอบคลุมองค์ประกอบด้านการจัดการ เกณฑ์การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวที่ครอบคลุมองค์ประกอบด้านกิจกรรม และเกณฑ์การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวที่ครอบคลุมองค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม เพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวมีประสิทธิภาพในการรองรับนักท่องเที่ยว

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการและการจัดการการท่องเที่ยว

แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

ความหมายของการท่องเที่ยว

องค์การการท่องเที่ยวโลก หรือ UNWTO (United Nation World Tourism Organization, 2008, Online) อธิบายเกี่ยวกับการท่องเที่ยวไว้ว่า เป็นปรากฏการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม อันนำมาซึ่งการเคลื่อนที่ของผู้คนไปยังประเทศหรือสถานที่ที่ต่างจากสภาพแวดล้อมปกติของพวกเขาเพื่อวัตถุประสงค์ส่วนบุคคลหรือธุรกิจหรืออาชีพผู้คนเหล่านี้จะถูกเรียกว่าผู้มาเยือน (ซึ่งอาจจะเป็นนักท่องเที่ยว หรือนักท่องเที่ยวระยะสั้นประชาชนที่พำนักอยู่ในประเทศนั้น ๆ และผู้ที่ไม่ใช่ประชาชนของประเทศพำนัก) ร่วมทำกิจกรรมท่องเที่ยวต่าง ๆ และใช้จ่ายในการท่องเที่ยวและให้คำจำกัดความของการท่องเที่ยวว่า หมายถึง กิจกรรมการเดินทางการท่องเที่ยวที่เป็นการเดินทางจากสภาพแวดล้อมปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว ไม่เกิน 1 ปี โดยจะต้องเป็นการเดินทางด้วยความสมัครใจ และการท่องเที่ยวจะต้องเป็นการเดินทางด้วยวัตถุประสงค์ใด ๆ ก็ตามที่มิใช่เพื่อประกอบอาชีพหรือหารายได้

ส่วนพจนานุกรม Webster's Third New International Dictionary (Gove, 1993) ให้ความหมายคำว่า Tourism หมายถึง การท่องเที่ยว การเดินทางเพื่อความสราญใจและการบริหารงานธุรกิจเกี่ยวกับนักท่องเที่ยว ฉะนั้น ในการเดินทางท่องเที่ยวนั้นผู้เดินทางอาจจะมีเหตุผลในการเดินทางนั้นแตกต่างกันไป เช่น เดินทางเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ เดินทางเพื่อรักษาสุขภาพ เดินทางเพื่อเยี่ยมญาติ เดินทางเพื่อการกีฬา เป็นต้น ซึ่งการเดินทางเพื่อการท่องเที่ยวนั้นเป็นการผ่อนคลายความเครียดที่อาจจะเกิดขึ้นจากการงาน หรือเกิดขึ้นในชีวิตประจำวันพร้อม ๆ กับการได้รับรู้สัมผัสกับสิ่งแปลกใหม่ที่แตกต่างไปจากการดำเนินชีวิตอันเป็นปกติ ทำให้เกิดความเพลิดเพลินเป็นการเปิด โลกทัศน์ให้กว้างขึ้น ดังนั้น การท่องเที่ยวจึงเป็นการก่อให้เกิดความรู้และการติดต่อสื่อสาร ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างความเข้าใจของคนทั้งโลกเข้าด้วยกันอันจะนำไปสู่สันติสุขในการอยู่ร่วมกันทั้งปัจจุบันและอนาคต (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, 2540)

McIntosh and Gupta (1980) ได้กล่าวว่า การท่องเที่ยวเป็นการเดินทางเพื่อจุดหมายต่าง ๆ โดยมีมูลเหตุจูงใจ 4 ประเภท ดังนี้ 1) มูลเหตุจูงใจทางด้านกายภาพ หมายถึง ความต้องการท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ เช่น เข้าร่วมกิจกรรมทางการกีฬา หรือรักษาสุขภาพ พักผ่อนตากอากาศชายทะเล หรือร่วมกิจกรรมบันเทิงอื่น ๆ 2) มูลเหตุจูงใจทางวัฒนธรรม หมายถึง ความต้องการเรียนรู้เรื่องต่าง ๆ ในแหล่งอื่นที่มิใช่ที่อยู่เดิม ไม่ว่าจะเป็นด้านศิลปวัฒนธรรม นาฏศิลป์ดุริยางค์ศิลป์ประเพณีต่าง ๆ 3) มูลเหตุจูงใจด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล หมายถึง ความต้องการพบปะสังสรรค์กับผู้คนใหม่ ๆ หรือเพื่อนเก่า ญาติพี่น้อง 4) มูลเหตุจูงใจด้านสถานภาพและเกียรติภูมิ หมายถึง ความต้องการพัฒนาตนเองให้มีฐานะหรือเกียรติภูมิสูง อาจเป็นไปเพื่อการศึกษาการประชุมและการติดต่อธุรกิจ ส่วน McIntosh and Goeldner (1984) ให้ความหมายเพิ่มเติมว่า การท่องเที่ยว หมายถึง ผลรวมของปรากฏการณ์ต่าง ๆ และความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวกับธุรกิจและบริการต่าง ๆ รวมทั้งกับรัฐบาลประเทศเจ้าภาพและประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องอยู่ในกิจกรรมหรือกระบวนการในการดึงดูด โดยการให้การต้อนรับที่อบอุ่นเปี่ยมไมตรีแก่นักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือน ซึ่งได้สอดคล้องกับ Lumsdon (1999) ที่ได้กล่าวว่า การท่องเที่ยว คือ กิจกรรมต่าง ๆ ที่มีการติดต่อและสัมพันธ์กับกิจกรรมของบุคคล โดยสามารถเกิดขึ้นจากการที่เดินทางจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการพักผ่อนและการติดต่อธุรกิจ ซึ่งเอาเหตุผลกระบวนการแลกเปลี่ยนทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม อันเป็นองค์ประกอบพื้นฐานของการเดินทางและการท่องเที่ยว

นอกจากนี้ สหพันธ์องค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวระหว่างประเทศ: International Union of Official Travel Organization หรือ IUOTO (Goeldner and Ritchie, 2006) ได้ให้ความหมายของ การท่องเที่ยว ว่าจะต้องเป็นการท่องเที่ยวที่มีเงื่อนไขตามหลักสากลดังต่อไปนี้ คือ ต้องเป็นการเดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว โดยการเดินทางนั้นต้องเดินทางด้วยความสมัครใจ และต้องเป็นการเดินทางด้วยวัตถุประสงค์ใด ๆ ก็ตามที่มิใช่เพื่อประกอบอาชีพหรือหารายได้ในการเดินทางนั้น

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2545) ให้ความหมายของการท่องเที่ยว (Tourism) ว่าเป็นคำที่มีความหมายกว้างขวางครอบคลุมการเดินทางเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ การเล่นกีฬา การติดต่อธุรกิจตลอดจนการเยี่ยมเยือนญาติพี่น้อง จากนั้น สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2546) อธิบายเพิ่มว่า การท่องเที่ยวเป็นเรื่องที่มีความเกี่ยวข้องกับการเดินทางของนักท่องเที่ยวที่มีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันทั้งเป็นการเดินทางเพื่อพักผ่อนประกอบกิจกรรมตามความสนใจ หรือเพื่อประกอบธุรกิจที่เป็นส่วนหนึ่งของการทำงานแต่ไม่ได้เป็นการเดินทางเพื่อไปทำงานหรือประกอบอาชีพเป็นหลัก และการท่องเที่ยวยังเป็น

ปรากฏการณ์ของมนุษย์มาตั้งแต่ยุคโบราณ มีการเดินทางเพื่อไปค้าขาย พบปะญาติ พี่น้อง เยี่ยมชมเคารพสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ไปเล่นกีฬา และไปด้วยเหตุผลต่าง ๆ เป็นการเฉพาะตามความประสงค์ของผู้เดินทางในแต่ละช่วงเวลาในเวลาต่อ ๆ มาจนถึงยุคปัจจุบัน วิวัฒนาการของการท่องเที่ยวจึงกลายเป็นกิจกรรมเชื่อมโยงระหว่างการเดินทาง การท่องเที่ยว และการพักผ่อนหย่อนใจ (ฉลองศรี พิมลสมพงศ์, 2557)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสรุปความหมายของการท่องเที่ยวได้ว่า เป็นการเดินทางที่มีมาตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน ลักษณะที่เดินทางออกจากถิ่นที่อยู่ในปัจจุบันเป็นการชั่วคราว โดยมีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคลและมีรูปแบบในการเดินทางที่หลากหลาย ซึ่งการเดินทางนั้นต้องเป็นการเดินทางด้วยความสมัครใจ และไม่ได้เป็นการเดินทางเพื่อประกอบอาชีพหรือแสวงหารายได้

องค์ประกอบการท่องเที่ยว

Leiper (1990) ได้นำเสนอรูปแบบของการท่องเที่ยวขั้นพื้นฐาน ซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1. นักท่องเที่ยว (Tourists) ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญในระบบ เนื่องจากการท่องเที่ยวนั้นเป็นกิจกรรมของมนุษย์ ประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวคาดหวังก่อนจะได้มาสัมผัสและความทรงจำเกี่ยวกับประสบการณ์เหล่านั้น ภายหลังที่เดินทางกลับไปยังประเทศของตนเอง ถือว่าเป็นช่วงเวลาที่ดีที่สุดช่วงหนึ่งของชีวิต

2. องค์ประกอบด้านภูมิศาสตร์ (Geographical Elements) โดย Leiper (1990) ได้เสนอหัวข้อไว้ 3 ประการ ได้แก่

2.1 ภูมิภาคที่นำส่งนักท่องเที่ยว (The Traveller-Generating Region) ซึ่งจะเป็นพื้นที่ที่นักท่องเที่ยวออกจากที่ที่เคยอยู่อาศัย สาเหตุอาจมาจากความเหนื่อยล้าจากการงาน การหลีกหนีความจำเจของชีวิต ฯลฯ และกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวออกเดินทางและที่อยู่อาศัยจะเป็นจุดเริ่มต้นของการค้นหาข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับจุดหมายปลายทางที่จะเดินทางไป เริ่มกระบวนการจองตั๋วเครื่องบิน โรงแรม ฯลฯ และออกเดินทาง

2.2 ภูมิภาคจุดหมายปลายทางของการเดินทางของนักท่องเที่ยว (The Tourist Destination Region) ซึ่งเป็นจุดที่สำคัญที่สุดของการท่องเที่ยว พื้นที่จุดหมายปลายทางจะต้องมีการวางแผนยุทธศาสตร์ การจัดการและการลงมือปฏิบัติการด้านต่าง ๆ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่จะมาเยือนท้องที่

2.3 ภูมิภาคของเส้นทางเชื่อมโยง (The Tourist Route Region) เพื่อเป็นการเดินทางไปจุดหมายปลายทาง ซึ่งบางครั้งอาจมีแหล่งท่องเที่ยวบนเส้นทาง Transit ที่นักเดินทางอาจแวะเที่ยว

3. ระบบการท่องเที่ยวของพื้นที่จุดหมายปลายทาง (The Tourism Sector) ซึ่งรวมถึงการจัดการธุรกิจทุกประเภท เพื่อนำส่งสินค้าทางการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาถึง เช่น บริษัททัวร์ บริษัทจัดทัวร์ แหล่งท่องเที่ยว และอุตสาหกรรมบริการ การโรงแรม ภัตตาคาร การขนส่ง ฯลฯ องค์ประกอบทุกส่วนรวมกันประสานงานกันเพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยว

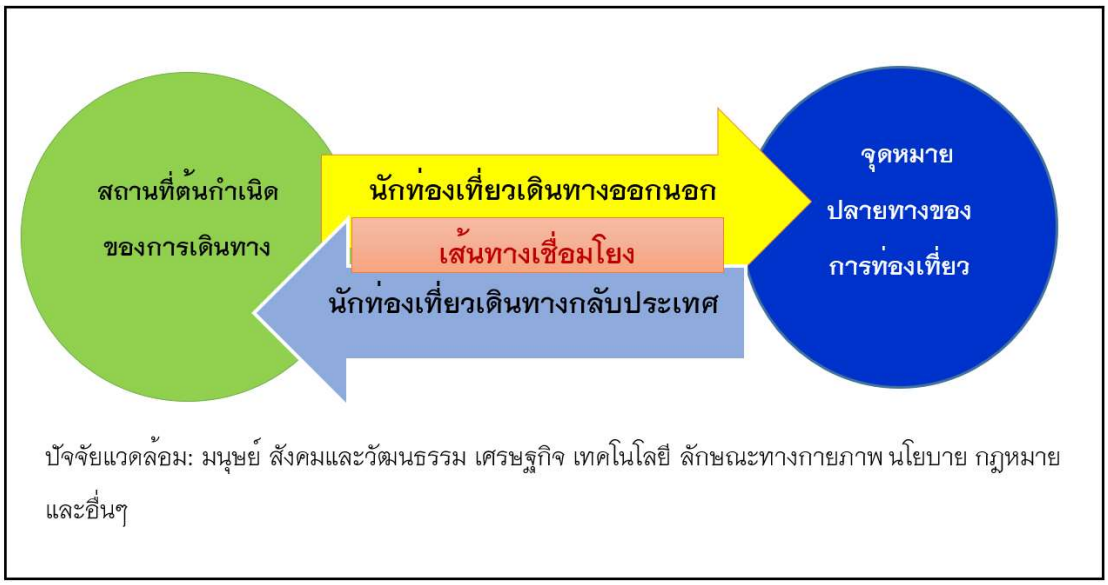

ภาพ 1 ระบบการท่องเที่ยวพื้นฐาน (A Basic Tourism System)

หมายเหตุ: ดัดแปลงจาก A Basic Tourism System

ที่มา: Leiper, 1990

Levine and Robinson (1976) ที่ได้อธิบายองค์ประกอบการท่องเที่ยวว่า เป็นองค์ประกอบเชิงภูมิศาสตร์ (Geographical Components) ที่สำคัญ 7 ประการได้แก่ 1) การเข้าถึง (Accessibility) 2) พื้นที่ (Space) 3) ทิวทัศน์ (Scenery) 4) สภาวะอากาศ (Climate) 5) ชีวิตสัตว์ (Animal Life) 6) ลักษณะการอยู่อาศัยของคน เช่น เมือง หมู่บ้าน และ 7) วัฒนธรรม (Culture) สอดคล้องกับ McIntosh, Goeldner and Ritchie (2007) ที่ได้แบ่งองค์ประกอบการท่องเที่ยวไว้ 4 กลุ่มหลัก ได้แก่ 1) ทรัพยากรธรรมชาติ (Natural Resources) ประกอบด้วยทรัพยากรธรรมชาติทั้งหลายที่มีอยู่ในพื้นที่ที่จะสามารถใช้เพื่อให้ความบันเทิงเริงใจแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งองค์ประกอบหลักในกลุ่มนี้ ได้แก่ อากาศ ภูมิประเทศ พืชพันธุ์ไม้ แหล่งน้ำ ชายหาด ความสวยงามตามธรรมชาติ และสภาพแวดล้อมอื่น ๆ 2) โครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure) ซึ่งโครงสร้างพื้นฐานเหล่านี้

เกิดขึ้นจากการสร้างและการพัฒนา ได้แก่ ระบบประปา ระบบไฟฟ้า ระบบการกำจัดของเสีย รวมถึงสิ่งก่อสร้างอื่น ๆ ที่เป็นเครื่องอำนวยความสะดวก เช่น ทางด่วน ถนน ที่จอดรถ สนามบิน สถานีขนส่ง โรงแรมที่พัก ร้านค้า ศูนย์การค้า ศูนย์กลางความบันเทิง พิพิธภัณฑ์ 3) การคมนาคมขนส่ง (Transportation) เช่น เรือ เครื่องบิน รถไฟ รถโดยสารประจำทาง และรถยนต์ที่นั่งส่วนบุคคล เป็นต้น และ 4) ทรัพยากรทางวัฒนธรรม (Hospitality and Cultural Resources) ซึ่งรวมทุกสิ่งที่เป็นความมั่งคั่งทางวัฒนธรรมของพื้นที่ที่จะทำให้นักท่องเที่ยวประทับใจ เช่น มิตรภาพ ความใจดี และความยิ้มแย้มแจ่มใส

Buhalis (2000) ได้อธิบายความหมายองค์ประกอบทางการท่องเที่ยว ไว้ดังนี้

องค์ประกอบที่สำคัญทางการท่องเที่ยวประกอบไปด้วย 6 ประการ หรือ 6A's ดังนี้

1. แหล่งท่องเที่ยว (Attractions) เช่น แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้าง สถาปัตยกรรมและการจัดกิจกรรมพิเศษ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Pike (2008); วรรณา ศิลปอาชา (2545) ที่กล่าวถึง Attraction ว่าเป็นสิ่งดึงดูดใจ ได้แก่ ทรัพยากรการท่องเที่ยวควรดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวได้หรือมีลักษณะชวนตา ชวนใจ มีเสน่ห์เฉพาะตัวอันมีสาเหตุจาก

1.1 มีความงามตามธรรมชาติ เช่น หาดทรายขาว แนวปะการังที่มีสีสันสวยงาม รวมทั้งปลาชนิดต่าง ๆ ป่าที่มีพันธุ์ไม้นานาชาติ หรือความงดงามที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น ทะเลสาบ รีสอร์ทในหุบเขาใหญ่ เป็นต้น

1.2 มีลักษณะของเหตุการณ์สำคัญเฉพาะกาล เช่น งานประเพณีในเทศกาลสำคัญของแต่ละท้องถิ่น การจัดขบวนปุบผชาติ หรือการตกแต่งขบวนพาเหรดและการแสดงในงานเทศกาลต่าง ๆ การแสดงแสง สี เสียง ในแหล่งท่องเที่ยวประวัติศาสตร์ เป็นต้น นอกจากนี้ พยอม ธรรมบุตร (2549) ยังกล่าวเพิ่มเติมว่า แหล่งท่องเที่ยว (Attractions) นับเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญสูงสุดของการเดินทาง เพราะเป็นจุดดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวอาจเป็นแหล่งธรรมชาติที่มีความโดดเด่น

2. การเข้าถึง (Accessibility) คือ ระบบการคมนาคม, สถานีขนส่งผู้โดยสาร และยานพาหนะ ได้สอดคล้องกับแนวคิดของ Pike (2008); พยอม ธรรมบุตร (2549) กล่าวว่า การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) ได้แก่ การขนส่ง การคมนาคมที่เชื่อมโยง แหล่งท่องเที่ยวสนามบิน สถานีรถไฟ สถานีขนส่ง ตัวเมือง รวมถึงคุณภาพของโครงสร้างพื้นฐาน ของพื้นที่ได้แก่ ถนนทางหลวง โครงข่ายคมนาคม ซึ่งการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวนั้นถือได้ว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญและเป็นหัวใจของการท่องเที่ยว นอกจากนี้ วรรณา ศิลปอาชา (2545) กล่าวเพิ่มเติมว่า ความสามารถในการเข้าถึงง่าย หรือ Accessibility คือ ทรัพยากรการท่องเที่ยวจะดึงดูดความสนใจของ

นักท่องเที่ยวได้มาก หากมีความสะดวกในการเดินทางเยี่ยมชมหากนักท่องเที่ยว สามารถเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างสะดวกและใกล้ชิด นักท่องเที่ยวจะเกิดอรรถรสในการท่องเที่ยวได้มาก ดังนั้น แม้แหล่งท่องเที่ยวมีความสวยงามแต่ขาดความสะดวกในการเข้าถึง นักท่องเที่ยวจะไม่เดินทางไปเยี่ยมชม หน่วยงานที่รับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยวจำ เป็นต้องดำเนินการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ถนน สะพาน ที่จอดรถ เพื่ออำนวยความสะดวกในการเข้าถึงแก่นักท่องเที่ยว

3. สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) คือ ที่พัก การจัดเลี้ยง และการบริการการท่องเที่ยว เช่นเดียวกับแนวคิดของ Pike (2008); วรรณา ศิลปอาชา (2545) ที่กล่าวถึงความประทับใจ (Amenity) ว่าหมายถึง ทรัพยากรการท่องเที่ยว ควรก่อให้เกิดความประทับใจ สุขใจ และซาบซึ้งในการเที่ยวชม เช่น ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ เช่น ปราสาทราชวัง โบราณสถานต่าง ๆ ที่แสดงถึงอารยธรรมในอดีตหรือแม้แต่ทรัพยากรธรรมชาติที่เหมาะสมแก่การพักผ่อน อาทิ อุทยานแห่งชาติทางบกและทางทะเลหรือทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดความสนุกสนาน เช่น การร่วมงานเทศกาลประเพณีต่าง ๆ

4. โปรแกรมการท่องเที่ยวสำเร็จรูป (Available Packages) คือ โปรแกรมการท่องเที่ยวที่ถูกเตรียมโดยคนกลางระหว่างนักท่องเที่ยวกับเจ้าบ้าน หรือความสามารถในการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยว (Pike, 2008)

5. กิจกรรม (Activities) คือ กิจกรรมที่เกิดขึ้นระหว่างที่นักท่องเที่ยวอยู่ในพื้นที่ ซึ่งเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวและกิจกรรมนันทนาการ (Tourist Activities and Recreational Activities) นับเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในยุคปัจจุบัน เพราะการท่องเที่ยวมิได้หมายเพียงแค่การเดินทางไปชมโบราณสถาน อนุสาวรีย์ ความงดงามของธรรมชาติเท่านั้น แต่เป็นการที่นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสทำกิจกรรมต่าง ๆ อีกด้วย (Pike, 2008; พยอม ธรรมบุตร, 2549)

6. การให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว (Ancillary Services) ได้แก่ ธนาคาร โรงพยาบาล ไปรษณีย์ และโทรคมนาคม สอดคล้องกับแนวคิดของ Pike (2008); พยอม ธรรมบุตร (2549) ว่าเป็นบริการเบ็ดเตล็ดทั้งหมดที่มีให้นักท่องเที่ยว (Ancillary) เช่น บริการด้านร้านอาหาร สถานีบริการน้ำมัน ร้านค้า ร้านขายของที่ระลึก ห้องสุขา ฯลฯ และ วรรณา ศิลปอาชา (2545) ได้อธิบายเพิ่มเติมว่า องค์ประกอบของการบริการ (Ancillary Service) สถานที่ท่องเที่ยวควรจัดสรรการบริการด้านต่าง ๆ ให้กับนักท่องเที่ยว หน่วยงาน และภาคธุรกิจที่เกี่ยวข้อง เพื่ออำนวยความสะดวกและดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางมายังสถานที่ท่องเที่ยวเหล่านี้ ได้แก่

6.1 การบริการด้านการตลาด เช่น การให้บริการข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยว การส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยว

6.2 การประสานความร่วมมือด้านการพัฒนาและจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น การส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจากความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง การวางแผนการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวในท้องถิ่น และการจัดระบบการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นต้น

ดังนั้น จึงสามารถสรุปองค์ประกอบทางการท่องเที่ยว 6 ประการ หรือ 6A's ของ Buhalis (2000) ได้ดังรูปภาพต่อไปนี้

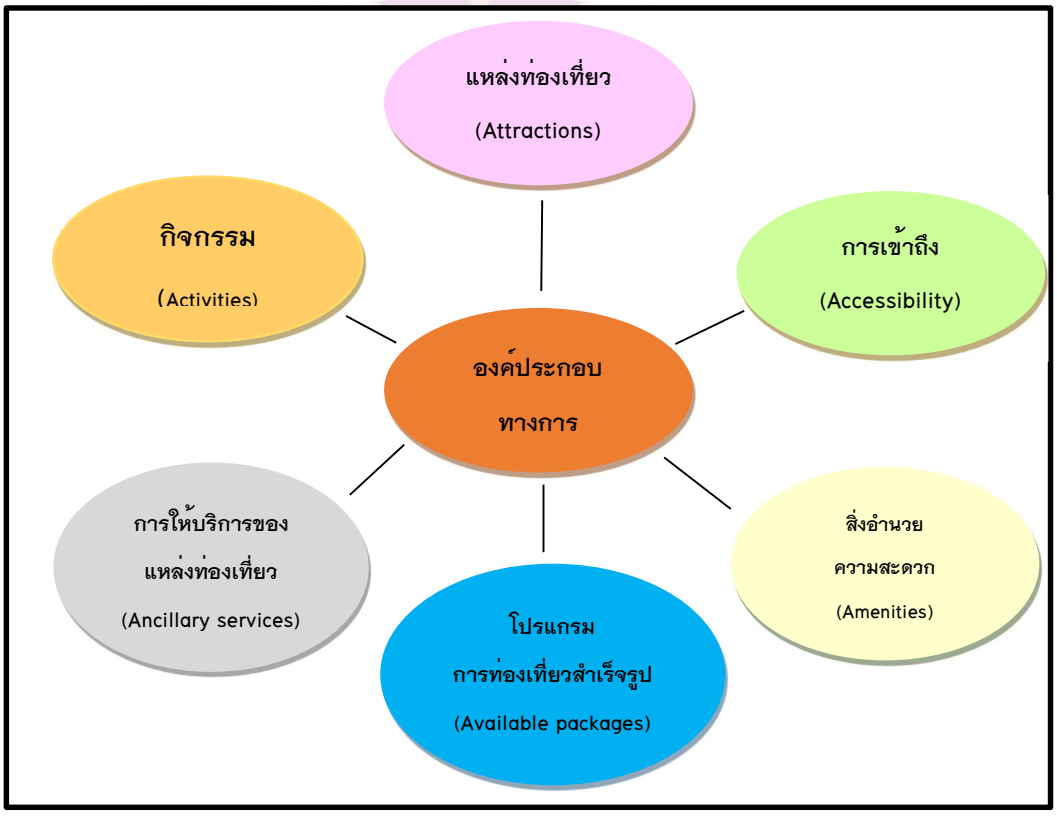

ภาพ 2 องค์ประกอบทางการท่องเที่ยว

หมายเหตุ: ดัดแปลงมาจากองค์ประกอบทางการท่องเที่ยวของ Buhalis, 2000

ที่มา: Buhalis, 2000

Pelasol (2012) ได้กล่าวถึง การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ต้องคำนึงองค์ประกอบที่สำคัญ 6 ประการ ได้แก่

1. สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attraction)
2. การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Access)
3. สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว (Amenities)
4. การให้บริการในแหล่งท่องเที่ยว (Ancillary Service)
5. ที่พักในแหล่งท่องเที่ยว (Accommodation)
6. กิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities)

รูปแบบของการท่องเที่ยว

องค์การท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization: W.T.O) ได้มีการกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวได้ 3 รูปแบบหลัก ได้แก่ 1) รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ (Natural Based Tourism) 2) รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม (Cultural Based Tourism) และ 3) รูปแบบการท่องเที่ยวในความสนใจพิเศษ (Special Interest Tourism) ซึ่งแต่ละรูปแบบสามารถสรุปได้ ดังนี้ (องค์การท่องเที่ยวโลก, 2506, สื่อออนไลน์)

1. รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ (Natural Based Tourism) ประกอบด้วย

1.1 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) หมายถึง การท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับระบบนิเวศ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวของภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

1.2 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล (Marine Ecotourism) หมายถึง การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบในแหล่งธรรมชาติทางทะเลที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวเนื่องกับระบบนิเวศทางทะเล โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวของภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั้งยืน

1.3 การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา (Geo-Tourism) หมายถึง การท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติที่เป็นหินผา ลานหินทราย อุโมงค์โพรง ถ้ำน้ำลอด ถ้ำหินงอกหินย้อย เพื่อดูความงามของภูมิทัศน์ที่มีความแปลกของการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่โลกศึกษาธรรมชาติของหิน ดิน แร่ต่าง ๆ และฟอสซิล ได้ความรู้ได้มีประสบการณ์ใหม่บนพื้นฐานการท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบมีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อม โดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยว

1.4 การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agro Tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวไปยังพื้นที่เกษตรกรรมสวนเกษตร วนเกษตร สวนสมุนไพร ฟาร์มปศุสัตว์และเลี้ยงสัตว์ เพื่อชื่นชมความสวยงาม ความสำเร็จและเพลิดเพลินในสวนเกษตร ได้ความรู้มีประสบการณ์ใหม่บนพื้นฐานความรับผิดชอบ มีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมของสถานที่แห่งนั้น

1.5 การท่องเที่ยวเชิงดาราศาสตร์ (Astrological Tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อการไปชมปรากฏการณ์ทางดาราศาสตร์ เช่น สุริยุปราคา ฝนดาวตก จันทรุปราคา และการดูดาวจักราศีที่ปรากฏในท้องฟ้าแต่ละเดือน เพื่อการเรียนรู้ระบบสุริยจักรวาล เกิดความรู้ ความประทับใจ และสร้างประสบการณ์เพิ่มขึ้น บนพื้นฐานการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบมีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการร่วมกันอย่างยั่งยืน

2. รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม (Cultural Based Tourism) ประกอบด้วย

2.1 การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวทางโบราณคดีและประวัติศาสตร์เพื่อชื่นชมและเพลิดเพลินในสถานที่ท่องเที่ยว ได้ความรู้มีความเข้าใจต่อประวัติศาสตร์และโบราณคดีในท้องถิ่นพื้นฐานของความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าของสภาพแวดล้อม โดยที่ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยว

2.2 การท่องเที่ยวงานชมวัฒนธรรมและประเพณี (Cultural and Traditional Tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อชมงานประเพณีต่าง ๆ ที่ชาวบ้านในท้องถิ่นนั้น ๆ จัดขึ้นได้รับความเพลิดเพลินตื่นตาตื่นใจในสุนทรียะศิลป์เพื่อศึกษาความเชื่อการยอมรับนับถือการเคารพพิธีกรรมต่าง ๆ และได้รับความรู้มีความเข้าใจต่อสภาพสังคมและวัฒนธรรมมีประสบการณ์ใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นบนพื้นฐานของความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมและมรดกทางวัฒนธรรม โดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมตอการจัดการท่องเที่ยว

2.3 การท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตในชนบท (Rural Tourism/Village Tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวในท้องถิ่นที่มีลักษณะวิถีชีวิตที่มีเอกลักษณ์พิเศษ มีความโดดเด่นเพื่อความเพลิดเพลินได้ความรู้ดูผลงานสร้างสรรค์และภูมิปัญญาพื้นบ้านมีความเข้าใจในวัฒนธรรมท้องถิ่นบนพื้นฐานของความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าของสภาพแวดล้อม โดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยว

3. รูปแบบการท่องเที่ยวในความสนใจพิเศษ (Special Interest Tourism) ประกอบด้วย

3.1 การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health Tourism) หมายถึง การท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติและแหล่งวัฒนธรรมเพื่อการพักผ่อนและเรียนรู้วิธีการรักษาสุขภาพกายใจได้รับความเพลิดเพลิน และสุนทรียภาพ มีความรู้ต่อการรักษาคุณค่า และคุณภาพชีวิตที่ดี มีจิตสำนึกต่อการรักษาสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน อนึ่ง การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพนี้ บางแห่งอาจจัดรูปแบบเป็นการท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพและความงาม (Health Beauty and Spa)

3.2 การท่องเที่ยวเชิงทัศนศึกษาและศาสนา (Edu-Meditation Tourism) หมายถึง การเดินทางเพื่อทัศนศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากปรัชญาทางศาสนา หาความรู้สัจธรรมแห่งชีวิต มีการฝึกทำสมาธิเพื่อมีประสบการณ์และความรู้ใหม่เพิ่มขึ้น มีคุณค่าและคุณภาพชีวิตที่ดีเพิ่มขึ้นมีจิตสำนึกต่อการรักษาสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน นอกจากนั้น นักท่องเที่ยวบางกลุ่มมุ่งการเรียนรู้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย เช่น การทำอาหารไทยการนวดแผนไทย รำไทย มวยไทย การช่างและงานศิลปหัตถกรรมไทย รวมถึงการบังคับช้างและเป็นควาญช้าง เป็นต้น

3.3 การท่องเที่ยวเพื่อศึกษากลุ่มชาติพันธุ์หรือวัฒนธรรมกลุ่มน้อย (Ethnic Tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้วิถีชีวิตความเป็นอยู่วัฒนธรรมของชาวบ้าน วัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อยหรือชนเผาต่าง ๆ เช่น หมู่บ้านชาวไทยโซ่ง หมู่บ้านผู้ไทย หมู่บ้านชาวกูย หมู่บ้านชาวกะเหรี่ยง หมู่บ้านชาวจีนฮ่อ เป็นต้น เพื่อมีประสบการณ์และความรู้ใหม่เพิ่มขึ้น มีคุณค่าและคุณภาพชีวิตที่ดีเพิ่มขึ้น มีจิตสำนึกต่อการรักษาสิ่งแวดลอมและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

3.4 การท่องเที่ยวเชิงกีฬา (Sports Tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อเล่นกีฬาตามความถนัดความสนใจ ในประเภทกีฬา เช่น กอล์ฟ ดำน้ำ ตกปลา สนุกเกอร์ กระดานโตคลื่น สกีน้ำ เป็นต้น ให้ได้รับความเพลิดเพลินความสนุกสนานตื่นเต้น ได้รับประสบการณ์และความรู้ใหม่เพิ่มขึ้น มีคุณค่าและคุณภาพชีวิตที่ดีเพิ่มขึ้น มีจิตสำนึกต่อการรักษาสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

3.5 การท่องเที่ยวแบบผจญภัย (Adventure Travel) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีลักษณะพิเศษ ที่นักท่องเที่ยวเขาไปเที่ยวแล้วได้รับความสนุกสนานตื่นเต้น หวาดเสียว ผจญภัย มีความทรงจำ ความปลอดภัย และได้ประสบการณ์ใหม่

3.6 การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์และฟาร์มสเตย์ (Home Stay and Farm Stay) หมายถึง นักท่องเที่ยวกลุ่มที่ต้องการใช้ชีวิตใกล้ชิดกับครอบครัวในท้องถิ่นที่ไปเยือน เพื่อการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมท้องถิ่น ได้รับประสบการณ์ในชีวิตเพิ่มขึ้น โดยมีจิตสำนึกต่อการรักษาสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นการจัดการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนในท้องถิ่นที่ยั่งยืน

3.7 การท่องเที่ยวพำนักระยะยาว (Long Stay) หมายถึง กลุ่มผู้ใช้ชีวิตในบั้นปลายหลังเกษียณอายุจากการทำงานที่ต้องการมาใช้ชีวิตต่างแดนเป็นหลัก เพื่อเพิ่มปัจจัยที่ห้าของชีวิต คือ การท่องเที่ยว โดยเดินทางท่องเที่ยวต่างประเทศเฉลี่ย 3-4 ครั้งต่อปี คราวละนาน ๆ อย่างน้อย 1 เดือน

3.8 การท่องเที่ยวแบบให้รางวัล (Incentive Travel) หมายถึง การจัดนำเที่ยวให้แก่กลุ่มลูกค้าของบริษัทที่ประสบความสำเร็จ (มีความเป็นเลิศ) ในการขายสินค้านั้น ๆ ตามเป้าหมายหรือเกินเป้าหมาย เช่น กลุ่มผู้แทนบริษัทจำหน่ายรถยนต์ ผู้แทนบริษัทจำหน่ายเครื่องใช้ไฟฟ้า ผู้แทนบริษัทจาหน่ายเครื่องสำอางค์ จากภูมิภาคหรือจังหวัดต่าง ๆ ที่สามารถขายสินค้าประเภทนั้นได้มากตามที่บริษัทผู้แทนจำหน่ายในประเทศตั้งเป้าหมายไว้ เป็นการให้รางวัลและจัดนำเที่ยว โดยออกค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ค่าพักแรมและค่าอาหารระหว่างการเดินทางให้กับผู้ร่วมเดินทาง เป็นการจัดรายการพักแรมตั้งแต่ 2-7 วัน เป็นรายการนำเที่ยวชมสถานท่องที่ต่าง ๆ อาจเป็นรายการนำเที่ยวแบบผสมผสาน หรือรายการนำเที่ยวในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง

3.9 การท่องเที่ยวเพื่อการประชุม (MICE หมายถึง M=Meeting/I=Incentive/C=Conference/E=Exhibition) เป็นการจัดนำเที่ยวให้แก่กลุ่มลูกค้าของผู้ที่จัดประชุม มีรายการจัดนำเที่ยวก่อนการประชุม (Pre-Tour) และการจัดรายการนำเที่ยวหลังการประชุม (Post-Tour) โดยการจัดรายการท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ ไปทั่วประเทศ เพื่อบริการให้กับผู้เข้าร่วมประชุมโดยตรง หรือสำหรับผู้ที่ร่วมเดินทางกับผู้ประชุม (สามีหรือภรรยา) อาจเป็นรายการท่องเที่ยววันเดียว หรือรายการเที่ยวพักค้างแรม 2-4 วัน โดยคิดราคาแบบเหมารวมค่าอาหารและบริการท่องเที่ยว

3.10 การท่องเที่ยวแบบผสมผสานเป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่ผู้จัดการการท่องเที่ยวคัดสรรรูปแบบการท่องเที่ยวที่กล่าวมาแล้วข้างต้น นำมาจัดรายการนำเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับความแตกต่างระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวในระยะยาวนานตั้งแต่ 2-7 วัน หรือมากกว่านั้น เช่น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศและเกษตร (Eco-Agro Tourism) การท่องเที่ยวเชิงเกษตรและประวัติศาสตร์ (Agro-Historical Tourism) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศและผจญภัย

(Eco-Adventure Travel) การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยาและประวัติศาสตร์ (Geo-Historical Tourism) การท่องเที่ยวเชิงเกษตรและวัฒนธรรม (Agro-Cultural Tourism) เป็นต้น

นอกจากนี้ในปัจจุบัน การท่องเที่ยวได้พิจารณาจากความต้องการหรือพฤติกรรมนักท่องเที่ยวเพิ่มเติม ทำให้มีรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีแนวคิดใหม่ขึ้นมา เช่น Green Tourism ที่คนมาท่องเที่ยวจะต้องการอนุรักษ์ธรรมชาติหรือช่วยลดภาวะโลกร้อน เช่น การท่องเที่ยวในเกาะสมุย หรือ War Tourism ที่นักท่องเที่ยวต้องการสัมผัสกับอดีตในสมัยสงคราม เช่น การท่องเที่ยวสะพานข้ามแม่น้ำแคว จังหวัดกาญจนบุรี หรือ Volunteer Tourism ที่นักท่องเที่ยวเป็นอาสาสมัครมาช่วยทำกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ในสถานที่และเดินทางท่องเที่ยวต่อ เช่น การที่มีอาสาสมัครมาช่วยงานสึนามิในประเทศไทย เป็นต้น (เทศบาลตำบลหนองปลาไหล, ม.ป.ป., สื่อออนไลน์)

จากการศึกษาองค์ประกอบและรูปแบบทางการท่องเที่ยว ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวมีองค์ประกอบที่หลากหลายเพื่อใช้ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นจุดหมายปลายทางให้มีศักยภาพและมีความพร้อมในการดึงดูดให้นักท่องเที่ยวมีความต้องการเดินทางไปเยี่ยมชมยังจุดหมายปลายทางเหล่านั้น และในแต่ละแหล่งท่องเที่ยวได้มีรูปแบบการท่องเที่ยวที่แตกต่างกันออกไป โดยการกำหนดรูปแบบนั้นอาศัยลักษณะทางภูมิศาสตร์ ประชากรศาสตร์ วัฒนธรรมและประเพณี รวมไปถึงศักยภาพของแต่ละพื้นที่ นั่นคือปัจจัยที่สำคัญในการสร้างอัตลักษณ์ของแต่ละพื้นที่ให้มีความโดดเด่นและตรงกับความต้องการในการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว

นักท่องเที่ยว

พระราชบัญญัติการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2522 มาตรา 4 นิยามคำว่า นักท่องเที่ยว หมายถึง บุคคลที่เดินทางจากท้องที่อันเป็นถิ่นที่อยู่ปกติของคนไปยังท้องที่อื่นเป็นการชั่วคราวด้วยความสมัครใจและด้วยวัตถุประสงค์อันมิใช่เพื่อประกอบอาชีพหรือหารายได้ (สงวน สุทธิเลิศอรุณ, 2542, หน้า 237)

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2540, หน้า 4) กล่าวว่า นักท่องเที่ยว หมายถึง บุคคลที่เดินจากท้องที่อยู่ปกติของตนไปอยู่ยังท้องที่อื่นอันเป็นการชั่วคราวด้วยความสมัครใจและวัตถุประสงค์อื่น มิใช่เพื่อประกอบอาชีพหรือหารายได้สำหรับประเภทของนักท่องเที่ยวได้กำหนดไว้ 3 ประเภท ดังนี้

1. นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศที่ค้างคืน หมายถึง ชาวต่างปะเทศที่เดินทางไปเยือนประเทศในประเทศหนึ่งและพำนักอยู่ตั้งแต่ 24 ชั่วโมงขึ้นไป (ไม่น้อยกว่า 1 คืนและไม่มากกว่า 60 วัน) โดยมีวัตถุประสงค์ในการเดินทางที่มิใช่ประกอบอาชีพเพื่อหารายได้

2. นักท่องเที่ยวภายในประเทศที่ค้างคืน หมายถึง กลุ่มผู้เดินทางเฉพาะในเขตประเทศไทย

3. นักท่องเที่ยวที่ไม่ได้ค้าง หมายถึง บุคคลที่เดินทางมาเยือนชั่วคราวโดยมีเวลาพำนักในประเทศที่มาเยือนน้อยกว่า 24 ชั่วโมง และไม่พักค้างคืน

สำนักพัฒนาการท่องเที่ยว (2552) กล่าวว่า นักท่องเที่ยวถือได้ว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการท่องเที่ยว ถ้าไม่มีนักท่องเที่ยวการท่องเที่ยวก็จะเกิดขึ้นไม่ได้การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้แบ่งเป็นนักท่องเที่ยวและนักทัศนาจร ดังนี้

1. นักท่องเที่ยว (Tourists) หมายถึง ผู้ที่เดินทางไปอยู่ในสถานที่อันมิใช่ ที่พำนักถาวรของตน ซึ่งเป็นการเดินทางไปอยู่ชั่วคราวตั้งแต่ 24 ชั่วโมง เป็นต้นไป (มีการค้างคืนอย่างน้อย 1 คืน) แต่ไม่เกิน 90 วัน เป็นการเดินทางด้วยความสมัครใจ โดยวัตถุประสงค์ใด ๆ ก็ตามที่มิใช่การไปเพื่อประกอบอาชีพหรือหารายได้ทั้งนี้ผู้โดยสารมาทางเรือสำราญทางทะเลแล้วไม่พักค้างคืนบนฝั่งไม่นับเป็นนักท่องเที่ยวโดยสามารถจำแนกเป็น

1.1 นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ หรือนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศ (Foreign Tourists or International Tourists) หมายถึง นักท่องเที่ยวต่างประเทศที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทย

1.2 นักท่องเที่ยวภายในประเทศ (Domestic Tourists) หมายถึง นักท่องเที่ยวที่มีถิ่นที่อยู่ หรือที่พำนักถาวรในประเทศไทยในจังหวัดใดจังหวัดหนึ่ง และมีการเดินทางท่องเที่ยวไปในจังหวัดอื่น ๆ

2. นักทัศนาจร (Excursionists) หมายถึง ผู้ที่เดินทางไปในสถานที่อันมิใช่ที่พำนักถาวรของตน โดยการเดินทางไปเป็นการชั่วคราวในระยะเวลาสั้น ๆ ไม่ถึง 24 ชั่วโมง (ไม่ได้ค้างคืน) และเดินทางไปโดยสมัครใจด้วยวัตถุประสงค์ใด ๆ ก็ตาม ที่มิใช่การประกอบอาชีพหรือหารายได้ทั้งนี้ ผู้ที่โดยสารเรือสำราญทางทะเลที่ค้างพักแรมในเรือสำราญจะถูกนับว่าเป็นนักทัศนาจรจำแนกออกได้ ดังนี้

2.1 นักทัศนาจรชาวต่างประเทศ (Foreign Excursionists) หมายถึง นักทัศนาจรชาวต่างประเทศที่เดินทางมาจากต่างประเทศมาท่องเที่ยวในประเทศไทย

2.2 นักทัศนาจรภายในประเทศ (Domestic Excursionists) หมายถึง นักทัศนาจรที่มีถิ่นที่อยู่หรือที่พำนักถาวรในประเทศไทยในจังหวัดใดจังหวัดหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นชาวไทยหรือชาวต่างชาติที่มีถิ่นที่อยู่หรือที่พำนักถาวรอยู่ในประเทศไทยก็ได้และมีการเดินทางท่องเที่ยวไปในจังหวัดอื่น ๆ

3. ผู้มาเยือน (Visitors) หมายรวมถึง ผู้ที่เดินทางเข้ามาในประเทศ โดยจะจำแนกเป็นนักท่องเที่ยวหรือเป็นนักทัศนาจรก็ได้ตามแต่จะตรงกับคุณสมบัติหรือนิยามในข้อใด

ฐิรชญา มณีเนตร (2552) กล่าวว่า นักท่องเที่ยว หมายถึง ผู้ที่เดินทางจากถิ่นพำนักที่อาศัยไปยังสถานที่อื่นเป็นการชั่วคราวเป็นเวลาอย่างน้อย 24 ชั่วโมง เป็นต้นไป ด้วยความสมัครใจและมีวัตถุประสงค์ในการเดินทางที่แตกต่างกัน แต่ไม่ใช่เพื่อประกอบอาชีพหรือหารายได้ที่จุดหมายปลายทาง ซึ่งนักท่องเที่ยวถือว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของการท่องเที่ยว โดยองค์กรการท่องเที่ยวโลก ได้ให้ความหมายของนักท่องเที่ยว โดยเสนอแนะให้ประเทศสมาชิกใช้คำว่า ผู้มาเยือน (Visitor) ซึ่งสอดคล้องกับความหมายของ สุวัฒน์ จุธากรณ์ และจริญญา เจริญสุกใส (2552) นอกจากนี้ ยังได้จำแนกนักท่องเที่ยวออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่

1. จำแนกตามช่วงเวลาที่ใช้ในการไปเยือนและการพักค้างคืน ณ สถานที่ที่ไปเยือนนั้น ซึ่งแบ่งเป็น 2 กลุ่ม

1.1 นักท่องเที่ยว หมายถึง ผู้ที่มาเยือนชั่วคราว ซึ่งพักอยู่ ณ สถานที่ที่ไปเยือนอย่างน้อย 24 ชั่วโมงและมีการพักค้างคืนอย่างน้อย 1 คืน แต่ไม่เกิน 1 ปี

1.1.1 ผู้ที่ไม่มีถิ่นพำนักอยู่ในสถานที่ที่ไปเยือน

1.1.2 ผู้ที่มีสัญชาติของประเทศนั้น หรือเดิมเป็นคนในถิ่นนั้น แต่ปัจจุบันไม่ได้มีถิ่นพำนักอยู่ ณ สถานที่ที่ไปเยือนแล้ว

1.1.3 ผู้ที่เป็นลูกเรือ (พนักงานปฏิบัติหน้าที่บนเครื่องบินและเรือโดยสาร) ซึ่งไม่มีถิ่นพำนัก ณ สถานที่ที่ไปเยือน ซึ่งเข้าไปพักค้างคืน ณ สถานที่ที่ไปเยือนนั้น

1.2 นักทัศนาจร หมายถึง ผู้มาเยือนชั่วคราว ซึ่งพักอยู่ ณ สถานที่นั้นน้อยกว่า 24 ชั่วโมง และไม่พักค้างคืน ซึ่งได้แก่

1.2.1 ผู้โดยสารเรือสำราญหรือเรือเดินสมุทร ซึ่งมาแวะพักเพียงชั่วคราวและไม่ได้พักค้างคืน

1.2.2 ผู้มาเยือนที่จากสถานที่นั้นไปภายในวันเดียวกัน

1.2.3 ผู้ที่เป็นลูกเรือ (พนักงานปฏิบัติหน้าที่บนเครื่องบินและเรือโดยสาร) ซึ่งไม่ได้มีถิ่นที่อยู่อาศัย ณ ประเทศหรือสถานที่นั้น และแวะพักเพียงชั่วคราว ในเวลาไม่เกิน 24 ชั่วโมง

2. จำแนกตามถิ่นพำนักของผู้มาเยือน ซึ่งสามารถจำแนกผู้มาเยือนได้ 3 กลุ่ม ดังนี้

2.1 ผู้มาเยือนขาเข้า (Inbound Visitor) หมายถึง ผู้มาเยือนที่มีถิ่นพำนักในต่างประเทศและเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในอีกประเทศหนึ่ง

2.2 ผู้มาเยือนขาออก (Outbound Visitor) หมายถึง ผู้มาเยือนที่มีถิ่นพำนักอยู่ในประเทศหนึ่งและเดินทางออกไปยังประเทศอื่น

2.3 ผู้มาเยือนภายในประเทศ (Domestic Visitor) หมายถึง ผู้มาเยือนที่มีถิ่นพำนักอยู่ในประเทศและเดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศนั้น

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า นักท่องเที่ยว (Tourist) คือ ผู้มาเยือนชั่วคราวที่มาพักอาศัยค้างคืนอย่างน้อย 24 ชั่วโมง ในประเทศที่มาเยือนและมีเหตุจูงใจในการมาเยือน โดยมีจุดประสงค์ 2 ประการดังนี้ 1) เพื่อการพักผ่อน เพื่อความเพลิดเพลิน เพื่อสุขภาพ เพื่อการศึกษา การกีฬา และการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา 2) เพื่อดำเนินการทางธุรกิจ การปฏิบัติภารกิจที่ได้รับการมอบหมาย การปฏิบัติเกี่ยวกับครอบครัวและการประชุมต่าง ๆ โดยในการเดินทางนั้นต้องเกิดจากความสมัครใจและไม่ใช่การแสวงหารายได้หรือการประกอบอาชีพ

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท) ได้บัญญัติศัพท์คำว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และนำมาใช้อย่างเป็นทางการเมื่อ พ.ศ. 2541 โดยมีความหมายตรงกับคำว่า Ecotourism ในภาษาอังกฤษ ซึ่งได้รับความเห็นชอบจากราชบัณฑิตยสถาน ดังนั้น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงมีคำนิยามจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท) ว่า เป็นการเดินทางไปท่องเที่ยวยังสถานที่ท่องเที่ยวแห่งใดแห่งหนึ่งโดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อการศึกษา ชื่นชมและเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพธรรมชาติ สภาพสังคม วัฒนธรรมและชีวิตของคนในท้องถิ่น บนพื้นฐานความรู้และรับผิดชอบต่อระบบนิเวศ นอกจากนี้แล้ว ยังมีหน่วยงานและนักวิชาการอีกหลายท่านได้นิยามความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ไว้ดังนี้

องค์การสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Environment Programme: UNEP) สมาคมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism Society) และองค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization: WTO) ให้คำนิยาม การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ว่าเป็นการท่องเที่ยวที่มีลักษณะไม่เป็นการรบกวนทรัพยากรธรรมชาติ มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษา โดยให้ความสำคัญต่อความพอใจในทัศนียภาพ พืชพรรณและสัตว์ธรรมชาติ มีความเข้าใจต่อวัฒนธรรม ประวัติความเป็นมาของสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ โดยไม่เป็นการรบกวนต่อระบบนิเวศ ในขณะเดียวกันก็สร้างโอกาสทางเศรษฐกิจที่จะทำให้เกิดการอนุรักษ์ต่อทรัพยากรของประชากรในท้องถิ่น

Ceballos Lascurain (1998) ให้คำจำกัดความของ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ว่าเป็นการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางไปยังแหล่งธรรมชาติ โดยมุ่งเน้นไม่ให้เกิดการรบกวนหรือทำความเสียหายแก่ธรรมชาติ แต่มีวัตถุประสงค์เพื่อชื่นชม ศึกษาเรียนรู้และเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ พืชพรรณ และสัตว์ป่า ตลอดจนลักษณะทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในแหล่งธรรมชาติเหล่านั้น ต่อจากนั้น Boo (1991) ได้ให้ความหมาย การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

เพิ่มเติมว่า เป็นการท่องเที่ยวแบบอิงธรรมชาติที่เอื้อประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ อันเนื่องมาจากการมีเงินทุนสำหรับการปกป้องดูแลรักษาพื้นที่ มีการสร้างงานให้กับชุมชนหรือท้องถิ่น พร้อมทั้งให้การศึกษาและสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม ส่วน The Ecotourism Society (1991) กล่าวว่า เป็นการเดินทางไปเยือนแหล่งธรรมชาติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการเรียนรู้ถึงวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ด้วยความระมัดระวัง ไม่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือทำลายคุณค่าของระบบนิเวศ และในขณะเดียวกันก็ช่วยสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจที่ส่งผลให้การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเกิดประโยชน์ต่อประชาชนท้องถิ่น และ The Common Wealth Department of Tourism (1994) ได้สรุปว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ การท่องเที่ยวธรรมชาติที่ครอบคลุมถึงสาระด้านการศึกษา การเข้าใจธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และการจัดการเพื่อรักษาระบบนิเวศให้ยั่งยืน คำว่า ธรรมชาติสิ่งแวดล้อมยังครอบคลุมถึงขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่นด้วย ส่วนคำว่าการรักษาระบบนิเวศให้ยั่งยืนนั้น หมายถึง “การปันผลประโยชน์ต่าง ๆ กลับสู่ชุมชนท้องถิ่นและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

นักวิชาการของประเทศไทย ได้ให้ความหมายของ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ไว้ดังนี้ สุรเชษฎ์ เชษฐมาส และดรรชนี เอมพันธุ์ (2539) ได้อธิบายว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มาจากภาษาอังกฤษคำว่า “Ecotourism” ซึ่งเป็นการผสมกันระหว่างคำว่า Ecology กับคำว่า Tourism นอกจากนี้แล้ว ยังมีคำที่ใช้แทนกันได้ เช่น Nature Tourism, Green Tourism, Environment Responsible Tourism และ Ecologically–Friendly Tourism ซึ่งคำเหล่านี้บ่งบอกให้ทราบว่าเป็นการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติหรือวัฒนธรรมท้องถิ่น ถึงแม้ว่าจะได้มีการบัญญัติคำว่า Ecotourism ในความหมายว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และกรมป่าไม้ (2548, สื่ออนไลน์) ได้ให้ความหมายว่า เป็นการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางไปยังแหล่งธรรมชาติและแหล่งวัฒนธรรมอย่างมีความรับผิดชอบ โดยไม่ก่อให้เกิดการรบกวนหรือความเสียหายแก่ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แต่มีวัตถุประสงค์อย่างมุ่งมั่น เพื่อชื่นชม ศึกษาเรียนรู้และเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ พืชพรรณ และสัตว์ป่า ตลอดจนลักษณะทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในแหล่งธรรมชาตินั้น อีกทั้งช่วยสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจที่ส่งผลให้การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเกิดประโยชน์ต่อชุมชนอีกด้วย และอีกความหมาย คือ เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวเนื่องกับระบบนิเวศ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน (วิมล จิโรจพันธุ์, ประชิต สกุณพัฒน์ และอุดม เชยกีวงศ์, 2548)

จากความหมายข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวบนฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยการเดินทางนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาหาความรู้และชื่นชมทัศนียภาพ ภายใต้เงื่อนไขที่ว่าการท่องเที่ยวนั้นต้องไม่รบกวนและทำลายสภาพแวดล้อม สิ่งมีชีวิตและวัฒนธรรมอันดั้งเดิมของท้องถิ่นให้เกิดความเสียหาย นอกจากนี้แล้วยังต้องคำนึงถึงการอนุรักษ์และการเก็บรักษาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติให้คงสภาพเดิมอยู่เพื่อให้คนรุ่นหลังได้ใช้ประโยชน์ต่อไป

องค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

องค์ประกอบหลักที่สำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 4 ประการ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2545) คือ

1. องค์ประกอบด้านพื้นที่ เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวเนื่องกับธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น (Identity or Authentic or Endemic or Unique) ทั้งนี้รวมถึงแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวเนื่องกับระบบนิเวศ (Eco-System) ในพื้นที่นั้น ๆ ดังนั้นองค์ประกอบด้านพื้นที่จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีพื้นฐานอยู่กับธรรมชาติ (Natural-Based Tourism)

2. องค์ประกอบด้านการจัดการ เป็นการท่องเที่ยวที่ความรับผิดชอบ (Responsible Travel) โดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม มีการจัดการที่ยั่งยืนครอบคลุมไปถึงการอนุรักษ์ทรัพยากร การจัดการสิ่งแวดล้อม การป้องกันและกำจัดมลพิษ และควบคุมพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขต จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีการจัดการอย่างยั่งยืน (Sustainably Managed Tourism) เพื่อให้เกิดเป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบ (Responsible travel) ที่ไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม

3. องค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการ เป็นการท่องเที่ยวที่มีกระบวนการเรียนรู้ (Learning Process) โดยมีการให้การศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว เป็นการเพิ่มพูนความรู้ประสบการณ์ความประทับใจ เพื่อสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องต่อนักท่องเที่ยว ประชาชนท้องถิ่น และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นการท่องเที่ยวสิ่งแวดล้อมศึกษา (Environmental Education-Based Tourism)

4. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม เป็นการท่องเที่ยวที่มีการคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนท้องถิ่น (Involvement Of Local Community or People Participation) ที่มีส่วนร่วมในการคิด วางแผน ปฏิบัติตามแผนได้รับประโยชน์ติดตามตรวจสอบ ตลอดจนร่วมบำรุงรักษาทรัพยากรท่องเที่ยว อันจะก่อให้เกิดผลประโยชน์ในท้องถิ่น ทั้งการกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิตและการได้รับผลตอบแทนเพื่อกลับมาบำรุงรักษาและจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้วย และในที่สุดแล้วท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยว

อย่างมีคุณภาพ ท้องถิ่นในที่นี้ เริ่มต้นจากระดับรากหญ้า (Grass Root) จนถึงการปกครองส่วนท้องถิ่น และอาจรวมไปถึงการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน (Community Participation-Based Tourism)

รูปแบบหรือกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

รูปแบบหรือกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสามารถกระทำได้หลายรูปแบบในพื้นที่ธรรมชาติที่มีระบบนิเวศต่าง ๆ กัน เช่น กลุ่มระบบนิเวศป่าเขาจะเน้นกิจกรรมที่อาศัยทรัพยากรนันทนาการประเภท ป่าไม้ สัตว์ป่า แหล่งน้ำ เป็นต้น ภายใต้แนวความคิดในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้น ควรพิจารณาปัจจัยหลัก 2 ประการ กล่าวคือ

1. ปัจจัยเกี่ยวกับพื้นที่และทรัพยากรนันทนาการในพื้นที่ที่จะรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism Site) ทั้งนี้สภาพดั้งเดิมและคุณค่าที่มีอยู่ในตัวธรรมชาติเป็นหัวใจของกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังนั้นในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่แม้จะมีความงดงาม แต่ถ้าหากมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมอย่างมาก จนกระทั่งรูปลักษณ์เดิมสูญเสียเหล่านั้นจะไม่อยู่ในเกณฑ์ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ นอกจากนั้นกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องไม่ทำให้พื้นที่และทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่เสื่อมโทรมลงไป จนไม่สามารถฟื้นตัวได้อีก พื้นที่ธรรมชาติที่มีแนวโน้มที่จะเกิดผลกระทบต่อทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเมื่อจัดให้ มีกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เช่น แหล่งพืช สัตว์ป่าหายาก บริเวณที่สำคัญต่อการดำรงชีวิตของสัตว์ป่า ฯลฯ ควรที่จะละเว้นการส่งเสริมกิจกรรมท่องเที่ยวในบริเวณดังกล่าว

2. ปัจจัยเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ควรส่งเสริมนอกจากมุ่งให้นักท่องเที่ยวได้รับความเพลิดเพลิน พึงพอใจและใกล้ชิดกับธรรมชาติแล้ว ควรเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสเรียนรู้กับธรรมชาติไม่มากหรือน้อยเกินไป โดยผ่านทางโปรแกรมสื่อความหมายธรรมชาติรูปแบบต่าง ๆ อย่างไรก็ดี การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ธรรมชาติอาจจำเป็นต้องพิจารณากิจกรรม การท่องเที่ยวอื่น ๆ ที่ไม่ได้เน้นเรื่องของการเรียนรู้ธรรมชาติ/สิ่งแวดล้อมประกอบกันไป เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวและทำให้นักท่องเที่ยวได้รับความเพลิดเพลินมากขึ้น ซึ่งอาจเรียกว่ากิจกรรมท่องเที่ยวเพื่อเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กล่าวคือ เป็นกิจกรรมที่กระทำในพื้นที่ธรรมชาติ มีการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวต่อกลุ่มกิจกรรม เพื่อไม่สร้างผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมธรรมชาติกิจกรรมเสริมดังกล่าวอาจจัดกลุ่มได้เป็นกลุ่มกิจกรรมท่องเที่ยวที่เน้นการใกล้ชิดชื่นชมธรรมชาติ (Appreciative Recreational Activities) และกลุ่มกิจกรรมท่องเที่ยวที่เน้นการผจญภัยตื่นเต้น ท้าทายกับธรรมชาติ (Adventurous Recreational Activities) สำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยวทั้ง 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (กิจกรรมหลัก) เช่น การเดินป่า กิจกรรมศึกษาธรรมชาติ การพักแรม

กางเต้นท์ ฯลฯ 2) กิจกรรมการท่องเที่ยวแบบชื่นชมธรรมชาติ (กิจกรรมเสริม) เช่น กิจกรรมชมทิวทัศน์ธรรมชาติในบรรยากาศที่สงบ (Relaxing) กิจกรรมขี่จักรยานตามเส้นทางธรรมชาติ (Terrai/Mountain Biking) การส่องสัตว์/ดูนก การนั่งเรือ/แพชมธรรมชาติ การเที่ยวน้ำตก ฯลฯ 3) กิจกรรมผจญภัยตื่นเต้น (กิจกรรมเสริม) เช่น การปีน/ไต่เขา การล่องแก่ง การขี่ ม้า/นั่งช้าง ฯลฯ

ลักษณะการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

โดยลักษณะทั่วไปของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2556)

1. เป็นพื้นที่ธรรมชาติที่มีการอนุรักษ์ไว้ รวมถึงแหล่งประวัติศาสตร์ โบราณคดี และวัฒนธรรมที่ปรากฏในพื้นที่ธรรมชาตินั้น ๆ

2. มุ่งเน้นที่คุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวมากกว่าการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ

3. เน้นให้ทุกฝ่ายมีความรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อมธรรมชาติและวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยว

4. ให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสเรียนรู้ หรือมีประสบการณ์โดยตรงกับสภาพแวดล้อมธรรมชาติ นอกจากจะได้รับความพึงพอใจแล้ว ยังเป็นการสร้างเสริมประสบการณ์ด้านสิ่งแวดล้อม

5. เป็นการท่องเที่ยวที่คืนประโยชน์สู่ธรรมชาติและชุมชนท้องถิ่นทั้งทางตรงและทางอ้อม

6. เป็นการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

หลักสำคัญของการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (พยอม ธรรมบุตร, 2549)

1. เป็นการท่องเที่ยวที่ให้ความสำคัญกับธรรมชาติสิ่งแวดล้อม (Nature Based) ทั้งสิ่งแวดล้อมด้านความหลากหลายทางชีวภาพ ด้านสภาพภูมิศาสตร์ และด้านวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี โดยจะต้องยึดหลักสำคัญที่ว่าเราจะต้องอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมเหล่านั้นไว้ให้ดีที่สุด เพื่อใช้เป็นทรัพยากรท่องเที่ยวในระยะยาวเพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

2. การจัดการที่ยั่งยืน (Sustainably Managed) การท่องเที่ยวทุกประเภทจะต้องเป็นการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนในเชิงเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อม ประเทศทุกประเทศท้องถิ่นทุกท้องถิ่น จำเป็นต้องพยายามจัดการท่องเที่ยวของตนโดยไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมหรือให้กระทบน้อยที่สุด

3. เป็นการท่องเที่ยวที่สนับสนุนการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี (Inclusive of Social and Cultural Aspects) ค่านิยมตลอดจนวิถีชีวิต เอกลักษณ์ของท้องถิ่น

และประเทศซึ่งเป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ต้องการศึกษาความแตกต่างทางด้านสังคมและวัฒนธรรมที่หลากหลายเหล่านั้น

4. ให้การศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม (Environmentally Educative) ทั้งต่อนักท่องเที่ยวและประชากรในท้องถิ่น ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ให้ตระหนักถึงความจำเป็นและความสำคัญอย่างยิ่งยวด ในอันที่จะทะนุถนอมไว้ซึ่งสภาพแวดล้อมรอบ ๆ ตัวเรา

5. สังคมชุมชนในท้องถิ่นได้รับประโยชน์ (Benefit and Involvement of Local People) ในด้านการจัดการท่องเที่ยวประชาชนบนพื้นที่จะต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย การวางแผน การลงมือปฏิบัติการและการประเมินผล การพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนของตน และสามารถได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว และเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนมากที่สุด

6. เป็นสินค้าที่มีคุณภาพ (Authentic) การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หรือ Eco Tourism ต้องมีลักษณะโดดเด่นเป็นลักษณะที่เป็นการท่องเที่ยวแบบ Eco Tourism จริง ๆ ทั้งด้านการจัดการสถานที่และกิจกรรม

7. ความพอใจของนักท่องเที่ยว (Tourist Satisfaction) นับเป็นสิ่งที่สำคัญสำหรับการท่องเที่ยวแบบ Eco Tourism นักท่องเที่ยวที่ได้รับความพอใจหรือชื่นชม จึงจะกลับมาท่องเที่ยวอีก กิจกรรมต่าง ๆ จะต้องอยู่ในกรอบของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และได้รับความรู้ทั้งทางด้านธรรมชาติวัฒนธรรม และประสบการณ์

การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

วิมล จิโรจพันธุ์, ประชิต สกุณพัฒน์ และอุดม เชยกีวงศ์ (2548) การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อบริการให้แก่นักท่องเที่ยวเดินทางสะดวกได้ ความรู้และประสบการณ์ใหม่ โดยที่แหล่งท่องเที่ยวนั้นจะต้องมีคุณภาพมีมาตรฐานในระดับสากล เพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนเน้นผู้มีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวต้องดำเนินการวางแผนพัฒนาจัดทำแผนงานและแผนปฏิบัติ เพื่อการดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว ต้องมีการวางแผนปรับปรุงพัฒนากฎระเบียบระหว่างผู้ประกอบการ ภาครัฐบาล องค์กรพัฒนาเอกชนกับประชาชนท้องถิ่น องค์ประกอบธุรกิจการท่องเที่ยวจะต้องเปิดโอกาสให้คนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมดำเนินการอย่างเสมอภาคกัน

2. การให้การศึกษาเรื่องการจัดการการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ศึกษาต่อประชาชนในท้องถิ่นทุกระดับ ให้มีการเรียนรู้เพิ่มพูนประสบการณ์ รู้วิธีการบริการ การฝึกอบรมดูงานให้เกิดความรู้ใหม่ ๆ ทันเหตุการณ์เสมอ

3. การกำจัดของเสีย จะต้องมีระบบการกำจัดน้ำที่มีประสิทธิภาพ การบำบัดน้ำเสียก่อนทิ้งตามธรรมชาติ การกำจัดขยะและปฏิกูลถือหลักใช้แล้วใช้ซ้ำ และเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์อีก (Biogas)

4. การศึกษาวิเคราะห์ความอ่อนไหวของระบบนิเวศ ทั้งทรัพยากรธรรมชาติและมรดกทางวัฒนธรรม และแหล่งโบราณคดีโบราณสถานต่าง ๆ แม้เป็นเพียงเนินดินร้างย่อมสะท้อนอดีตกาลที่ทรงคุณค่า ซึ่งสามารถศึกษาค้นคว้าถึงลักษณะการตั้งถิ่นฐานชุมชนโบราณได้

5. ในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ ควรสร้างห้องสุขาบริการตามระยะทางเดินห่างกันอย่างน้อย 3 กิโลเมตรต่อหนึ่งห้อง ห้องสุขาต้องสะอาดคิดค่าบริการเพื่อเป็นค่าจ้างการจัดจ้างแรงงานดูแลรักษา

6. การเดินทางเข้าชมสะดวก ทางเดินในแหล่งธรรมชาติที่เปราะบางควรทำทางเดิน (Board Walk) คำนึงถึงความปลอดภัยมีระบบการสื่อความหมายที่ดี รวมถึงการติดต่อสื่อสารระหว่างนักท่องเที่ยวกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เมื่อมีเหตุฉุกเฉิน ป้ายชี้ทาง ป้ายสื่อความหมายควรออกแบบใช้ได้ทนทาน

7. การรักษาสภาพของแหล่งท่องเที่ยว รักษาไว้ให้มีสภาพดั้งเดิมมากที่สุดและอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี (สะอาด) มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น

8. การตรวจสอบผลกระทบการประเมินศักยภาพในแหล่งท่องเที่ยว จะต้องกำหนดสถานภาพให้เหมาะสม โดยหารายละเอียดรวบรวมข้อมูลสภาพแวดล้อมในที่แห่งนั้นว่าควรอยู่ในระดับไหน หาความสมดุลระหว่างความสามารถการรองรับของพื้นที่กับความต้องการของนักท่องเที่ยวและการยอมรับของชุมชนท้องถิ่นต่อการพัฒนา รวมทั้งนโยบายของรัฐบาลจะต้องมีความสัมพันธ์กัน เป้าหมายของการบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวต้องสอดคล้องจากฝ่ายบริหารทุกระดับ การจัดการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวจะต้องคำนึงถึงการลงทุน ต้นทุนของสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมด้วย

9. การจัดการการบริการ ควรคำนึงถึงระดับมาตรฐานสากล ปัจจุบัน คือ ISO 9000/ ISO 14000/ISO 18000 ด้วย

10. การศึกษาและสำรวจแหล่งพลังงาน เพื่อนำมาใช้มาก่อประโยชน์มากที่สุด อาทิ พลังงานแสงอาทิตย์ พลังงานกระแสลม พลังงานความร้อนใต้พิภพ ควรใช้พลังงานจากธรรมชาติมากที่สุด หลีกเลี่ยงการใช้น้ำธรรมชาติหรือใช้ให้อย่างคุ้มค่า หลีกเลี่ยงการใช้เครื่องปรับอากาศ

11. การจัดการสาธารณูปโภคพื้นฐาน ต้องคำนึงถึงขีดความสามารถขอบเขตในการรองรับปริมาณนักท่องเที่ยว (จำนวนนักท่องเที่ยว) โดยใช้หลักการสภาพแวดล้อม

ขีดความสามารถการรองรับทางกายภาพและขีดความสามารถการรองรับทางสภาพแวดล้อม อาทิ น้ำประปา ไฟฟ้าขยะมูลฝอย ต้องมีแผนการจัดการที่ดีและเพียงพอต่อการใช้

12. การออกแบบสิ่งก่อสร้างสิ่งบริการอำนวยความสะดวกการท่องเที่ยว (ที่จอดรถ ที่พัก การเดินทาง ร้านอาหารเครื่องดื่ม ห้องสุขา) ต้องกลมกลืนกับธรรมชาติ สภาพแวดล้อม และวัฒนธรรมท้องถิ่นไม่เป็นสิ่งแปลกปลอมเข้าไป อนึ่งการก่อสร้างควรคำนึงถึงความสะดวกของคนพิการด้วย ควรหลีกเลี่ยงสิ่งต่าง ๆ เช่น การตัดต้นไม้เป็นสำคัญ ต้องคำนึงถึงกระแสน้ำจะไม่ก่อให้เกิดการพังทลายและไม่กีดขวางเส้นทางเดินของสัตว์ป่า

จากแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สรุปได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้นจะต้องเกี่ยวข้องกับชุมชนและศักยภาพของชุมชน โดยเฉพาะชุมชนในท้องถิ่นที่ใกล้เคียงกับแหล่งท่องเที่ยว ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยว ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ เพื่อเป็นการกระจายรายได้ให้กับชุมชนในท้องถิ่น อีกทั้งทำให้ชุมชนเกิดความตระหนักถึงความสำคัญในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ดี ทั้งนี้สามารถสรุปได้ว่า ในการพิจารณาถึงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ การสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การสร้าง ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว และการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นอีกด้วย

แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์

ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์

องค์การท่องเที่ยวแคนาดา (The Canadian Tourism Commission, 2014) ให้ความหมายการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ คือ การท่องเที่ยวที่เน้นให้นักท่องเที่ยวได้มีกิจกรรมที่สร้างความทรงจำที่ดีโปรแกรมท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ต้องออกแบบให้นักท่องเที่ยวและเจ้าบ้านได้มีปฏิสัมพันธ์กัน และสร้างความประทับใจ การรับรู้ ทั้งระดับกายภาพ อารมณ์ และจิตวิญญาณ ในขณะที่ Inmaculada (2017) กล่าวเพิ่มเติมว่า การเข้าไปชมหรือทัศนาจรในสถานที่ต่าง ๆ นั้นไม่เพียงพอแล้ว นักท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ต้องการสัมผัส เจาะลึก ถึงความเป็นดั้งเดิมของวัฒนธรรมท้องถิ่น ได้เชื่อมสัมพันธ์กับคนท้องถิ่นจากวัฒนธรรมที่ต่างกันลึกซึ้งขึ้นเพื่อสร้างความหมายแห่งการเดินทาง นอกจากนี้แล้ว Sawler (2016, Online) ได้กล่าวถึง การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์นั้นมีปัจจัยพื้นฐานสำคัญอยู่หลายประการ เช่น เส้นทางท่องเที่ยวต้องมีธีม หรือรูปแบบที่ชัดเจนและเหมาะสมกับประสบการณ์หลัก ต้องกระตุ้นทางอารมณ์ ต้องมีความดั้งเดิม ต้องสามารถเข้าถึงได้ง่าย ต้องผสมผสานองค์ความรู้ในการท่องเที่ยว ต้องเป็นประสบการณ์ที่สร้างการเปลี่ยนแปลงให้นักท่องเที่ยวได้ ต้องสนุกสนาน ต้องแสดงแก่นแท้ของชุมชน ต้องให้นักท่องเที่ยวได้ลงมือกระทำหรือสัมผัสประสบการณ์จริง ต้องเพิ่มมูลค่า

ต้องสร้างความรู้สึกในถิ่นที่นักท่องเที่ยวมาเยี่ยม และต้องเหนือความคาดหมาย ต้องมีจุดที่ทาให้นักท่องเที่ยวประหลาดใจด้วยความประทับใจ (ธินิกานต์ ประไกรวัน, 2560)

The Northern Ontario Tourist Outfitters Association (2015, Online) กล่าวถึง ความสัมพันธ์ของการท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ ที่รวมตัวกันเป็นการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ โดยได้แสดงดังภาพต่อไปนี้

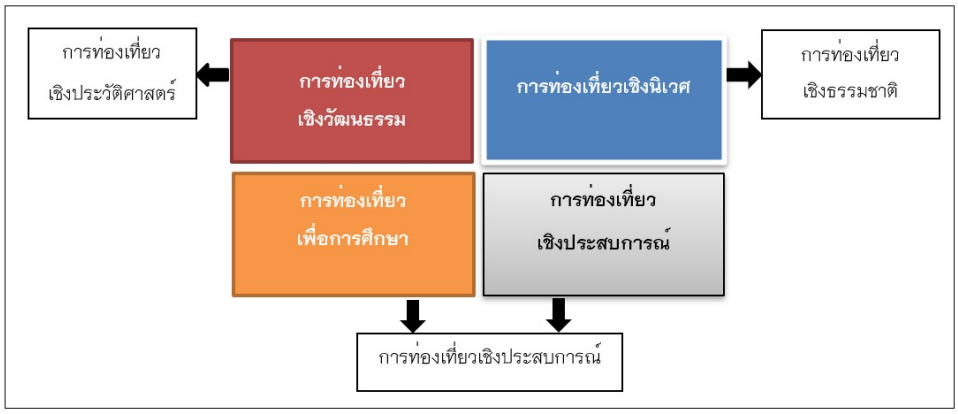

ภาพ 3 ความสัมพันธ์ของการท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ ที่รวมตัวกัน เป็นการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์

หมายเหตุ: ดัดแปลงจาก The Northern Ontario Tourist Outfitters Association (NOTO)

ที่มา: The Northern Ontario Tourist Outfitters Association, 2015, Online

มาตรฐานของประสบการณ์ทางการท่องเที่ยว (The Northern Ontario Tourist Outfitters Association, 2015, Online) ดังนี้

1. นักท่องเที่ยวสร้างความหมายผ่านประสบการณ์ตรงของตนเอง
2. ประสบการณ์ที่ได้รับรวมถึงผู้คนที่ได้พบ สถานที่ที่ไปเยือน กิจกรรมที่ได้มีส่วนร่วมและความทรงจำที่เกิดขึ้น
3. ประสบการณ์ที่ได้รับรวมถึงการวางแผนก่อนการเดินทางท่องเที่ยวและหลังจากการการเดินทางท่องเที่ยว
4. การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์นำพานักท่องเที่ยวให้ได้พบธรรมชาติ วัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น

5. การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ควรเป็นการท่องเที่ยวที่ผลกระทบต่ำ จำนวนนักท่องเที่ยวน้อยแต่ให้ผลตอบแทนสูง

6. การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ควรเป็นการท่องเที่ยวแบบเฉพาะ มีลักษณะเฉพาะและเหมาะกับนักท่องเที่ยวแต่ละคน

7. คุณภาพของประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวเกิดขึ้นจากผลผลิตร่วมกันระหว่างนักท่องเที่ยวและผู้ให้บริการทางการท่องเที่ยว

8. การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้มีมุมมองที่กว้างออกไป สะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมและความสนใจของนักท่องเที่ยว

9. การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ควรมีหลากหลายที่ตรงกับความสนใจของนักท่องเที่ยวและให้ความรู้สึกของความสำเร็จส่วนบุคคล ดังนั้นจึงเกิดเป็นความทรงจำที่เป็นเอกลักษณ์ของท่องเที่ยวแต่ละคน

10. ผลลัพธ์ของการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ คือ ทำให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการรับประสบการณ์ที่ได้ความรู้ใหม่และเป็นประสบการณ์จริง

11. การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์เปิดโอกาสให้เกิดการกระตุ้นให้มีการพบปะและมาร่วมกันของคนต่างวัฒนธรรม ต่างปัญหา และต่างศักยภาพ

12. องค์ประกอบทางวัฒนธรรมถูกใช้ร่วมกันในบรรยากาศของวิถีชีวิตพื้นถิ่น

13. การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์เป็นการแสดงให้เห็นมากกว่าการอธิบาย

14. การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์เป็นการเปิดโลกทัศน์ของนักท่องเที่ยวให้กว้างออกไป

15. การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์เป็นการสร้างโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้มีความรู้เกิดการกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจให้กับตนเอง

16. การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์เป็นการดึงดูดผู้คนไปยังสถานที่

17. การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์เป็นการดึงดูดกลุ่มนักท่องเที่ยวไปสู่สินค้า

18. การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์เกิดจากประสาทสัมผัสทั้งด้านการมองเห็น การได้ยิน การได้ชิม การดมกลิ่น และการสัมผัส

19. การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์เป็นการสร้างโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ทักษะใหม่หรือมีส่วนร่วมในกิจกรรมใหม่

20. การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ได้รวมถึง “เรื่องราวของสถานที่” ไว้ด้วย

การพัฒนาให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์อาจทำได้โดยการเสริมสร้างคุณค่าให้กับสินค้าการท่องเที่ยวสามารถใช้การออกแบบ (Design) โดยมีการออกแบบแนวคิด

(Concept Design) การออกแบบผลิตสินค้าและบรรจุภัณฑ์ (Product and Packaging Design) การออกแบบบริการ (Service Design) รวมถึงการออกแบบประสบการณ์ (Experience Design) ที่นักท่องเที่ยวพึงจะได้รับจากสินค้านั้น ๆ (สมพงษ์ อำนวยเงินตรา, 2557, หน้า 66)

สรุปได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ หมายถึง การท่องเที่ยวที่เน้นให้นักท่องเที่ยวได้เข้าร่วมกิจกรรมที่สร้างความทรงจำที่ดี โดยผ่านการมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างนักท่องเที่ยวและเจ้าบ้าน สร้างความประทับใจและการรับรู้ ทั้งระดับกายภาพ อารมณ์และจิตวิญญาณ ก่อให้เกิดเป็นมาตรฐานของประสบการณ์ทางการท่องเที่ยว คือ นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ตรงด้วยตัวเอง โดยประสบการณ์ที่ได้รับนั้นประกอบไปด้วย การพบเจอผู้คน สถานที่ที่ไปท่องเที่ยว กิจกรรมที่ได้มีส่วนร่วม ความทรงจำที่เกิดขึ้นระหว่างการท่องเที่ยว หรือการทำกิจกรรมและเรื่องราวของสถานที่ รวมไปถึงประสบการณ์ในการวางแผนก่อนการเดินทางท่องเที่ยวและหลังจากการเดินทางท่องเที่ยว ที่นำพาให้นักท่องเที่ยวได้พบกับธรรมชาติ วัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์เป็นการท่องเที่ยวแบบเฉพาะและเหมาะสมกับนักท่องเที่ยวแต่ละคนเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้มีมุมมองที่กว้างสะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมและความสนใจของนักท่องเที่ยว มีความหลากหลาย ควรเป็นการท่องเที่ยวที่มีผลกระทบต่ำ จำนวนนักท่องเที่ยวน้อยแต่ผลตอบแทนสูง ซึ่งคุณภาพเกิดขึ้นจากผลผลิตร่วมกันระหว่างนักท่องเที่ยวและให้บริการทางการท่องเที่ยว ผลลัพธ์ของการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ คือ ทำให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการรับประสบการณ์ที่ได้ความรู้ใหม่และเป็นประสบการณ์จริง

แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

ในปัจจุบัน การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism) ถูกกล่าวถึงในระดับนโยบายของรัฐบาลในด้านเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ที่มีความต้องการจะสร้างมูลค่าจากสิ่งที่มีคุณค่าในเชิงเศรษฐกิจ ในมิติการท่องเที่ยว ที่มุ่งเน้นในการสร้างคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่นักท่องเที่ยวสามารถมีส่วนร่วมและสร้างประสบการณ์ใหม่ที่ได้รับจากการเดินทางท่องเที่ยว (องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน), 2557, สื่อออนไลน์)

ความเป็นมาของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism)

คำว่า Creative Tourism ถูกสร้างขึ้นโดย Crispin Raymond and Greg Richards ซึ่งกล่าวว่าเกิดขึ้นมาจากแรงบันดาลใจของเรื่องเล่าที่ได้รับจากนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ที่เดินทางท่องเที่ยวในกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ คือ ประเทศไทยอินโดนีเซีย และออสเตรเลีย ในช่วงปี พ.ศ. 2542-2543

Crispin Raymond and Greg Richards ได้กำหนดชื่อใหม่เพื่อที่จะใช้เรียกการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวสนใจที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการเรียนรู้เกี่ยวกับศิลปะและวัฒนธรรมของพื้นที่ที่ตนเองได้ท่องเที่ยว ซึ่งประสบการณ์ดังกล่าว นอกจากจะช่วยให้นักท่องเที่ยวได้ทำความเข้าใจผ่านประสบการณ์ด้วยตนเองแล้ว นักท่องเที่ยวยังสามารถที่จะใช้ประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้ใหม่นั้นมาใช้กับชีวิตหรือการงานของตนภายหลังที่กลับมาจากการท่องเที่ยวแล้วด้วย และในที่สุดทั้งสองก็พบว่าคำ Creative Tourism มีความหมายเหมาะสมที่จะใช้เรียกการท่องเที่ยวในลักษณะดังกล่าว (สุดแดน วิสุทธิลักษณ์ และคณะ, 2556)

ดังนั้น ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จึงหมายถึง การท่องเที่ยวซึ่งมอบโอกาสให้กับผู้เดินทางในการพัฒนาศักยภาพ การสร้างสรรค์ของตนผ่านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยประสบการณ์จริง ที่เป็นไปตามลักษณะเฉพาะของพื้นที่เป้าหมายที่ได้ท่องเที่ยว (Richards and Raymond, 2000, p. 18) นอกจากนี้ องค์การยูเนสโก (UNESCO ,2006) ยังได้นิยามเพิ่มเติมว่า เป็นการท่องเที่ยวที่มีความเชื่อมโยงกับการพัฒนาชุมชนเพื่อชีวิตที่ยั่งยืน กิจกรรมใด ๆ ที่ชุมชนนำเสนอต้องช่วยให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ไม่ว่าจะเป็นประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตท้องถิ่น ได้กลมกลืนความสอดคล้อง และเสริมสร้างประสบการณ์อันน่าประทับใจ ประกอบกับ นาฬิกอติภัค แสงสนิท (2556, สื่อออนไลน์) ผู้อำนวยการองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) ได้กำหนดนโยบายพร้อมกับแนวทางการปฏิบัติงานเกี่ยวกับ การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism) หมายถึง การท่องเที่ยวที่สัมพันธ์กับประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม วิถีชุมชนและเอกลักษณ์ สถานที่ โดยนักท่องเที่ยวได้เรียนรู้เพื่อสร้างประสบการณ์ตรงร่วมกับเจ้าของวัฒนธรรม และมีโอกาสได้ใช้ชีวิตร่วมกันกับเจ้าของสถานที่ และเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม วิถีชุมชนและเอกลักษณ์ของสถานที่ไม่ใช่กิจกรรมที่เน้นรายได้ของชุมชน แต่เป็นกิจกรรมที่เน้นคุณค่าของชุมชนเท่านั้น

โดยการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เริ่มเป็นที่รู้จักตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 ซึ่งองค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ได้ออกประกาศว่าด้วยความหลากหลายทางวัฒนธรรม (The UNESCO Universal Declaration on Cultural Diversity) เพื่อใช้เป็นเครื่องมือสำหรับการ พิทักษ์รักษาและส่งเสริมความหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยในปีต่อมา UNESCO ได้ริเริ่มโครงการพันธมิตรนานาชาติเพื่อความหลากหลายทางวัฒนธรรม (Global Alliance for Cultural Diversity) เพื่อให้การแลกเปลี่ยนเรียนรู้การสนทนาระหว่างวัฒนธรรมได้เกิดขึ้นจริง อันจะเป็นเครื่องมือที่ส่งเสริมในเกิดสันติภาพและความยั่งยืนของชุมชนและโลก เพื่อดำเนินการสนับสนุนนโยบายส่งเสริมความหลากหลายทางวัฒนธรรม

ของโลก ในปี พ.ศ. 2547 องค์การยูเนสโกเสนอโครงการ “เครือข่ายเมืองสร้างสรรค์” (The Creative Cities Network) เพื่อส่งเสริมการพัฒนาด้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ (Creative Industries) ที่จะนำไปสู่รูปแบบใหม่ของความร่วมมือในระดับนานาชาติ ในภาคประชาชนเอกชน สาธารณะและประชาคม เครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ของยูเนสโก มีทั้งหมด 7 กลุ่ม เมืองหนึ่งเมืองใดที่จะเข้าร่วมเป็นเมืองสร้างสรรค์ (Creative City) ภายใต้การประกาศรับรองโดยยูเนสโก จะต้องเลือกเสนอตนเองได้เพียงประเภทเดียวเท่านั้นจากกลุ่มต่าง ๆ (สุดแดน วิสุทธิลักษณ์ และคณะ, 2556) ดังนี้

1. วรรณกรรม (Literature)
2. งานหัตถกรรมและศิลปะพื้นบ้าน (Crafts and Folk art)
3. งานออกแบบ (Design)
4. ดนตรี (Music)
5. อาหาร (Gastronomy)
6. ภาพยนตร์ (Cinema)
7. สื่อศิลปะ (Media Arts)

ในโครงการเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ของ UNESCO นอกจากจะมีเป้าหมายที่จะสนับสนุนความร่วมมือระหว่างท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาในระดับนานาชาติ และเพื่อตั้งหลักตอบรับกับผลกระทบในระดับโลก โดยความพยายามที่จะเชื่อมโยงเมืองต่าง ๆ เข้าด้วยกันแล้ว ยังได้กล่าวถึงความเป็นไปได้ในการสร้างการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ (Creating New Tourism Opportunities) ที่นักท่องเที่ยวจะสามารถรับและเข้าเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมเมืองนั้น ๆ ทั้งวัฒนธรรมในลักษณะที่จับต้องได้และที่เป็นนามธรรม (Tangible and Intangible Cultural) โดยผ่านประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวเอง

โครงการเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์และการท่องเที่ยวแนวใหม่ของ UNESCO จึงเน้นถึงความผูกพัน (Engaged) ความจริงแท้ผ่านประสบการณ์ (Authentic Experience) ซึ่งเป็นการส่งเสริมกิจกรรมที่จะทำให้นักท่องเที่ยวมีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในลักษณะทางวัฒนธรรมของเมืองที่ไปเยือน (Active Understanding of The Specific Cultural Features of A Place)

ลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism) เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือนได้พัฒนาหรือได้ใช้ศักยภาพหรือความสามารถด้านแนวคิดสร้างสรรค์ของนักท่องเที่ยวเอง โดยการเข้าไปมีส่วนร่วมอย่างมุ่งมั่นตั้งใจในวิถีทางและประสบการณ์เรียนรู้ ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำกันอยู่เป็นประจำของผู้คนในแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ โดยที่

นักท่องเที่ยวอาสาเข้าไปทำหรือเข้าไปมีส่วนร่วมด้วย เป็นการสร้างสรรค์กิจกรรมหรือผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาดั้งเดิมของท้องถิ่นผสมผสานกับแนวคิด จินตนาการของนักท่องเที่ยวสร้างสรรค์กิจกรรมขึ้นมาใหม่ โดยนักท่องเที่ยวมิใช่เป็นเพียงผู้ดูหรือผู้สังเกตการณ์หรือไปปรากฏตัวในที่นั้น ๆ แต่เป็นผู้มีปฏิสัมพันธ์หรือเป็นผู้มีส่วนในการดำเนินกิจกรรมร่วมกับคนในท้องถิ่น และการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นหน้าที่ของนักท่องเที่ยว ที่จะต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมรอบตัว และใช้ความรู้ให้เป็นประโยชน์เพื่อให้เกิดความชำนาญได้พัฒนาขึ้นกว่าเดิม (องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน), 2555, สื่อออนไลน์)

หลักเกณฑ์ของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Basic of Creative Tourism)

1. เป็นความคิดสร้างสรรค์ที่ไม่ได้เลียนแบบใครและเป็นต้นแบบอย่างแท้จริง (Originality)และมีความเป็นของแท้ดั้งเดิม (Authenticity)

2. มีการจินตนาการ (Imagination) และมีความจรรโลงใจ (Inspiration) ที่แสดงออกเป็นความคิดอย่างสร้างสรรค์

3. มีองค์ความรู้ (Knowledge) แฝงไว้ด้วยศิลปะ (Arts) และกลิ่นอายของวัฒนธรรมท้องถิ่น

4. เกิดจากการฉลาดคิด (Ingenuity) กลายมาเป็นประดิษฐกรรม (Inventiveness)

5. เป็นทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual assets)

ประเภทการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism)

1. ประเภทมรดกทางวัฒนธรรม (Cultural Heritage) เป็นกลุ่มการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อันเกี่ยวเนื่องกับประวัติศาสตร์ โบราณคดี วัฒนธรรมประเพณี ความเชื่อ สภาพสังคม แบ่งเป็นกลุ่มย่อย คือ กลุ่มแสดงออกทางวัฒนธรรมแบบดั้งเดิม (Traditional Cultural Expression) กลุ่มที่ตั้งทางวัฒนธรรม (Cultural Sites)

2. ประเภทศิลปะ (Arts) เป็นกลุ่มการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนพื้นฐานของศิลปวัฒนธรรม แบ่งเป็น 2 กลุ่มย่อย คือ งานศิลปะ (Visual Arts) และศิลปะการแสดง (Performing Arts)

3. ประเภทวิถีชีวิต (Lifestyles) เป็นกลุ่มท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เกี่ยวเนื่องกับวิถีชีวิต การดารงชีวิตหรือวิถีการทามาหากินของคนในชุมชนท้องถิ่นหรือชาวพื้นเมือง แบ่งเป็น 2 กลุ่มย่อย คือ วิถีชีวิตของสังคมเมืองและวิถีชีวิตสังคมชนบท

4. ประเภทสื่อ (Media) เป็นกลุ่มท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เกี่ยวเนื่องกับการสื่อสารกับกลุ่มคนกลุ่มใหญ่หรือสื่อสารกับนักท่องเที่ยวที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย แบ่งเป็น 2 กลุ่มย่อย คือ งานสื่อสิ่งพิมพ์ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Publishing and Printed Media) และงานโสตทัศน์

(Audiovisual) สื่อโฆษณาทางโทรทัศน์ วิทยุ หรืออื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจ การเป็นมาของต้นแบบ (Originality) ความเป็นของแท้ดั้งเดิม (Authenticity) ของแหล่งท่องเที่ยว หรือสถานที่นั้น ๆ เป็นต้น

5. ประเภทการตอบสนองความต้องการของลูกค้า (Functional creation) เป็นกลุ่มท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เป็นสินค้าและบริการ เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีความต้องการแตกต่างกัน แบ่งเป็น 3 กลุ่มย่อย คือ กลุ่มการออกแบบ (Design) เช่น การออกแบบห้องพักในโรงแรม รีสอร์ท การออกแบบสินค้าของที่ระลึก ให้มีอัตลักษณ์ความเป็นท้องถิ่น หรือแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ กลุ่มสื่อสมัยใหม่ (New Media) เช่น ระบบดิจิทัล ซอฟต์แวร์ เกมส์ต่าง ๆ และกลุ่มบริการทางความคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism Services) เช่น การบริการทางสถาปัตยกรรม โฆษณา นันทนาการ และบริการแนวคิดเชิงสร้างสรรค์อื่น ๆ

คุณสมบัติของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

คุณสมบัติของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จะต้องประกอบด้วยคุณสมบัติทั้งในเชิงพื้นที่และในเชิงกระบวนการ ดังนี้ (สุดแดน วิสุทธิลักษณ์ และคณะ, 2556, หน้า 46)

1. ผู้ท่องเที่ยวและเจ้าของบ้านมีความผูกพันระหว่างกัน (Each Engaging the Other)

2. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม (Cross-Cultural Engagement/Cultural Experience)

3. มีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งทางวัฒนธรรมของพื้นที่ที่ท่องเที่ยว (Spirit of Place/Deep Meaning/Understanding of The Specific Cultural of The Place)

4. ประสบการณ์จากการมีส่วนร่วม (Hands-on Experience)

5. มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน ส่งผ่าน-ส่งต่อประสบการณ์ (Exchange Information/Transformation and Transformative Experiences)

6. เป็นผู้เข้าร่วมกิจกรรมมากกว่าเป็นผู้ชม (More Participate than Observe)

7. นักท่องเที่ยวมีโอกาสพัฒนาศักยภาพในการสร้างสรรค์ของตนเองและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (C-Creating Tourism Experience)

8. ความจริงแท้ทั้งในกระบวนการการผลิตและผลิตภัณฑ์ ประสบการณ์จริง (Authentic Both Process and Product/Genuine Experience)

9. จดจำประทับใจ, เข้าใจ (Memorable/I hear and I Forget, I See and I Remember, I do and I Understand.)

10. การท่องเที่ยวแบบจำเพาะเจาะจง (Trailer-Made Approach)

จากการศึกษาแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ผู้วิจัยได้สรุปว่า เป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมระหว่างนักท่องเที่ยวและเจ้าของชุมชนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยการเข้าไปร่วมทำกิจกรรมหรือเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมในชุมชนนั้น ๆ เพื่อก่อให้เกิดการเข้าถึงและเข้าใจในวัฒนธรรม วิถีชีวิต และความเป็นอยู่ของเจ้าของวัฒนธรรม รวมไปถึงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน จนก่อให้เกิดเป็นประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยวที่น่าประทับใจในระหว่างการร่วมกิจกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยว

ความหมายของพฤติกรรมนักท่องเที่ยว

ความหมายของพฤติกรรมนักท่องเที่ยว หมายถึง การกระทำทุกอย่างของนักท่องเที่ยว ไม่ว่านักท่องเที่ยวจะรู้ตัวหรือไม่ก็ตาม และบุคคลอื่นจะสังเกตเห็นการกระทำนั้นได้หรือไม่ก็ตาม เพื่อมุ่งตอบสนองความต้องการสิ่งหนึ่งสิ่งใดสิ่งหนึ่งในสภาพการณ์ใดสภาพการณ์หนึ่ง เป็นพฤติกรรมภายนอกของนักท่องเที่ยวเป็นพฤติกรรมที่ผู้อื่นสังเกตเห็นได้โดยประสาทสัมผัส และพฤติกรรมภายในของนักท่องเที่ยว เป็นการทำงานของอวัยวะต่าง ๆ ภายในร่างกาย รวมทั้งความรู้สึกนึกคิดและอารมณ์ที่ถูกควบคุมอยู่ภายในจะมีความสัมพันธ์กัน ซึ่งพฤติกรรมภายในจะเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมภายนอกของนักท่องเที่ยว ทำให้สามารถค้นหาทางแก้ไขพฤติกรรมในการตัดสินใจซื้อบริการของนักท่องเที่ยวได้ถูกต้อง และสอดคล้องกับความสามารถในการตอบสนองของธุรกิจท่องเที่ยวมากขึ้น ที่สำคัญจะช่วยในการพัฒนาตลาดและพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวให้ดียิ่งขึ้นอย่างต่อเนื่อง หรือสามารถกล่าวได้ว่า พฤติกรรมนักท่องเที่ยว คือ พฤติกรรมการแลกเปลี่ยนต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอยู่เสมอของนักท่องเที่ยว ซึ่งดำเนินไปภายใต้ผลสะท้อนที่เกิดจากภาวะแวดล้อม ความรู้สึกนึกคิดและความรู้ความเข้าใจของนักท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความต้องการและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว และแสวงหาจัดซื้อ ใช้ ประโยชน์ และประเมินสินค้าหรือการบริการการท่องเที่ยว ดังนั้น การศึกษาพฤติกรรมของท่องเที่ยว จะทำให้ทราบรูปแบบการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวว่าต้องอะไร และนักท่องเที่ยวจะสามารถประเมินการบริการอย่างไร (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2557)

รุจยา คำพรรณ์ (2546, หน้า 15) ได้สรุป พฤติกรรมการท่องเที่ยว ว่าหมายถึง การกระทำ หรือกิริยาใด ๆ ของนักท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับนักท่องเที่ยว รวมทั้งกระบวนการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยว ซึ่งเป็นตัวกำหนดการกระทำดังกล่าว เพื่อตอบสนองความต้องการของแต่ละบุคคลให้ได้รับความพึงพอใจ สอดคล้องกับ กรรณิกา พิมลศรี (2547, หน้า 13) ที่ได้กล่าวว่า พฤติกรรมการท่องเที่ยวเป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นทั้งภายในและภายนอก

เป็นพฤติกรรมด้านความรู้ ความรู้สึก ความชอบ พฤติกรรมด้านค่านิยม และพฤติกรรมด้านการปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว และ ฉลองศรี พิมลสมพงศ์ (2557) ได้กล่าวเพิ่มเติมว่า พฤติกรรมการท่องเที่ยว หมายถึง พฤติกรรมการบริโภคของนักท่องเที่ยวที่มีความต้องการสินค้าและบริการการท่องเที่ยวที่มีความแตกต่างกันไปและได้รับความพึงพอใจสูงสุด

รวีวรรณ โปรยรุ่งโรจน์ (2558, หน้า 2) ได้กล่าวว่า พฤติกรรมนักท่องเที่ยว หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดและการแสดงออกในด้านต่าง ๆ ของนักท่องเที่ยว ทั้งก่อน ระหว่าง และหลังการเดินทางท่องเที่ยว ตลอดจนปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิดและการแสดงออกนั้น (Factors Influencing Tourist Behavior) สอดคล้องกับ บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548, หน้า 142–148) ที่ได้กล่าวว่าถึง พฤติกรรมนักท่องเที่ยวในการตัดสินใจท่องเที่ยวเพื่อให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวสามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ได้รับความพอใจ มีขั้นตอนที่สำคัญอยู่ 9 ขั้นตอนดังต่อไปนี้ คือ

ขั้นตอนที่ 1 การส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยว (Tourism Promotion) เป็นการอำนวยข่าวสารข้อมูลการท่องเที่ยวให้แก่นักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมาย โดยผ่านสื่อต่าง ๆ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทำให้นักท่องเที่ยวได้รับข่าวสารการท่องเที่ยวเหล่านั้น เช่น จากหนังสือพิมพ์ จากนิตยสาร จากองค์การส่งเสริมการท่องเที่ยว จากบริษัทนำเที่ยว จากญาติมิตร เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 2 ความต้องการของนักท่องเที่ยวแต่ละคน (Need) เมื่อนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายได้รับข้อมูลการท่องเที่ยวแล้ว ก็จะก่อเกิดความต้องการท่องเที่ยวขึ้นภายในจิตใจของนักท่องเที่ยวแต่ละคน ทั้งนี้ นักท่องเที่ยวต้องการส่งเสริมสิ่งที่ขาดไป หรือเพิ่มรสชาติให้กับชีวิต เช่น เกิดความเบื่อหน่ายอยากเปลี่ยนบรรยากาศต้องการเดินทางท่องเที่ยวให้ได้เห็นสิ่งใหม่ ๆ เพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์

ขั้นตอนที่ 3 สิ่งจูงใจสำหรับนักท่องเที่ยว (Motivation) เป็นแรงกระตุ้นให้อยากท่องเที่ยว ซึ่งเกิดจากปัจจัย 2 ประการ คือ Push Factor เป็นสภาพเงื่อนไขมากระตุ้นผลักดันให้เกิดความต้องการหลีกหนีความจำเจซ้ำซากในชีวิตประจำวันเพื่อไปท่องเที่ยว และ Pull Factor เป็นสภาพเงื่อนไขที่ดึงดูดให้ไปชมแหล่งท่องเที่ยวหรือร่วมกิจกรรมทางการท่องเที่ยว ซึ่งอาจแบ่งสิ่งจูงใจออกเป็น 4 ประเภท คือ

1. สิ่งจูงใจทางด้านกายภาพ (Physical Motivation) เป็นแรงกระตุ้นที่เกิดจากความต้องการพักผ่อนทางร่างกายและจิตใจให้สดชื่น รักษาบำรุงสุขภาพ เช่น การอาบน้ำแร่ การร่วมกิจกรรมกีฬา

2. สิ่งจูงใจทางด้านวัฒนธรรม (Culture Motivation) เป็นแรงกระตุ้นที่เกิดจากความต้องการอยากรู้จักวัฒนธรรมของประเทศที่ไม่เคยรู้จักมาก่อน รวมทั้งการดำเนินชีวิต ศิลปะ สถานที่ทางประวัติศาสตร์และเทศกาลต่าง ๆ

3. สิ่งจูงใจทางด้านส่วนตัว (Personal Motivation) เป็นแรงกระตุ้นที่เกิดจากความต้องการส่วนตัว เช่น การเดินทางไปเยี่ยมญาติมิตร การไปจาริกแสวงบุญ

4. สิ่งจูงใจด้านสถานภาพและชื่อเสียง (Prestige and Status Motivation) เป็นแรงกระตุ้นที่เกิดจากความต้องการพัฒนายกระดับตัวเองให้สูงขึ้น และสร้างชื่อเสียง เช่น การเข้าร่วมประชุม การศึกษาต่อต่างประเทศ

ขั้นตอนที่ 4 การตัดสินใจของนักท่องเที่ยว (Decision Making) นับว่าเป็นองค์ประกอบที่ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวมาก เมื่อผู้ประสงค์เดินทางจากการท่องเที่ยวได้รับข้อมูลทางการท่องเที่ยวแล้วเกิดความต้องการอยากท่องเที่ยวขึ้น การสำรวจปัจจัยในการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวมี 8 ประการ ตามลำดับความสำคัญดังต่อไปนี้ จะไปท่องเที่ยวที่ไหน จะไปท่องเที่ยวเมื่อไหร่ จะไปท่องเที่ยวโดยทางใด (บก เรือ อากาศ) จะไปท่องเที่ยวกับใคร จะไปท่องเที่ยวนานเท่าไหร่ จะไปท่องเที่ยวเพื่อชมอะไร จะไปพักแรมในสถานที่ประเภทไหน และจะไปท่องเที่ยวแต่ละสถานที่กี่วัน

ขั้นตอนที่ 5 การวางแผนค่าใช้จ่ายการท่องเที่ยว (Planning for Expenditure) โดยปกติเมื่อตัดสินใจจะไปท่องเที่ยวใดก็จะต้องศึกษาค่าใช้จ่ายในการเดินทางท่องเที่ยว ยิ่งถ้าไปท่องเที่ยวต่างประเทศจะต้องเสียค่าใช้จ่ายเป็นจำนวนมากก็ต้องเตรียมเงินเก็บไว้ จึงต้องมีการวางแผนก่อน 1–2 ปี ในการวางแผนค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยว จะต้องวางแผนค่าใช้จ่ายทั้งหมดที่จะเกิดขึ้นในการท่องเที่ยวสถานที่นั้น ๆ เช่น ค่าเดินทาง ค่าที่พักค่ารักษาพยาบาล ค่าพาหนะเดินทาง ค่าใช้จ่ายซื้อของที่ระลึก

ขั้นตอนที่ 6 การเตรียมการเดินทาง (Travel Preparation) หลังจากที่ตัดสินใจเลือกสถานที่ท่องเที่ยวที่แน่นอนแล้ว และมีการวางแผนค่าใช้จ่าย ในขั้นนี้ ผู้เดินทางจะต้องเตรียมตัวจองตั๋วพาหนะในการเดินทาง และจองรายการท่องเที่ยว การยืนยัน การเดินทาง จัดทำเอกสารการเดินทาง เช่น การอนุญาตเข้าประเทศ (Visa) หนังสือเดินทาง (Passport)

ขั้นตอนที่ 7 การเดินทางท่องเที่ยว (Travel) เป็นการเดินทางออกจากบ้านเพื่อท่องเที่ยวจนกระทั่งท่องเที่ยวเสร็จแล้วเดินทางกลับถึงบ้าน โดยจะมีการประเมินผลการท่องเที่ยวเป็นระยะ ๆ ตามประสบการณ์ที่ได้รับเริ่มตั้งแต่ยานพาหนะที่นำเข้าไปสู่จุดหมายปลายทาง หรือแหล่งท่องเที่ยวสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ตลอดจนอาหารการกิน ที่พัก และอื่น ๆ เพื่อประเมินผลการเดินทางท่องเที่ยวครั้งนี้ว่า เป็นที่น่าพอใจหรือไม่ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อ

การตัดสินใจเดินทางในครั้งต่อไป หรืออาจจะบอกต่อให้บุคคลอื่นเดินทางมาท่องเที่ยวในสถานที่แห่งนี้

ขั้นตอนที่ 8 ประสบการณ์การท่องเที่ยว (Experience) เมื่อนักท่องเที่ยวได้มีการประเมินผลการเดินทางอาจเป็นสภาพแวดล้อม การบริการ สิ่งอำนวยความสะดวก ก็จะได้ผลของประสบการณ์การท่องเที่ยว ซึ่งแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

1. มีความพึงพอใจ เป็นประสบการณ์ทางบวก (Positive) ที่นักท่องเที่ยวได้รับหรือสัมผัสสิ่งต่าง ๆ ในขณะที่เดินทางท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็น สถานที่ คน สภาพแวดล้อมการบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว ปรากฏผลการประเมินว่า นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจ

2. ไม่มีความพึงพอใจ เป็นประสบการณ์ทางลบ (Negative) ที่นักท่องเที่ยวได้รับหรือสัมผัสสิ่งต่าง ๆ ในขณะที่เดินทางท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็น สถานที่ สภาพแวดล้อม คน การบริการ และสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว ปรากฏผลการประเมินว่า นักท่องเที่ยวไม่มีความพึงพอใจ

ขั้นตอนที่ 9 ทัศนคติของนักท่องเที่ยว (Attitude) เมื่อนักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์จากการท่องเที่ยวแล้ว ก็จะเกิดทัศนคติจากการท่องเที่ยวครั้งนี้ ถ้าหากนักท่องเที่ยวได้รับความพึงพอใจ ก็จะมีทัศนคติที่ดีต่อการท่องเที่ยวครั้งนี้ และอาจทำให้เขากลับมาท่องเที่ยวอีกครั้ง

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสรุปพฤติกรรมนักท่องเที่ยว ว่าหมายถึง การแสดงออกของการกระทำหรือความรู้สึกนึกคิดของนักท่องเที่ยว ที่มุ่งสนองต่อความต้องการในสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวที่มีความแตกต่างกันไป เพื่อให้ได้รับความพึงพอใจสูงสุด โดยขั้นตอนที่สำคัญต่อพฤติกรรมนักท่องเที่ยวมี 9 ขั้นตอน คือ ขั้นการส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยว ขั้นความต้องการของนักท่องเที่ยวแต่ละคน ขั้นสิ่งจูงใจสำหรับนักท่องเที่ยว ขั้นการตัดสินใจของนักท่องเที่ยว ขั้นการวางแผนค่าใช้จ่ายการท่องเที่ยว ขั้นการเตรียมการเดินทาง ขั้นการเดินทางท่องเที่ยว ขั้นประสบการณ์การท่องเที่ยว ขั้นทัศนคติของนักท่องเที่ยว

องค์ประกอบของพฤติกรรมนักท่องเที่ยว

พฤติกรรมนักท่องเที่ยวนั้น มีองค์ประกอบสำคัญ 7 ประการ คือ

1. เป้าหมาย คือ พฤติกรรม เช่น นักท่องเที่ยวกลุ่มอนุรักษ์ต้องการแสดงให้ผู้อื่นเห็นว่าตนเดินทางท่องเที่ยว โดยที่สภาพแวดล้อมในสถานที่ตนเดินทางยังคงสภาพความสมบูรณ์

2. ความพร้อม คือ ความสามารถในการตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว

3. สถานการณ์ คือ โอกาสในการอำนวยความสะดวก โดยให้เลือกกระทำกิจกรรมที่ตนเองมีความต้องการ

4. การแปลความหมาย คือ วิธีการคิดเพื่อตอบสนองต่อความต้องการที่พึงพอใจมากที่สุดในสถานการณ์หนึ่ง ๆ

5. การตอบสนอง คือ การกระทำตามกิจกรรมที่ตนเองได้เลือกสรรแล้ว เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ดังนั้น นักท่องเที่ยวจะต้องวางแผนการเดินทาง และจัดการดำเนินการล่วงหน้า

6. ผลลัพธ์ที่ตามมา คือ ผลจากการกระทำที่อาจได้ผลตามที่คาดหมายไว้ หรืออาจตรงกันข้ามกับความคาดหวัง

7. ปฏิกิริยาต่อความผิดหวัง คือ ความรู้สึกที่เกิดขึ้นเมื่อสิ่งที่กระทำลงไปไม่บรรลุเป้าหมายตามที่ต้องการ จึงต้องกลับมาไตร่ตรองเพื่อเลือกหาวิธีใหม่ ๆ หรืออาจจะเลิกความต้องการไป เพราะเห็นว่าเป็นสิ่งที่เกินความสามารถ

จากการศึกษาองค์ประกอบของพฤติกรรมนักท่องเที่ยวนั้น สรุปได้ว่า องค์ประกอบของพฤติกรรมนักท่องเที่ยวนั้น มีองค์ประกอบสำคัญ 7 ประการ ดังนี้ 1) เป้าหมาย 2) ความพร้อม 3) สถานการณ์ 4) การแปลความหมาย 5) การตอบสนอง 6) ผลลัพธ์ที่ตามมา และ 7) ปฏิกิริยาต่อความผิดหวัง

รูปแบบพฤติกรรมนักท่องเที่ยว

นักวิชาการหลายท่านได้นำเสนอรูปแบบพฤติกรรมนักท่องเที่ยวไว้หลากหลายแนวคิด สามารถสรุปได้ ดังนี้

Perreault, Dorden and Dorden (1979) ได้เสนอรูปแบบพฤติกรรมนักท่องเที่ยวออกเป็น 4 รูปแบบ ได้แก่ 1) นักท่องเที่ยวแบบประหยัด (Budget Travelers) โดยทั่วไปแล้วนักท่องเที่ยวประเภทนี้มีรายได้ปานกลาง แต่แสวงหาการหยุดพักผ่อนหรือท่องเที่ยวที่ใช้ค่าใช้จ่ายต่ำ 2) นักท่องเที่ยวชอบผจญภัย (Adventurous Travelers) เป็นนักท่องเที่ยวที่มีการศึกษาดีและมีรายได้ปานกลางถึงสูง มีความชื่นชอบในกิจกรรมระหว่างการหยุดพักผ่อนหรือการท่องเที่ยวแบบผจญภัย 3) นักท่องเที่ยวประเภทเดินทางระหว่างวันหยุด (Vacationers Travelers) เป็นนักท่องเที่ยวกลุ่มเล็ก ๆ ซึ่งมักใช้เวลาในการคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวหรือการเดินทางในครั้งต่อไปว่าจะไปที่ไหน อย่างไร นักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ค่อนข้างมีความกระตือรือร้นแต่มีรายได้ค่อนข้างน้อย และ 4) นักท่องเที่ยวแบบชอบเดินทางโดยใช้ระยะเวลาเดินทางยาวนาน (Moderates Travelers) เป็นนักท่องเที่ยวที่มีใจรักการท่องเที่ยวเดินทางอย่างมากแต่ไม่สนใจการท่องเที่ยวในระหว่างวันหยุดสุดสัปดาห์หรือการใช้เวลากับการเล่นกีฬา แต่จะชอบการเดินทางที่ใช้ระยะเวลานานมากกว่า จากนั้น Cohen (1979) ได้เสนอรูปแบบพฤติกรรมนักท่องเที่ยวเพิ่มเติมไว้ ดังนี้ 1) นักท่องเที่ยวแบบนันทนาการ (Recreational Tourists) เป็นนักท่องเที่ยวซึ่งเน้นความสำคัญในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนันทนาการหรือการพักผ่อน

ทางร่างกาย 2) นักท่องเที่ยวแบบปลีกตัวหาความเพลิดเพลิน (The Diversionary Tourists) เป็นนักท่องเที่ยวที่พยายามทางแนวทาง เพื่อลืมความจำเจในชีวิตประจำวัน 3) นักท่องเที่ยวมุ่งหาประสบการณ์ (The Experiential Tourists) เป็นนักท่องเที่ยวที่เดินทางเพื่อแสวงหาประสบการณ์ที่แท้จริง นักท่องเที่ยวประเภทนี้สนใจศึกษาและได้รับประสบการณ์ที่แท้จริงของแหล่งท่องเที่ยวที่ได้ไปสัมผัส ตัวอย่างเช่น เมื่อเดินทางไปประเทศสเปน ก็ต้องการสัมผัสวิถีชีวิตของผู้คนท้องถิ่นหรือวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่แท้จริงเป็นของสเปน 4) นักท่องเที่ยวแบบชอบทดลอง (The Experimental Tourists) มีลักษณะที่เห็นเด่นชัด คือ ชอบติดต่อพูดคุยกับคนท้องถิ่นเพื่อเรียนรู้และทำความเข้าใจในชีวิตความเป็นอยู่ การปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมของคนท้องถิ่น และ 5) นักท่องเที่ยวที่ใช้ชีวิตแบบคนท้องถิ่น (The Existential Tourists) นักท่องเที่ยวประเภทนี้ ต้องการฝังตัวเองหรือใช้ชีวิตภายใต้วัฒนธรรมและวิถีชีวิตเดียวกับคนท้องถิ่น ซึ่งมีความสอดคล้องกับสำนักงานเศรษฐกิจศึกษา Westvlaams (1986, อ้างอิงใน Swarbrook and Horner 1999) ที่อธิบายรูปแบบพฤติกรรมนักท่องเที่ยวไว้ ดังนี้ 1) นักท่องเที่ยวประเภทหลงใหลในทะเล (Active Sea Lovers) 2) นักท่องเที่ยวประเภทชอบผูกมิตร (Contact-Minded Holiday Makers) มีจิตใจชอบติดต่อพบปะกับผู้อื่น แสวงหามิตรใหม่โดนเฉพาะที่เป็นคนท้องถิ่น 3) นักท่องเที่ยวประเภทชอบชมธรรมชาติ (Nature Viewers) ชอบความงดงามของภูมิทัศน์ของแหล่งท่องเที่ยว 4) นักท่องเที่ยวประเภทแสวงหาการพักผ่อน (Rest-Seekers) ใช้เวลาไปกับการนอนพักผ่อนหย่อนใจมากกว่าการทำกิจกรรมอื่น ๆ 5) นักค้นหา (Discovers) ชอบกิจกรรมประเภทผจญภัยและชอบแสวงหามิตรใหม่ 6) นักท่องเที่ยวแบบเดินทางพร้อมครอบครัว (Family-Orientated) เป็นนักท่องเที่ยวที่หลงใหลในแสงแดดและทะเล และชอบเดินทางท่องเที่ยวแบบไปเป็นครอบครัว 7) นักท่องเที่ยวแบบประเพณีนิยม (Traditionalists) ชอบเดินทางท่องเที่ยวที่เน้นความปลอดภัยและไม่เสี่ยง (ชวัลนุช อุทยาน, ม.ป.ป., สื่อออนไลน์)

ความสำคัญของการศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยว

1. ช่วยให้นักการตลาดเข้าใจถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าของนักท่องเที่ยว

2. ช่วยให้ผู้เกี่ยวข้องสามารถหาหนทางแก้ไขพฤติกรรมในการตัดสินใจซื้อสินค้าของนักท่องเที่ยวในสังคมได้ถูกต้อง และสอดคล้องกับความสามารถในการตอบสนองของธุรกิจท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น

3. ช่วยให้การพัฒนาตลาดและการพัฒนาผลิตภัณฑ์สามารถทำได้ดีขึ้น

4. เพื่อประโยชน์ในการแบ่งส่วนตลาด เพื่อการตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ตรงกับชนิดของสินค้าและบริการที่ต้องการ

5. ช่วยในการปรับปรุงกลยุทธ์การตลาดของธุรกิจท่องเที่ยวต่าง ๆ เพื่อความได้เปรียบคู่แข่งขัน

ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยสามารถนำองค์ประกอบสำคัญของพฤติกรรมนักท่องเที่ยว ได้แก่ วัตถุประสงค์ในการเดินทาง สถานที่ท่องเที่ยวที่ชื่นชอบ ลักษณะการเดินทาง ความถี่ในการท่องเที่ยว ช่วงเวลาในการท่องเที่ยว บุคคลที่ร่วมเดินทาง และค่าใช้จ่ายในการเดินทาง มาเป็นกรอบแนวคิดลักษณะประชากรศาสตร์ที่มีผลต่อพฤติกรรมนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เดินทางท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ

แนวคิดเกี่ยวกับผู้สูงอายุ

ความหมายของผู้สูงอายุ

องค์การสหประชาชาติ (United Nations, 1999, สื่อออนไลน์) ได้ให้นิยาม ผู้สูงอายุ (Older person) หมายถึง ประชากรทั้งเพศชายและหญิงที่มีอายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไป และได้แบ่งระดับการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ เป็น 3 ระดับ ได้แก่

1. ระดับการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Aging Society) หมายถึง สังคมหรือประเทศที่มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 10 ของประชากรทั้งประเทศหรือมีประชากรอายุตั้งแต่ 65 ปีมากกว่าร้อยละ 7 ของประชากรทั้งประเทศ แสดงว่าประเทศนั้นกำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ

2. ระดับสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Aged society) หมายถึงสังคมหรือประเทศที่มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป มากกว่าร้อยละ20 ของประชากรทั้งประเทศหรือมีประชากรอายุตั้งแต่ 65 ปี มากกว่าร้อยละ14 ของประชากรทั้งประเทศ แสดงว่าประเทศนั้นเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์

3. ระดับสังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มที่ (Super-Aged Society) หมายถึง สังคมหรือประเทศที่มีประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไปมากกว่า ร้อยละ 20 ของประชากรทั้งประเทศ แสดงว่าประเทศนั้นเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มที่

คณะกรรมาธิการวิสามัญสวัสดิการผู้สูงอายุและการพัฒนาสังคมวุฒิสภา (2534, หน้า 1) ได้กล่าวถึง ผู้สูงอายุ คือ ผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ทั้งชายและหญิงเป็นประชากรที่เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีค่าของชาติเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์รวมทั้งเป็นผู้ถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมให้แก่เยาวชนรุ่นหลังได้เป็นอย่างดี และพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 กล่าวถึงความหมายของ ผู้สูงอายุ ว่าคือ บุคคลซึ่งมีอายุเกิน 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปและมีสัญชาติไทย ประกอบกับ สุรกุล เจนอบรม (2541, หน้า 6) ที่ได้กล่าวว่า ผู้สูงอายุ หมายถึง บุคคลในวัยสุดท้าย

ของวงจรชีวิต ซึ่งวงจรชีวิตนั้นเริ่มตั้งแต่ทารก วัยเด็ก วัยหนุ่มสาว วัยผู้ใหญ่ และวัยชรา ในสังคมดั้งเดิมกำหนดการเป็นผู้สูงอายุโดยใช้บทบาทที่บุคคลนั้น ๆ ทำอยู่ในสังคมเป็นเกณฑ์ คือ บทบาทที่แสดงถึงความเป็นผู้นำความรับผิดชอบสูงในสังคม ส่วนในปัจจุบันใช้อายุเป็นเกณฑ์กำหนดความสูงอายุซึ่งแตกต่างกันไปในสังคมของแต่ละประเทศ เช่น บางประเทศกำหนด 55 ปี บางประเทศกำหนด 65 ปี และตัวเลขเหล่านี้ คือ เกณฑ์อายุปลดเกษียณตนเองจากการปฏิบัติงานตามที่แต่ละประเทศกำหนดไว้นั่นเอ งส่วนผู้สูงอายุในสังคมไทย หมายถึงบุคคลที่มีอายุ 60 ปี ขึ้นไป มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายในลักษณะของการเสื่อมถอย การเจริญเติบโตของร่างกาย และความต้านทานโรคน้อยลง ความสามารถด้านการปรับตัว และบทบาททางสังคมของแต่ละบุคคลจะมีความสามารถที่แตกต่างกันออกไป (อุบลรัตน์ เพ็งสถิตย์ และสิริวรรณ สาระนาค, 2546, หน้า 7)

จากความหมายของผู้สูงอายุ ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า ผู้สูงอายุคือบุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ทั้งประชากรเพศชายและเพศหญิง ซึ่งถือว่าเป็นบุคคลที่มีวงจรชีวิตในช่วงสุดท้าย โดยมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายในลักษณะเสื่อมถอย มีความต้านทางโรคน้อยลง การปรับตัวเข้าสู่สังคมก็จะแตกต่างกันไป

ประเภทของนักท่องเที่ยวสูงอายุ

จากการศึกษาและทบทวนวรรณกรรม สามารถจัดแบ่งประเภทผู้สูงอายุ มีดังนี้

สำนักงานสถิติแห่งชาติ แบ่งผู้สูงอายุเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ ผู้สูงอายุวัยต้น (อายุ 60-69 ปี) ผู้สูงอายุวัยกลาง (อายุ 70-79 ปี) และผู้สูงอายุวัยปลาย (อายุตั้งแต่ 80 ปีขึ้นไป) สำหรับงานวิจัยที่ต้องการศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงของผู้สูงอายุในแต่ละช่วงอายุ เช่น ผู้ที่ยังมีงานประจำทำ หรือผู้มีเงินบำเหน็จบำนาญหรือเงินออม มักจะใช้อายุ 50-55 ปี หรืออาจใช้วิธีแบ่งกลุ่มอายุเป็นกลุ่มต้น (อายุระหว่าง 50-64 ปี) และกลุ่มปลาย (อายุ 65 ปีขึ้นไป) เพราะการแบ่งช่วงอายุจะมีความสัมพันธ์กับการเดินทางท่องเที่ยว สำหรับการแบ่งช่วงอายุโดยพิจารณาจากเกณฑ์ช่วงอายุจะทำให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและเฉพาะเจาะจงมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังสามารถแบ่งกลุ่มนักท่องเที่ยวออกเป็นกลุ่มตามพฤติกรรมและแรงจูงใจในการเดินทางที่แตกต่างกัน

Shoemaker (1989) ได้ศึกษาเรื่อง “Segmentation of The Senior Pleasure Travel Market” พบว่า กลุ่มนักท่องเที่ยวสูงอายุสามารถแบบออกได้เป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 คือ นักท่องเที่ยวสูงอายุพึงพอใจการท่องเที่ยวในระยะสั้น ๆ และชอบที่จะกลับมายังสถานที่เดิมมากกว่าการเยี่ยมเยือนในสถานที่ใหม่

กลุ่มที่ 2 เรียกว่า “Active Resters” นักท่องเที่ยวสูงอายุกลุ่มนี้ชอบที่จะพบปะผู้คน ชอบสังคม และการพักผ่อน

กลุ่มที่ 3 คือ นักท่องเที่ยวสูงอายุกลุ่มที่ชอบที่จะเลือกไปกับแพคเก็จทัวร์ที่รวมทุกอย่าง และพึงพอใจในการท่องเที่ยวไปยังรีสอร์ท (Older Set)

Lieux, Weaver and McCleary (1994) ได้แบ่งกลุ่มนักท่องเที่ยวสูงอายุออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่อยู่ในวัยใกล้เกษียณและมีรายได้ดี นิยมหาประสบการณ์แปลกใหม่ (Novelty Seekers) กลุ่มที่อยู่ในวัยใกล้เกษียณและมีรายได้ดีเช่นเดียวกับกลุ่มแรก แต่นิยมเดินทางท่องเที่ยวในเขตที่มีอากาศอบอุ่นและร้อน โดยใช้ระยะเวลาในการเดินทางท่องเที่ยวเป็นเวลานาน (Active Enthusiasts) และกลุ่มที่อายุมากที่สุดเมื่อเทียบกับสองกลุ่มที่กล่าวมาข้างต้น แต่มีรายได้น้อยกว่าและนิยมเดินทางระยะสั้น (Reluctant Travelers)

สำหรับ Backman, Backman, and Silverderg (1999) เน้นการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมและแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ โดยแบ่งนักท่องเที่ยวสูงอายุออกเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่

1. กลุ่มที่ชอบการศึกษาและธรรมชาติ (Education/Nature)
2. กลุ่มที่ชอบผจญภัย เดินป่า และนอนเต็นท์ (Camping/Tenting)
3. กลุ่มที่เดินทางเพื่อสังสรรค์ (Socialization)
4. กลุ่มที่เดินทางเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ (Relaxation)
5. กลุ่มที่เดินทางเพื่อศึกษาและเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ (Information)

สำหรับงานวิจัยในครั้งนี้ จึงได้ระบุช่วงอายุของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุไว้ที่ อายุ 60 ปีขึ้นไป และเป็นกลุ่มที่ชอบการศึกษาและธรรมชาติ (Education/Nature) รวมถึงกลุ่มที่ชอบผจญภัย เดินป่า และนอนเต็นท์ (Camping/Tenting) และกลุ่มที่ชอบเดินทางเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ (Relaxation)

ความต้องการของผู้สูงอายุ

ความต้องการ หมายถึง สิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งต่อการดำรงชีวิต และพัฒนาศักยภาพที่มนุษย์พอใจ ความต้องการเกิดขึ้นกับบุคคลไม่มีวันจบสิ้น และเปลี่ยนแปลงได้ทุกขณะ โดยเฉพาะผู้สูงอายุยังมีความต้องการในด้านการยอมรับการดูแล และการมีกิจกรรมต่าง ๆ ในสังคม เพื่อต้องการให้สังคมยอมรับ

จารี ทองตำลึง (2538, หน้า 28–29) สรุปได้ว่า ความต้องการขั้นพื้นฐานของผู้สูงอายุประกอบด้วย ความต้องการทางด้านร่างกาย คือ ปัจจัยที่เหมาะสมกับวัยและสภาพร่างกาย ความต้องการทางด้านเศรษฐกิจเพื่อความมั่นคงในชีวิตไม่เป็นภาระของลูกหลานและสังคม ความต้องการทางด้านจิตใจ คือ ต้องการความรักเอาใจใส่ ความยกย่องนับถือ ความต้องการ

ทางด้านสังคม คือ การยอมรับยกย่องจากสังคมและชุมชน โดยมีส่วนร่วมในสังคม ชุมชน เพราะถือว่ายังสามารถใช้ความรู้สติปัญญาให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมได้ต้องการลดภาระพึ่งพาผู้อื่นต้องการหาความรู้เพิ่มเติมประสบการณ์ใหม่ ๆ ในสังคม

ศศิพัฒน์ ยอดเพชร (2534, หน้า 24–26) ได้แบ่งความต้องการของผู้สูงอายุไว้ 3 ประเภท ดังนี้

1. ความต้องการทางกาย ความต้องการทางด้านนี้ได้แก่ ความต้องการด้านปัจจัย 4 ได้แก่ อาหาร เสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย และการรักษาพยาบาล

2. ความต้องการทางสังคมเป็นความต้องการที่เกี่ยวพันกับความต้องการด้านจิตใจ ได้แก่ ความยกย่องนับถือ ความสำคัญ การเป็นเจ้าของ ความมีโอกาสทำในสิ่งที่ปรารถนา ความต้องการเหล่านี้ หากได้รับการตอบสนองก็จะทำให้ผู้สูงอายุมีความสดชื่น รู้จัก ตนเอง รับรู้ว่าตนเองมีคุณค่า และส่งผลถึงความสุข ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ

3. ความต้องการทางเศรษฐกิจ ผู้สูงอายุไม่คิดจะเป็นเพียงผู้คอยรับความช่วยเหลือจากครอบครัวและผู้อื่นแต่เพียงอย่างเดียว แต่ยังต้องการที่จะเป็นผู้มีบทบาทคือยังต้องการมีงานทำและมีรายได้เพื่อช่วยตนเอง

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมผู้สูงอายุ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมผู้สูงอายุ ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านครอบครัว ปัจจัยด้านภาวะสุขภาพ และปัจจัยด้านสังคม ดังนี้

1. ปัจจัยด้านส่วนบุคคล ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ และอายุเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อในการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของผู้สูงอายุ ซึ่งส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุในสังคม (สุทิน อ้อนอุบล, 2541, หน้า 24)

2. ปัจจัยด้านครอบครัว สังคมไทยเป็นสังคมที่เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงจากสังคมเกษตรกรรมสู่สังคมอุตสาหกรรม ทำให้ลักษณะโครงสร้างของครอบครัวไทยเปลี่ยนแปลงจากครอบครัวขยายไปเป็นครอบครัวเดี่ยว ทำให้ผู้สูงอายุเกิดความว้าเหว่ขาดคนเข้าใจ ทำให้ต้องพึ่งพาองค์กรของรัฐที่จะให้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆ (คณะกรรมการการศึกษาวัฒนธรรมและกิจกรรมผู้สูงอายุ, 2529, หน้า 3; สุทิน อ้อนอุบล, 2541, หน้า 127)

3. ปัจจัยด้านภาวะสุขภาพ ผู้สูงอายุเป็นวัยที่มีการเสื่อมถอยของร่างกาย ปัญหาสุขภาพกายจึงเป็นปัญหาสำคัญที่สุดปัญหาหนึ่งของผู้สูงอายุ โดย เกริกศักดิ์ บุญญานุพงศ์, สุรีย์ บุญญานุพงศ์ และสมศักดิ์ ฉันทะ (2533, หน้า 18) พบว่า ปัญหาที่ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ประสบได้บ่อย คือ ปัญหาสุขภาพอนามัยโดยเฉพาะผู้สูงอายุในชนบท และ บรรลุ ศิริพานิช (2533, หน้า 32) พบว่า กลุ่มผู้สูงอายุไทยที่มีอายุยืนยาวและสุขภาพแข็งแรงจะทำกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ

มากกว่ากลุ่มผู้สูงอายุที่มีสุขภาพไม่แข็งแรงและการรับรู้ภาวะสุขภาพ มีความสัมพันธ์กับการใช้บริการสุขภาพของผู้สูงอายุ ขณะที่ โสภิดา เมธาวี (2535, หน้า 15) พบว่าผู้สูงอายุที่รับรู้ว่าตนเองมีสุขภาพดี มีความต้องการเข้าร่วมกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุมากกว่าผู้สูงอายุที่รับรู้ว่าตนเองมีสุขภาพไม่ดี

4. ปัจจัยด้านสังคม การที่บุคคลจะเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ นั้น จำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนให้กำลังใจจากบุคคลใกล้ชิดและรอบข้าง โดย Kaplan, Cassel, and Gore (1977, p. 48) กล่าวว่า แรงสนับสนุนทางสังคม หมายถึง การติดต่อของบุคคลต่าง ๆ ในสังคมที่ทำให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งได้รับความพึงพอใจและได้รับการตอบสนองตามต้องการ ซึ่งสอดคล้องกับ Lin, Hunter, and Perry (n.d. อ้างอิงใน สุมมนัส วงศ์กุญชร, 2537, หน้า 40) ที่กล่าวว่า แรงสนับสนุนทางสังคมเป็นการติดต่อของบุคคลเป็นรายบุคคล รายกลุ่มหรือชุมชนขนาดใหญ่ก็ได้ ซึ่งการติดต่อดังกล่าวทำให้บุคคลแสดงออกในด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมจนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของหรือเป็นส่วนหนึ่งของสังคม นอกจากนี้ Cobb (1976, p. 300) สรุปว่า แรงสนับสนุนทางสังคม คือ การที่บุคคลได้รับข้อมูลที่ทำให้ตนเองเชื่อว่ามีบุคคลให้ความรัก ความเอาใจใส่ เห็นคุณค่า และยกย่องตนเองทำให้เกิดความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

พฤติกรรมการท่องเที่ยวของกลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

พฤติกรรมการท่องเที่ยวของกลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ สามารถสรุปได้ ดังนี้

1. กลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุเน้นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงเป็นสิ่งดึงดูดใจต่อการเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว นอกจากนี้ต้องเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถซึมซับความรู้สึกได้ยาวนานเหมือนการท่องเที่ยวแบบเนิบช้าหรือแบบไม่เร่งรีบ และต้องเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ไม่มีนักท่องเที่ยวจำนวนมาก เนื่องจากนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุไม่สามารถเดินทางไปตามสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ได้รวดเร็ว เหมือนนักท่องเที่ยวกลุ่มอื่น ทำให้การเดินทางมีความล่าช้า (วารัชต์ มัธยมบุรุษ, 2554) โดยเป้าหมายประเภทแหล่งท่องเที่ยวที่สนใจมีทั้งแหล่งท่องเที่ยว ทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรม รวมถึงเน้นการท่องเที่ยวเชิงนันทนาการ (Recreational Tourism) และการใช้ชีวิตท่องเที่ยวแบบไม่เร่งรีบ เนื่องมาจากคุณลักษณะพิเศษของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่ทำให้ผู้สูงอายุอาจต้องประสบกับความเสี่ยงที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว คือ ความเสี่ยงทางด้านการเดินทาง เช่น การเดินทางที่มีระยะทางค่อนข้าง ทางไกลและใช้ระยะเวลานาน ซึ่งส่งผลให้เกิดความเมื่อยล้าของร่างกายและจิตใจได้มากกว่านักท่องเที่ยววัยอื่น ๆ (Mengyang and Furong, 2009)

2. กลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุนิยมเดินทางท่องเที่ยวแบบกลุ่มหรือหมู่คณะ โดยมีครอบครัว หรือญาติร่วมเดินทางและร่วมตัดสินใจ ซึ่งผู้สูงอายุนิยมเดินทางไปเที่ยวกับลูกหลาน

ญาติพี่น้อง หรือคนในครอบครัว (พงศ์เสวก อเนกจำนงค์พร, 2558) เช่นเดียวกับ Nimrod (2008) ที่พบว่าข้อจำกัดที่เป็นอุปสรรคต่อการเดินทางของผู้สูงอายุ คือ ไม่สามารถขาดเพื่อนร่วมเดินทาง

3. กลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุมีความต้องการความสะดวกสบายในการเดินทางภายในแหล่งท่องเที่ยวมากกว่าความหรูหรา ทั้งการเดินทางโดยทางเท้าและทางรถยนต์ เช่น ถนนต้องมีความลาดชันน้อย เรียบ และสามารถใช้รถเข็นได้นอกจากนี้ระยะทางในการเที่ยวชมสำหรับนักท่องเที่ยว ผู้สูงอายุไม่ควรเกินครึ่งชั่วโมงต่อรอบ ด้วยข้อจำกัดทางร่างกายของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ (วารัชต์ มัธยมบุรุษ, 2554) เช่นเดียวกับ กรวรรณ สังขกรณ์ และสุรีย์ บุญญานุพงศ์ (2558) พบว่า นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยต้องการโปรแกรมการท่องเที่ยวที่เน้นการพักผ่อน เช่น การแค่เที่ยวครึ่งวัน หรือต้องมีเวลาให้ พักก่อนไปอีกสถานที่หนึ่ง นับว่าเป็นสิ่งสำคัญมากสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

4. ด้านความปลอดภัย โดยกลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุมีความต้องการด้านความปลอดภัยของเมืองท่องเที่ยว ที่ตั้งของที่พัก แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (ราณี อิสิชัยกุล และชัชพล ทรงสุนทรวงศ์, 2552) และให้ความสำคัญกับการบริการด้านความปลอดภัยของเจ้าหน้าที่เป็นสำคัญ เช่น เจ้าหน้าที่นำเที่ยวต้องควรมีความรู้ด้านการปฐมพยาบาล มีจุดบริการด้านสุขภาพในสถานที่ท่องเที่ยว มีสิ่งอำนวยความสะดวก ทางการแพทย์ (กรวรรณ สังขกรณ์ และสุรีย์ บุญญานุพงศ์, 2558) ซึ่งกลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุเน้นการท่องเที่ยว และบริการที่มีคุณภาพดีและคุ้มค่าจากผู้ให้บริการทางการท่องเที่ยว โดยให้ความสำคัญกับความพึงพอใจเป็นหลัก และมีความยินดีที่จะจ่ายเงินเพิ่มขึ้นเพื่อแลกต่อการบริการที่ดีขึ้นเป็นพิเศษ

5. กลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุมีความต้องการอาหารเพื่อสุขภาพ เนื่องจากสุขภาพของผู้สูงอายุจะมีความเสี่ยงในการติดเชื้อทางด้านอาหารและน้ำได้มากกว่านักท่องเที่ยววัยอื่น ๆ (Mengyang and Furong, 2009) และนอกจากนี้ ภายในแหล่งท่องเที่ยวต้องมีการนำเสนอจุดเด่น ของอาหารท้องถิ่นที่หลากหลาย รวมทั้งการเลือกซื้อสินค้าระลึกของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุจะเน้นเป็นสินค้าที่สามารถใช้เป็นเครื่องประดับบ้านได้ และราคาไม่แพงแต่ดูดี เพื่อให้เป็นของที่ระลึกแก่บุคคลอื่น และเป็นสินค้าที่ผลิตโดยชุมชน (วารัชต์ มัธยมบุรุษ, 2554) ดังนั้นรูปแบบพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุจึงเป็นลักษณะเฉพาะที่แตกต่างไปจากนักท่องเที่ยวทั่วไป คือ เน้นการท่องเที่ยวและบริการที่มีคุณภาพดี คำนึงถึงความคุ้มค่าในให้การบริการทางการท่องเที่ยว เน้นการซื้อด้วยเหตุผลไม่ใช่อารมณ์เนื่องจากเป็นผู้มีประสบการณ์ในการใช้ชีวิต จึงมีความละเอียดรอบคอบในการเลือกซื้อสินค้าและบริการต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น ให้ความสำคัญกับการจัดบริการเรื่องอาหารเพื่อสุขภาพ โดยพิจารณาการเลือกร้านอาหารและ

ประเภทของอาหารที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพ มีความต้องการความมั่นใจด้านความปลอดภัยและการดูแลสุขภาพที่ดี จึงทำให้นักท่องเที่ยวกลุ่มนี้มีความยินดีที่จะจ่ายเงินเพิ่มขึ้น เพื่อแลกต่อการบริการที่เป็นพิเศษ

จากการศึกษาและวิเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับผู้สูงอายุ สรุปได้ว่า ในอนาคตผู้สูงอายุถือว่าเป็นประชากรที่มีจำนวนมาก ดังนั้นนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ จึงเป็นนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ พฤติกรรมและความต้องการจึงมีความแตกต่างจากนักท่องเที่ยวกลุ่มอื่น เนื่องจากการมีข้อจำกัดทางด้านกายภาพและสถานภาพทางสังคม ดังนั้นการศึกษาความต้องการและปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมของนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ จึงสามารถนำมากำหนดเป็นรูปแบบในการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (7P's)

ความหมายปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด

ส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix) คือ องค์ประกอบที่สำคัญในการดำเนินงานการตลาด เป็นปัจจัยที่สามารถควบคุมได้ ธุรกิจจะต้องสร้างส่วนประสมการตลาดที่เหมาะสมกับการวางกลยุทธ์ทางการตลาด โดยมีผู้เชี่ยวชาญได้ให้ความหมายของส่วนประสมทางการตลาด ดังนี้

นลินรัตน์ สายศรีบัณฑิต (2552, หน้า 26) ได้กล่าวไว้ว่า กลยุทธ์ทางการตลาดเป็นวิธีการใช้ส่วนประสมทางการตลาด อันได้แก่ ผลิตภัณฑ์ การจัดจำหน่าย ราคา การส่งเสริมการจำหน่ายที่สามารถควบคุมได้ โดยใช้กระบวนการ วิธีการ ระบบการจัดการตลาด ซึ่งมุ่งตอบสนองความต้องการของลูกค้าให้เกิดความพึงพอใจไปยังตลาดเป้าหมาย การตลาดและการบริการเป็นสิ่งที่ต้องทำควบคู่กันและที่สำคัญทางการตลาดและบริการไม่สามารถทำได้ โดยลำพัง โดย ฉลองศรี พิมลสมพงศ์ (2550, หน้า 4) ได้ให้ความหมาย การตลาดท่องเที่ยว ว่าเป็นกระบวนการจัดการแผนงานอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการต้อนรับที่กระทำอย่างเป็นลำดับและต่อเนื่อง นอกจากนี้แล้ว เสรี วงษ์มณฑา (2542, หน้า 11) ยังได้กล่าวถึงส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix) ว่าหมายถึง การมีสินค้าที่ตอบสนองความต้องการของลูกค้ากลุ่มเป้าหมายได้ ขายในราคาที่ผู้บริโภคยอมรับได้และผู้บริโภคยินดีจ่าย เพราะเห็นว่าคุ้มรวมถึงมีการจัดจำหน่ายกระจายสินค้าให้สอดคล้องกับพฤติกรรมการซื้อหาเพื่อความสะดวกแก่ลูกค้า ด้วยความพยายามจูงใจให้เกิดความชอบในสินค้า

จากความหมายของส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix) ผู้วิจัยสรุปได้ว่า เป็นการผสมผสานทางด้านการตลาดและบริการที่มีกระบวนการเป็นขั้นตอน โดยมีความต่อเนื่องกัน บนพื้นฐานความต้องการของผู้บริโภคเป็นหลักในการจัดการ เริ่มจากการกำหนดสินค้า การตั้งราคา รวมไปถึงการจัดจำหน่ายสินค้าเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้า และการจูงใจลูกค้าให้มาใช้บริการ

แนวคิดส่วนประสมการตลาดบริการ (Services Marketing Mix) หรือ 7P's ตามแนวคิดของ Zeithaml and Bitner (n.d. อ้างอิงใน ธีรกิติ นวรัตน์ ณ อยุธยา, 2552 หน้า 26–29) ได้อธิบายไว้ว่า แนวคิดส่วนประสมการตลาดบริการ ประกอบด้วย

1. ผลิตภัณฑ์ (Product) หมายถึง สินค้าและบริการที่บริษัทนำเสนอให้กับลูกค้า การกำหนดกลยุทธ์การบริหารการตลาด ไม่ว่าจะเป็นในธุรกิจที่ผลิตสินค้า หรือบริการก็ตาม ต่างต้องพิจารณาถึงลูกค้า กล่าวคือ ในการวางแผนเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ต้องพิจารณาถึงความจำเป็นและความต้องการของลูกค้า (Customer's Needs or Wants) ที่มีต่อผลิตภัณฑ์นั้น ๆ เป็นหลัก เพื่อธุรกิจสามารถนำเสนอผลิตภัณฑ์ที่ตรงกับความต้องการของลูกค้าได้มากที่สุด

2. ราคา (Price) หมายถึง ราคาของสินค้าและบริการรวมทั้งเงื่อนไขต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการชำระเงินที่บริษัทกำหนดขึ้น สำหรับการวางแผนด้านราคา นอกเหนือจากต้นทุนในการผลิตการให้บริการและการบริหารแล้ว ก็ต้องนึกถึงต้นทุน (Cost) ของลูกค้าเป็นหลักด้วย ธุรกิจต้องพยายามลดต้นทุนและภาระที่ลูกค้าต้องรับผิดชอบ

3. การจัดจำหน่าย (Place) หมายถึง หน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการจำหน่ายและสนับสนุนการกระจายสินค้า เพื่อทำให้สินค้าและบริการมีพร้อมสำหรับการจำหน่าย การจัดจำหน่ายก็ต้องพิจารณาถึงความสะดวกสบาย (Convenience) ในการรับบริการ การส่งมอบสู่ลูกค้า สถานที่ และเวลาในการส่งมอบ กล่าวคือ ลูกค้าควรจะเข้าถึงได้ง่ายที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

4. การส่งเสริมการตลาด (Promotion) หมายถึง การสื่อสารทางการตลาดสำหรับสินค้าและบริการ การส่งเสริมการตลาดจะช่วยกระตุ้นให้ลูกค้าทำตามในสิ่งที่เราคาดหวัง ได้แก่ การรู้จักและตระหนักถึงตัวผลิตภัณฑ์ เกิดความต้องการใช้ และตัดสินใจซื้อ โดยอาศัยเครื่องมือที่แตกต่างกันในการส่งเสริมพฤติกรรมของลูกค้า ได้แก่ การส่งเสริมการขาย การขายโดยใช้พนักงานขาย

5. บุคคล (People) หมายถึง บุคคลทุก ๆ คนที่มีส่วนร่วมในกระบวนการให้บริการ ซึ่งรวมถึงพนักงานของกิจการ ลูกค้าที่มาใช้บริการและลูกค้าคนอื่นที่มาใช้บริการด้วย จากลักษณะเฉพาะของบริการที่เรียกว่า "Inseparability" พนักงานของกิจการเป็นองค์ประกอบที่สำคัญทั้งในการผลิตบริการและการให้บริการในปัจจุบัน ซึ่งสถานการณ์การแข่งขันทางธุรกิจ

รุนแรงขึ้น พนักงานยังเป็นปัจจัยสำคัญที่สร้างความแตกต่าง (Differentiation) ให้กับธุรกิจ โดยการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้า ซึ่งทำให้เกิดความได้เปรียบในการแข่งขัน

6. กระบวนการ (Process) หมายถึง ขั้นตอนหรือกระบวนการในการให้บริการ ระเบียบ รวมทั้งวิธีการทำงานซึ่งเกี่ยวข้องกับการสร้างและการนำเสนอบริการให้กับลูกค้า เช่น การตัดสินใจในเรื่องนโยบายที่เกี่ยวกับลูกค้าเป็นการสร้างสรรค์และการส่งมอบส่วนประกอบของผลิตภัณฑ์โดยอาศัยกระบวนการที่วางแผนมาเป็นอย่างดี กลยุทธ์ที่สำคัญสำหรับการบริการ คือ เวลา และประสิทธิภาพในการบริการ ดังนั้นกระบวนการบริการที่ดี จึงควรมีความรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพในการส่งมอบ

7. หลักฐานทางกายภาพ (Physical Evidence) หมายถึง สิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวกับการให้บริการ สถานที่ที่ลูกค้า และกิจการมีปฏิสัมพันธ์กัน เช่น อาคารสำนักงานของบริษัททำเล เป็นต้น

ผู้วิจัยได้ทำการแนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมการตลาด (Marketing Mix หรือ 7P's) จึงสรุปได้ว่า กลยุทธ์การตลาด ประกอบด้วย ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ (Product) ปัจจัยด้านราคา (Price) ปัจจัยด้านการจัดจำหน่าย (Place) ปัจจัยด้านส่งเสริมการตลาด (Promotion) ปัจจัยด้านกระบวนการให้บริการ (Process) ปัจจัยด้านบุคลากรผู้ให้บริการ (People) ปัจจัยด้านการสร้างและการนำเสนอลักษณะทางกายภาพ (Physical and Presentation) ทุกองค์ประกอบมีความสัมพันธ์กันและมีความสำคัญเท่าเทียมกัน ขึ้นอยู่กับการวางแผนกลยุทธ์ว่าจะให้ความสำคัญกับปัจจัยใดมากกว่ากัน เพื่อให้ตอบสนองความต้องการของกลุ่มตลาดเป้าหมาย โดยในงานวิจัยนี้นำองค์ประกอบของส่วนประสมทางการตลาด (7P's) มาเป็นกรอบในการศึกษาพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยที่เดินทางมาใช้บริการในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ โดยนำมาเป็นกรอบในการทำแบบสัมภาษณ์ของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยที่มีต่อองค์ประกอบของการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

มาตรฐานคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

กรมการท่องเที่ยว (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2548) กำหนดองค์ประกอบพื้นฐานสำหรับประเมินมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ 4 ด้าน ได้แก่

1. ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ในการประเมินมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ องค์ประกอบในเรื่องของศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในการที่จะจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนับว่ามีความสำคัญที่สุด ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศควรจะเป็นแหล่งธรรมชาติที่สามารถก่อให้เกิดความพอใจใน

การเรียนรู้และสัมผัสกับระบบนิเวศ อาจจะมีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ลักษณะวัฒนธรรมที่มีวิถีชีวิตแบบธรรมชาติหรือเป็นส่วนหนึ่งในระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ นอกจากนี้ การคำนึงถึงความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวเป็นสิ่งหนึ่งที่สำคัญในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในแหล่งธรรมชาติ จากแนวคิดดังกล่าว ศักยภาพของแหล่งธรรมชาติในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จึงสามารถสรุปดัชนีมาตรฐานคุณภาพได้ 4 ดัชนี ได้แก่

1.1 แหล่งธรรมชาติมีจุดดึงดูดด้านการท่องเที่ยวและเรียนรู้

1.2 มีความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งธรรมชาติ

1.3 แหล่งธรรมชาติมีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น

1.4 ความปลอดภัยของแหล่งธรรมชาติในการท่องเที่ยว

2. การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน

การประเมินมาตรฐานด้านการจัดการการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความยั่งยืนจะต้องพิจารณาการจัดการใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการใช้ประโยชน์ในแหล่งท่องเที่ยว โดยอาศัยหลักการจำแนกเขตการจัดการและการประเมินขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ ด้านการบริการนักท่องเที่ยว ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ไม่ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศและวัฒนธรรมท้องถิ่น และด้านการติดตามและการประเมินการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ที่เกิดจากกิจกรรมการท่องเที่ยว จากแนวคิดดังกล่าว องค์ประกอบนี้จึงสามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ดัชนี ได้แก่

2.1 การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของตัวแหล่งท่องเที่ยว

2.2 การจัดการด้านบริการนักท่องเที่ยว

2.3 การจัดการด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว

2.4 การจัดการด้านการติดตามและการประเมินการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่อันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว

3. การจัดการด้านการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก

การจัดการด้านการเรียนรู้และการสร้างจิตสำนึกจะพิจารณาจากการดำเนินงานขององค์กรที่ดูแลรับผิดชอบพื้นที่ในการสร้างเสริมจิตสำนึกและการเรียนรู้ในเรื่องคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ ระบบนิเวศและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม แก่นักท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่ดูแลพื้นที่ ผู้ประกอบการ และชุมชนท้องถิ่นที่อยู่โดยรอบแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งองค์ประกอบนี้ ประกอบด้วย 4 ดัชนี ได้แก่

3.1 มีศูนย์บริการที่ให้ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวและความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว

3.2 มีการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวในด้านการประหยัดพลังงานและการกำจัดของเสียอย่างถูกวิธี

3.3 มีการให้ความรู้ถึงคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและการอนุรักษ์กับพนักงานนำเที่ยวนักท่องเที่ยวและชุมชนที่อยู่โดยรอบพื้นที่

3.4 มีบุคลากรที่มีความรู้เรื่องระบบนิเวศ และการอนุรักษ์ให้บริการด้านความรู้แก่นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการท่องเที่ยวและชุมชน

4. การมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว

การเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในรูปแบบต่าง ๆ จะช่วยให้ชุมชนได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งจะทำให้ชุมชนท้องถิ่นตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติ เป็นการช่วยส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอีกด้วย องค์ประกอบนี้ประกอบด้วย 2 ดัชนี ได้แก่

4.1 ชุมชนท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว

4.2 ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว

การประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว แบ่งขั้นตอนในการประเมินออกเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 การประเมินด้านที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยว

เป็นการประเมินว่าพื้นที่มีความเหมาะสมในการพิจารณาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือไม่ซึ่งถ้าพื้นที่ที่ทำการประเมินขาดคุณสมบัติในข้อใดข้อหนึ่งนั้น แสดงว่าพื้นที่นั้นไม่สมควรจะพิจารณาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยข้อกำหนดในด้านที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยวประกอบด้วย

1. เป็นพื้นที่ธรรมชาติ หรือเป็นพื้นที่ที่ยังคงความเป็นธรรมชาติที่มีวัฒนธรรมเข้ามาเกี่ยวข้อง

2. การใช้พื้นที่ไม่ขัดต่อกฎหมาย

พื้นที่ที่ขอรับการประเมินจะต้องผ่านข้อกำหนดทั้ง 2 หัวข้อ จึงจะเข้าสู่การประเมินในขั้นตอนต่อไป คือ การประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ขั้นตอนที่ 2 การประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การประเมินในขั้นตอนนี้ สามารถแบ่งได้เป็น 2 กรณีตามลักษณะการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวของพื้นที่ธรรมชาติ ได้แก่

กรณีที่ 1 การประเมินแหล่งธรรมชาติที่ยังไม่มีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว

กรณีที่ 2 การประเมินแหล่งธรรมชาติที่มีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว

กรณีที่ 1 การประเมินแหล่งธรรมชาติที่ยังไม่มีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว

แหล่งธรรมชาติที่ยังไม่มีการดำเนินการด้านการท่องเที่ยว หรือจัดกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว ในกรณีที่ผู้รับผิดชอบดูแลพื้นที่นั้น มีความประสงค์ที่จะทราบว่าพื้นที่ของตนมีความเหมาะสมหรือมีศักยภาพในการที่จะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือไม่ก็สามารถที่จะนำแบบประเมินไปใช้ประเมินพื้นที่ธรรมชาติได้โดยทำการประเมินเฉพาะองค์ประกอบด้านศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งประกอบด้วย 4 ดัชนี ได้แก่

1. จุดดึงดูดด้านการท่องเที่ยวและเรียนรู้ของแหล่งธรรมชาติ
2. ความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งธรรมชาติ
3. ความเกี่ยวข้องของวัฒนธรรมท้องถิ่นกับแหล่งธรรมชาติ
4. ความปลอดภัยของแหล่งธรรมชาติในการท่องเที่ยว

กรณีที่ 2 การประเมินแหล่งธรรมชาติที่มีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว

แหล่งธรรมชาติที่มีการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยว หรือจัดกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวอยู่ในปัจจุบัน ถ้าประสงค์จะขอรับการประเมินจะต้องทำการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทั้ง 4 องค์ประกอบ โดยการให้คะแนนจะให้ความสำคัญกับองค์ประกอบด้านศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากที่สุด รายละเอียดของค่าคะแนนเต็มในแต่ละองค์ประกอบ ได้แก่

1. ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
2. การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน
3. การจัดการด้านการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก
4. การมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว

สรุปได้ว่า มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีองค์ประกอบพื้นฐานสำหรับประเมินมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน การจัดการด้านการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก และการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว

ผู้วิจัยได้นำแบบประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มาใช้ในการประเมินศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเพื่อตรวจสอบความพร้อมขององค์ประกอบทางด้านการท่องเที่ยว และนำมาประกอบการกำหนดรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยว

ในอุทยานแห่งชาติ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุให้มีประสิทธิภาพและนำไปสู่มาตรฐานระดับสากล

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติ

ในอดีตวิวัฒนาการของการจัดตั้งอุทยานแห่งชาติยังไม่ชัดเจน คงมีเพียงการจัดการอุทยานหรือสวนขนาดเล็กให้เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจของกษัตริย์หรือผู้ที่มีอำนาจในสมัยนั้นและบุคคลอื่นทั่วไปไม่มีโอกาสได้ใช้ประโยชน์ไม่ว่าในลักษณะใด ๆ อีกทั้งบางประเทศที่ปกครองด้วยระบบกษัตริย์ ทรัพย์สินในอาณาจักรทุกชนิดซึ่งรวมถึงทรัพยากรธรรมชาติทั้งหลาย เช่น ป่าไม้ สัตว์ป่า และแร่ธาตุต่าง ๆ ถือว่าเป็นของผู้ปกครองแผ่นดินนั้น ๆ ประชาชนทั่วไปไม่มีสิทธิแสดงความเป็นเจ้าของได้เลย จนกระทั่งในปี ค.ศ.1833 มีนักคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติชาวสหรัฐอเมริกาได้มีแนวคิดและเขียนบทความเกี่ยวกับอุทยานแห่งชาติ การจัดการและการสงวนรักษาแหล่งธรรมชาติ และในปี ค.ศ. 1864 ประเทศสหรัฐอเมริกาได้ประกาศจัดตั้งแหล่งอารยธรรมของชาติแห่งแรก ชื่อว่า Yellowstone National Park อุทยานแห่งชาติแห่งนี้ได้เป็นแรงบันดาลใจให้ประเทศอื่น ๆ ได้มีการจัดตั้งอุทยานแห่งชาติและพื้นที่อนุรักษ์แบบอื่น ๆ ที่สอดคล้องกับความต้องการทางเศรษฐกิจของประเทศนั้น ๆ เป็นจำนวนมาก (เกริก ฉัตรวิรุฬห์, 2525)

สำหรับประเทศไทยในปี พ.ศ. 2502 พณฯ จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ นายกรัฐมนตรีได้เสนอเรื่องการจัดตั้งอุทยานแห่งชาติต่อคณะรัฐมนตรี และได้มีมติให้กระทรวงเกษตรและกระทรวงมหาดไทย ร่วมกันดำเนินการจัดตั้งอุทยานแห่งชาติ พร้อมกับร่างพระราชบัญญัติสำหรับใช้บังคับขึ้นเป็นการเร่งด่วน กระทรวงเกษตรจึงได้สรรหาและพิจารณากำหนดโครงการจัดตั้งป่าธรรมชาติที่มีทิวทัศน์สวยงาม เพื่อกำหนดให้เป็นอุทยานแห่งชาติ รวม 14 แห่ง ได้แก่ ป่าทุ่งแสลงหลวง จังหวัดพิษณุโลก จังหวัดเพชรบูรณ์ ป่าภูกระดึง จังหวัดเลย ป่าเขาใหญ่ จังหวัดนครนายก จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดสระบุรีและจังหวัดปราจีนบุรี ป่าเทือกเขาสลอบ จังหวัดกาญจนบุรี ป่าดอยสุเทพ จังหวัดเชียงใหม่ ป่าดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่ ป่าน้ำหนาว จังหวัดเพชรบูรณ์ ป่าดอยขุนตาล จังหวัดลำพูน และจังหวัดลำปาง ป่าลานสาง จังหวัดตาก ป่าเขาสระบาป จังหวัดจันทบุรี ป่าเขาคิชกูฏหรือเขาพระบาท จังหวัดจันทบุรี ป่าเขาภูพาน จังหวัดสกลนคร ป่าเขาสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และป่าเขาหลวงจังหวัดนครศรีธรรมราช และจังหวัดสุราษฎร์ธานี ในปี พ.ศ. 2504 ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 เมื่อวันที่ 22 กันยายน พ.ศ. 2504 หลังจากนั้นก็ได้มีพระราชกฤษฎีกากำหนดให้พื้นที่ต่าง ๆ เป็นอุทยานแห่งชาติ โดยมีเขาใหญ่เป็นอุทยานแห่งชาติแห่งแรกของประเทศไทยเมื่อปี พ.ศ. 2505 และต่อมาจึงได้กำหนดให้ อุทยานแห่งชาติที่มีอาณาเขตครอบคลุมพื้นที่

ชายฝั่งทะเล เกาะแก่ง พื้นน้ำชายฝั่งทะเล และทะเล ให้เป็นอุทยานแห่งชาติทางทะเล โดยมีเขาสามร้อยยอดเป็นอุทยานแห่งชาติทางทะเลแห่งแรกของประเทศไทย จนถึงปัจจุบัน ประเทศไทยมีอุทยานแห่งชาติที่ได้รับการประกาศจัดแล้วทั้งสิ้น 131 แห่ง และยังอยู่ระหว่างดำเนินการจัดตั้งอีก 23 แห่ง (กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธ์พืช, 2546, สื่อออนไลน์)

ความหมายของอุทยานแห่งชาติ

สหภาพสากลเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติและทรัพยากรธรรมชาติ (The International Union for Conservation of Nature and Natural Resources: IUCN) หมายถึง พื้นที่ธรรมชาติใหญ่ซึ่งยังมิได้ถูกเปลี่ยนแปลงด้วยการกระทำของมนุษย์ และมีระบบนิเวศที่มีความสำคัญทางการศึกษาวิทยาศาสตร์และนันทนาการ หรือมีทัศนียภาพที่สวยงามและหายาก ดังนั้นการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติจึงสามารถกระทำได้เพื่อวัตถุประสงค์เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจและนันทนาการ รวมทั้งส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจ เกิดความคิดสร้างสรรค์และความตระหนักในความสำคัญของธรรมชาติและทรัพยากรที่อยู่ในเขตพื้นที่ของอุทยานแห่งชาติ (World Commission on Protected Areas, 2002)

พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 ได้กำหนดความหมายของอุทยานแห่งชาติไว้ ดังนี้ อุทยานแห่งชาติ หมายถึง ที่ดินซึ่งรวมทั้งที่ดินทั่วไป ภูเขา ห้วย หนอง คลอง บึง ลำน้ำ ทะเลสาบ เกาะ และชายฝั่งที่ได้รับการกำหนดให้เป็นอุทยานแห่งชาติ ลักษณะที่ดินดังกล่าว มีสภาพทางธรรมชาติเป็นที่น่าสนใจ และมิได้อยู่ในกรรมสิทธิ์หรือครอบครองโดยชอบด้วยกฎหมายของ บุคคลใดซึ่งมิใช่ทบวงการเมือง ทั้งนี้การกำหนดดังกล่าวก็เพื่อให้คงอยู่ในสภาพเดิมเพื่อสงวนไว้ให้เป็นประโยชน์แก่การศึกษาและความรื่นรมย์ของประชาชนสืบไป อุทยานแห่งชาติในประเทศไทย ทุกแห่งมีพื้นที่ไม่น้อยกว่า 10 ตารางกิโลเมตร ซึ่งเป็นไปตามหลักสากลของการจัดการอุทยานแห่งชาติ

คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (2530) ให้ความหมายของอุทยานแห่งชาติว่า เป็นพื้นที่ที่ได้รับการประกาศให้เป็นแหล่งสงวนและคุ้มครองสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ ทั้งนี้เพื่อการใช้ประโยชน์ด้านการค้นคว้าวิจัย นันทนาการ การท่องเที่ยวเป็นสำคัญ

กล่าวสรุปความหมายของอุทยานแห่งชาติ ได้ว่า เป็นพื้นที่ธรรมชาติขนาดใหญ่ที่ได้รับการกำหนดให้เป็นอุทยานแห่งชาติ ตามพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 มีทรัพยากรธรรมชาติที่สมบูรณ์และมีความสวยงาม เพื่อประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าด้านวิชาการ เป็นสถานที่ท่องเที่ยวและนันทนาการของประชาชนทั่วไป

วัตถุประสงค์หลักในการจัดตั้งอุทยานแห่งชาติ

ในการจัดตั้งอุทยานแห่งชาติในประเทศไทยมีวัตถุประสงค์ด้วยกัน 3 ประการใหญ่ ๆ คือ เพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติ เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ และเพื่อการศึกษาค้นคว้า วิจัย อธิบายได้ดังนี้ (กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช, 2558 หน้า 8)

1. เพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติ คือต้องการอนุรักษ์สภาพธรรมชาติของพื้นที่ให้คงอยู่ตามธรรมชาติ ป้องกันการรบกวนโดยมนุษย์ โดยเฉพาะทรัพยากรที่สำคัญ ๆ เช่น สัตว์ป่า พืชพรรณ และลักษณะธรรมชาติที่สวยงามเป็นพิเศษ รวมทั้งแหล่งอนุรักษ์พันธุกรรมที่สำคัญจะให้มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น โดยเฉพาะสิ่งที่เกิดจากการกระทำของธรรมชาติ

2. เพื่อการท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจ ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติมีทิวทัศน์ทางธรรมชาติที่สวยงามเหมาะกับการใช้ประโยชน์เพื่อการท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดความสุข ทั้งทางกายและทางจิตใจแก่ผู้เข้าไปเที่ยวชมรวมทั้งอาจจะช่วยผ่อนคลายความเครียดจากการปฏิบัติงานประจำ

3. เพื่อการศึกษาค้นคว้าวิจัย พื้นที่อุทยานแห่งชาติสามารถจัดเป็นห้องทดลองทางธรรมชาติกลางแจ้ง ที่สามารถค้นคว้าวิจัยไม่มีที่สิ้นสุด เหมาะเป็นที่ศึกษาของนักศึกษา นักวิทยาศาสตร์ และประชาชนทั่วไป เพราะภายในอุทยานแห่งชาติมีสิ่งมีชีวิตสำหรับนักศึกษานับตั้งแต่การเจริญเติบโต การพัฒนาทางชีววิทยา วิวัฒนาการ และจำนวนประชากรของสิ่งมีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป

การจัดการอุทยานแห่งชาติ

การจัดตั้งอุทยานแห่งชาติจำเป็นต้องยึดวัตถุประสงค์ของการประกาศจัดตั้งและทรัพยากรที่เป็นองค์ประกอบหลักของพื้นที่ โดยหลักการพื้นฐานที่ต้องคำนึงถึงการอนุรักษ์ไว้ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติ สรุเชษฐ์ เชษฐมาส (2541) ได้กล่าวถึงหลักการพื้นฐานของการจัดการอุทยานแห่งชาติสำหรับเป็นทิศทางหรือนโยบายในการดำเนินการเพื่อการจัดการอุทยานแห่งชาติไม่ว่าจะเป็นเพื่อการท่องเที่ยวหรือการศึกษาวิจัย จะต้องมีองค์ประกอบ ดังนี้

1. การสงวนรักษา (Preservation) สงวนรักษาระบบนิเวศให้คงอยู่ คือ ทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นองค์ประกอบสำคัญของพื้นที่หรือระบบทุกอย่างจะต้องคงอยู่ให้มีการเปลี่ยนแปลงน้อยที่สุดหรือไม่เปลี่ยนแปลง

2. การอนุรักษ์ (Conservation) หมายถึง การใช้อย่างชาญฉลาด คือ การใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดภายใต้ข้อจำกัด คือ ไม่เกิดความกระทบกระเทือนต่อระบบ ให้มีเศษเหลือหรือของเสียน้อยที่สุด และให้มีใช้ได้ในระยะยาวนานเนื่องจากว่าในการใช้ประโยชน์อุทยานแห่งชาติไม่ใช่การใช้ประโยชน์อย่างสิ้นเปลือง ไม่ใช่การใช้ประโยชน์แบบบริโภคแล้วหมดไป

3. การใช้ประโยชน์แบบชื่นชม (Appreciative Use) คือ การใช้ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ และชื่นชมความงดงามตามธรรมชาติ

4. ความยั่งยืน (Sustainability) คือ ความยั่งยืนของความเป็นธรรมชาติดั้งเดิม ถึงแม้มีการเปลี่ยนแปลงโครสร้างหรือความสัมพันธ์กันบ้างก็ตาม แต่ทุกอย่างเมื่อมีการใช้ประโยชน์แล้ว กิจกรรมธรรมชาติดำเนินไปได้อย่างไม่มีที่สิ้นสุด และความยั่งยืนในการเข้าไปใช้ประโยชน์แล้วเป็นลักษณะของการใช้แบบชื่นชมในอนาคต

การวางแผนจัดการและอนุรักษ์อุทยานแห่งชาติ

มาตรการหรือกิจกรรมเบื้องต้นของการดำเนินการเกี่ยวกับอุทยานแห่งชาติ ไม่ว่าจะเป็นขนาดเล็กหรือขนาดใหญ่จำเป็นอย่างยิ่งต้องมีการวางแผนอย่างรอบคอบ เพื่อที่จะนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการพัฒนาสิ่งต่าง ๆ อย่างมีระบบ โดยคำนึงถึงศักยภาพและข้อจำกัดของทรัพยากรธรรมชาติ และระบบนิเวศรวมทั้งรูปแบบการใช้ประโยชน์และความต้องการของประชาชนโดยส่วนร่วม ซึ่งสาระสำคัญในแผนการจัดการและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติควรมีดังนี้ (กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช, 2558)

1. การดูแลรักษาทรัพยากร ในการวางแผนการจัดการต้องมีเนื้อหาครอบคลุมไปถึงการป้องกันและรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งยุทธวิธีการดำเนินงานเพื่อบรรลุเป้าหมายตลอดจนการแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้น

2. นันทนาการและการสื่อความหมาย ในแผนการจัดการต้องมีเนื้อหาครอบคลุมไปถึงการจัดการเกี่ยวกับนันทนาการ และโปรแกรมสื่อความหมายในพื้นที่ ซึ่งจะต้องระบุถึงแหล่งท่องเที่ยวและวิธีการในการบำรุงรักษาพื้นที่ไม่ให้เสื่อมโทรมตลอดจนคุมให้การท่องเที่ยวส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศป่าไม้และสัตว์ป่าตลอดจนทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

3. การบำรุงรักษาและฟื้นฟูทรัพยากร เมื่อมีสิ่งอำนวยความสะดวกและเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามาใช้อุทยานแห่งชาติ ผลต่อมา คือ ความชำรุดทรุดโทรมของทรัพยากรต่าง ๆ ที่สร้างขึ้นโดยคำนึงถึงบุคลากรและงบประมาณที่เหมาะสม นอกจากนี้จะต้องระบุถึงผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้ประโยชน์ของนักท่องเที่ยวและแนวทางในการบำรุงรักษาหรือฟื้นฟูให้กลับคืนสู่สภาพเดิมด้วย

4. การอนุรักษ์อุทยานแห่งชาติและการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมของชุมชนท้องถิ่นที่อยู่โดยรอบอุทยานแห่งชาติ และภายในอุทยานแห่งชาติ ตลอดจนหน่วยงานในพื้นที่มีผลโดยตรงต่อการดำเนินงานการจัดการและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในอุทยานแห่งชาติ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีแนวทางในการประสานประโยชน์และความร่วมมือระหว่างประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

5. การจัดการด้านบุคลากรและการบริหาร โดยมุ่งที่จะวางแนวทางในการกำหนดบุคลากร ตลอดจนหน้าที่ความรับผิดชอบครุภัณฑ์ ซึ่งสิ่งก่อสร้างและงบประมาณต่าง ๆ ในด้านการดำเนินงานการจัดการอุทยานแห่งชาติเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

6. การกำหนดความสำคัญก่อนหลัง แผนงานที่จัดขึ้นต้องมีกำหนดความจำเป็นว่ากิจกรรมใดมีความสำคัญมากที่สุดควรดำเนินการก่อน ที่มีความสำคัญน้อยลงมาให้ดำเนินการเรียงตามลำดับความสำคัญ เพื่อจะให้สอดคล้องกับทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดในอุทยานแห่งชาติ

การจำแนกเขตการจัดการอุทยานแห่งชาติ

เป็นแบ่งพื้นที่อุทยานแห่งชาติเป็นเขตต่าง ๆ ตามลักษณะพื้นที่และเป้าหมายของการจัดการแต่ละเขต มีแนวความคิดในการจำแนกด้วยกัน 3 แนวความคิด คือ การจำแนกตามแนวความคิดเขตศูนย์กลางร่วมกัน การจำแนกเขตตาม แนวความคิดจำแนก 3 ชั้น และการจำแนกตามหลักการของ Nodes Linkage (กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช, 2546 หน้า 14) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. การจำแนกเขตตามแนวความคิดของศูนย์กลางร่วมกัน (The Concentric Concept) เป็นการจำแนกเขตที่มีวัตถุประสงค์ เพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์ให้มีการใช้ประโยชน์ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ โดยไม่ทำลายธรรมชาติพร้อมกับให้ความสำคัญกับทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งเป็นแนวคิดที่เหมาะกับการจำแนกเขตอุทยานแห่งชาติที่มีขนาดไม่ใหญ่ หรือมีจุดเด่นเพื่อการท่องเที่ยวไม่หลากหลาย จะแบ่งพื้นที่ออกเป็น 2 ส่วน คือ พื้นที่ใจกลาง และเขตป้องกัน ดังนี้

1.1 เขตพื้นที่ใจกลาง (Core Zone) เป็นพื้นที่บริเวณตอนกลางของอุทยานแห่งชาติ เป็นพื้นที่ส่วนใหญ่ของอุทยานแห่งชาติที่มีสภาพธรรมชาติที่โดดเด่น สำคัญควรแก่การอนุรักษ์ไว้ จึงจัดบริเวณดังกล่าวเป็นแหล่งสงวนทรัพยากรธรรมชาติให้มีการถูกรบกวนหรือทำลายน้อยที่สุด ถ้าจะมีการใช้ประโยชน์ก็จะจำกัดให้มีได้เฉพาะกิจกรรมบางประเภท เช่น การศึกษาธรรมชาติ การเดินชม ธรรมชาติ สำหรับกิจกรรมการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกควรให้มีน้อยที่สุด

1.2 เขตป้องกัน (Buffer Zone) เป็นบริเวณรอบนอกที่มีความสำคัญของธรรมชาติน้อยกว่าในเขตพื้นที่ใจกลาง เขตนี้จะยอมให้มีการใช้พื้นที่อย่างเข้มข้นในเรื่องของนันทนาการ แต่ไม่ยอมให้มีการก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกขนาดใหญ่ เช่น โรงแรม ถนน เป็นต้น

2. จำแนกเขตตามแนวคิดจำแนกเป็น 3 ชั้น (The Classic Three Zone Configuration) เป็นการแบ่งเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติที่มีขนาดใหญ่ที่ตอบสนองความต้องการของมนุษย์

ให้สามารถใช้ประโยชน์พื้นที่ได้มากขึ้น โดยยังคงเน้นให้พื้นที่ธรรมชาติที่สำคัญอยู่ตอนกลางของพื้นที่และแบ่งพื้นที่ ออกเป็น 3 เขต คือ พื้นที่ใจกลาง เขตป้องกัน และเขตนอกสุด ดังนี้

2.1 พื้นที่ใจกลาง (Core Zone) เป็นพื้นที่ส่วนใหญ่ของอุทยานแห่งชาติที่มีคุณค่าควรแก่การเก็บรักษาไว้เป็นพื้นที่สงวนธรรมชาติจะไม่ยอมให้มีการเข้าไปดาเนินโครงการใด ๆ ถ้าจะให้มีการดำเนินการ ก็เป็นเพียงเพื่อการศึกษาวิจัยเท่านั้น โดยผู้ที่เข้าไปจะต้องได้รับอนุญาตก่อน

2.2 ขตป้องกัน (Buffer Zone) เป็นพื้นที่ถัดจากพื้นที่ส่วนในสุด มีความสำคัญในการสงวนรักษาธรรมชาติน้อยกว่า พื้นที่เขตนี้จะอนุญาตให้เข้าไปใช้ประโยชน์ได้เฉพาะกิจกรรมบาง ชนิด เช่น การเดินป่า การเข้าไปตั้งค่ายพักแรมชั่วคราวในจุดที่กำหนดให้ จะจำกัดให้มีเฉพาะสิ่งที่จำเป็นเท่านั้น เช่น ห้องน้ำ หน่วยงานของเจ้าหน้าที่ เป็นต้น

2.3 เขตนอกสุด (Outer Zone) เป็นพื้นที่บริเวณรอบนอกสุดที่อนุญาตให้มีการใช้ประโยชน์ได้เต็มที่ มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เช่น บ้านพัก ค่ายพักแรมแบบถาวร ร้านค้า เป็นต้น

3. การจำแนกตามหลักของนูดส์ ลิ้งเกด (Nudes Linkage) เป็นการจำแนกพื้นที่หรือบริเวณที่ต้องการใช้ประโยชน์ กระจายไปทั่วพื้นที่ โดยมีบริเวณเชื่อมต่อในแต่ละจุด เป็นลักษณะพื้นที่ป้องกันระหว่างพื้นที่ธรรมชาติกับพื้นที่ใช้ประโยชน์ การจำแนกดังกล่าวนี้ จะมีบริเวณ 3 เขต คือ เขตหวง ห้าม เขตป้องกัน และเขตเพื่อการใช้ประโยชน์อย่างเข้มข้นหรือเขตบริการ ดังนี้

3.1 เขตหวงห้ามหรือเขตสงวนรักษาธรรมชาติ (Strict Nature Zone) เป็นพื้นที่สำคัญและเป็นพื้นที่ส่วนใหญ่ของอุทยานแห่งชาติ โดยจะกำหนดเฉพาะจุดที่สำคัญมีคุณค่าควรแก่การสงวน รักษาไว้ โดยกำหนดกระจายไปทั่วพื้นที่ตามสภาพพื้นที่

3.2 เขตป้องกัน (Buffer Zone) เป็นเขตเชื่อมต่อ (Linkages or Transition Zone) ระหว่างเขตสงวนรักษาธรรมชาติน้อยลงเขตนี้ยอมให้มีการใช้ประโยชน์ในกิจกรรมที่มีการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นเท่านั้น

3.3 เขตเพื่อการใช้ประโยชน์อย่างเข้มข้นหรือเขตบริการ (Intensive Use Zone) เป็นเขตที่อยู่บริเวณรอบนอกมีพื้นที่น้อยที่สุดยอมให้มีกิจกรรมเพื่อการนันทนาการแบบเข้มข้น มีการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกมาก

การจัดการด้านการท่องเที่ยวและนันทนาการในอุทยานแห่งชาติ

อุทยานแห่งชาติซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในการบริหารและจัดการพื้นที่ท่องเที่ยวในแต่ละแห่งนั้น จะมีบทบาทสำคัญเกี่ยวกับการจัดสมดุลให้เกิดขึ้นระหว่าง 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) การดูแลและจัดการแหล่งท่องเที่ยว ทรัพยากรการท่องเที่ยวไม่ให้เกิดการเสื่อมโทรม

2) การส่งเสริมและให้ความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติ รวมถึงการบริการ การอำนวยความสะดวก และ 3) การดูแลด้านความปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวต่าง ๆ ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพจึงได้กำหนดแนวทางการจัดการด้านการท่องเที่ยวและนันทนาการไว้ (กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช, 2558) ดังนี้

1. วางแผนพัฒนาขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่และ ควบคุมปริมาณการใช้ประโยชน์พื้นที่

ความสามารถในการรองรับ (Carrying Capacity, CC) ในที่นี้หมายถึง ขีดความสามารถในการรองรับได้ด้านนันทนาการ ซึ่งเป็นระดับการใช้ประโยชน์สูงสุดด้านนันทนาการซึ่งพื้นที่อุทยานแห่งชาติสามารถรองรับได้โดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติที่เกินมาตรฐานที่กำหนดไว้ เพื่อให้การจัดการแหล่งนันทนาการ ยังสามารถเอื้อประโยชน์ในการประกอบกิจกรรมนันทนาการของนักท่องเที่ยวได้เหมาะสม โดยที่ไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยดำเนินการ ดังนี้

1.1 กำหนดขีดความสามารถในการรองรับการใช้ประโยชน์ด้านนันทนาการในบริเวณธรรมชาติที่เปราะบาง และมีข้อจำกัดในเรื่องของทรัพยากร เช่น การกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวจากจำนวนพื้นที่ที่สามารถให้บริการได้ จากปริมาณน้ำที่มีจากกำลังความสามารถของเจ้าหน้าที่ในการดูแล และจากสิ่งอำนวยความสะดวกที่มี เป็นต้น

1.2 ควบคุมปริมาณร้านค้าร้านอาหาร ให้อยู่ในอัตราที่เหมาะสมกับปริมาณการท่องเที่ยว เพื่อป้องกันความแออัด การจัดการขยะและของเสีย

1.3 ศึกษาความเป็นไปได้ในการขยายเขตบริการไปยังจุดท่องเที่ยวอื่นที่มี ศักยภาพในเขตอุทยานแห่งชาติ เพื่อลดความแออัดในบางพื้นที่

1.4 แนะนำแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในอุทยานแห่งชาติอื่นให้เป็นทางเลือกแก่นักท่องเที่ยว

2. การบริการการท่องเที่ยว

การบริการการท่องเที่ยว หมายถึง กิจกรรมหรือกระบวนการในการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งของบุคคลหรือองค์กร เพื่อตอบสนองความต้องการของ นักท่องเที่ยวให้ได้รับความสุข และความสะดวกสบายหรือเกิดความพึงพอใจจากผล ของการกระทำนั้น ทั้งนี้ ในการจัดการอุทยานแห่งชาติ ควรดำเนินการใน 4 ด้าน ดังนี้

2.1 การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก

2.1.1 การวางผังบริเวณ มีการจัดวางผังบริเวณในส่วนของเขตบริการและเขตเพื่อการพักผ่อนและนันทนาการอย่างเป็นระบบ และสอดคล้องกับกิจกรรม ลักษณะภูมิประเทศและสภาพพื้นที่ และมีการกำหนดปริมาณและการกระจายสิ่งอำนวยความสะดวกประเภทต่าง ๆ ที่เหมาะสม และสอดคล้องกับการจัดการสภาพแวดล้อมในอุทยานแห่งชาติ

2.1.2 การปรับสภาพภูมิทัศน์ ให้มีการปรับสภาพภูมิทัศน์ในเขตบริการ โดยให้มีการตกแต่ง เปิดมุมมอง ทัศนียภาพ และให้แสงส่องผ่านถึงบริเวณทำกิจกรรมบ้าง การกำหนดแนวเส้นทางเดินที่ชัดเจน เพื่อทำให้พื้นที่นั้นมีสภาพภูมิทัศน์ที่สวยงาม เป็นระเบียบ ไม่รกทึบ ให้ความรู้สึกโปร่งและปลอดภัย

2.1.3 การบริการห้องน้ำ–ห้องสุขา จัดให้มีจำนวนห้องน้ำห้องสุขาเพียงพอกับจำนวนนักท่องเที่ยวที่ตั้งให้ตั้งในบริเวณที่เหมาะสมในเขตบริการ และสร้างห้องสุขาต้องมีห้องสำหรับคนพิการ โดยคำนึงถึงการเข็นรถคนพิการให้เข้า ถึงห้องสุขาได้โดยสะดวก รูปแบบอาคารกลมกลืนกับธรรมชาติ ขนาดห้องสุขาไม่แคบเกินไป แยกเป็นห้องสุขาชาย–หญิงชัดเจน องค์ประกอบภายในและภายนอกห้องสุขา มีอุปกรณ์อำนวยความสะดวกประกอบครบตามมาตรฐาน

2.1.4 ที่พัก (บ้านพัก) รูปแบบอาคารมีความกลมกลืนกับสภาพธรรมชาติและวัฒนธรรม ท้องถิ่น โดยให้ใช้วัสดุธรรมชาติในท้องถิ่นเป็นอันดับแรก ส่วนที่ตั้ง เลือกที่ตั้งอาคารเป็นกลุ่มเดียวกัน ห่างจากสถานที่กางเต็นท์หรือค่ายเยาวชน เขตนักท่องเที่ยวไป–กลับ สามารถเห็นวิวทิวทัศน์ที่สวยงาม บรรยากาศโปร่ง คำนึงถึงทิศทางของแสง ลม และการถ่ายเทอากาศ โดยตำแหน่งที่ตั้งที่พักควรจะมีการเข้า–ออกที่จุดเดียวกัน เพื่อการตรวจสอบและรักษาความปลอดภัย การทำความสะอาด จัดให้มีเจ้าหน้าที่ทำความสะอาดประจำอาคาร

2.1.5 สถานที่กางเต็นท์ที่ตั้งควรเป็นที่โล่ง อากาศปลอดโปร่ง ทิวทัศน์สวยงาม ควรมีร่มเงาและพื้นที่ควรราบหรือมีความลาดชันเพียงเล็กน้อย จัดให้มีองค์ประกอบครบถ้วน คือ ห้องน้ำห้องสุขาในปริมาณที่เพียงพอกับจำนวนคนที่จะมาพักที่อุทยานแห่งชาติกำหนดไว้ สถานที่ซักล้าง หรือในอนาคตอาจจะมีบริการเครื่องซักผ้า อบผ้าแบบหยอดเหรียญ สถานที่ล้างภาชนะที่ได้มาตรฐาน มีที่นั่งและที่ปิ้งย่าง มีถังขยะ มีการแบ่งเขตการกางเต็นท์แยกเป็นอย่างน้อย 2 กลุ่มหลัก คือ กลุ่มต้องการความสงบ และกลุ่มที่อาจมีเสียงดัง จัดตำแหน่งการวางเต็นท์แต่ละหลังที่ชัดเจน คำนึงถึงความแออัด จำนวนเต็นท์ที่จะกำหนดให้กางและบริเวณที่แต่ละกลุ่มจะใช้ประโยชน์ จัดให้มีระบบส่องสว่างที่เพียงพอโดยเฉพาะทางเดินและห้องน้ำ ห้องสุขา จัดให้มียามรักษาการณ์ เพื่อให้ความปลอดภัย

2.1.6 ร้านอาหารและเครื่องดื่ม มีความสะอาด และมีการตรวจสอบความสะอาดเป็นประจำทุกเดือนจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข มีการจัดวางอุปกรณ์ประกอบอาหารที่เป็นสัดส่วน มีการจัดทำป้ายแสดงราคาติดไว้ และควรจะเป็นราคาที่ยุติธรรมแก่ผู้ใช้บริการ มีอาหารที่เป็นทางเลือกแก่ผู้มีข้อจำกัดในเรื่องอาหาร มีการอบรมและให้ความรู้ด้านสุขาภิบาลอาหาร การจัดอาหาร และการบริการที่ถูกวิธีให้แก่ผู้ประกอบการ การขึ้นราคาอาหารแต่ละครั้ง จะต้องมีการประชุมร่วมกันระหว่าง อุทยานแห่งชาติและผู้ประกอบการ เพื่อให้ได้ราคาที่ยุติธรรมแก่นักท่องเที่ยว ภาชนะใส่อาหารและเครื่องดื่ม มีความสะอาดใหม่ และไม่ควรใช้ภาชนะที่ทำจากพลาสติก ในการใส่อาหารร้อน และอาหารที่เป็นกรดต่าง ๆ งดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทุกประเภท

2.1.7 ลานจอดรถ กำหนดที่ตั้งที่เหมาะสม เข้าถึงสะดวกปลอดภัย ลานจอดรถได้มาตรฐานและถาวร คือ เป็นพื้นราบเรียบไม่ลาดเท ควรลาดยางหรือพื้นถาวรให้เรียบร้อย มีขอบจอดรถที่ชัดเจน และมีที่ให้ร่มเงา แก่รถยนต์ ลานจอดรถขนาดใหญ่จะต้องมีการแบ่งช่องจอดตามกลุ่มของยาน พาหนะ เช่น รถบัส รถเก๋ง รถจักรยานยนต์ และมีทางเดินเท้าให้ผู้ใช้ลานจอดรถ ลานจอดรถที่อยู่ใกล้หน้าผา ฝั่งน้ำ ร่องน้ำ หรือพื้นที่ที่มีความต่างระดับกัน ให้มีการจัดทำราวกันตก หรือขอบการจอดรถที่กันรถลื่นไถลไว้ด้วย

2.1.8 ที่จอดเรือและทุ่นจอดเรือ กำหนดที่ตั้งที่เหมาะสม ปลอดภัย พิจารณาทิศทางคลื่นลมประกอบ คือ คลื่นลมไม่แรง ไม่มีแนวหินโสโครก จัดให้มีคานขึ้นเรือเพื่อซ่อมบำรุง ศึกษาและจัดทำข้อมูลเพื่อประกอบในการวางแผนการติดตั้งทุ่น จอดเรือและกำหนดจำนวนที่เหมาะสม และมีขนาดของทุ่นที่เหมาะสม/สอดรับกับเรือแต่ละขนาด จัดทำแผนการบำรุงรักษาและดูแลทุ่นที่ติดตั้งไว้ และจัดทีมเจ้าหน้าที่เพื่อรับผิดชอบในการดูแลรักษาทุ่นและการจัดการทุ่น ให้มีการติดตั้งทุ่นจอดเรืออย่างเพียงพอ ให้เรือทุกลำจอดที่ทุ่น และติดตามและประเมินผลการใช้ทุ่นของนักท่องเที่ยวเป็นประจำทุกปี

2.2 ระบบสาธารณูปโภค

2.2.1 ระบบไฟฟ้าและการประหยัดพลังงาน จัดให้มีระบบการให้แสงสว่างและระบบการจ่ายไฟฟ้าที่เพียงพอในที่สาธารณะรวม ใช้อุปกรณ์ไฟฟ้าที่ประหยัดไฟ หรือในอนาคตอาจจะมีการจัดระบบการเปิด–ปิดไฟอัตโนมัติ หรือเซ็นเซอร์ หรือระบบคีย์การ์ด

2.2.2 ระบบประปาและการประหยัดน้ำ จัดระบบการเก็บน้ำให้เพียงพอแก่การอุปโภคบริโภค จัดระบบการกรองน้ำที่มีคุณภาพ ความใส สะอาด ปราศจาก เชื้อโรค พื้นที่เกาะหรือที่กันดารน้ำ ให้จัดระบบเก็บน้ำใต้ดินให้เพียงพอและหาวิธีการเก็บน้ำจากน้ำฝนมาใช้

2.2.3 ระบบการสื่อสาร จัดระบบโทรศัพท์ที่ติดต่อสื่อสารเพื่อบริการนักท่องเที่ยวในเขตบริการติดตั้งระบบโทรศัพท์ภายในเขตบริการ โดยตั้งศูนย์รวมที่ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวและติดตั้งในบ้านพักทุกหลัง ห้องน้ำห้องสุขา อาคารอเนกประสงค์ ร้านอาหารและเครื่องดื่ม ระบบวิทยุสื่อสารที่สามารถติดต่อได้ในกรณีการนำเที่ยวนอกเขตบริการ

2.3 การให้ข้อมูลข่าวสาร

เป้าหมายของการให้บริการข้อมูลข่าวสาร เพื่อเป็นการบริการให้การต้อนรับที่ดีแก่นักท่องเที่ยวและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร เพื่อเป็นภาพลักษณ์ของหน่วยงานให้เป็นที่ประทับใจต่อนักท่องเที่ยว ข้อมูลที่นักท่องเที่ยวมุ่งหวังในการเข้ามาใช้ในอุทยานแห่งชาติ ซึ่งอุทยานแห่งชาติจะต้องจัดเตรียม คือ แหล่งนันทนาการในอุทยานแห่งชาติและใกล้เคียง โอกาสและกิจกรรมนันทนาการ ข้อมูลพื้นฐาน เพื่อความสะดวกและปลอดภัย กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ในการใช้พื้นที่ ข้อมูลเสริมความรู้ความเข้าใจ และการกระตุ้นการอนุรักษ์ สิ่งอำนวยความสะดวก ส่วนบริเวณสำหรับการให้บริการข้อมูลข่าวสารด้านทางเข้า (Entrance Station) ให้จัดเตรียมข้อมูลหรือแผนที่ที่นักท่องเที่ยวสามารถนำติดตัวไปได้ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว (Visitor Center) เป็นสถานที่จัดเตรียมให้นักท่องเที่ยวมาสอบถามรายละเอียด มีเจ้าหน้าที่ประจำและอุปกรณ์ในการบริการข้อมูลข่าวสาร หน่วยบริการสำหรับการกางเต็นท์มีหน้าที่หลักในการช่วยเหลือ ให้คำแนะนำนักท่องเที่ยวในการจัดหาพื้นที่กางเต็นท์ และข้อมูลอื่น ๆ หน่วยบริการข้อมูลข่าวสารเคลื่อนที่ในฤดูกาลที่มีนักท่องเที่ยว จำนวนมาก ให้จัดให้มีหน่วยบริการข้อมูลข่าวสารเคลื่อนที่อาจจัดเป็นอาคารชั่วคราว โดยการกางเต็นท์ผ้าใบโล่งเพื่อการบริการ บริการข้อมูลข่าวสารในจุดที่สำคัญในช่วงที่มีนักท่องเที่ยวจำนวนมาก ๆ จะต้องจัดเจ้าหน้าที่ประจำจุดที่สำคัญ ๆ เช่น บริเวณจุดชมทิวทัศน์ น้ำตก หรือบริเวณอื่น ๆ ที่เป็นจุดรวมของนักท่องเที่ยว การตระเวนให้ข้อมูลข่าวสารคล้ายกับการให้บริการข้อมูล ข่าวสารในจุดที่สำคัญ ผู้ให้บริการ ข้อมูลจะเคลื่อนที่ไปมา โดยใช้รถจักรยานหรือรถจักรยานยนต์ เข้าถึงกลุ่มใหญ่ ๆ ของนักท่องเที่ยว เป็นการบริการที่สามารถเข้าถึง นักท่องเที่ยวได้อย่างรวดเร็ว เหมาะกับการแจ้งเหตุอันตราย ให้เตรียมความพร้อมด้านข้อมูลข่าวสาร ดังนี้ ศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับพื้นที่ประวัติศาสตร์ทางธรรมชาติ มนุษย์ นโยบายทั่วไปของพื้นที่ กฎกติกาของพื้นที่ สภาพทั่วไปของพื้นที่ ลักษณะ/รายละเอียดของพื้นที่ข้างเคียง การบริการด้านการคมนาคมระหว่างเมืองกับพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง และสถานที่สำคัญต่าง ๆ ให้เตรียมการใช้ข้อมูลจากอุปกรณ์/สื่อชนิดต่าง ๆ ช่วยบริการให้ข้อมูลข่าวสารให้เหมาะสม เมื่อเจ้าหน้าที่ไม่อยู่หรือหมดเวลาปฏิบัติงาน จัดให้อุทยานแห่งชาติทุกแห่ง มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยวเพื่อให้คำแนะนำแก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยี่ยมชม อุทยานแห่งชาติในโอกาสแรกที่เข้าพื้นที่ และใช้เป็นศูนย์กลางในการให้ข้อมูล ข่าวสารแก่นักท่องเที่ยว บริการ

ความรู้ความเข้าใจแก่ผู้มาเยือน ระบบป้ายและสัญลักษณ์ ติดตั้งป้ายบอกสถานที่ในทุกจุดที่เป็นอาคาร แหล่งท่องเที่ยว ติดตั้งป้ายบอกทาง ในตำแหน่งที่จะต้องบอกชี้ทางให้แก่นักท่องเที่ยว ตำแหน่งทางแยกต่าง ๆ ติดตั้งป้ายกฎระเบียบ ข้อห้ามและตักเตือนในจุดที่ล่อแหลมและจุดที่เหมาะสม ติดตั้งป้ายให้ข้อมูลต่าง ๆ ในจุดที่นักท่องเที่ยวใช้บริการร่วมกันเป็นจำนวนมาก ป้ายแต่ละประเภทควรเป็นรูปแบบเดียวกันทั้งอุทยานแห่งชาติ สัญลักษณ์ ให้ใช้สัญลักษณ์สากลที่เป็นที่เข้าใจ โดยเฉพาะกับผู้ที่ไม่สามารถสื่อสารเป็นภาษาไทยได้

3. การจัดระบบการดูแลความปลอดภัยนักท่องเที่ยว

การจัดระบบการดูแลความปลอดภัยนักท่องเที่ยวเป็นการเตรียมความพร้อมเพื่อป้องกันและรับมือกับภัยต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้น ซึ่งจะทำให้การบริหารจัดการ ด้านความปลอดภัยในการท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติมีประสิทธิภาพและมาตรฐาน สร้างความเชื่อมั่นให้แก่นักท่องเที่ยวที่เข้าไปท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติในทุกพื้นที่ของประเทศไทย ซึ่งการจัดระบบการดูแลรักษาความปลอดภัยนักท่องเที่ยว ให้ดำเนินการ ดังนี้

3.1 ระบบการดูแลรักษาความปลอดภัยในภาวะปกติ ให้ดำเนินการปฏิบัติ ดังนี้ ประชาสัมพันธ์และปิดประกาศเกี่ยวกับเบอร์โทรศัพท์ผู้รับผิดชอบ สายด่วน 1362 จุดที่จะประสานขอความช่วยเหลือ เพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถ พบเห็นได้ง่ายและติดต่อได้ 24 ชั่วโมง กำหนดบริเวณที่จะทำกิจกรรมนันทนาการต่าง ๆ อย่างชัดเจน และควรให้ความรู้ก่อนเข้าชมแหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวเข้าใจลักษณะของพื้นที่ท่องเที่ยวเป็นการเตรียมตัวให้พร้อมก่อนลงทะเบียนข้อมูลนักท่องเที่ยวที่จะทำกิจกรรมที่มีความเสี่ยงภัย เช่น เดินป่าระยะไกล ล่องแก่ง ดำน้ำลึก เป็นต้น

3.2 ระบบการปฏิบัติการกรณีเกิดอุบัติเหตุหรือภาวะฉุกเฉิน จัดตั้งชุดกู้ภัยประจำอุทยานแห่งชาติ เพื่อให้การบริการแก่นักท่องเที่ยวให้ได้รับความปลอดภัยอย่างมีประสิทธิภาพ

4. การจัดการด้านการสื่อความหมาย

ระบบการสื่อความหมายธรรมชาติ หมายถึง ภาพรวมของการนำเสนอ ข่าวสาร/ข้อมูล/องค์ความรู้ทั้งหลายที่เกี่ยวกับพื้นที่/สิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ/ประวัติศาสตร์ โบราณคดีและวัฒนธรรม ผลกระทบอันเกิดจากกิจกรรมของมนุษย์ต่อสภาพแวดล้อม และการบริหารจัดการไปสู่นักท่องเที่ยว/ผู้มาเยือนอย่างเป็นระบบง่ายต่อความเข้าใจและสามารถกระตุ้นให้เกิดจิตสำนึกที่ดี

การสื่อความหมายในอุทยานแห่งชาติมีรูปแบบหลัก 2 รูปแบบ คือ

รูปแบบที่ 1 การสื่อความหมายโดยใช้บุคคล เป็นการสื่อความหมายโดยนักสื่อความหมาย หรือบุคลากรอธิบายข้อมูลซึ่งมีความทันสมัย สามารถสื่อให้ตื่นเต้น เร้าใจได้

รูปแบบที่ 2 การสื่อความหมายโดยไม่ใช้บุคคล เป็นการสื่อความหมายโดยใช้เครื่องมือต่าง ๆ เช่น หนังสือ โสตทัศนูปกรณ์ ป้าย เป็นต้น เป็นการประหยัดเวลา ของเจ้าหน้าที่และเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง โดยมีสื่อต่าง ๆ ดังนี้ แผ่นพับ แผ่นปลิว จดหมายข่าว คู่มือการท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติต่าง ๆ คู่มือการสื่อความหมายต่าง ๆ เช่น คู่มือดูนก คู่มือประกอบเส้นทางศึกษาธรรมชาติ คู่มือเส้นทางเดินป่า คู่มือการเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คู่มือชมดอกไม้ คู่มือดูผีเสื้อ แผ่นศึกษาธรรมชาติใต้ทะเล คู่มือศึกษา พืชป่า คู่มือศึกษาปลา คู่มือศึกษาปะการัง เป็นต้น คู่มือประกอบกิจกรรมนันทนาการ เส้นทางศึกษาธรรมชาติประเภทใช้ป้ายสื่อความหมาย และเครื่องหมายหรือหมุดหมายเลขควบคู่กับคู่มือสื่อความหมาย นิทรรศการในศูนย์บริการนักท่องเที่ยว และนิทรรศการกลางแจ้ง ป้ายสื่อความหมายต่าง ๆ วีดีทัศน์ วีซีดี ดีวีดี รายการโทรทัศน์ และรายการวิทยุ สื่อข้อมูลทางคอมพิวเตอร์ และการบริการข้อมูลทางเว็บไซต์

กิจกรรมที่ดำเนินการเพื่อการสื่อความหมาย การสื่อความหมายมีประโยชน์อย่างมากในการจัดการอุทยานแห่งชาติ เพื่อช่วยให้นักท่องเที่ยวได้มีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องของสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ ระบบนิเวศ และประวัติศาสตร์ รวมถึงระเบียบ ข้อปฏิบัติต่าง ๆ ภายในอุทยานแห่งชาติ กิจกรรมที่ดำเนินการเพื่อการสื่อความหมาย ควรจัดให้เป็นการเข้าถึงสื่อได้ง่าย ๆ รูปแบบน่าสนใจ สร้างความประทับใจ และเป็นการกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวตระหนักเพิ่มความระมัดระวังในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ดังนั้น รูปแบบของกิจกรรมที่ควรดำเนินการมีดังนี้

4.1 จัดบริการการสื่อความหมายตามประเภทของการสื่อความหมาย โดยเฉพาะการพัฒนาเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ รายละเอียดหลักการจัดทำ เส้นทางศึกษาธรรมชาติด้วยตนเอง

4.2 พัฒนานิทรรศการภายในศูนย์บริการนักท่องเที่ยว และนิทรรศการ กลางแจ้งให้ได้มาตรฐาน และมีการหมุนเวียนนิทรรศการอย่างน้อย 3 ปี 1 ครั้ง

4.3 การให้บริการจัดวิทยากรนำเที่ยวและ/หรือการบรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติ ดังนี้ การให้บริการเฉพาะกลุ่มนักท่องเที่ยว นักเรียน นักศึกษาที่มีความต้องการเจ้าหน้าที่นำทาง พร้อมบรรยาย การบรรยายให้ความรู้ในศูนย์บริการนักท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวทั่วไป โดยให้จัดทำโปรแกรมการบรรยายประจำ ระบุเวลา ชื่อเรื่องและการบรรยายตามที่ร้องขอ

4.4 กิจกรรมนำศึกษาธรรมชาติ เป็นกิจกรรมที่นักสื่อความหมายนำกลุ่มนักท่องเที่ยวออกไปหาความรู้ ประสบการณ์ และความเพลิดเพลิน เป็นการสื่อที่เกี่ยวข้องกับสิ่งต่าง ๆ ที่ปรากฏ

ในพื้นที่ ผู้มาเยือนสามารถใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 สัมผัสสิ่งต่าง ๆ ได้ การสื่อความหมายประเภทนี้ ได้แก่ การเดินศึกษาธรรมชาติ การชมและศึกษาถ้ำ การเที่ยวชมแหล่งประวัติศาสตร์และโบราณคดี การเที่ยวชมพื้นที่โดยเรือ/เรือแคนู/แพ

4.5 ให้มีการพัฒนานักสื่อความหมายของอุทยานแห่งชาติ จัดให้ได้รับการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการโดยการพัฒนาความรู้พื้นฐาน ความรู้เรื่องธรรมชาติ การพัฒนาเทคนิคและวิธีการสื่อความหมายและการเป็นนักสื่อความหมายที่ดี การจัดการดูงานการสื่อความหมายให้แก่นักสื่อความหมายและผู้นำเที่ยวของอุทยานแห่งชาติ

4.6 ให้มีการประเมินผลการสื่อความหมาย โดยสอบถามความคิดเห็นจากนักท่องเที่ยว

การจัดการด้านนันทนาการและกิจกรรมการท่องเที่ยว แยกการจัดการเป็น 2 มิติ คือ ด้านการบริการและด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวและนันทนาการ

1. การบริการการท่องเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับประโยชน์ ความปลอดภัยและความสุขจากการท่องเที่ยวเป็นการบริการต่าง ๆ เช่น การนำเที่ยว การให้ความรู้ความเข้าใจเรื่องธรรมชาติ ป่าไม้ และสัตว์ป่า การอำนวยความสะดวกการให้ข้อมูล และการรักษาความปลอดภัย ซึ่งสามารถดำเนินการได้ ดังนี้

จัดให้มีปฏิทินการท่องเที่ยวประจำปีของอุทยานแห่งชาติ สร้างความหลากหลายในกิจกรรมทางเลือกในพื้นที่อุทยานแห่งชาติโดยอาศัยพื้นฐานและศักยภาพของทรัพยากรที่อุทยานแห่งชาติมีอยู่ เช่น วิถีชีวิตชุมชน กิจกรรมชมดวงอาทิตย์ขึ้นก่อนใครในสยาม กิจกรรมดูดาว เป็นต้น จัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับความสนใจ อายุ ทักษะและความ สามารถ ของผู้เข้ามาเที่ยวชมอุทยานแห่งชาติ สำรวจ จัดลำดับ และคัดเลือกแหล่งท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติตามศักยภาพและสถานภาพ เพื่อพัฒนาและกำหนดให้มีการบริการการท่องเที่ยว เพื่อเป็นการกระจายการท่องเที่ยว พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นทางเลือกให้แก่นักท่องเที่ยวในกรณีที่ปิดแหล่งท่องเที่ยวบางแห่งเพื่อการฟื้นตัวของธรรมชาติ ประสานกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดการฝึกอบรม ดูงาน และฝึกอาชีพที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมท่องเที่ยว เช่น การบริการนำเที่ยว ศิลปะและหัตถกรรม การบริการของที่ระลึก การบริการที่พักแรม การบริการอาหารและเครื่องดื่ม จัดทำคู่มือและแนวทางในการให้การบริการนักท่องเที่ยวประจำอุทยานแห่งชาติ ในเรื่องวิธีปฏิบัติการบริการที่พักและบริการอาหาร จำกัดจำนวนนักท่องเที่ยว/กำหนดขีดความสามารถในการรองรับได้ในพื้นที่ที่เปราะบาง ให้การศึกษาแก่นักท่องเที่ยวเพื่อสร้างนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ โดยมีกิจกรรมส่งเสริมความรู้และคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ ระบบนิเวศ และสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว โดยวิธีผ่านสื่อหนังสือ

แผ่นพับประชาสัมพันธ์ เอกสารแนะนำแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงการเผยแพร่ทางสื่อสาธารณะ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ และเทคโนโลยีสารสนเทศ กำหนดให้มีการสลับหมุนเวียนการใช้พื้นที่ท่องเที่ยว เพื่อลดผลกระทบและนำเสนอทางเลือกที่หลากหลายให้นักท่องเที่ยว เพื่อเป็นการแบ่งเบาจำนวนนักท่องเที่ยวที่มีจำนวนมากจนแหล่งท่องเที่ยวบางแหล่งรองรับไม่ได้ ส่งเสริมและปรับปรุงการบริการของอุทยานแห่งชาติ เพื่อสนับสนุน การท่องเที่ยวของคนพิการหรือคนด้อยโอกาสต่าง ๆ

2. กิจกรรมนันทนาการและการท่องเที่ยว กิจกรรมนันทนาการและการท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่สมัครใจทำในยามว่าง เพื่อให้เกิดความเพลิดเพลิน ผ่อนคลายความตึงเครียดทั้งร่างกายและจิตใจ ดังนั้น อุทยานแห่งชาติควรดำเนินการให้เกิดความพร้อม ดังนี้ สำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวพื้นฐาน ทั้งกิจกรรมทางบก กิจกรรมทางน้ำ และกิจกรรมทั่วไป พัฒนากิจกรรมนันทนาการตามมาตรฐานและตามศักยภาพของทรัพยากรที่มีอยู่ ซึ่งจะได้มีการกำหนดมาตรฐานไว้เป็นหลักการให้ต่อไป กำหนดข้อปฏิบัติและข้อจำกัดในการดำเนินกิจกรรมในการเปิดแหล่งท่องเที่ยวและกำหนดกิจกรรมนันทนาการใหม่ ควรจะนำเสนอให้สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์และสำนักอุทยานแห่งชาติให้ ความเห็นก่อนด้วย

อุทยานแห่งชาติในประเทศไทย

ในปัจจุบันประเทศไทยมีอุทยานแห่งชาติ จำนวนรวมทั้งสิ้น 150 แห่ง แบ่งเป็นอุทยานแห่งชาติที่ได้รับการประกาศจัดตั้งแล้ว จำนวน 128 แห่ง มีเนื้อที่ 40,000,739.00 ไร่ และอุทยานแห่งชาติที่ยังไม่ได้รับการประกาศจัดตั้ง จำนวน 22 แห่ง เนื้อที่รวมทั้งหมด 4,515,703.96 ไร่ (กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช, 2560) โดยสามารถสรุปรายละเอียดดังตาราง 3

ตาราง 3 แสดงพื้นที่อุทยานแห่งชาติในประเทศไทย

ลำดับ	อุทยานแห่งชาติ	จังหวัด/ภาค	พื้นที่ (Areas) ตร.กม. (km^2)	พื้นที่ (Areas) ไร่ (Rai)
ภาคเหนือ			**27,662.03**	**17,288,771.53**
1.	คลองลาน	กำแพงเพชร	300.00	187,500.00
2.	คลองวังเจ้า	กำแพงเพชร ตาก	747.00	466,875.00
3.	แม่วงก์	กำแพงเพชร นครสวรรค์	894.00	558,750.00
4.	ขุนแจ	เชียงราย	270.00	168,750.00
5.	ภูซาง	เชียงราย พะเยา	284.88	178,049.62

ตาราง 3 (ต่อ)

ลำดับ	อุทยานแห่งชาติ	จังหวัด/ภาค	พื้นที่ (Areas) ตร.กม. (km^2)	ไร่ (Rai)
6.	แม่ปืม	เชียงราย พะเยา	350.83	219,266.00
7.	ดอยหลวง	เชียงราย พะเยา ลำปาง	1,169.48	730,927.00
8.	ดอยภูนาง	พะเยา	859.88	537,424.00
9.	ดอยอินทนนท์	เชียงใหม่	481.89	301,184.05
10.	ดอยสุเทพ-ปุย	เชียงใหม่	257.30	160,812.73
11.	ศรีลานนา	เชียงใหม่	1,405.69	878,557.90
12.	ออบหลวง	เชียงใหม่	553.00	345,625.00
13.	ดอยผ้าห่มปก (ดอยฟ้าห่มปก)	เชียงใหม่	524.00	327,500.00
14.	ผาแดง (เชียงดาว)	เชียงใหม่	1,123.34	702,085.00
15.	แม่วาง	เชียงใหม่	119.63	74,766.00
16.	ขุนขาน	เชียงใหม่	207.93	129,959.00
17.	ห้วยน้ำดัง	เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน	1,252.12	782,575.00
18.	แม่ตะไคร้	เชียงใหม่ ลำพูน	354.31	221,446.00
19.	แม่ปิง	เชียงใหม่ ลำพูน ตาก	1,003.75	627,346.00
20.	ลานสาง	ตาก	104.00	65,000.00
21.	ตากสินมหาราช	ตาก	149.00	93,125.00
22.	แม่เมย	ตาก	185.28	115,800.00
23.	ขุนพะวอ	ตาก	396.73	247,957.00
24.	ดอยภูคา	น่าน	1,704.00	1,065,000.00
25.	ศรีน่าน	น่าน	1,024.38	640,237.50
26.	แม่จริม	น่าน	432.00	270,000.00
27.	ขุนน่าน	น่าน	246.37	153,982.00
28.	ถ้ำสะเกิน	น่าน พะเยา	249.90	156,187.00

ตาราง 3 (ต่อ)

ลำดับ	อุทยานแห่งชาติ	จังหวัด/ภาค	พื้นที่ (Areas) ตร.กม. (km^2)	ไร่ (Rai)
29.	ขุนสถาน	น่าน อุตรดิตถ์	342.49	214,058.00
30.	น้ำตกชาติตระการ	พิษณุโลก	543.00	339,375.00
31.	ทุ่งแสลงหลวง	พิษณุโลก เพชรบูรณ์	1,262.40	789,000.00
32.	ภูหินร่องกล้า	พิษณุโลก เลย	307.00	191,875.00
33.	ภูสอยดาว	พิษณุโลก อุตรดิตถ์	340.21	212,633.00
34.	เขาค้อ	เพชรบูรณ์	482.72	301,698.00
35.	ตาดหมอก	เพชรบูรณ์	290.00	181,250.00
36.	น้ำหนาว	เพชรบูรณ์ ชัยภูมิ	966.00	603,750.00
37.	ดอยผากลอง	แพร่	188.77	117,982.00
38.	เวียงโกศัย	แพร่ ลำปาง	409.78	256,115.60
39.	แม่ยม	แพร่ ลำปาง	454.75	284,218.75
40.	ห้วยน้ำดัง	เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน	1,252.12	782,575.00
41.	น้ำตกแม่สุรินทร์	แม่ฮ่องสอน	396.60	247,875.00
42.	สาละวิน	แม่ฮ่องสอน	721.52	450,950.00
43.	ถ้ำปลา – น้ำตกผาเสื่อ	แม่ฮ่องสอน	630.59	394,120.00
44.	แจ้ซ้อน	ลำปาง	768.00	480,000.00
45.	แม่วะ	ลำปาง ตาก	582.68	364,173.00
46.	ดอยขุนตาล	ลำพูน ลำปาง	255.29	159,556.25
47.	รามคำแหง	สุโขทัย	341.00	213,125.00
48.	ศรีสัชนาลัย	สุโขทัย	213.20	133,250.00
49.	ต้นสักใหญ่ (คลองรอน)	อุตรดิตถ์	518.79	324,240.80
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ			**10,477.45**	**6,548,404.95**
1.	ภูเวียง	ขอนแก่น	325.00	203,125.00
2.	น้ำพอง	ขอนแก่น ชัยภูมิ	197.00	123,125.00

ตาราง 3 (ต่อ)

ลำดับ	อุทยานแห่งชาติ	จังหวัด/ภาค	พื้นที่ (Areas) ตร.กม. (km^2)	ไร่ (Rai)
3.	ภูผาม่าน	ขอนแก่น เลย	350.00	218,750.00
4.	ตาดโตน	ชัยภูมิ	217.18	135,737.50
5.	ไทรทอง	ชัยภูมิ	319.00	199,375.00
6.	ป่าหินงาม	ชัยภูมิ	99.90	62,437.50
7.	ภูแลนคา	ชัยภูมิ	200.50	125,312.50
8.	ทับลาน	นครราชสีมา ปราจีนบุรี	2,235.80	1,397,375.00
9.	เขาใหญ่	นครราชสีมา สระบุรี นครนายก ปราจีนบุรี	2,165.55	1,353,471.53
10.	ภูผาเทิบ (มุกดาหาร)	มุกดาหาร	48.39	30,245.67
11.	ภูกระดึง	เลย	348.12	217,576.25
12.	ภูเรือ	เลย	120.84	75,525.00
13.	ภูสวนทราย (นาแห้ว)	เลย	117.16	73,225.00
14.	ภูพาน	สกลนคร กาฬสินธุ์	664.70	415,439.00
15.	ภูผายล	สกลนคร นครพนม มุกดาหาร	828.56	517,850.00
16.	ภูผาเหล็ก	สกลนคร อุดรธานี กาฬสินธุ์	404.38	252,737.00
17.	ภูลังกา	บึงกาฬ นครพนม	50.00	31,250.00
18.	ภูเก้า – ภูพานคำ	หนองบัวลำภู ขอนแก่น	318.36	198,973.00
19.	ภูสระดอกบัว	อำนาจเจริญ ยโสธร มุกดาหาร	231.00	144,375.00
20.	แก่งตะนะ	อุบลราชธานี	80.00	50,000.00
21.	ภูจอง – นายอย	อุบลราชธานี	686.00	428,750.00
22.	ผาแต้ม	อุบลราชธานี	340.00	212,500.00
23.	เขาพระวิหาร	อุบลราชธานี ศรีสะเกษ	130.00	81,250.00
ภาคกลาง			**10,959.60**	**6,849,749.95**
1.	เอราวัณ	กาญจนบุรี	549.98	343,735.00

ตาราง 3 (ต่อ)

ลำดับ	อุทยานแห่งชาติ	จังหวัด/ภาค	พื้นที่ (Areas) ตร.กม. (km^2)	ไร่ (Rai)
2.	เฉลิมรัตนโกสินทร์ (ถ้ำธารลอด)	กาญจนบุรี	59.00	36,875.00
3.	ไทรโยค	กาญจนบุรี	500.00	312,500.00
4.	เขื่อนศรีนครินทร์	กาญจนบุรี	1,532.00	957,500.00
5.	เขาแหลม	กาญจนบุรี	1,496.93	935,583.69
6.	ทองผาภูมิ	กาญจนบุรี	1,235.54	772,214.27
7.	ลำคลองงู	กาญจนบุรี	672.60	420,374.00
8.	น้ำตกห้วยยาง	ประจวบคีรีขันธ์	161.00	100,625.00
9.	หาดวนกร	ประจวบคีรีขันธ์	38.00	23,750.00
10.	เขาสามร้อยยอด	ประจวบคีรีขันธ์	98.08	61,300.00
11.	กุยบุรี	ประจวบคีรีขันธ์	969.00	605,625.00
12.	เฉลิมพระเกียรติไทยประจัน	ราชบุรี	328.74	205,463.90
13.	แก่งกระจาน	เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์	2,914.70	1,821,687.84
14.	น้ำตกสามหลั่น (พระพุทธฉาย)	สระบุรี	44.57	27,856.25
15.	น้ำตกเจ็ดสาวน้อย	สระบุรี	41.98	26,238.00
16.	พุเตย	สุพรรณบุรี	317.48	198,422.00
ภาคตะวันออก			**2,811.38**	**1,757,110.55**
1.	น้ำตกพลิ้ว	จันทบุรี	134.50	84,062.50
2.	เขาคิชฌกูฏ	จันทบุรี	58.31	36,444.05
3.	เขาสิบห้าชั้น	จันทบุรี	117.97	73,729.00
4.	หมู่เกาะช้าง	ตราด	650.00	406,250.00
5.	น้ำตกคลองแก้ว	ตราด	197.92	123,700.00
6.	เขาแหลมหญ้า-หมู่เกาะเสม็ด	ระยอง	131.00	81,875.00

ตาราง 3 (ต่อ)

ลำดับ	อุทยานแห่งชาติ	จังหวัด/ภาค	พื้นที่ (Areas) ตร.กม. (km^2)	ไร่ (Rai)
7.	เขาชะเมา-เขาวง	ระยอง จันทบุรี	83.68	52,300.00
8.	ตาพระยา	สระแก้ว บุรีรัมย์	594.00	371,250.00
9.	ปางสีดา	สระแก้ว ปราจีนบุรี	844.00	527,500.00
ภาคใต้			**11,242.72**	**7,026,702.02**
1.	เขาพนมเบญจา	กระบี่	50.12	31,325.00
2.	หาดนพรัตน์ธารา-หมู่เกาะพีพี	กระบี่	387.90	242,437.17
3.	หมู่เกาะลันตา	กระบี่	134.00	83,750.00
4.	ธารโบกขรณี	กระบี่	104.00	65,000.00
5.	หมู่เกาะชุมพร	ชุมพร	317.00	198,125.00
6.	หาดเจ้าไหม	ตรัง	230.87	144,292.35
7.	เขาปู่-เขาย่า	ตรัง พัทลุง นครศรีธรรมราช	694.00	433,750.00
8.	หมู่เกาะเภตรา	ตรัง สตูล	494.38	308,987.00
9.	เขาหลวง	นครศรีธรรมราช	570.00	356,250.00
10.	น้ำตกโยง	นครศรีธรรมราช	205.00	128,125.00
11.	เขานัน	นครศรีธรรมราช	409.79	256,121.00
12.	น้ำตกสี่ขีด	นครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี	145.00	90,625.00
13.	บูโด-สุไหงปาดี	นราธิวาส ปัตตานี ยะลา	341.00	213,125.00
14.	น้ำตกทรายขาว	ปัตตานี ยะลา สงขลา	69.57	43,482.00
15.	อ่าวพังงา	พังงา	400.00	250,000.00
16.	หมู่เกาะสุรินทร์	พังงา	141.25	88,282.00
17.	หมู่เกาะสิมิลัน	พังงา	140.00	87,500.00
18.	เขาลำปี-หาดท้ายเหมือง	พังงา	71.92	44,950.00
19.	ศรีพังงา	พังงา	246.08	153,800.00

ตาราง 3 (ต่อ)

ลำดับ	อุทยานแห่งชาติ	จังหวัด/ภาค	พื้นที่ (Areas) ตร.กม. (km^2)	ไร่ (Rai)
20.	เขาหลัก-ลำรู่	พังงา	125.00	78,125.00
21.	สิรินาถ	ภูเก็ต	90.00	56,250.00
22.	บางลาง	ยะลา	261.00	163,125.00
23.	ลำน้ำกระบุรี	ระนอง	160.00	100,000.00
24.	หมู่เกาะระนอง (หมู่เกาะพยาม)	ระนอง	356.70	222,938.00
25.	น้ำตกหงาว	ระนอง ชุมพร	668.00	417,500.00
26.	แหลมสน	ระนอง พังงา	315.00	196,875.00
27.	เขาน้ำค้าง	สงขลา	212.00	132,500.00
28.	ตะรุเตา	สตูล	1,490.00	931,250.00
29.	ทะเลบัน	สตูล	196.00	122,500.00
30.	หมู่เกาะอ่างทอง	สุราษฎร์ธานี	102.00	63,750.00
31.	เขาสก	สุราษฎร์ธานี	738.74	461,712.50
32.	แก่งกรุง	สุราษฎร์ธานี	541.00	338,125.00
33.	ใต้ร่มเย็น	สุราษฎร์ธานี	425.00	265,625.00
34.	คลองพนม	สุราษฎร์ธานี	410.40	256,500.00
	รวมทั้งประเทศ		**63,153.18**	**39,470,739.00**

ที่มา: กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช, 2561, สื่อออนไลน์

จากตาราง 3 สรุปได้ว่า อุทยานแห่งชาติที่มีพื้นที่มากที่สุดในประเทศไทย 3 อันดับ ได้แก่ อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน มีพื้นที่ทั้งหมด 1,821,687.84 ไร่ รองลงมาได้แก่ อุทยานแห่งชาติทับลาน มีพื้นที่ทั้งหมด 1,397,375.00 ไร่ และอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ มีพื้นที่ทั้งหมด 1,353,471.53 ไร่ ส่วนพื้นที่อุทยานแห่งชาติที่มีขนาดพื้นที่เล็กที่สุด ได้แก่ อุทยานแห่งชาติหาดวนกร มีพื้นที่ 23,750.00 ไร่

จากการศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวและนันทนาการในอุทยานแห่งชาติ สรุปได้ว่า การกำหนดแนวทางการจัดการด้านการท่องเที่ยวและนันทนาการในอุทยานแห่งชาตินั้น ประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ส่วน คือ การดูแลและการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ทรัพยากรการท่องเที่ยวไม่ให้เกิดความเสื่อมโทรม การส่งเสริมและให้ความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติ การบริการ การอำนวยความสะดวกและการดูแลความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยว เพื่อก่อให้เกิดเป็นการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนในเขตอุทยานแห่งชาติ โดยการจัดการนั้นต้องคำนึงถึง ความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวของพื้นที่ในแต่ละอุทยานฯ เพื่อป้องกันการเข้าไปใช้ ทรัพยากรธรรมชาติที่มากเกินไป จนนำไปสู่การทำลายทรัพยากรเดิมให้เกิดความเสียหาย นอกจากนี้แล้ว การบริการที่มีศักยภาพถือเป็นปัจจัยที่สำคัญในการจัดการการท่องเที่ยว และนันทนาการในอุทยานแห่งชาติ เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและอำนวย ความสะดวกในการเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว ก่อให้เกิดความพึงพอใจและความสุขแก่ นักท่องเที่ยว รวมไปถึงการจัดระบบการดูแลรักษาความปลอดภัยเพื่อเตรียมความพร้อมต่อ ภัยต่าง ๆ ที่พึงจะเกิดขึ้น ภายใต้มาตรฐานระดับสากลเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้แก่นักท่องเที่ยว ที่เดินทางไปท่องเที่ยวยังอุทยานแห่งชาติ และการจัดการด้านการสื่อความหมายช่วยให้ นักท่องเที่ยวได้รับความรู้ ความเข้าใจในเรื่องของสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ ระบบนิเวศ และ ประวัติศาสตร์ ระเบียบข้อบังคับต่างๆ ภายในอุทยานแห่งชาติ องค์ประกอบดังกล่าวส่งผลให้ การจัดการการท่องเที่ยวและนันทนาการในอุทยานแห่งชาติมีประสิทธิภาพนำไปสู่มาตรฐาน ระดับสากล

พื้นที่ศึกษา: อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

ประวัติความเป็นมา

อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่นับเป็นอุทยานแห่งชาติแห่งแรกของประเทศไทย และได้รับ สมญานามว่าเป็นอุทยานมรดกของกลุ่มประเทศอาเซียน ตลอดจนเป็นที่ยอมรับทั่วไปว่า เป็นอุทยานแห่งชาติที่สำคัญของโลก โดยได้รับความร่วมมือและช่วยเหลือจาก Dr. George C. Ruhle ผู้เชี่ยวชาญทางด้านอุทยานแห่งชาติของสหภาพสากลว่าด้วยการอนุรักษ์ธรรมชาติและ ทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งได้ดำเนินการประกาศจัดตั้งอุทยานแห่งชาติ โดยได้มีพระราชกฤษฎีกา กำหนดที่ดินบริเวณป่าเขาใหญ่ในท้องที่ตำบลป่าขะ ตำบลบ้านพร้าว อำเภอบ้านนา ตำบลหนองแสง ตำบลนาหินลาด อำเภอปากพลี ตำบลสาริกา ตำบลหินตั้ง ตำบลพรหมมณี อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก ตำบลประจันตคาม อำเภอประจันตคาม ตำบลสัมพันตา ตำบลทุ่งโพธิ์ อำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี ตำบลหมูสี อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา และตำบลมวกเหล็ก

ตำบลชำผักแพว อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี ให้เป็นอุทยานแห่งชาติ เมื่อ พ.ศ. 2502 ซึ่งลงประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 79 ตอนที่ 86 ลงวันที่ 18 กันยายน 2505 รวมเนื้อที่ 1,355,468.75 ไร่ หรือ 2,168.75 ตารางกิโลเมตร

ต่อมากองทัพอากาศได้มีหนังสือที่ กศ 0379/15739 ลงวันที่ 15 พฤศจิกายน 2519 ถึงกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ขอกันพื้นที่ก่อสร้างสถานีเรดาร์และสถานีถ่ายทอดโทรคมนาคม ออกจากพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ซึ่งคณะกรรมการอุทยานแห่งชาติ ได้มีมติในคราวประชุมครั้งที่ 1/2520 ลง วันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2520 เห็นชอบให้กันพื้นที่ส่วนดังกล่าวได้ มีพระราชกฤษฎีกาเพิกถอน อุทยานแห่งชาติป่าเขาใหญ่บางส่วนในท้องที่ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก พ.ศ. 2521 ซึ่งลงประกาศราชกิจจานุเบกษาเล่มที่ 95 ตอนที่ 99 ลงวันที่ 21 กันยายน 2521 เป็นเนื้อที่ประมาณ 71 ไร่ 3 งาน 16 ตารางวา หรือ 0.1149 ตารางกิโลเมตร และกรมชลประทาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ขอใช้พื้นที่บางส่วนในเขตอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ในท้องที่อำเภอปากพลี และอำเภอเมือง จังหวัดนครนายก เนื้อที่ 1,925 ไร่ 1 งาน 73 ตารางวา หรือ 3.0807 ตารางกิโลเมตร เพื่อก่อสร้างโครงการเขื่อนคลองท่าด่าน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ เพื่อประโยชน์ในการจัดแหล่งเก็บกักน้ำใช้เพื่อการอุปโภคและบริโภค ตลอดจนการเพาะปลูก รวมทั้งช่วยบรรเทาอุทกภัยที่เกิดขึ้นในเขตจังหวัดนครนายกเป็นประจำทุกปี คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบให้ทำการก่อสร้างโครงการเขื่อนคลองท่าด่าน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ซึ่งได้มีพระราชกฤษฎีกาเพิกถอนอุทยานแห่งชาติป่าเขาใหญ่บางส่วนในท้องที่ตำบลหินลาด อำเภอปากพลี และตำบลหินตั้ง อำเภอเมืองนครนายก จังหวัดนครนายก มีการประกาศราชกิจจานุเบกษา เล่ม 116 ตอนที่ 119ก ลงวันที่ 26 พฤศจิกายน 2542 จึงเป็นผลให้ปัจจุบันอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ มีเนื้อที่ประมาณ 1,353,471.53 ไร่ คิดเป็น 2,165.55 ตารางกิโลเมตร (กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช, 2561, สื่อออนไลน์)

ที่ตั้งและอาณาเขต

อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ตั้งอยู่ระหว่างเส้นละติจูดที่ 14 องศา 5 ลิปดา ถึง 14 องศา 15 ลิปดาเหนือ และเส้นลองจิจูด 101 องศา ถึง 101 องศาลิปดาตะวันออก มีพื้นที่ครอบคลุมถึง 4 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดปราจีนบุรี จังหวัดนครนายก จังหวัดนครราชสีมา และจังหวัดสระบุรี รวมพื้นที่ 2,168 ตร.กม. หรือประมาณ 1,355,396 ไร่ เป็นอุทยานแห่งชาติที่มีพื้นที่ใหญ่มากเป็นอันดับ 3 ของประเทศไทย รองจากอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน และอุทยานแห่งชาติทับลาน โดยมีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้ (กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช, 2561, สื่อออนไลน์) ทิศเหนือ ติดต่อกับเขตจังหวัดนครราชสีมา ทิศใต้ติดต่อกับเขตจังหวัดนครนายกและปราจีนบุรี ทิศตะวันออกติดต่อกับเขตจังหวัดปราจีนบุรี และทิศตะวันตกติดต่อกับเขตจังหวัดสระบุรี

โดยได้แสดงดังภาพต่อไปนี้

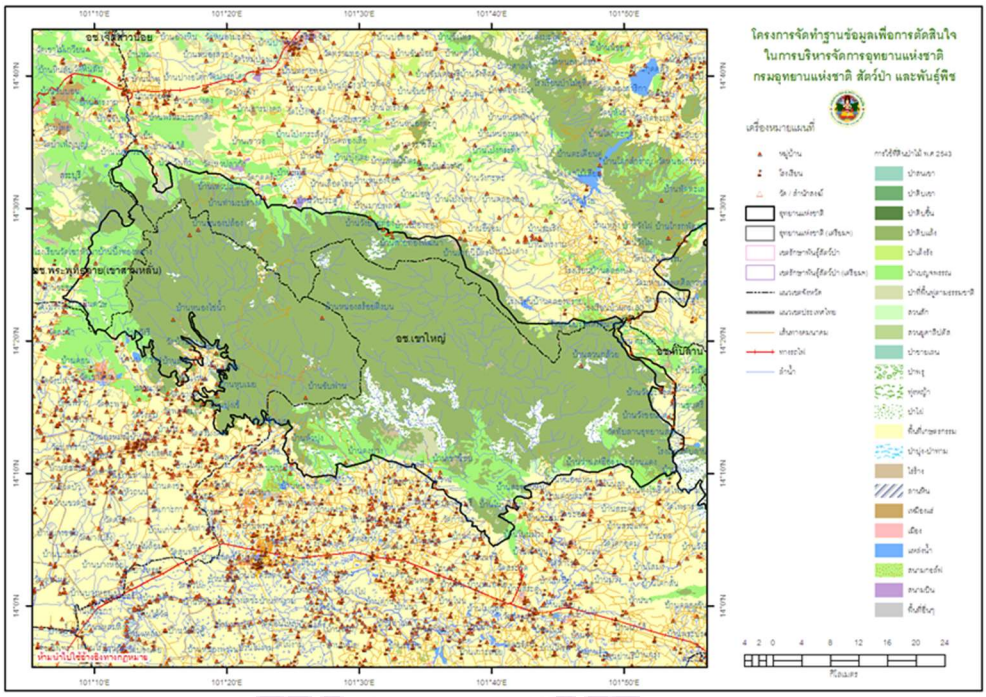

ภาพ 4 ที่ตั้งและอาณาเขตติดต่อของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

ที่มา: กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช, 2562, สื่อออนไลน์

เส้นทางการคมนาคมและการเข้าถึงพื้นที่

สำหรับการเดินทางไปยังอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่นั้น สามารถเดินทางได้ 2 เส้นทาง คือ เส้นทางที่ 1 จากกรุงเทพฯ เข้าทางหลวงหมายเลข 2 หรือถนนมิตรภาพ ไปตามถนนธนะรัชต์ ทางหลวงหมายเลข 2090 ถึง กม. 23 รวมระยะทางประมาณ 205 กิโลเมตร และเส้นที่ 2 จากกรุงเทพฯ เข้าทางหลวงหมายเลข 305 สู่ตัวเมืองนครนายก แล้วเข้าทางหลวงหมายเลข 33 (ถนนสุวรรณศร) ไปตามเส้นทางปราจีนบุรี–เขาใหญ่ รวมระยะทางประมาณ 190 กิโลเมตร

ลักษณะภูมิประเทศ

อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ประกอบด้วย เทือกเขาสลับซับซ้อนกัน ได้แก่ เขาร่ม ซึ่งเป็นยอดเขาสูง 1,351 เมตรจากระดับน้ำทะเล รองลงมาได้แก่ เขาแหลม 1,326 เมตร เขาเขียว 1,292 เมตรเขาสามยอด 1,142 เมตร และเขาฟ้าผ่า 1,078 เมตร ด้านทิศเหนือและตะวันออก พื้นที่จะลาดลงทิศใต้และตะวันตกเป็นที่สูงชัน อันเป็นแหล่งกำเนิดต้นน้ำลำธารที่สำคัญ 5 สาย

ดังนี้ คือ แม่น้ำปราจีน และแม่น้ำนครนายก อยู่ทางทิศใต้ของพื้นที่ มีความสำคัญต่อเกษตรกรรมและระบบทางเศรษฐกิจและสังคมของภูมิภาคนี้ แม่น้ำทั้งสองจะมาบรรจบกันเป็นแม่น้ำบางปะกง ลำตะคอง และลำพระเพลิง อยู่ทางทิศเหนือไหลไปหล่อเลี้ยงพื้นที่เกษตรกรรมของที่ราบสูงโคราช ไปบรรจบกันเป็นแม่น้ำบางปะกง และห้วยมวกเหล็ก อยู่ทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ใช้ประโยชน์ด้านการเกษตร โดยเฉพาะการปศุสัตว์ของภูมิภาคนี้ ไหลลงสู่แม่น้ำป่าสักที่อำเภอมวกเหล็ก (กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช, 2561, สื่อออนไลน์)

ลักษณะธรณีวิทยา

ลักษณะทางธรณีวิทยาของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เป็นผลมาจากวัฏจักรของการทับถมของตะกอนการยกตัวของเปลือกโลกและการกัดเซาะพังทลายของดินและหินสลับกับการระเบิดของภูเขาไฟ ชั้นหินบริเวณอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ประกอบด้วยชั้นหินที่อยู่ในช่วงยุคเปอร์เมียน ซึ่งมีอายุประมาณ 280–230 ล้านปีก่อน มีการเรียงลำดับชั้นหินจากบริเวณผิวดิน คือ ผิวดินเป็นชั้นหินบนสุดชั้นหินไดโอไลท์ชั้นหินดินดาน หินตะกอน หินยิบซัม และหินเกลือ ชั้นหินดินดาน หินชนวนหินฟิลไลท์ และหินอ่อน ชั้นหินราชบุรีและชั้นหินกาญจนบุรีประเภทกลุ่มชั้นหินของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จัดอยู่ในกลุ่มของกลุ่มหินโคราช กลุ่มหินราชบุรี และกลุ่มหินกาญจนบุรี (ศูนย์บรรณสารและสื่อการศึกษา, 2554, สื่อออนไลน์)

ลักษณะภูมิอากาศ

อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีสภาพป่าที่รกทึบ และได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมทำให้เกิดฝนตกชุกตามฤดูกาล อากาศไม่ร้อนจัด และหนาวจัดจนเกินไป เหมาะแก่การท่องเที่ยวและประกอบกิจกรรมนันทนาการชนิดต่าง ๆ อุณหภูมิเฉลี่ยตลอดปีประมาณ 23 องศาเซลเซียส อุณหภูมิสูงสุดอยู่ระหว่างเดือนเมษายนถึงเดือนพฤษภาคม ประมาณ 28 องศาเซลเซียส ในเดือนธันวาคมและเดือนมกราคมมีอุณหภูมิ ประมาณ 17 องศาเซลเซียส และมีความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ยของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เท่ากับ 66 เปอร์เซ็นต์ (กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช, 2561, สื่อออนไลน์)

ทรัพยากรท่องเที่ยว

อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่นับว่าเป็นแหล่งที่มีทรัพยากรที่หลากหลาย มีผู้มาเยือนเป็นจำนวนมาก และสามารถท่องเที่ยวได้ตลอดทุกฤดูกาล การประกอบกิจกรรมมีหลายรูปแบบ ซึ่งจำนวนแหล่งท่องเที่ยวและแหล่งประกอบกิจกรรมนันทนาการในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีดังนี้ (กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช, 2561, สื่อออนไลน์)

1. น้ำตกนางรอง และน้ำตกสาริกา น้ำตกทั้งสองแห่งเป็นน้ำตกขนาดใหญ่ ตั้งอยู่ในพื้นที่จังหวัดนครนายก มีชื่อเสียงมาช้านานก่อนการจัดตั้งอุทยานฯ การเดินทางไปยังน้ำตก

ทั้งสองแห่งนี้ทำได้โดยสะดวกเพราะมีถนนลาดยางแยกจากถนนสุวรรณศรเข้าไปประมาณ 20 กิโลเมตร

2. น้ำตกกองแก้ว เป็นน้ำตกที่เกิดจากลำห้วย ลำตะคอง ในฤดูฝนจะดูสวยงามมาก เหมาะสำหรับเล่นน้ำ เป็นแนวแบ่งเขต 2 จังหวัด คือ จังหวัดนครนายก และจังหวัดนครราชสีมา น้ำตกแห่งนี้อยู่ห่างจากศูนย์บริการนักท่องเที่ยวประมาณ 100 เมตร

3. น้ำตกเหวสุวัต เป็นน้ำตกที่มีชื่อเสียงมาก เป็นที่รู้จักของประชาชนทั่วไป น้ำตกแห่งนี้มีลักษณะเป็นสายน้ำตกลงมาจากหน้าผาสูงประมาณ 20 เมตร บริเวณด้านล่างของน้ำตกเป็นแอ่งน้ำและลำธาร เหมาะที่จะลงเล่นน้ำ แต่สำหรับช่วงฤดูฝนปริมาณน้ำจะมาก ไหลแรงและน้ำค่อนข้างเย็นจัด

4. น้ำตกเหวนรก เป็นน้ำตกขนาดใหญ่และสูงที่สุด อยู่ทางทิศใต้ของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ มีทั้งหมด 3 ชั้น ชั้นแรกสูงประมาณ 60 เมตร เมื่อน้ำไหลผ่านหน้าผาชันนี้ จะพุ่งไหลลงสู่หน้าผาชั้นที่ 2 และ 3 ที่อยู่ถัดไปใกล้ ๆ กันในลักษณะการไหลตก 90 องศา รวมความสูงไม่ต่ำกว่า 150 เมตร เป็นสายน้ำที่ไหลทะลักไปสู่หุบเหวเบื้องล่าง ในฤดูฝนน้ำจะไหลแรงมากจนดูน่ากลัว นอกจากนี้ยังมีการจัดรูปแบบกิจกรรมนันทนาการประเภทต่าง ๆ เช่น กิจกรรมส่องสัตว์ ตอนกลางคืน กิจกรรมเดินป่าศึกษาธรรมชาติแคมป์ปิ้ง กิจกรรมศึกษาพันธุ์ไม้ กิจกรรมดูนก ดูผีเสื้อ เที่ยวน้ำตก ล่องแก่ง ฯลฯ ซึ่งทางอุทยานแห่งชาติได้จัดทำเส้นทางเดินป่าขึ้นหลายเส้นทางด้วยกัน เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เลือกปฏิบัติตามความสนใจ เช่น เส้นทางเดินป่าดงติ้ว-มอสิงโต เส้นทางเดินป่าน้ำตกผากล้วยไม้-น้ำตกเหวสุวัต เส้นทางเดินป่าเหวสุวัต-เขาแหลม เป็นต้น

ประเภทน้ำตก ได้แก่ น้ำตกกองแก้ว น้ำตกผากล้วยไม้ น้ำตกเหวสุวัต น้ำตกเหวนรก น้ำตกวังเหว น้ำตกสาริกา น้ำตกนางรอง น้ำตกเหวประทุน ดังนี้

1. น้ำตกกองแก้ว เป็นน้ำตกขนาดเล็กเป็นส่วนหนึ่งของลำห้วยลำตะคอง ตั้งอยู่ที่ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ประมาณ 100 เมตร มีน้ำมากในช่วงฤดูฝน

2. น้ำตกผากล้วยไม้ เป็นน้ำตกขนาดกลางมีความสูงประมาณ 10 เมตร ตั้งอยู่ห่างจากบริเวณสถานที่กางเต็นท์ผากล้วยไม้ประมาณ 1.5 กิโลเมตร หรือห่างจากศูนย์บริการนักท่องเที่ยวประมาณ 7 กิโลเมตร จากน้ำตกนี้มีเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติที่เชื่อมต่อไปสู่น้ำตกเหวสุวัต น้ำตกนี้เป็นส่วนหนึ่งของห้วยน้ำลำตะคอง บริเวณน้ำตกจะมีกลุ่มกล้วยไม้หวายแดงขึ้นอยู่ที่เป็นสัญลักษณ์ของน้ำตกแห่งนี้

3. น้ำตกเหวสุวัต เป็นน้ำตกที่ค่อนข้างใหญ่มีความสูงประมาณ 25 เมตร เป็นส่วนหนึ่งของลำห้วยลำตะคองเช่นเดียวกับน้ำตกผากล้วยไม้และน้ำตกกองแก้ว จะตั้งอยู่ห่างจากน้ำตก

ผากล้วยไม้ประมาณ 3 กิโลเมตร หรือห่างจากศูนย์บริการนักท่องเที่ยวประมาณ 10 กิโลเมตร บริเวณด้านล่างของน้ำตกมีแอ่งน้ำขนาดใหญ่ที่เหมาะสมต่อการเล่นน้ำ แต่ด้วยเหตุที่น้ำมีอุณหภูมิต่ำ ดังนั้นกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวสามารถดำเนินการได้ คือการชมความงามของน้ำตกเหวสุวัต

4. น้ำตกเหวนรก เป็นน้ำตกขนาดใหญ่ มีความสูงประมาณ 150 เมตร ประกอบด้วยความลดหลั่นของน้ำตก 3 ชั้น ชั้นแรกมีความสูงประมาณ 60 เมตร ชั้นที่ 2 และชั้นที่ 3 จะลาดชันประมาณ 90 องศา ส่งผลให้น้ำตกลงมาแรง อันตรายต่อการลงเล่นน้ำ เมื่อปี พ.ศ. 2536 ได้มีช้างป่าถูกน้ำพลัดตกน้ำตกตายครั้งเดียว 8 ตัว ดังนั้นจึงไม่อนุญาตให้ลงเล่นน้ำตกแห่งนี้ นักท่องเที่ยวที่ไปเที่ยวชมจะไปดูความงาม ความตื่นเต้นจากการดูการตกและการกระจายของน้ำ น้ำตกแห่งนี้ตั้งอยู่ในเส้นทาง 3077 หลักกิโลเมตรที่ 23 หรืออยู่ห่างจากศูนย์บริการนักท่องเที่ยวประมาณ 23 กิโลเมตร

5. น้ำตกเหวไทร เป็นน้ำตกขนาดเล็ก ที่เกิดจากลำห้วยลำตะคองมีลักษณะเป็นหน้าผากว้างสูงประมาณ 5 เมตร อยู่ห่างจากน้ำตกเหวสุวัตประมาณ 700 เมตร ด้วยเหตุที่ต้องเดินลงในหุบเขา จึงไม่เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวมากนัก

6. น้ำตกเหวประทุน เป็นน้ำตกที่เกิดจากลำห้วยลำตะคอง อยู่ถัดต่อจากน้ำตกเหวไทรประมาณ 1 กิโลเมตร

7. กลุ่มน้ำตกผาตะแบก เป็นกลุ่มน้ำตกมีขนาดปานกลาง ตกเป็นชั้น ๆ แบ่งได้ประมาณ 5 ชั้น อยู่ห่างจากเส้นทางถนน 3077 ช่วงกิโลเมตรที่ 6.7-7.0 มีทางแยกเข้าไปทางขวามือประมาณ 3 กิโลเมตร

8. น้ำตกไม้ปล้อง เป็นน้ำตกที่มีลักษณะเช่นเดียวกับน้ำตกเหวสุวัตมีประมาณ 5 ชั้น ชั้นที่สูงที่สุด มีความสูงของน้ำตกไม่เกิน 12 เมตร การเดินทางต้องเริ่มจากน้ำตกวังตะไคร้ขึ้นมาประมาณ 24 กิโลเมตร

9. น้ำตกวังเหว เป็นน้ำตกขนาดใหญ่ มีความกว้างน้ำตกประมาณ 40 -60 เมตร ตั้งอยู่ในใจกลางป่าด้านตะวันออกของพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ อยู่ห่างจากหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ขญ. 9 (ใสใหญ่) ประมาณ 17 กิโลเมตร ต้องใช้เวลาเดินเท้าประมาณ 2 วัน จะไม่อนุญาตให้เข้าเที่ยวชม เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่เท่านั้น

ประเภททิวทัศน์หรือจุดชมวิว ได้แก่ จุดชมวิว กม.30 (ถนนสาย 2090) จุดชมวิวผาเดียวดาย (กม. 9 ถนนทางขึ้นเขาเขียว) จุดชมวิวผาตรอมใจ (กม.11 ถนนทางขึ้นเขาเขียว) จุดชมวิวนครนายก กม.29 ถนนสาย 3077

1. จุดชมวิว กม.30 ถนนสาย 2090 เป็นจุดแรกที่ผู้เข้ามาสู่อุทยานแห่งชาติอยู่ทางด้านอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา จะหยุดพักชมเป็นแห่งแรก เป็นจุดที่สามารถมองเห็นทิวทัศน์ด้านทิศเหนือของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เป็นมุมกว้างไกล เป็นที่พักสายตาและทอดอารมณ์ได้ดี

2. จุดชมวิวผาเดียวดาย (กม.9 ถนนทางขึ้นเขาเขียว) เป็นจุดชมวิวที่เป็นหน้าผา การท่องเที่ยวชมต้องเดินตามเส้นทางศึกษาธรรมชาติที่ผ่านป่าดิบเขา รวมระยะทางประมาณ 420 เมตร ทิวทัศน์ที่มองจากผาเดียวดายจะเป็นเทือกเขาร่มอยู่ด้านหน้า ด้านขวามือเป็นทุ่งงูเหลือมที่ล้อมรอบด้วยป่าและเขาสมอปูน ที่มองเห็นพื้นที่ราบในท้องที่จังหวัดปราจีนบุรี

3. จุดชมวิวผาตรอมใจ (กม. 11 ถนนทางขึ้นเขาเขียว) เป็นจุดชมวิวที่อยู่สูงต่อจากจุดชมวิวผาเดียวดาย เป็นสถานที่มีอากาศเย็นสบายตลอดปี สามารถมองเห็นวิวบริเวณที่ตั้งที่ทำการอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ กลุ่มอาคารที่พักต่าง ๆ และทิวทัศน์แถบตำบลมวกเหล็กในอำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี

4. จุดชมวิวนครนายก (กม 29 ถนนสาย 3077) เป็นจุดชมวิวที่สามารถมองกว้างไปยังพื้นที่จังหวัดนครนายก ที่เห็นสภาพเลือกสวน ไร่นา

หอดูสัตว์ ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีที่ตั้งหอดูสัตว์อยู่ใน 3 บริเวณ คือ บริเวณที่ทำการอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ บริเวณหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ขญ. 2 (ผากระดาษ) และบริเวณหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ขญ. 4 (คลองปลากั้ง) โดยในส่วนของบริเวณที่ทำการอุทยานแห่งชาติมีหอดูสัตว์ คือ หอดูสัตว์หนองผักชี

1. หอดูสัตว์หนองผักชี เป็นหอดูสัตว์ตั้งอยู่บริเวณหนองผักชี อยู่ห่างจากศูนย์บริการนักท่องเที่ยวประมาณ 3 กิโลเมตร จะมีเส้นทางเดินที่แยก

2. หอดูสัตว์คลองปลากั้ง เป็นหอดูสัตว์ตั้งอยู่บริเวณหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ขญ. 4 (คลองปลากั้ง) อยู่ห่างจากที่ทำการหน่วยประมาณ 1.5 กิโลเมตร

3. หอดูสัตว์ผากระดาษ เป็นหอดูสัตว์ที่อยู่บริเวณหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ขญ. 2 (ผากระดาษ)

เส้นทางเดินป่าศึกษาธรรมชาติ กิจกรรมเดินป่าศึกษาธรรมชาติอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ มีจำนวน 5 เส้นทาง โดยเจ้าหน้าที่ฝ่ายนันทนาการและบ้านพักเป็นผู้ดำเนินกิจกรรม ประกอบด้วยเส้นทางศึกษาธรรมชาติ ดังนี้

1. เส้นทางเดินป่าศึกษาธรรมชาติ กม.33-หนองผักชี ระยะทางประมาณ 2.5 กิโลเมตร ใช้เวลาเดิน 1.5-2 ชั่วโมง จุดเริ่มต้นอยู่ริมถนนบริเวณกิโลเมตรที่ 33 ด้านหน้ามีลานจอดรถเล็ก ๆ เส้นทางในช่วงแรกจะผ่านป่าดิบแล้งที่มีความสมบูรณ์ มีไม้ใหญ่ให้ร่มเงาตลอดทาง สามารถพบเห็น

สัตว์ป่าได้ง่าย บางครั้งอาจได้พบนกเงือกจับคู่ทำรังอยู่ในโพรงไม้ หากเดินด้วยความระมัดระวัง คอยเงี่ยหูฟังเสียง และสังเกตสิ่งรอบตัวจะได้พบความสวยงามที่ธรรมชาติสร้างสรรค์ไว้ เมื่อผ่านป่าดิบแล้งจะเจอทุ่งหญ้าและทางถนนลูกรังไปยังหอดูสัตว์หนองผักชี ที่นี่สามารถเฝ้าดูสัตว์น้อยใหญ่ออกหากินตามแหล่งน้ำในทุ่งหญ้า และอาจได้พบช้างป่า กระทิง ชะนี นกเงือก และสัตว์อื่น ๆ มากมาย

2. เส้นทางเดินป่าศึกษาธรรมชาติดงติ้ว-หนองผักชีระยะทาง 5.4 กิโลเมตร ใช้เวลาเดิน 2.5-3 ชั่วโมง จุดเริ่มต้นอยู่ริมถนนฝั่งตรงข้ามศูนย์บริการนักท่องเที่ยวเขาใหญ่เยื้องโรงอาหารขึ้นเนินไปทางทิศใต้ หลังจากเดินไปประมาน 2.5 กิโลเมตร จะพบทุ่งหญ้าและป่ารุ่นสองที่กำลังฟื้นตัว ต้นไม้บริเวณนี้จะมีขนาดใกล้เคียงกันส่วนใหญ่เป็นต้นติ้วขนที่ขึ้นโดดเด่น จากนั้นจึงเข้าสู่ป่าดิบแล้งที่สมบูรณ์มีต้นไม้ใหญ่ขึ้นอย่างหนาแน่น เช่น สมพง ไทร พืชพื้นล่างเขียวชอุ่มไปด้วยไม้กลุ่มหวายและปาล์ม ที่แข่งกันสูงเพื่อหาแสง จากป่าดิบแล้งในช่วงเส้นทางสุดท้ายของทางเดินจะตัดออกสู่ทุ่งหญ้าโล่งบริเวณหอดูสัตว์หนองผักชี บริเวณนี้เป็น ทุ่งหญ้าที่เกิดจากการทำการเกษตรในอดีต ปัจจุบันมีการจัดการเพื่อเป็นแหล่งอาหารสำหรับสัตว์ป่า เช่น กวาง ช้าง เก้ง เป็นต้น

3. เส้นทางเดินป่าศึกษาธรรมชาติดงติ้ว-อ่างเก็บน้ำสายศร จุดเริ่มต้นอยู่ริมถนนฝั่งตรงข้ามศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ระยะทาง 2.7 กิโลเมตร ใช้เวลาเดิน 1.5-2 ชั่วโมง ในช่วงแรกของเส้นทางจะพบกับป่าดิบที่เป็นสังคมป่าที่พึ่งฟื้นตัวขึ้นเป็นหย่อมๆ และยังคงมีไม้ใหญ่ให้เห็นอยู่ระหว่างเส้นทางเดินตัดสลับกับเนินเขามีหินทรายที่ถูกปกคลุมด้วยมอสส์เฟิร์น ในฤดูฝนจะพบดอกไม้หลากหลายชนิด เช่น หงส์เหิน บีโกเนีย และชาฤาษี จากนั้นเส้นทางจะนำสู่ป่ารุ่นสองบริเวณนี้พบนกหลายชนิดเนื่องจากพื้นที่ค่อนข้างโล่ง เช่น นกโพระดกหน้าผากดำ นกปรอดคอลาย ปรอดเหลืองหัวจุด นกบั้งรอกใหญ่ จนกระทั่งถึงอ่างเก็บน้ำสายศร

4. เส้นทางเดินป่าศึกษาธรรมชาติลานกางเต็นท์ผากล้วยไม้-น้ำตกเหวสุวัต จุดเริ่มต้นเส้นทางอยู่บริเวณลานกางเต็นท์ผากล้วยไม้ไปสิ้นสุดที่น้ำตกเหวสุวัต ระยะทางประมาน 3.9 กิโลเมตร ใช้เวลาประมาณ 1.5-2 ชั่วโมง เส้นทางเลียบลำน้ำผ่านน้ำตกผากล้วยไม้ ตลอดเส้นทางปกคลุมด้วยป่าดิบแล้งมีไม้ในวงศ์ยางเป็นไม้เด่น พืชพื้นล่างปกคลุมด้วยเฟิร์น พืชวงศ์ขิงข่า และหวายจำนวนมาก

5. เส้นทางศึกษาธรรมชาติกองแก้ว จุดเริ่มต้นเส้นทางอยู่บริเวณข้างศูนย์บริการนักท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ระยะทางประมาณ 1,200 เมตร ใช้เวลาประมาณ 45 นาที เป็นทางลาดยางแอสฟัลต์มีป้ายสื่อความหมายตลอดเส้นทางสามารถเดินศึกษาธรรมชาติ

ได้ด้วยตนเอง เส้นทางลัดเลาะในป่าดิบแล้งผ่านจุดศึกษาธรรมชาติต่าง ๆ และน้ำตกกองแก้ว ก่อนข้ามสะพานแขวนมาบรรจบบริเวณด้านหลังของศูนย์บริการนักท่องเที่ยว

ภาพ 5 สถานที่ท่องเที่ยวภายในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

ที่มา: อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่, 2562

กิจกรรมการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

การท่องเที่ยวศึกษาธรรมชาติ ได้แก่ การท่องเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ จุดชมวิว กม. 30 ถนนธนะรัชต์ จุดชมวิวผาเดียวดาย (กม. 9 ถนนขึ้นเขาเขียว) จุดชมวิวผาตรอมใจ (กม.11

ถนนขึ้นเขาเขียว) น้ำตกผากล้วยไม้ น้ำตกเหวสุวัต น้ำตกเหวนรก น้ำตกกองแก้ว น้ำตกเหวไทร น้ำตกเหวประทุน น้ำตกสาริกา น้ำตกนางรอง น้ำตกตะคร้อ น้ำตกธารทิพย์ น้ำตกเจ็ดคต เป็นต้น

การเดินป่าศึกษาธรรมชาติ ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีเส้นทางเดินป่าระยะสั้น เส้นทางศึกษาธรรมชาติ (Nature Trail) และเส้นทางเดินป่าประเภทท่องไพร จำนวน 5 เส้นทาง มีผู้นำทางที่เป็นเจ้าหน้าที่ของอุทยานแห่งชาติ ทั้งเจ้าหน้าที่ปัจจุบันและเจ้าหน้าที่เกษียณอายุราชการแล้ว รวมทั้งมัคคุเทศก์เอกชน

ดูนก อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เป็นแหล่งดูนกที่ดีที่สุดแห่งหนึ่ง มีนกมากกว่า 381 ชนิด เส้นทางดูนกจะอยู่บริเวณที่ทำการอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เส้นทางเดินป่า สองข้างทางถนน และบริเวณสนามกอล์ฟเก่า

ปั่นจักรยาน อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่จัดทำเส้นทางสำหรับผู้ชื่นชอบกิจกรรมปั่นจักรยานเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีการจัดบริการจักรยานให้เช่าที่ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ลานกางเต็นท์ ลำตะคอง ลานกางเต็นท์ผากล้วยไม้ และลานกางเต็นท์เขาร่ม

ล่องแก่ง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549 อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ได้มีภาคเอกชนขออนุญาตทำกิจกรรมล่องแก่งที่แก่งหินเพิง ในบริเวณหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ขญ.9 (ใสใหญ่) ท้องที่อำเภอ นาดี จังหวัดปราจีนบุรี จำนวน 10 ราย สามารถล่องแก่งได้ในระหว่างเดือนมิถุนายน-ตุลาคม ของทุกปี

ส่องสัตว์ เป็นกิจกรรมเกี่ยวกับการชมสัตว์ป่าในเวลากลางคืน โดยการนั่งรถและใช้ไฟส่องไปตามเส้นทางที่อุทยานแห่งชาติกำหนด จะใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมง เป็นกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวให้ความนิยมมากและดำเนินการโดยสวัสดิการภายในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

เข้าค่ายพักแรม อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีสถานที่กางเต็นท์ทั้งหมด 5 แห่ง คือ ลานกางเต็นท์ผากล้วยไม้ ลานกางเต็นท์ลำตะคอง ลานกางเต็นท์ผากระดาษ ลานกางเต็นท์คลองปลากั้ง และลานกางเต็นท์เขาร่ม เป็นกิจกรรมที่ใกล้ชิดธรรมชาติอีกทั้งอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีลักษณะอากาศที่เย็นสบายทำให้นักท่องเที่ยวนิยมมากางเต็นท์พักแรมจำนวนมาก

การบรรยายให้ความรู้ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีการฉายสไลด์มิลติวิชั่นไว้บริการนักท่องเที่ยวที่เข้ามาชมนิทรรศการในศูนย์บริการนักท่องเที่ยว มี 3 รอบ คือ 10.00 น. 14.00 น. และ 16.00 น.

แผนการจัดการเบื้องต้น พ.ศ. 2561 ของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

1. วิสัยทัศน์

บริหารจัดการอุทยานแห่งชาติ บนพื้นฐานงานวิจัยและนวัตกรรมด้วยการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ให้คงไว้ซึ่งความหลากหลายทางชีวภาพ โดยให้มีความสอดคล้องกับเป้าหมาย

ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ และส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการความพร้อมทั้งเป็นแหล่งเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและแหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติอย่างยั่งยืน

2. วัตถุประสงค์เฉพาะ

2.1 เพื่ออนุรักษ์ คุ้มครอง ดูแล รักษาทรัพยากรป่าไม้ และสัตว์ป่าให้สมบูรณ์และสมดุลธรรมชาติ โดยให้มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนที่เกิดประโยชน์สูงสุดทางด้านเศรษฐกิจและสังคม

2.2 เพื่อฟื้นฟู แก้ไข ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ และระบบนิเวศในพื้นที่ป่าไม้

2.3 เพื่อควบคุม กำกับดูแล ปูองกันการบุกรุก การทำลายป่าและการกระทำผิดกฎหมายว่าด้วยการป่าไม้ กฎหมายว่าด้วยอุทยานแห่งชาติ กฎหมายว่าด้วยการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า และกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2.4 เพื่อศึกษา วิจัย และพัฒนาวิธีการอนุรักษ์ การบริหารจัดการ และการฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ สัตว์ป่า และความหลากหลายทางชีวภาพ

2.5 เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการนันทนาการและสื่อความหมายทางธรรมชาติ

2.6 ฟื้นฟู อนุรักษ์ และปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวให้มีความพร้อมในการรองรับนันทนาการการท่องเที่ยว

2.7 ส่งเสริมและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอันเป็นการสร้างงานและกระจายรายได้ให้แก่แรงงานในภาคชนบท

2.8 ประชาชนเกิดจิตสำนึกและความตระหนักถึงความสำคัญในการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

3. กลยุทธ์

กลยุทธ์การดำเนินงานของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ประกอบด้วยยุทธศาสตร์และกลยุทธ์ในการดำเนินงาน ดังนี้

3.1 การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

พันธกิจนี้จะครอบคลุมทั้งยุทธศาสตร์ในด้านการปูองกันสงวนรักษาและการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการจัดการด้านภัยคุกคามภายนอกที่จะก่อให้เกิดความเสียหายต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ โดยมีแนวทางดำเนินการ ดังนี้

3.1.1 จำแนกเขตการจัดการเพื่อแสดงถึงขอบเขตพื้นที่ที่มีศักยภาพและขีดจำกัดในการใช้พื้นที่ที่แตกต่างกันรวมถึงกำหนดวัตถุประสงค์ของการใช้ประโยชน์และแนวทางการจัดการในแต่ละเขตการจัดการอย่างเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ โดยพิจารณาทั้งศักยภาพของพื้นที่ ขีดจำกัดในการใช้ประโยชน์ รวมถึงวัตถุประสงค์ของแผนการจัดการ สภาพแวดล้อม และปัญหาต่าง ๆ ของอุทยานแห่งชาติ

3.1.2 การควบคุมดูแล และตรวจสอบการใช้ประโยชน์พื้นที่ ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และแนวทางการจัดการในแต่ละเขตพื้นที่

3.1.3 ปรับปรุงและจัดทำแนวเขตอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ให้มีความชัดเจนเพื่อปูองกันการบุกรุกพื้นที่ และปูองกันข้อขัดแย้งระหว่างเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติกับชุมชนในท้องถิ่น

3.1.4 จัดให้มีการลาดตระเวนตรวจตราพื้นที่อย่างจริงจังและสม่ำเสมอเพื่อป้องกันการบุกรุกพื้นที่ป่าไม้ การลักลอบตัดไม้ทำลายป่าและลำสัตว์ป่าในเขตอุทยานฯ และดำเนินการตามกฎหมายกับผู้กระทำผิดโดยเคร่งครัด

3.1.5 ติดตามและตรวจสอบสถานภาพของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เป็นระยะ ๆ เพื่อให้ทราบถึงสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นและดำเนินการจัดการแก้ไขได้ทันการณ์

3.1.6 ฟื้นฟูระบบนิเวศที่เสื่อมโทรมให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

3.2 การส่งเสริมด้านการศึกษาเรียนรู้และการวิจัยทางธรรมชาติ

3.2.1 ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาระบบฐานข้อมูลของอุทยานฯ และการเผยแพร่ความรู้สู่สาธารณชนโดยมีการรวบรวมและศึกษาสำรวจข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งจัดให้มีระบบข้อมูลสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทั้งในด้านการจัดการพื้นที่อุทยานแห่งชาติฯ และ การเผยแพร่ข้อมูลสู่สาธารณชน

3.2.2 ยุทธศาสตร์การส่งเสริมให้เยาวชนสนใจเรียนรู้ธรรมชาติ โดยมุ่งเน้นเยาวชนในสถานศึกษาต่าง ๆ ที่อยู่ใกล้เคียงในจังหวัดนครราชสีมา ปราจีนบุรี สระบุรี นครนายก และจังหวัดใกล้เคียง

3.2.3 ยุทธศาสตร์การส่งเสริม สนับสนุน และเปิดโอกาสให้มีความร่วมมือกับสถาบันการศึกษา หน่วยงาน องค์กรต่าง ๆ มีส่วนร่วมในการศึกษา สำรวจ และวิจัยทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในเขตอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติฯ และเพื่อเป็นการสร้าง เครือข่ายสู่สากล และเป็นการสร้างฐานข้อมูลแก่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

3.3 การส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวและนันทนาการ

3.3.1 ยุทธศาสตร์การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก และการปรับปรุงผังบริเวณและสภาพภูมิทัศน์ในแหล่งท่องเที่ยวและการบริการ โดยคำนึงถึงศักยภาพขีดความสามารถในการรองรับได้และช่วงชั้น โอกาสด้านนันทนาการรวมทั้งพิจารณาถึงความเหมาะสมกลมกลืนกับสภาพธรรมชาติ

3.3.2 ยุทธศาสตร์ด้านการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะกลุ่มที่สนใจการท่องเที่ยวในพื้นที่ธรรมชาติและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รวมทั้งนักเรียนนักศึกษาในจังหวัดนครราชสีมา จังหวัดปราจีนบุรี จังหวัดนครนายก จังหวัดสระบุรี และบริเวณใกล้เคียง

3.3.3 ยุทธศาสตร์การให้บริการท่องเที่ยวและนันทนาการ โดยมีแนวทางดำเนินการที่สำคัญ คือ

1) พัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวในลักษณะของการท่องเที่ยวแบบเป็นโครงข่าย เพื่อดึงดูดความสนใจและเพิ่มแรงจูงในการมาท่องเที่ยว ส่งผลให้มีการเพิ่มระยะเวลาในการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว ของจังหวัดนครราชสีมา จังหวัดปราจีนบุรี จังหวัดนครนายก จังหวัดสระบุรีให้นานขึ้น

2) จัดให้มีกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เช่น กิจกรรมเดิมป่าศึกษาธรรมชาติ กิจกรรมดูนก กิจกรรมค่ายเยาวชนเพื่อศึกษาและเรียนรู้ธรรมชาติ เป็นต้น พร้อมทั้งจัดเจ้าหน้าที่ บุคลากร เพื่อให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว และส่งเสริมให้ชุมชนในท้องถิ่นและผู้ประกอบการในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดปราจีนบุรี จังหวัดนครนายก จังหวัดสระบุรี ได้มีส่วนร่วมในการให้บริการด้านการท่องเที่ยว

3) จัดให้มีระบบสื่อความหมายทางธรรมชาติในรูปแบบต่าง ๆ อย่างเหมาะสมทั้งในรูปแบบของป้ายนิทรรศการ เอกสารแผ่นพับ ป้ายสื่อความหมาย รวมทั้งนักสื่อความหมายมัคคุเทศก์ ทั้งนี้เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติ นอกเหนือจากความเพลิดเพลินจากกิจกรรมท่องเที่ยว และนันทนาการ

4) ประสานงานกับผู้ประกอบการในจังหวัดทั้ง 4 จังหวัด รวมถึงชุมชนท้องถิ่นในการให้บริการด้านการท่องเที่ยวในเขตอุทยานฯ อย่างมีคุณภาพ

5) ปรับปรุงการให้บริการของศูนย์บริการนักท่องเที่ยว เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการด้านข้อมูล ข่าวสาร และความรู้ต่าง ๆ เกี่ยวกับอุทยานฯ แก่นักท่องเที่ยวได้

6) ปรับปรุงการให้บริการร้านขายของที่ระลึก พร้อมทั้งส่งเสริมบทบาทการมีส่วนร่วมของชุมชนในการเป็นศูนย์จำหน่ายสินค้า ของที่ระลึกแก่นักท่องเที่ยว

7) ดำเนินมาตรการในการรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว เช่น จัดทำป้ายเตือน จัดเจ้าหน้าที่ออกตรวจตราพื้นที่บริเวณน้ำตก หรือจัดเวรยามในจุดที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดอันตราย โดยเฉพาะในช่วงที่มีนักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวมากเป็นพิเศษ

3.4 การเสริมสร้างและพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

3.4.1 ยุทธศาสตร์การพัฒนาบุคคลของหมู่บ้านรอบแนวเขตอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ โดยการให้ความรู้เกี่ยวกับอุทยานแห่งชาติและมรดกโลกผืนป่าดงพญาเย็น–เขาใหญ่ และพิจารณาถึงความเหมาะสมในการมีส่วนร่วมของประชาชน

3.4.2 ยุทธศาสตร์ด้านการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวโดยการจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ให้กับหน่วยงานอื่นประชาชน นักเรียน นักศึกษา และชาวบ้านรอบแนวเขต อุทยานอย่างเป็นรูปธรรมอย่างต่อเนื่องเพื่อเป็นการกระตุ้นความรู้สึกอนุรักษ์และหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติ

3.4.3 ยุทธศาสตร์การให้อาชีพแก่ชุมชนหรือหมู่บ้านรอบแนวเขตอุทยานแห่งชาติ โดยการจัดหาอาชีพให้มีกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีการอบรมกิจกรรมที่สร้างอาชีพให้ตนเองเสริมรายได้ครอบครัว โดยเชื่อมโยงกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสัตว์ป่าเข้ามามีส่วนร่วมช่วยงานอุทยานในระดับท้องถิ่น

3.5 การพัฒนาระบบบริหารจัดการอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ที่เหมาะสมมีประสิทธิภาพ เพื่อก้าวเข้าสู่สากล

3.5.1 ยุทธศาสตร์การพัฒนาทรัพยากรบุคคล เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ โดยคำนึงถึงศักยภาพขีดความสามารถในการปฏิบัติงาน

3.5.2 ยุทธศาสตร์ด้านการซื้อจัดหาวัสดุอุปกรณ์เพื่อใช้ในการปฏิบัติงาน โดยคำนึงถึงกิจกรรมงานที่ต้องปฏิบัติตามลำดับความจำเป็นและความสำคัญของงานให้มีอย่างครบพร้อมสำหรับการปฏิบัติงาน

3.5.3 ยุทธศาสตร์การวางแผนการปฏิบัติงานให้มีการวางแผนงานอย่างเป็นระบบระเบียบ มีความสำคัญของลำดับงานอย่างชัดเจน พร้อมทั้งมีการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผนงาน

1) จัดให้มีการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่อุทยานฯ อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอทุกปี ทดสอบศักยภาพการปฏิบัติงานเป็นระยะ ๆ

2) จัดให้มีการศึกษาดูงานเพื่อการนำมาปรับใช้ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ เพื่อกระตุ้นให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานเพิ่มมากขึ้น

3) จัดซื้อจัดหาวัสดุอุปกรณ์ที่มีคุณภาพดีสมบูรณ์ ทันสมัย ให้มีอย่างครบถ้วนและสามารถนำมาปฏิบัติงานได้ทันทีทันใดเมื่อจะปฏิบัติงาน

4) จัดทำแผนการปฏิบัติงานประจำปีอย่างชัดเจนมีลำดับความสำคัญ ระยะเวลาและการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานทุก ๆ 6 เดือน

5) จัดสัมมนาเจ้าหน้าที่อุทยานแจ้งการพบปัญหางานอุทยานแห่งชาติในทุกด้าน เพื่อระดมกำลังสมองแก้ไขปัญหางานที่เกิดขึ้น เป็นการกระตุ้นให้ปฏิบัติงานและรู้สึกสนุกกับการแก้ไขปัญหางานอุทยาน

4. แผนงานและโครงการ

4.1 แผนงานการป้องกัน ดูแลรักษาทรัพยากรป่าไม้

4.1.1 โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการและปูองกันทรัพยากรในเขตอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

4.1.2 โครงการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศที่เสื่อมโทรมให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

4.1.3 โครงการปรับปรุงแหล่งที่อยู่อาศัยและปัจจัยที่จำเป็นต่อการดำรงชีพของสัตว์ป่า

4.1.4 โครงการแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับช้างในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

4.2 แผนการส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวและนันทนาการ

4.2.1 โครงการให้ความรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศสัตว์ป่าในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

4.2.2 โครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

4.2.3 โครงการส่งเสริมและพัฒนาโครงข่ายเส้นทางการท่องเที่ยวของผืนป่าตะวันออกเขาใหญ่–ดงพญาเย็น

4.2.4 โครงการปรับปรุงและพัฒนาศูนย์บริการนักท่องเที่ยวและระบบสื่อความหมายในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

4.2.5 โครงการปรับปรุงและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวสิ่งอำนวยความสะดวกและเส้นทางศึกษาธรรมชาติในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

4.2.6 โครงการปรับปรุงผังบริเวณพร้อมพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกระบบสาธารณูปโภคและระบบน้ำเสียและการกำจัดขยะอุทยานฯ เขาใหญ่

4.2.7 โครงการพัฒนาอ่างเก็บน้ำวังบอนเพื่อเป็นศูนย์ฝึกอบรมบุคลากรด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

4.2.8 โครงการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกบริเวณลานกางเต็นท์ลำตะคอง

4.2.9 โครงการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกบริเวณลานกางเต็นท์หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ ขญ. 4 (คลองปลากั้ง)

4.2.10 โครงการปรับปรุงเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จำนวน 3 เส้นทาง

4.2.11 โครงการพัฒนาเส้นทางศึกษาธรรมชาติเรือนยอดไม้บริเวณน้ำตกเหวสุวัต

4.2.12 โครงการก่อสร้างบ้านพักเจ้าหน้าที่บริเวณพื้นที่ทางขึ้นอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ด้านอำเภอปากช่อง

4.2.13 โครงการก่อสร้างอาคารเพื่อการบำรุงรักษาอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

4.3 การส่งเสริมด้านการศึกษา เรียนรู้และการวิจัยทางธรรมชาติ

4.3.1 โครงการพัฒนาระบบฐานข้อมูลและระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์

1) จัดทำระบบฐานข้อมูลอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ด้านสัตว์ป่าพืชและฐานข้อมูล

2) ระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์

4.3.2 โครงการจัดทำและพัฒนาเว็บไซด์ข้อมูลของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

ปรับปรุงและพัฒนาเว็บไซด์ ให้เป็นข้อมูลปัจจุบันมากที่สุด

4.3.3 โครงการศึกษาวิจัยความหลายหลายทางชีวภาพ (รวมพืช, สัตว์ป่าและทรัพยากรอื่น ๆ) ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

1) ศึกษาความหลากหลายและนิเวศวิทยาของนกและผีเสื้อในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

2) สำรวจสถานภาพการกระจายและนิเวศวิทยาของสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมขนาดใหญ่และสัตว์ผู้ล่า

4.3.4 โครงการศึกษาการสะสมคาร์บอนในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

4.3.5 โครงการประเมินต้นทุนทางธรรมชาติในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ (Natural Capital)

4.4 การส่งเสริมและพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

4.4.1 โครงการส่งเสริมบทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนและการรณรงค์ประชาสัมพันธ์เพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

4.4.2 โครงการเสริมสร้างศักยภาพของประชาชนและชุมชนท้องถิ่นในการจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

4.4.3 โครงการแต่งตั้งคณะกรรมการพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

4.5 การพัฒนาระบบบริหารจัดการอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ที่เหมาะสมมีประสิทธิภาพก้าวสู่สากล

4.5.1 โครงการพัฒนาและปรับปรุงการบริหารจัดการอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

1) จัดหาครุภัณฑ์สำนักงานเพิ่มเติม

2) จัดซื้อรถยนต์สุขาเคลื่อนที่ จำนวน 2 คัน

3) จัดซื้อรถยนต์บรรทุกขยะมูลฝอยแบบอัดท้ายระบบไฮโดรลิค จำนวน 1 คัน

4) จัดซื้อรถยนต์ยกของโฟล์คลิฟต์ (Forklift Article) 6 ตัน จำนวน 1 คัน

5) จัดสร้างอาคารจัดหาอุปกรณ์และเจ้าหน้าที่ช่วย ฟื้นฟู บำบัดสัตว์ป่าที่บาดเจ็บ

6) จัดสร้างโรงเก็บพัสดุเครื่องมือเครื่องใช้

4.5.2 โครงการสำรวจและจัดสร้างที่พักอาศัย

ซ่อมแซมบ้านพักเจ้าหน้าที่

4.5.3 โครงการแต่งตั้งคณะกรรมการพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ พ.ศ.2 558-2567

4.5.4 โครงการศึกษาความเป็นไปได้ที่จะให้เอกชนมาให้บริการทางการค้าในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

จากศึกษาแผนการจัดการเบื้องต้น พ.ศ. 2561 ของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ สรุปได้ว่า อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ได้จัดทำแผนการส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวและนันทนาการ ได้แก่ โครงการให้ความรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศสัตว์ป่าในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ โครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โครงการส่งเสริมและพัฒนาโครงข่ายเส้นทางการท่องเที่ยวของผืนป่าตะวันออกเขาใหญ่-ดงพญาเย็น โครงการปรับปรุงและพัฒนาศูนย์บริการนักท่องเที่ยวและระบบสื่อความหมายในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น โครงการปรับปรุงและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวสิ่งอำนวยความสะดวกและเส้นทางศึกษาธรรมชาติในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ โครงการปรับปรุงผังบริเวณพร้อมพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกระบบสาธารณูปโภคและระบบน้ำเสียและการกำจัดขยะอุทยานฯเขาใหญ่ โครงการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกบริเวณลานกางเต็นท์ลำตะคอง โครงการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวก

บริเวณลานกางเต็นท์หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ ขญ. 4 (คลองปลากั้ง) โครงการปรับปรุงเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จำนวน 3 เส้นทาง และโครงการพัฒนาเส้นทางศึกษาธรรมชาติเรือนยอดไม้บริเวณน้ำตกเหวสุวัต

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาการวิจัยในบริบทการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ และการท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ทั้งงานวิจัยในประเทศไทยและต่างประเทศ โดยได้สรุปผลการวิจัยแบ่งออกเป็นงานวิจัยในประเทศและงานวิจัยต่างประเทศ ดังแสดงรายละเอียดดังต่อไปนี้

งานวิจัยในประเทศ

ชุมเขต แสวงเจริญ, ดรรชนี เอมพันธุ์ และกำธร กุลชล (2560) ศึกษาแนวทางการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อคนทั้งมวลในอุทยานแห่งชาติ โดยผลการวิจัย พบว่าเสนอการแบ่งเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติ สำหรับออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อคนทั้งมวลตามประสบการณ์ที่ควรได้รับและระดับการพัฒนา เป็น 3 ระดับ คือ 1) ระดับการออกแบบในพื้นที่ธรรมชาติสันโดษ เน้นอนุรักษ์ธรรมชาติ จำกัดการเข้าถึงและปริมาณผู้ใช้งาน ไม่มีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวก 2) ระดับการออกแบบในพื้นที่ธรรมชาติกึ่งพัฒนาสามารถจัดสิ่งอำนวยความสะดวกได้ตามความจำเป็น เน้นกลมกลืนกับธรรมชาติ 3) ระดับการออกแบบในพื้นที่ที่มีการพัฒนา ให้เน้นอำนวยความสะดวกแก่คนทุกกลุ่มให้ปลอดภัยและเท่าเทียมแต่กลมกลืนกับธรรมชาติ

จิรัฐ ชวนชม และนงลักษณ์ โพธิ์ไพจิตร (2558) ได้ศึกษาแนวทางพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี โดยการมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชนและชุมชน ความคิดเห็นต่อศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากทุกด้าน เรียงตามลำดับดังต่อไปนี้ การเข้าถึงแหล่งพื้นที่มากที่สุด สำหรับสภาพแวดล้อมต่าง ๆ รองลงมา และการจัดกิจกรรม เป็นอันดับสุดท้ายพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรีภาพรวมในระดับเห็นด้วยมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากทุกข้อเรียงตามลำดับดังต่อไปนี้ เหตุผลที่เดินทางมาท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเอราวัณ มาเป็นอันดับ 1 สำหรับวัตถุประสงค์ในการท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี มาเป็นอันดับที่ 2 และการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว มาเป็นอันดับสุดท้าย

ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากทุกด้าน เรียงตามลำดับดังต่อไปนี้ การจัดการ มาเป็นอันดับ 1 สำหรับบุคลากร มาเป็นอันดับที่ 2 และการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก เป็นอันดับสุดท้าย

สรุปได้ว่า ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว ด้านสภาพแวดล้อมต่าง ๆ และการจัดกิจกรรมในอุทยานแห่งชาติเอราวัณ พร้อมที่จะรองรับนักท่องเที่ยว ปัญหาและอุปสรรคการบริหารจัดการ คือ นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวมาเล่นน้ำเป็นจำนวนมากทำให้เกิดความแออัดบริเวณน้ำตก เนื่องจากกิจกรรมการเดินตามเส้นทางศึกษาธรรมชาติและการส่องนกไม่ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยว

ประยูร ดาศรี (2557) ทำการสำรวจมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตอุทยานแห่งชาติปางสีดา จังหวัดสระแก้ว ผลจากการวิจัย พบว่า มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตอุทยานแห่งชาติปางสีดา โดยรวมทั้ง 4 องค์ประกอบหลัก มีคะแนนเฉลี่ยที่ 66 คะแนน เป็นคะแนนมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศอยู่ในระดับดี หรือระดับ 3 ดาว (***) ค่าความเชื่อมั่นหรือค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่าของแบบประเมิน มีค่า 0.7380 และมีค่าสหสัมพันธ์ของคะแนนทั้ง 5 กลุ่มมีนับสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 0.05 ถึง 40 คู่ หรือร้อยละ 20.41 โดยผลจากการวิจัยนี้ ขอเสนอเป็นข้อมูลเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตอุทยานแห่งชาติปางสีดา ดังนี้ 1) การจัดการการท่องเที่ยว ควรคำนึงถึงมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวต่อการรองรับนักท่องเที่ยว 2) การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว ควรให้ชุมชนทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วม 3) การจัดการการท่องเที่ยว ต้องคำนึงถึงความยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรม 4) ประเทศไทยเองควรส่งเสริมเรื่องฮาลาลเพื่อการท่องเที่ยว เพื่อเป็นการดึงดูดให้นักท่องเที่ยวชาวตะวันออกกลางและนักท่องเที่ยวทั่วโลกเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยเพิ่มขึ้น พำนักในประเทศไทยนานขึ้นและเพื่อให้ประเทศไทยเป็นจุดหมายปลายทางสำหรับนักท่องเที่ยวชาวตะวันออกกลางและนักท่องเที่ยวมุสลิมทั่วโลกในที่สุด จัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตอุทยานแห่งชาติปางสีดา ต้องคำนึงถึงความเป็นมรดกโลกของอุทยานแห่งชาติปางสีดา

จักรกฤษณ์ แสนพรหม (2556) ทำการศึกษาถึงความจำเป็นของสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุและผู้สูงอายุในพื้นที่ กรณีศึกษาสถานที่ท่องเที่ยวซึ่งเป็นพระธาตุบริวารของพระธาตุพนม จังหวัดนครพนม ได้พบว่า ความจำเป็นของสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ คือ ป้ายแจ้งข้อมูลและแผนที่ภายในวัดอยู่ในตำแหน่งที่มองเห็นได้ชัดเจนทั้งกลางวันและกลางคืน ส่วนผู้สูงอายุในพื้นที่ คือ ที่จอดรถ สำหรับ

การจัดลำดับความสำคัญของพระธาตุบริวารของพระธาตุพนมเกี่ยวกับความจำเป็นของสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่า นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ให้พระธาตุเรณูเป็นลำดับแรก ผู้สูงอายุในพื้นที่ให้พระธาตุประสิทธิ์ เป็นลำดับแรก และการเปรียบเทียบผู้ที่เป็นโรคกับความจำเป็นในการติดตั้งราวจับพบว่าโรคตามัว/ตาฟาง/ตาต้อ โรคเจ็บเข่า/ข้อเสื่อม/กระดูกพรุน โรคหูตึง/หูหนวก/ได้ยินไม่ชัดเจน โรคความดันโลหิตสูง โรคหัวใจ มีความจำเป็นต่อการติดตั้งราวจับในห้องน้ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (P-value<0.05) ยกเว้น โรคเบาหวาน

รุ่งเกียรติ ยิ่งเจริญรุ่งโรจน์ และพรรณทิพา กิจภักดีกุล (2556) ศึกษาเรื่อง ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตอุทยานแหงชาติพุเตย จังหวัดสุพรรณบุรี ผลจากการสำรวจทรัพยากรจากแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติพุเตย จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่ามีปัจจัยทางกายภาพที่เอื้อต่อการท่องเที่ยว และเป็นปัจจัยดึงดูดให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยว ซึ่งมีพื้นที่ตั้งเป็นเทือกเขาสลับซับซ้อนมีความลาดชันมาก มีความโดดเด่นด้านพื้นที่ธรรมชาติ มีความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้ พืชพรรณ และสัตว์ป่า รวมไปถึงสภาพธรรมชาติที่โดดเด่นประกอบด้วย น้ำตก ถ้ำ และป่าสน 2 ใบ ที่สวยงามและเป็นเอกลักษณ์ และจากการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เลือกศึกษาจำนวน 10 แห่ง พบว่าเป็นพื้นที่ธรรมชาติ 9 แห่ง และเป็นแหล่งอนุสรณ์สถาน 1 แห่ง ซึ่งมีการใช้พื้นที่ถูกต้องตามกฎหมายทั้งหมด ซึ่งสามารถสรุปได้ว่าแหล่งท่องเที่ยวทั้งหมดมีศักยภาพเป็นอย่างสูงในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ เห็นได้จากผลการกำหนดระดับมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ มีแหล่งท่องเที่ยวจำนวน 8 แห่ง ที่มีศักยภาพดีเยี่ยม (ระดับ 5 ดาว) ได้แก่ น้ำตกตะเพินคี่น้อย หมู่บ้านตะเพินคี่ ยอดเขาเทวดา น้ำตกพุกระทิง ป่าสน 2 ใบ ถ้ำตะเพินทอง ถ้ำตะเพินเงิน และถ้ำตะเพินเพชร และมีแหล่งท่องเที่ยวจำนวน 2 แห่งเท่านั้น ที่มีศักยภาพในระดับดีมาก(ระดับ 4 ดาว) คือ น้ำตกตะเพินคี่ใหญ่ และศาลเลาดาห์

กนกวรรณ แก้วอุไทย (2555) ทำการศึกษาเรื่อง การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนแบบเน้นประสบการณ์ โดยผลการศึกษาในครั้งนี้พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ไม่เคยเดินทางมาเยือนพื้นที่ศึกษามาก่อน ประสบการณ์นันทนาการที่ปรารถนาและประสบการณ์นันทนาการที่ได้รับจริงที่สำคัญที่สุดในการมาเยือนแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน คือ การได้รับอากาศที่บริสุทธิ์ ผลการวิเคราะห์ปัจจัยสามารถจัดกลุ่มประสบการณ์นันทนาการที่ปรารถนาได้ 6 กลุ่ม และจำแนกกลุ่มประสบการณ์นันทนาการที่ได้รับจริง 5 กลุ่ม ผลการเปรียบเทียบประสบการณ์นันทนาการที่ปรารถนาและประสบการณ์นันทนาการที่ได้รับจริงจากตัวแปรจำนวน 30 คู่ พบว่ามีเพียง 13 คู่ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นักท่องเที่ยวที่ไปเยือนแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศแต่ละแหล่งมีประสบการณ์นันทนาการที่ปรารถนาและประสบการณ์

นันทนาการที่ได้รับจริงแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติใน 4 กลุ่มประสบการณ์เท่านั้น และพบว่าประสบการณ์นันทนาการที่ได้รับจริงและความคิดเห็นต่อการจัดการพื้นที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจรวมและความต้องการกลับมาเยือนพื้นที่ซ้ำของนักท่องเที่ยว (F=12.380; P-value=0.000; R2=0.152 และ (F=6.841; P-value=0.000; R2=0.090 ตามลำดับ)

สุรีย์ บุญญานุพงศ์ และกรวรรณ สังขกร (2555) ศึกษาเรื่อง การจัดการแหล่งท่องเที่ยวแบบ Slow Tourism สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในภาคเหนือตอนบน จากผลการศึกษา พบว่า ผลการคัดกรองแหล่งท่องเที่ยวภาคเหนือตอนบน 681 แห่ง ในเบื้องต้น พบว่า มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวแบบ Slow Tourism สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุเพียง 139 แห่ง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทศาสนสถานและประวัติศาสตร์ ตั้งอยู่ในเขตตัวเมือง มีการเข้าถึงสะดวกมีสิ่งบริการและอำนวยความสะดวกค่อนข้างสมบูรณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานพยาบาล ด้านศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว พบว่าแหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีศักยภาพระดับปานกลาง อย่างไรก็ตาม แหล่งท่องเที่ยวทุกแห่งยังมีสิ่งอำนวยความสะดวกและสิ่งบริการไม่เพียงพอและไม่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ และยังขาดกิจกรรมรองรับการท่องเที่ยวแบบ Slow Tourism ดังนั้น แนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเพื่อรองรับการเดินทางท่องเที่ยวแบบ Slow Tourism สำหรับผู้สูงอายุ จึงต้องมุ่งเน้นการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวเร่งพัฒนากิจกรรมที่จะช่วยให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ สัมผัส และซึมซับคุณค่าของสิ่งที่มีอยู่ในแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุ และการจัดการท่องเที่ยวในรูปแบบที่ไม่เร่งรีบ

วารัชต์ มัธยมบุรุษ (2554) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ กรณีศึกษาพื้นที่รอบการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแม่เมาะ จังหวัดลำปาง ผลการศึกษา พบว่า นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุนิยมเดินทางท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถซึมซับความรู้สึกได้ยาวนาน เป็นการท่องเที่ยวแบบเนิบช้า (Slow Tourism) ไม่เร่งรีบ และเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ไม่มีนักท่องเที่ยวจำนวนมากเพราะไม่สามารถเดินทางได้รวดเร็วเหมือนนักท่องเที่ยวกลุ่มอื่น การเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุมีความต้องการความช่วยเหลือและการดูแลมากกว่านักท่องเที่ยวทั่วไป เนื่องมาจากปัจจัยทางด้านร่างกายของนักท่องเที่ยว ด้านความต้องการในการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุต้องการความสะดวกสบายในการเดินทางชมสถานที่ท่องเที่ยวทั้งโดยทางเท้าและทางรถยนต์ทั้งนี้ด้วยข้อจำกัดด้านสภาพร่างกาย และผู้สูงอายุต้องการบริการที่ดีหรือบริการในระดับสูงกว่านักท่องเที่ยวกลุ่มอื่น โดยยินดีจ่ายเงินเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ยังต้องการได้รับ

ข้อมูลหรือความรู้เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวที่ละเอียดและข้อมูลเชิงลึกกว่านักท่องเที่ยวทั่วไป เนื่องจากส่วนหนึ่งเคยมาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวนี้มาก่อนแล้ว ดังนั้น ผู้ให้บริการนำเที่ยวหรือมัคคุเทศก์ควรมีความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวอย่างละเอียด สำหรับสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่า นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุต้องการให้มีการจัดเส้นทางท่องเที่ยวที่เหมาะสม เช่น มีป้ายบอกทางและป้ายแนะนำแหล่งท่องเที่ยวที่มีตัวอักษรขนาดใหญ่และแสดงรายละเอียดที่สำคัญอย่างชัดเจน ระยะการเที่ยวชมไม่ควรเกินครึ่งชั่วโมงต่อรอบเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพร่างกายของผู้สูงอายุ ทางเดินควรมีความลาดชันน้อย เรียบ และสามารถใช้รถเข็นได้ นอกจากนี้ ควรมีห้องพยาบาลหรือจุดบริการด้านสุขภาพเพราะนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ส่วนใหญ่มีปัญหาด้านสุขภาพ ควรมีสถานที่ที่สามารถใช้สังสรรค์และจัดงานเลี้ยงระหว่างผู้สูงอายุด้วยกัน ควรปรับปรุงสถานที่จอดรถและเส้นทางการเดินไปยังห้องพักให้เหมาะสมกับการเดินทางของผู้สูงอายุและควรมีแสงสว่างที่เพียงพอ

กรวรรณ สังขกร และคณะ (2555) ทำการศึกษาการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวแบบ Slow Tourism ในภาคเหนือตอนบนที่เหมาะสมกับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ผลการประเมิน พบว่า แหล่งท่องเที่ยวในภาคเหนือตอนบนส่วนมากเป็นประเภทศาสนสถาน (วัด) ประวัติศาสตร์ (พิพิธภัณฑ์ เมืองโบราณ) ตั้งอยู่ในตัวเมือง มีการเข้าถึงสะดวก มีสิ่งบริการต่าง ๆ ให้เลือกใช้ ทั้งที่พักแรม ร้ายขายอาหาร ร้ายขายของที่ระลึก มีสถานที่น่าสนใจอื่น ๆ ให้เที่ยวชม และมีสถานพยาบาลในกรณีที่เกิดเหตุฉุกเฉิน การประเมินระดับจังหวัด พบว่า มีแหล่งท่องเที่ยวที่ผ่านการประเมินทั้งหมด 139 แหล่ง และได้นำมาจัดอันดับแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพรองรับการท่องเที่ยวของผู้สูงอายุแยกเป็นรายจังหวัด ส่วนผลการประเมินระดับภาค พบว่า แหล่งท่องเที่ยว 10 อันดับแรกที่มีศักยภาพและเหมาะสมกับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ มี 9 แห่งที่อยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ มีเพียงแห่งเดียวที่ตั้งอยู่ในจังหวัดน่าน และยังได้จัดอันดับแหล่งท่องเที่ยวตามประเภทของแหล่งท่องเที่ยว 4 ประเภท คือ แหล่งท่องเที่ยวประเภทศาสนสถาน แหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวประเภทโบราณคดี/ประวัติศาสตร์/ศิลปกรรม และแหล่งท่องเที่ยวประเภทวิถีชุมชน/ประเพณี/วัฒนธรรม

จากการศึกษา พบว่า แหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่ในภาคเหนือตอนบน ไม่ได้เตรียมความพร้อมสำหรับรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ การศึกษานี้จึงได้เสนอแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแบบ Slow Tourism สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุแยกตามประเภทของแหล่งท่องเที่ยวและตาม 4 องค์ประกอบที่ใช้ประเมิน เพื่อง่ายต่อการนำไปประยุกต์ใช้ต่อไป

พิมพ์ชนก นาคะเกศ และคณะ (2553) ศึกษาการประเมินศักยภาพการตลาดท่องเที่ยวในภาคเหนือตอนบนแบบ Slow Tourism สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ พบว่า ปัจจัยที่มีผลกระทบ

ต่อศักยภาพที่ท่องเที่ยวภาคเหนือตอนบนที่สำคัญ คือ ปัจจัยการเมือง ได้แก่ เหตุการณ์ความไม่สงบทางการเมือง ทำให้นักท่องเที่ยวขาดความเชื่อมั่นในความปลอดภัย ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ ค่าเงินบาทที่แข็งค่าขึ้น ส่งผลให้นักท่องเที่ยวขาวต่างชาติมีค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวมากเพิ่มมากขึ้น สภาพเศรษฐกิจที่ชะลอตัวส่งผลให้นักท่องเที่ยวชาวไทยมีความระมัดระวังในการจับจ่ายใช้สอยเพิ่มขึ้น ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม ได้แก่ แนวโน้มการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรผู้สูงอายุ มีผลทำให้ตลาดนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุมีแนวโน้มเจริญเติบโตในอนาคต ส่วนทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ดึงดูด คือ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ซึ่งมีการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวค่อนข้างสะดวก มีกิจกรรมท่องเที่ยวที่หลากหลาย แต่ขาดระบบขนส่งมวลชนที่ดี และการพัฒนาบุคลากรยังไม่ตรงตามความต้องการของสถานประกอบการ และควรมีความร่วมมือเป็นเครือข่ายของธุรกิจการท่องเที่ยวในหลายด้าน

ในส่วนพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่มาความคล้ายคลึงกันในเรื่องแหล่งท่องเที่ยวท่องเที่ยวที่สนใจ ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมแต่แตกต่างกันในเรื่องการหาข้อมูลเพื่อวางแผนการท่องเที่ยว การเลือกวันเดินทางและวัตถุประสงค์ทางการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ มีความพึงพอใจมากต่อส่วนประสมทางการตลาดทั้งทางด้านผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย การส่งเสริมการตลาด บุคลากรผู้ให้บริการ ลักษณะทางกายภาพ และกระบวนการให้บริการ

แนวทางการพัฒนาตลาดเน้นการนำเสนอความพร้อมของการท่องเที่ยวภาคเหนือตอนบน เพื่อเป็นจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ด้วยธรรมชาติที่งดงามและแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมวิถีชีวิตที่หลากหลาย โดยมีกลุ่มเป้าหมายหลัก คือ กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทย ได้แก่ กลุ่มข้าราชการบำนาญ และกลุ่มนักธุรกิจหรือเจ้าของกิจการ และกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ได้แก่ กลุ่มนักท่องเที่ยวจากทวีปยุโรปและทวีปอเมริกา ในด้านผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวมีสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว คือ ความงดงามของธรรมชาติ วัฒนธรรม วิถีชีวิตที่หลากหลาย ศาสนสถานอันทรงคุณค่า ตำนานประวัติศาสตร์และโบราณคดี ส่วนกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ ได้แก่ การเข้าร่วมประเพณีท้องถิ่น การศึกษาวิถีชีวิตท้องถิ่น กิจกรรมทางศาสนา และกิจกรรมเชิงสุขภาพ มีการกำหนดราคาเพื่อจูงใจให้มาเที่ยว โดยการกำหนดราคาตามกลุ่มลูกค้า ตามช่วงเวลา หรือการให้ส่วนลด ช่องทางการจัดจำหน่ายมีทั้งการซื้อโดยตรงและผ่านตัวกลางทางการตลาด มีการส่งเสริมการตลาดที่เข้าถึงผู้สูงอายุทั้งการโฆษณาและการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ รวมถึงการส่งเสริมการขายเพื่อจูงใจนักท่องเที่ยว มีการพัฒนาบุคลากรผู้ให้บริการทั้งในเรื่องของความรู้ในการดูแลผู้สูงอายุ ความรู้ด้านภาษาต่างประเทศ และการให้ข้อมูลด้านการท่องเที่ยว

ปรับปรุงลักษณะทางกายภาพของการท่องเที่ยวให้เหมาะสม พัฒนากระบวนการให้บริการเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้สูงอายุ ทั้งบริการขนส่งและอำนวยความสะดวกในการเข้าเมือง บริการข้อมูลสารสนเทศทางการท่องเที่ยวและเน้นเรื่องความปลอดภัย

นพวัชร์ แดงสระน้อย (2551) ได้ศึกษาความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ตามการรับรู้ของนักท่องเที่ยวและคนในท้องถิ่น ได้พบว่า นักท่องเที่ยวมีการรับรู้ถึงความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ในภาพรวม โดยจำแนกรายด้านอยู่ในระดับมาก ซึ่งความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวด้านสิ่งแวดล้อม มีค่าเฉลี่ยการรับรู้สูงที่สุด รองลงมาคือ ด้านกิจกรรม และด้านสถานที่ตามลำดับ จากการทดสอบความแตกต่างการรับรู้ของนักท่องเที่ยวระหว่างกลุ่มเพศ กลุ่มอายุและกลุ่มอาชีพเกี่ยวกับความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่โดยภาพรวม พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 สำหรับคนในท้องถิ่นที่ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ เป็นเพศชาย มีสถานภาพโสด การศึกษาอนุปริญญา/ปริญญาตรี และมีอาชีพข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจให้สัมภาษณ์ว่าปริมาณนักท่องเที่ยวในปัจจุบันภายในชุมชนมีความเหมาะสมดีแล้วและให้สัมภาษณ์ว่าการท่องเที่ยวส่งผลเสียต่อสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติในบริเวณชุมชน/หมู่บ้านในระดับที่ไม่รุนแรง

ลีลี่ ก่อกิจความดี (2551) ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาการบริหารการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน จากการวิจัยพบว่า หน่วยงานภาครัฐขาดความเอาใจใส่ในการแก้ปัญหา และขาดงบประมาณในการจัดการ ทั้งยังขาดการเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ทั้งนี้เกิดจากขาดการเข้าถึงชุมชน และสื่อสารที่ดีกับชุมชน นอกจากนี้โครงสร้างพื้นฐานของการท่องเที่ยว ที่เปรียบเสมือนขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานอยู่ในระดับที่ควรปรับปรุงให้ดีขึ้นเพื่อพัฒนาการจัดการให้มีมาตรฐาน และสร้างการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนต่อไป

วุฒิพงษ์ ดงคำฟู (2551) ทำการศึกษา การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตอุทยานแห่งชาติ กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติแม่ปิง จังหวัดลำพูน ผลพบว่า อุทยานแห่งชาติแม่ปิงมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำนวน 11 แห่ง โดยได้ดำเนินการจัดการท่องเที่ยวเป็นไปตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งดำเนินงานประสบผลสำเร็จในเรื่องการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน และการจัดกิจกรรมให้การศึกษาและความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม สำหรับศักยภาพของพื้นที่ในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศพบว่าพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่ จำนวน 10 แห่งมีศักยภาพในระดับสูง และจำนวน 1 แห่งมีศักยภาพในระดับปานกลาง โดยพบรูปแบบกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ จำนวน 16 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมเที่ยวน้ำตก เดินป่า

ศึกษาธรรมชาติ ค่ายเยาวชนศึกษาธรรมชาติ ตั้งแค้มป์พักแรม/กางเต้นท์ พักนอนเรือนแพ นั่งเรือชมธรรมชาติ พายเรือ ดูดาว ดูนก และศึกษาประวัติศาสตร์ สำหรับปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลต่อการพัฒนาจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแม่ปิงที่สำคัญ ได้แก่ ไม่มีการสนับสนุนสร้างเครือข่ายมัคคุเทศก์ท้องถิ่นและการส่งเสริมประกอบอาชีพจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ระบบสื่อความหมายธรรมชาติไม่มีประสิทธิภาพ ขาดปริทธิภาพเรื่องการส่งเสริม การประชาสัมพันธ์ การตลาดและการนำเที่ยวทั้งนี้ได้เสนอแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตอุทยานแห่งชาติแม่ปิงเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน แยกตามองค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ องค์ประกอบด้านพื้นที่ องค์ประกอบด้านกิจกรรม องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม และ องค์ประกอบด้านการจัดการบริการท่องเที่ยว

งานวิจัยต่างประเทศ

Dominik, Simon and Kenneth (2018) ได้ศึกษาเรื่อง ข้อจำกัดและผู้อำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ โดยบทความนี้อธิบายอย่างละเอียดเกี่ยวกับพฤติกรรมและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่เปลี่ยนแปลงไปในวัยชรา มีการศึกษากรณีหลายกรณีโดยใช้การสัมภาษณ์ชีวประวัติเชิงคุณภาพกับผู้สูงอายุ 23 คน จากเมือง Freising ประเทศเยอรมนี รูปแบบนี้ได้รับการพัฒนาขึ้นซึ่งใช้มิติของข้อจำกัดในเวลาว่าง ผู้อำนวยความสะดวกและพื้นฐานของทฤษฎีระบบนิเวศ สิ่งเหล่านี้เชื่อมโยงกับข้อจำกัด ผู้อำนวยความสะดวก และกลยุทธ์การต่อรองพื้นฐานชีวิตของผู้สูงอายุ รูปแบบแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (เช่น ความเครียดด้านสุขภาพและความรู้สึกการสูญเสียคู่เดินทาง) และปัจจัยทางจุลภาคและโครงสร้างมหภาค (เช่น การเงินและข้อบังคับเกี่ยวกับการเดินทาง) อธิบายพฤติกรรมการท่องเที่ยวของผู้สูงอายุ รูปแบบนี้ประกอบด้วยกลยุทธ์ที่ผู้สูงอายุพัฒนาขึ้นเพื่อเอาชนะข้อจำกัดในการเดินทางผ่านความคาดหมายและการแทรกแซง ความเข้าใจในข้อจำกัด และผู้อำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ สามารถช่วยธุรกิจการท่องเที่ยวและจุดหมายปลายทางในการพัฒนากลยุทธ์เพื่อลดผลกระทบและเสริมสร้างอิทธิพลเชิงบวกต่อผู้สูงอายุในการมีส่วนร่วมกับการท่องเที่ยว

Wilson (2015) ศึกษาเรื่องการเลือกรูปแบบการเดินทางในกลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เดินทางมาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ ทำการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความยากลำบากในการสัญจรโดยรถบัสรับส่งสาธารณะโดยมุ่งเน้นไปที่ความคล่องตัวในการเดินทางของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เดินทางมาท่องเที่ยวยังอุทยานแห่งชาติ Sequaia and Kings Canyon National Park(SEKI) งานวิจัยครั้งนี้ มุ่งเน้นไปยังบุคคลที่เกิดระหว่าง ค.ศ. 1946 ถึง 1964

โดยเรียกกลุ่มนี้ว่าเป็นกลุ่มผู้สูงอายุ อุทยานแห่งชาติได้จัดเตรียมรถบัสรับส่งเพื่อให้นักท่องเที่ยวเข้าถึงมากขึ้นในขณะเดียวกันก็ลดความแออัดของการจราจรไปด้วย เพื่อประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวและปกป้องทรัพยากรของอุทยานแห่งชาติ การวิจัยคุณภาพโดยใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างและการวิเคราะห์เนื้อหาโดยการถอดเทปบันทึกเสียงการสัมภาษณ์อย่างถูกต้องส่งผลให้เกิดความเข้าใจและคำอธิบายของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เดินทางมาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ ในทางตรงกันข้ามกับวรรณกรรมที่มีอยู่ การศึกษานี้ พบว่านักท่องเที่ยวผู้สูงอายุเคยใช้บริการระบบขนส่งสาธารณะ ผู้ให้สัมภาษณ์หลาย ๆ ท่านระบุว่าพวกเขาชื่นชอบรถรับส่งสาธารณะเป็นทางเลือกหนึ่ง เช่นเดียวกับการเดินทางโดยรถส่วนตัวหรือการเดินทางในระยะสั้น ๆ อย่างไรก็ตามผู้ให้สัมภาษณ์บางคนระบุเหตุผลที่พวกเขาเลือกที่จะใช้รถยนต์ของตัวเองใน SEKI ก็เพื่อความคล่องตัวในการเดินทางที่สามารถหยุดได้ทุกที่และทุกเวลาที่พวกเขาชอบ ผู้ให้สัมภาษณ์บางคนกล่าวว่า ระบบรถรับส่งสาธารณะมีวิธีการช่วยเพื่อความคล่องตัวในการเดินทางโดยการเพิ่มความคล่องตัวในการเดินทางโดยการเพิ่มเส้นทางที่รถรับส่งสามารถเข้าถึงโดยรอบอุทยานแห่งชาติ อุทยานแห่งชาติจะมีจำนวนผู้โดยสารที่เป็นนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุและกลุ่มอื่นแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นโดยการสื่อสารและทำการตลาดให้เห็นถึงประโยชน์ของการใช้รถรับส่งสาธารณะ ซึ่งการใช้รถรับส่งสาธารณะนั้นมีประสิทธิภาพสำหรับการไต่เขาได้สูงขึ้น สามารถมองเห็นได้มากขึ้น มีการเคลื่อนที่ได้ไวขึ้น ประหยัดเงิน มีความปลอดภัยมากกว่าและสามารถให้ความสำคัญกับการเพลิดเพลินในการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ

Supun, et al. (2018) ศึกษาเรื่อง เหตุผลที่นักท่องเที่ยวไม่พึงพอใจกับประสบการณ์การท่องเที่ยวเพื่อชมสัตว์ป่าที่อุทยานแห่งชาติในประเทศศรีลังกา การส่องสัตว์เป็นส่วนสำคัญของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศศรีลังกา โดยมีการเข้าเยี่ยมชมจากต่างประเทศเพื่อการมีส่วนแบ่งรายได้ที่มากขึ้นจากอุทยานแห่งชาติ นักท่องเที่ยวเขียนความเห็นเกี่ยวกับประสบการณ์ในสื่อสังคมออนไลน์และเว็บไซต์ท่องเที่ยวซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่กำลังเติบโต ความคิดเห็นดังกล่าวเป็นแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้และเป็นกลางสำหรับนักเดินทางที่มีศักยภาพรวมถึงนักวิจัยด้านการเดินทางร่วมสมัย การศึกษาครั้งนี้เป็นการตรวจสอบหาสาเหตุหลักของความไม่พอใจของนักท่องเที่ยวในระหว่างการเดินทางเพื่อหาประสบการณ์การท่องเที่ยวแบบส่องสัตว์ที่ NPs ที่ได้รับการเยี่ยมชมสูงจำนวน 5 แห่งในศรีลังกา ตรวจสอบความคิดเห็นเชิงลบ 206 รายการที่เขียนในเว็บไซต์ท่องเที่ยว TripAdvisor ได้วิเคราะห์พบว่า 15 สาเหตุสำคัญของความไม่พึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีเกือบ 75% ของความคิดเห็นเชิงลบที่เชื่อมโยงกับปัญหาการจัดการอุทยานด้วย ส่วนที่เหลือเน้นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว การค้นพบของงานวิจัยนี้ก่อให้เกิดความกังวลที่ต้องให้ความสนใจอย่างเร่งด่วนโดยการจัดการอุทยาน

แห่งชาติเพื่อส่งเสริมประสบการณ์นักท่องเที่ยวที่ดีขึ้นและการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในอุทยานแห่งชาติศรีลังกาที่เป็นที่ยอดนิยม

Chiedza, et al. (2017) ได้ศึกษาเรื่อง แรงจูงใจในการท่องเที่ยวและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อประสบการณ์การท่องเที่ยวแบบส่องสัตว์ ในอุทยานแห่งชาติ Gonarezhou และ Matusadona ประเทศซิมบับเว ได้ศึกษาแรงจูงใจในการท่องเที่ยวเพื่อไปเยือนพื้นที่ที่ได้รับความคุ้มครองจากรัฐในแอฟริกาสองแห่งซึ่งเป็นประสบการณ์ในการท่องเที่ยวแบบส่องสัตว์ของนักท่องเที่ยว การคาดการณ์ประสบการณ์การท่องเที่ยวแบบส่องสัตว์และความพึงพอใจโดยรวมในช่วงวันหยุดหรือการเดินทาง ข้อมูลถูกเก็บรวบรวมในอุทยานแห่งชาติ Gonarezhou และ Matusadona ประเทศซิมบับเว ในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2558 โดยใช้แบบสอบถาม 128 ชุด ปัจจัยผลักดันต่อนักท่องเที่ยวในการเยี่ยมชมอุทยานแห่งชาติ ได้แก่ การพักผ่อนหย่อนใจและแสวงหาความรู้ การชื่นชมสัตว์ป่าและความรู้สึกใกล้ชิดกับธรรมชาติ ปัจจัยดึงดูดทั้งสองอุทยานแห่งชาติส่วนใหญ่คล้ายคลึงกับปัจจัยทั่วไปคือความอุดมสมบูรณ์ของสัตว์ป่า ความหลากหลายของสัตว์ชนิดต่าง ๆ พันธุ์พืชที่แตกต่างกัน ความสมบูรณ์ของผืนป่า ภูมิทัศน์ที่สวยงามและสภาพแวดล้อมที่เงียบสงบ ผู้วิจัยศึกษาปัจจัยจูงใจที่แตกต่างกันมีอิทธิพลต่อการท่องเที่ยวแบบส่องสัตว์แตกต่างกัน ความพึงพอใจต่อสัตว์ป่า ประสบการณ์การท่องเที่ยวได้รับการคาดการณ์จากประสบการณ์ในการปฏิสัมพันธ์ของสัตว์ป่าและความพึงพอใจต่อราคาที่เรียกเก็บในการเข้าอุทยานแห่งชาติ ในขณะที่ความพึงพอใจโดยรวมกับประสบการณ์วันหยุดพักผ่อนทั้งหมด/การเดินทางได้รับความพึงพอใจ กับประสบการณ์การท่องเที่ยวแบบส่องสัตว์ที่เพิ่มขึ้นโดยการตีความและการมีปฏิสัมพันธ์กับสัตว์ป่า การศึกษาครั้งนี้เน้นการทำความเข้าใจแรงจูงใจในการท่องเที่ยวเป็นสิ่งสำคัญ แต่ก็เป็นประโยชน์สำหรับการวางแผนอุทยานและการจัดการเพื่อให้เข้าใจถึงประสบการณ์การท่องเที่ยวแบบส่องสัตว์ที่ดี ผู้วิจัยได้เสนอแนะให้ทำการตลาดสำหรับอุทยานทั้งสองแห่งจำเป็นต้องพิจารณาความแตกต่างด้านการท่องเที่ยวและความต้องการตามข้อมูลประชากรศาสตร์ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์การเดินทางที่แตกต่างกันและโครงการส่งเสริมการขายมีผลกระทบต่อการจัดการ ในขณะที่การตลาดสำหรับอุทยานแห่งชาติจำเป็นต้องเน้นปัจจัยต่าง ๆ ที่กระตุ้นให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปเยี่ยมชมอุทยานแห่งชาติเป็นเรื่องสำคัญที่จะต้องคำนึงถึงความไม่เท่าเทียมกันที่เกิดขึ้นระหว่างนักท่องเที่ยวในอุทยาน ดังนั้น ความแปรผันของแรงจูงใจในการท่องเที่ยวในการเดินทางควรพิจารณาข้อมูลประชากรของตน เพื่อเพิ่มประสบการณ์การท่องเที่ยวแบบส่องสัตว์ การจัดการอุทยานสามารถสร้างโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติและสร้างความมั่นใจว่าสัตว์ป่ามีอยู่โดยการบังคับใช้กลไกในการลดการรุกล้ำและการทำลายที่อยู่อาศัย การจัดการอุทยาน

ต้องเพิ่มโอกาสในการท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับธรรมชาตินี้เป็นสิ่งที่จำเป็น เพื่อเพิ่มระดับของความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว

Tuan and Honggen (2016) ทำการศึกษาเรื่อง ทางเลือกของรูปแบบการจัดการอุทยาน กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติ Phong Nha-ke ในประเทศเวียดนาม การสร้างสมดุลระหว่างนันทนาการ การอนุรักษ์และเศรษฐกิจ เป็นสิ่งที่ท้าทายในการทำให้เกิดการจัดการการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนในพื้นที่อนุรักษ์และอุทยานแห่งชาติ ระบบอุทยานของเวียดนามยังคงดำเนินต่อไป รูปแบบการจัดการที่แตกต่างกัน ในปี 2549 นโยบายป่าไม้ใช้พื้นที่พิเศษได้มีการแนะนำการจัดการร่วมกัน รูปแบบภายใต้อำนาจที่กระจายกันระหว่างภาครัฐและเอกชน รูปแบบนี้ใช้มาเป็นเวลานานในอุทยานแห่งชาติของเวียดนาม แต่ยังไม่มีคำอธิบายเกี่ยวกับการใช่รูปแบบ การศึกษาครั้งนี้จึงเป็นการศึกษารูปแบบการจัดการร่วมของระบบอุทยานแห่งชาติเวียดนาม โดยใช้อุทยานแห่งชาติ Phong Nha-Ke Bang เป็นกรณีศึกษา การวิจัยทำการตรวจสอบกระบวนการพัฒนาของระบบอุทยานในเวียดนามและระบุถึงปัจจัยที่อยู่เบื้องหลังการเปลี่ยนแปลงไปสู่การจัดการในปัจจุบัน ดังนั้น การศึกษาจึงให้คำอธิบายทางทฤษฎีเกี่ยวกับการเลือกรูปแบบการมีอยู่ร่วมกันในอุทยานแห่งชาติเวียดนามและกล่าวถึงผลกระทบในทางปฏิบัติต่อการจัดการอุทยานในประเทศอื่น ๆ

Hsu, Cai and Wong (2007) ทำการศึกษาเรื่อง รูปแบบแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ-เกร็ดพงศาวดารจากปักกิ่งและเซี่ยงไฮ้ การศึกษาเริ่มต้นการค้นคว้าเดิมเกี่ยวกับแรงจูงใจของการท่องเที่ยวของผู้สูงอายุในประเทศจีน ซึ่งเป็นประเทศกำลังพัฒนาที่มีอัตราการเติบโตที่เร็วที่สุดในโลกและกำลังเกิดขึ้นในฐานะมหาอำนาจด้านการท่องเที่ยวระดับโลก รูปแบบทางทฤษฎีได้รับการพัฒนาโดยการตรวจสอบข้อมูลที่เก็บรวบรวมผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก การใช้ทฤษฎีทางจิตวิทยาเบื้องต้นเกี่ยวกับอายุและแรงจูงใจและการนำรากฐานทฤษฎีมาประยุกต์ใช้ ในการศึกษานี้ได้เสนอรูปแบบแรงจูงใจในการท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุชาวจีนโดยประกอบด้วยสองส่วนหลัก ๆ ได้แก่ 1) สภาพแวดล้อมภายนอก ได้แก่ ความก้าวหน้าทางสังคม การเงินส่วนบุคคล เวลาและสุขภาพ ซึ่งการเงินและเวลาส่วนบุคคลจะผ่านความช่วยเหลือและสนับสนุนครอบครัว 2) ความต้องการภายในรวมถึงการปรับปรุงความเป็นอยู่ การปฏิบัติตามสังคม แสวงหาความรู้ ความภาคภูมิใจและความรักชาติ รางวัลส่วนบุคคล และความคิดถึงปัจจัยสี่ประการแรกที่ได้รับอิทธิพลมาจากแนวคิดเรื่องความต่อเนื่องในชีวิต ขณะที่การแสวงหาความรู้ ความภาคภูมิใจและความรักชาติมีผลต่อแนวคิดเรื่องความเคารพ นอกจากนี้การศึกษานำเสนอแปดข้อเสนอซึ่งแต่ละที่จะกล่าวถึงในการอ้างอิงถึงวรรณกรรมการท่องเที่ยว

จากการศึกษา วิเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว แนวคิดการจัดการการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์พฤติกรรมนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่ายังไม่มีงานวิจัยใดที่ทำการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เพื่อสร้างประสบการณ์แก่ผู้สูงอายุ ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการวิจัยในเรื่องดังกล่าว และได้ดำเนินการสร้างกรอบแนวคิดงานวิจัยในครั้งนี้ขึ้นมาเพื่อแสดงให้เห็นถึงกระบวนการในการทำงานวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัย

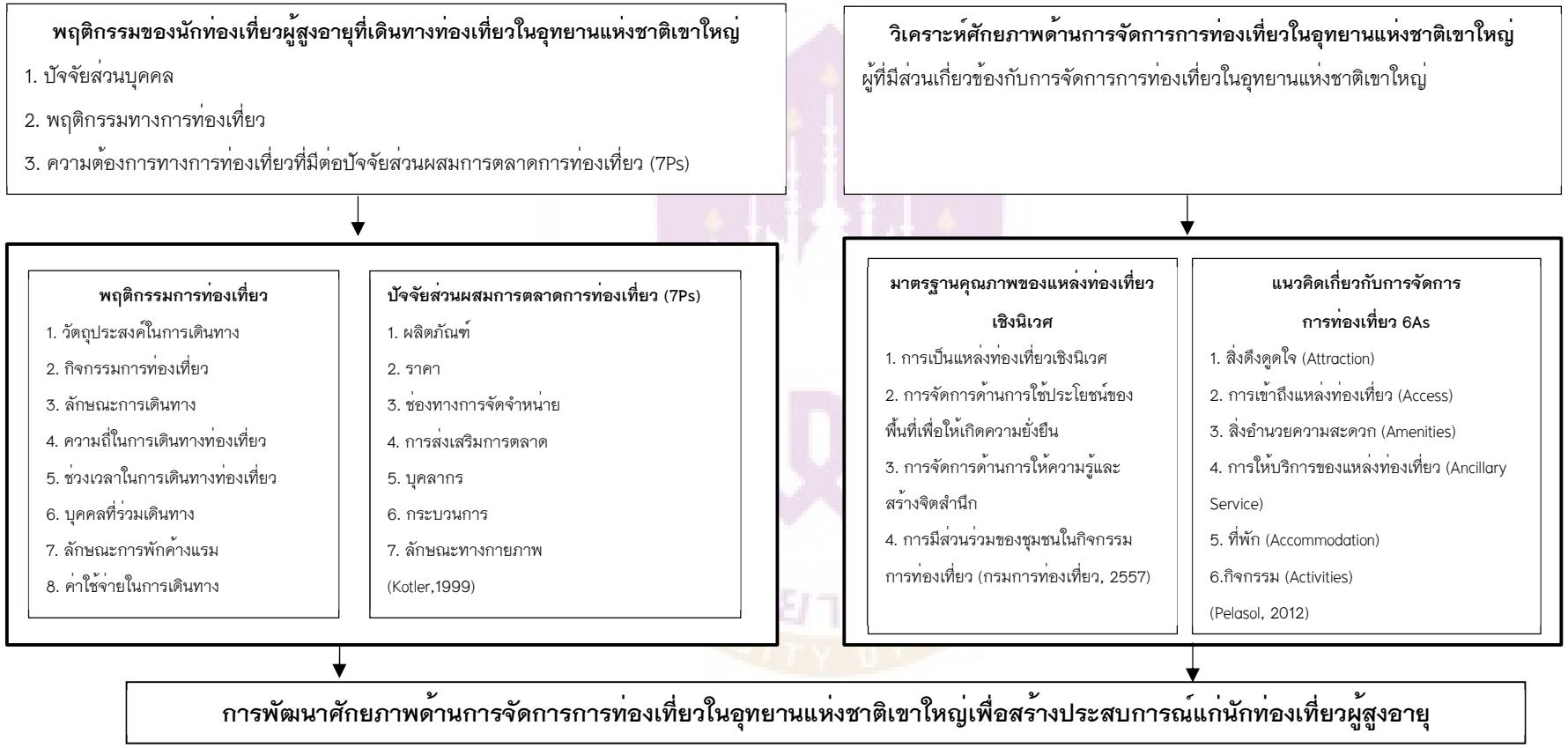

ภาพ 6 กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

จากการศึกษาแนวความคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว แนวคิดการจัดการการท่องเที่ยว แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ การท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศและพฤติกรรมนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ในบทที่ 2 จึงนำมาสู่วิธีการดำเนินการวิจัยเรื่องการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เพื่อสร้างประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ โดยการวิจัยในครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) คือ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อศึกษาการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เพื่อสร้างประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

โดยผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนและวิธีการดำเนินการวิจัยไว้ ดังนี้

1. ประชากรและผู้ให้ข้อมูลหลัก
2. เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลหลัก

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการสัมภาษณ์ครั้งนี้ คือ

1. นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่
2. ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยใช้วิธีการเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเจาะจง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุม เพียงพอตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยและสอดคล้องกับการตรวจสอบแบบสามเส้าโดยเป็นผู้ที่มีประสบการณ์มากและสามารถ

ให้ข้อสนับสนุนและให้ข้อโต้แย้งในข้อค้นพบในองค์ประกอบของร่างแนวทางฯ (ชาย โพธิสิตา, 2559) โดยผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) เป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

กลุ่มที่ 1

ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ในปี พ.ศ. 2561 โดยผู้วิจัยเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเจาะจง จำนวน 40 คน

ขั้นตอนการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก

คุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการเดินทางมาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ อย่างน้อย 2 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ.2560-2562 โดยดำเนินการพูดคุยกับผู้ให้ข้อมูลหลักเบื้องต้น เพื่อให้ทราบข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลหลักว่ามีคุณสมบัติตรงตามที่กำหนดไว้ จากนั้นจึงดำเนินการขออนุญาตสัมภาษณ์

กลุ่มที่ 2

ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติส่วนกลาง และอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จำนวน 20 คน ประกอบไปด้วย 1) ผู้อำนวยการส่วนจัดการการท่องเที่ยวและนันทนาการ จำนวน 1 คน 2) เจ้าหน้าที่ส่วนจัดการการท่องเที่ยวและนันทนาการ จำนวน 4 คน 3) หัวหน้าอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จำนวน 1 คน 4) เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จำนวน 4 คน 5) นักวิชาการทางด้านการท่องเที่ยว จำนวน 5 คน และ 6) ผู้ประกอบการภายในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จำนวน 5 คน คือ ผู้ประกอบการร้านอาหารในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จำนวน 3 คน ผู้ประกอบการยานพาหนะในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จำนวน 2 คน

ขั้นตอนการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก

1. ผู้ที่มีหน้าที่ปฏิบัติงานด้านการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติส่วนกลางและอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ทั้งในเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติการอย่างต่อเนื่อง คือ มีประสบการณ์ในการทำงานด้านการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติส่วนกลางและอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ อย่างน้อย 5 ปี เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่มีความครอบคลุม เพียงพอ และครบถ้วน ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2. นักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว โดยมีประสบการณ์จากการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ด้านสังคมวิทยาและสิ่งแวดล้อม ด้านภาษา ด้านมัคคุเทศก์อย่างน้อย 5 ปี โดยผู้วิจัยพิจารณาจากประวัติและผลงาน และกำหนดคุณสมบัติเพิ่มเติม คือ มีประสบการณ์ในการเดินทางไปท่องเที่ยว

ในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ในปี พ.ศ. 2561 โดยผู้วิจัยขอข้อมูลรายละเอียดของนักวิชาการจากอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เพื่อประสานขอเรียนเชิญเข้าร่วมโครงการฯ และขออนุญาตสัมภาษณ์

3. ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว คือ เป็นผู้มีประสบการณ์ด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่อย่างน้อย 5 ปี โดยผู้วิจัยพิจารณาจากประวัติและผลงาน ซึ่งจะต้องเป็นผู้ประกอบการที่ดำเนินการในความรับผิดชอบของอุทยานฯ และเป็นหัวหน้ากลุ่มผู้ประกอบการ มีบทบาทในการกำหนดและร่วมวางแผนการจัดการการท่องเที่ยวของอุทยานฯ ด้วย ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก ดังนี้

3.1 ผู้ประกอบการร้านอาหารในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

ผู้วิจัยพิจารณาจากข้อมูลปัจจุบัน ซึ่งภายในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ มีการบริหารจัดการเกี่ยวกับร้านอาหาร อยู่ 2 ส่วน คือ ผู้ประกอบการร้านอาหารภายใต้การบริหารจัดการของอุทยานฯ มีจำนวน 1 ร้านค้า และผู้ประกอบการโดยเอกชน มีจำนวน 4 ร้านค้า ซึ่งผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักจากคุณสมบัติดังกล่าวข้างต้น พบว่า มีผู้ประกอบการร้านอาหารจำนวน 3 ร้านค้า ที่ตรงตามเกณฑ์ที่กำหนด ได้แก่ ร้านอาหารสวัสดิการของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จำนวน 1 ร้านค้า และร้านอาหารเอกชน ซึ่งเป็นประธานกลุ่มผู้ประกอบการร้านอาหารและเป็นรองประธานกลุ่มผู้ประกอบการร้านอาหาร อีก 2 ร้านค้า

3.2 ผู้ประกอบการยานพาหนะในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

ผู้วิจัยพิจารณาจากข้อมูลปัจจุบัน ซึ่งภายในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ มีการบริหารจัดการเกี่ยวกับยานพาหนะเพียง 1 ส่วน คือ ผู้ประกอบการโดยเอกชนในนามบริษัท ปากช่องเขาใหญ่ เดินรถ มีสมาชิกจำนวน 20 คัน ซึ่งผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักจากคุณสมบัติดังกล่าวข้างต้น พบว่า มีจำนวน 2 คน ที่ตรงตามเกณฑ์ที่กำหนด ได้แก่ ประธานบริษัท ปากช่องเขาใหญ่ เดินรถ และรองประธานบริษัท ปากช่องเขาใหญ่ เดินรถ

กลุ่มที่ 3

ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญและเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบต่าง ๆ ในร่างรูปแบบการพัฒนาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว ทั้งด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุ ด้านสังคมวิทยาและสิ่งแวดล้อม ด้านภาษา ด้านมัคคุเทศก์ และด้านผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว จำนวน 7 คน ได้แก่

1. ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.สมบัติ กาญจนกิจ ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการนันทนาการและการท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุ

2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุรเชษฎ์ เชษฐมาส ผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

3. อาจารย์วิโรจน์ สิตประเสริฐนันท์ ตำแหน่งนายกสมาคมมัคคุเทศก์อาชีพแห่งประเทศไทย ผู้เชี่ยวชาญด้านการปฏิบัติการการท่องเที่ยว

4. อาจารย์ ดร.ปาหนัน นุรัญชา อาจารย์ประจำหลักสูตรการท่องเที่ยวและการโรงแรม ผู้เชี่ยวชาญด้านวิทยาศาสตร์และสิ่งแวดล้อม

5. คุณพงศ์พุฒิ วรรัตนธรรม ตำแหน่งหัวหน้างานด้านกลยุทธ์ประชาสัมพันธ์ในประเทศ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ผู้เชี่ยวชาญจากภาครัฐด้านการท่องเที่ยว

6. คุณครรชิต ศรีนพวรรณ ตำแหน่งหัวหน้าอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ผู้เชี่ยวชาญจากภาครัฐของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช

6. คุณสมชาย โอภาสเสถียร ตำแหน่งผู้ประกอบการ บริษัท สมาร์ทกรุ๊ป จำกัด ผู้เชี่ยวชาญจากภาคเอกชนด้านผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว

ขั้นตอนการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก

พิจารณาจากนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว โดยมีประสบการณ์จากการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุ ด้านสังคมวิทยาและสิ่งแวดล้อม ด้านภาษา ด้านมัคคุเทศก์ อย่างน้อย 5 ปี ซึ่งผู้วิจัยพิจารณาจากประวัติและผลงาน โดยผู้วิจัยดำเนินการประสานผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อขออนุญาตเรียนเชิญเข้าร่วมโครงการฯ ในการสนทนากลุ่ม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง (Semi-Structure Interview) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลักเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก โดยมีหัวข้อหรือประเด็นที่ต้องการสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยได้กำหนดเป็นแบบสัมภาษณ์และดำเนินการแบ่งออกเป็น 4 ชุด ได้แก่

ชุดที่ 1 แบบสัมภาษณ์ที่ใช้กับกลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทย จำนวน 40 คน โดยแบบสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้สัมภาษณ์ ตอนที่ 2 พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยที่เดินทางไปท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ตอนที่ 3 ความต้องการของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยที่เดินทางไปท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ที่มีผลต่อปัจจัยส่วนผสมการตลาด (7Ps)

ชุดที่ 2 แบบสัมภาษณ์ที่ใช้กับเจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จำนวน 10 คน และนักวิชาการด้านการท่องเที่ยว จำนวน 5 คน โดยแบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้สัมภาษณ์ ตอนที่ 2 ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวและแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

ชุดที่ 3 แบบสัมภาษณ์ที่ใช้กับกลุ่มผู้ประกอบการร้านอาหารในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จำนวน 3 คน โดยแบบสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้สัมภาษณ์ ตอนที่ 2 ศักยภาพของการให้บริการร้านอาหารและแนวทางในการพัฒนาการให้บริการร้านอาหารในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

ชุดที่ 4 แบบสัมภาษณ์ที่ใช้กับกลุ่มผู้ประกอบการยานพาหนะในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จำนวน 2 คน โดยแบบสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้สัมภาษณ์ ตอนที่ 2 ศักยภาพของการให้บริการยานพาหนะและแนวทางในการพัฒนาการให้บริการยานพาหนะในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

2. การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เครื่องมือที่ใช้วิจัย ประกอบไปด้วย กำหนดการสนทนากลุ่ม ประเด็นในการสนทนากลุ่ม เอกสารร่างแนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เพื่อสร้างประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ กล้องถ่ายภาพ และเครื่องบันทึกเสียง

การสร้างเครื่องมือและการหาคุณภาพของเครื่องมือ

1. แบบสัมภาษณ์ (Semi-Interview Form) สร้างประเด็นคำถามในแบบสัมภาษณ์จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีการจัดการการท่องเที่ยว (Pelasol, 2012) การท่องเที่ยวผู้สูงอายุ การจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ (กรมอุทยาน สัตว์ป่า และพันธุ์พืช, 2558) แนวคิดทฤษฎีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (วิมล จิโรจพันธุ์, ประชิต สกุณพัฒน์ และอุดม เชยกีวงศ์, 2548) มาตรฐานคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (กรมการท่องเที่ยว กระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา, 2559) เพื่อกำหนดขอบเขตเนื้อหาของ เครื่องมือและความชัดเจนตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาสร้างแบบสัมภาษณ์เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสม และข้อเสนอแนะเพิ่มเติมและนำมาปรับปรุงแก้ไข

2. นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน พิจารณาค่าความตรงของแบบสัมภาษณ์ ด้วยวิธีการตรวจสอบเชิงเนื้อหา (Content Validity) เพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสม หลังจากนั้นผู้วิจัยนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เกิดความสมบูรณ์

3. นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการการหาคุณภาพของเครื่องมือ จากนั้นนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลหลัก

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลที่ได้มาจากการเก็บรวบรวมของเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามความมุ่งหมายของการวิจัย

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง (Semi-structure Interview) ดำเนินสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informants) จำนวน 2 กลุ่ม โดยกลุ่มที่ 1 คือกลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยจำนวน 40 คน และกลุ่มที่ 2 คือ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ จำนวน 20 คน

2.2 การสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อตรวจสอบและพิจารณาร่างแนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เพื่อสร้างประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ โดยผู้วิจัยกำหนดผู้ให้ข้อมูลหลักในการสนทนากลุ่ม จำนวน 7 คน ประกอบไปด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีความเชี่ยวชาญและเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบต่าง ๆ ในร่างรูปแบบการพัฒนาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว ทั้งด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุ ด้านสังคมวิทยาและสิ่งแวดล้อม ด้านภาษา ด้านมัคคุเทศก์ และด้านผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ผู้วิจัยได้กำหนดรหัสข้อมูลสำหรับผู้ให้สัมภาษณ์ในแต่ละกลุ่ม ดังนี้

1.1 นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทย ได้กำหนดรหัสผู้ให้สัมภาษณ์เป็น TR1-TR40

1.2 เจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ได้กำหนดรหัสผู้ให้สัมภาษณ์เป็น NP1-NP10

1.3 นักวิชาการด้านการท่องเที่ยว ได้กำหนดรหัสผู้ให้สัมภาษณ์เป็น LT1-LT5

1.4 ผู้ประกอบการร้านอาหารในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ได้กำหนดรหัสผู้ให้สัมภาษณ์เป็น RT1-RT3

1.5 ผู้ประกอบการยานพาหนะในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ TS1-TS2

2. ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุป โดยใส่รหัสแบบอุปนัย ผู้วิจัยจะไม่มีการกำหนดรหัสไว้ล่วงหน้า แต่พิจารณาข้อมูลอย่างละเอียดเพื่อหาประเด็นสำคัญ (Themes) หรือมโนทัศน์ (Concepts) ที่เข้าข่ายกับเรื่องที่กำลังทำการวิเคราะห์ (ชาย โพธิสิตา, 2559) แล้วแยกตามชนิดของข้อมูล และนำมาเปรียบเทียบกันด้วยการถอดเทปบันทึก และสรุปเนื้อหาแยกตามประเด็นที่ทำการสัมภาษณ์ และตีความจาก

ข้อมูลที่ได้ปรากฏของผู้ถูกสัมภาษณ์ และสรุปเป็นภาพรวม นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปความเรียง

3. การตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยเน้นการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Data Triangulation) (Denzin and Lincoln, 1994; ชาย โพธิสิตา, 2559; สุภางค์ จันทวานิช, 2556) โดยข้อมูลที่ได้นั้น นำมาจากแหล่งบุคคลเป็นหลัก และตรวจสอบแบบสามเส้ากับด้านวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) มีวิธีการ 3 วิธี คือ 1) การศึกษาเอกสาร 2) การสังเกต และ 3) การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบข้อมูลจากการสัมภาษณ์ โดยใช้คำถามในประเด็นเดียวกันกับบุคคล สถานที่ และเวลาที่แตกต่างกัน เพื่อให้ได้คำตอบครอบคลุม เพียงพอตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย หลังจากนั้น ผู้วิจัยทำการสรุปและวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอข้อมูลเป็นข้อมูลเชิงบรรยาย (Descriptive)

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ของงานวิจัยไว้ 3 วัตถุประสงค์ โดยแต่ละวัตถุประสงค์ประกอบไปด้วยขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอน ผู้วิจัยได้เขียนรายละเอียดในรูปแบบตาราง ในตาราง 4 แสดงวิธีการศึกษา และได้กำหนดเป็นกรอบงานวิจัย (Research Framework) เพื่อแสดงให้เห็นถึงวิธีการดำเนินการวิจัยอย่างชัดเจน ในภาพ 7

ตาราง 4 แสดงวิธีการศึกษา

ขั้นตอน	การดำเนินการ	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	เครื่องมือ	การวิเคราะห์ข้อมูล	ผลที่คาดว่าจะได้รับ
1.	ศึกษาข้อมูลพื้นฐานศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ในปัจจุบัน	**ประชากร** เอกสารที่เกี่ยวข้อง **กลุ่มตัวอย่าง** ตำรา เอกสาร บทความ ข้อมูลทางสถิติ ข้อมูลจากเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุ การการจัดการการท่องเที่ยวภายในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่	เอกสารที่ใช้ในงานวิจัย	การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)	ทราบข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติในปัจจุบัน
2.	ศึกษาพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่มาใช้บริการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่	**ประชากร** นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวใน อุทยานแห่งชาติ **กลุ่มตัวอย่าง** นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ จำนวน 40 คน	แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-Structure Interview)	การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)	ทราบข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ
3.	ศึกษาศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ในปัจจุบัน	**ประชากร** ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติ **ผู้ให้ข้อมูลหลัก** 1. ผู้อำนวยการส่วนจัดการท่องเที่ยวและนันทนาการ 2. หัวหน้าอุทยานแห่งชาติ 3. เจ้าหน้าที่ที่มีหน้าที่รับผิดชอบด้านการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ 4. นักวิชาการด้านการท่องเที่ยว 5. ผู้ประกอบการการท่องเที่ยว จำนวน 20 คน	แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-Structure Interview)	การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)	ทราบข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติในปัจจุบัน

ตาราง 4 (ต่อ)

ขั้นตอน	การดำเนินการ	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	เครื่องมือ	การวิเคราะห์ข้อมูล	ผลที่คาดว่าจะได้รับ
4.	ศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เพื่อสร้างประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ	ผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวจำนวน 7 คน ประกอบไปด้วย 1. ผู้เชี่ยวชาญด้านนันทนาการและการท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุ 2. ผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 3. ผู้เชี่ยวชาญด้านการปฏิบัติการการท่องเที่ยว 4. ผู้เชี่ยวชาญด้านวิทยาศาสตร์และสิ่งแวดล้อม 5. ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐด้านการท่องเที่ยว 6. ตัวแทนอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ 7. ตัวแทนผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว	การสนทนากลุ่ม (Focus Group)	การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)	ได้แนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เพื่อสร้างประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

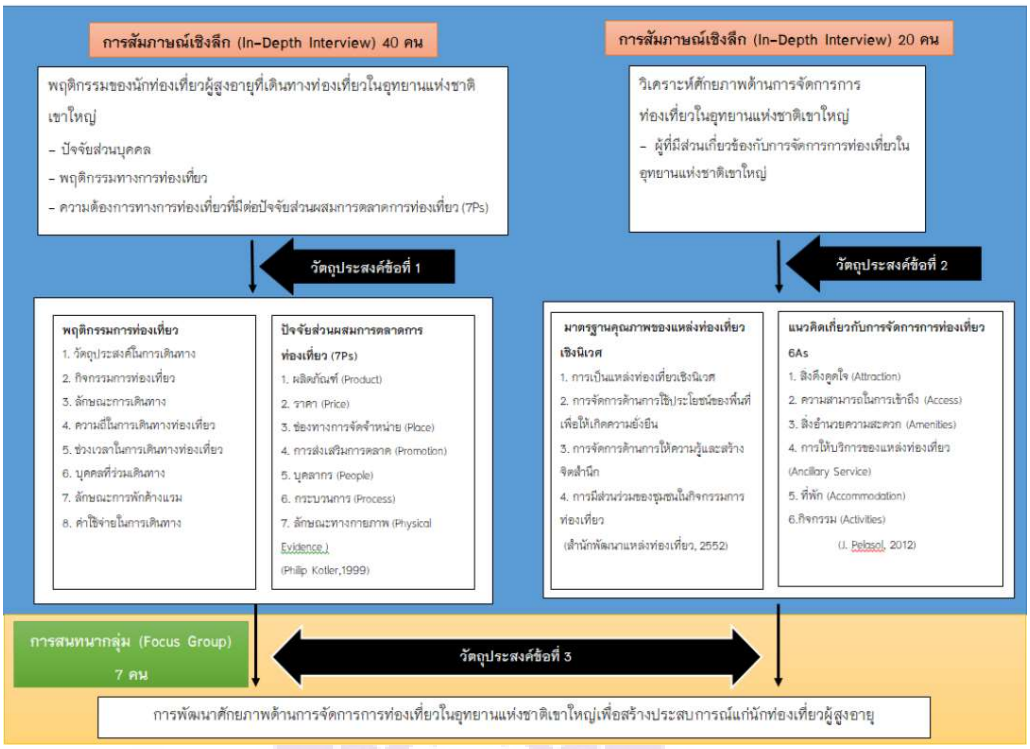

ภาพ 7 กรอบงานวิจัย (Research Framework)

บทที่ 4

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยศึกษาเรื่อง “การพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เพื่อสร้างประสบการณ์แก่ผู้สูงอายุ” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทย จำนวน 40 คน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ประกอบไปด้วย เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในอุทยานแห่งชาติ นักวิชาการด้านการท่องเที่ยว และผู้ประกอบการภายในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จำนวน 20 คน รวมถึงทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร บทความวิชาการ งานวิจัย และการสำรวจพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่มาใช้บริการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่
2. เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ในปัจจุบัน
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เพื่อสร้างประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

ผลการศึกษาพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่มาใช้บริการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

ผลการศึกษาพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่มาใช้บริการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ได้จากการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) เพื่อเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทย จำนวน 40 คน

ประเด็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ ประกอบไปด้วย 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของนักท่องเที่ยว

ส่วนที่ 2 พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เดินทางไปท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

ส่วนที่ 3 ความต้องการทางการท่องเที่ยวที่มีต่อปัจจัยส่วนผสมการตลาดการท่องเที่ยว (7Ps)

ได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลพื้นฐานของนักท่องเที่ยว

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เดินทางมาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เป็นนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุกลุ่มต้น (อายุระหว่าง 50–64 ปี) จำนวน 21 คน และเป็นนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุกลุ่มปลาย (อายุ 65 ปีขึ้นไป) จำนวน 19 คน นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่มีอายุน้อยที่สุด คือ 60 ปี และอายุมากที่สุด คือ 86 ปี เป็นเพศชาย จำนวน 23 คน และเป็นเพศหญิง จำนวน 17 คน

2. พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เดินทางไปท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

2.1 วัตถุประสงค์ที่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุเลือกเดินทางมาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า วัตถุประสงค์ที่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุเดินทางมาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ คือ เพื่อมาท่องเที่ยวพักผ่อน สูดอากาศบริสุทธิ์ ฟื้นฟูสุขภาพ สักการะศาลเจ้าพ่อเขาใหญ่ ศึกษาหาความรู้ด้านแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ส่องสัตว์ในเวลากลางคืน พักแรมและพักกางเต็นท์ เดินออกกำลังกาย รวมทั้งปั่นจักรยาน

“...ก็มาท่องเที่ยวพักผ่อน มีศึกษาหาความรู้ด้านแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในศูนย์บริการนักท่องเที่ยวนะเพราะเราไปเดินในเส้นทางเดินป่าไม่ได้แล้ว ก็มีส่องสัตว์ในเวลากลางคืนด้วย แต่ก็ไม่ทุกครั้งนะ และที่สำคัญทุกครั้งก็จะมาสักการะศาลเจ้าพ่อเขาใหญ่เวลาขึ้นมาเที่ยว... (TR3)”

“...ที่มาเที่ยวที่เขาใหญ่ทุกครั้งมีวัตถุประสงค์หลัก ๆ คือ การมาท่องเที่ยวพักผ่อน โดยเฉพาะผู้สูงอายุชอบมาก การมาท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ มาสูดอากาศที่บริสุทธิ์สูดโอโซนที่กรุงเทพไม่มี ยิ่งตอนนี้นะฝุ่นเยอะมาก แล้วก็มาทุกครั้งจะแวะสักการะศาลเจ้าพ่อเขาใหญ่... (TR13)”

“...วัตถุประสงค์ที่มาเขาใหญ่ ก็เพื่อท่องเที่ยวพักผ่อนเป็นหลัก แล้วก็ออกกำลังกายในระหว่างที่เราพักกางเต็นท์ มีส่องสัตว์บ้างแต่ก็ไม่ค่อยบ่อย ตอนนี้เริ่มปั่นจักรยานเพราะมันปั่นไปได้ไกล ๆ ตามแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ... (TR19)”

“...แก่แล้วและป่วยเป็นโรคมะเร็ง จึงหยุดทำงาน และมาพักฟื้นเพื่อฟื้นฟูสุขภาพที่นี่ เพราะอากาศที่นี่บริสุทธิ์ เมื่อก่อนไปตามอุทยานแห่งชาติที่อื่น ๆ ไปทั่วประเทศเลย

แต่ก็ไม่มีที่ไหนที่อากาศดีเท่าที่เขาใหญ่ เพราะที่นี่มีโอโซนและอากาศบริสุทธิ์การมาพักพื้นที่นี่ทำให้อาการป่วยดีขึ้น... (TR28)"

"...ท่องเที่ยวพักผ่อน ศึกษาเส้นทางธรรมชาติ ฟื้นฟูสุขภาพ กางเต็นท์ ส่องสัตว์ มาครั้งแรก ๆ แต่ตอนหลัง ๆ ไม่มีสัตว์ให้ดูแล้ว เลยไม่ไป เพื่อสักการะศาลเจ้าพ่อเขาใหญ่... (TR38)"

2.2 กิจกรรมที่นักท่องเที่ยวเข้าร่วมในแหล่งท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า กิจกรรมที่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุเข้าร่วม คือ

2.2.1 การนั่งพักผ่อนท่ามกลางธรรมชาติ เนื่องจากอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีอากาศดี มีวิวทิวทัศน์ที่สวยงาม และมีสภาพสิ่งแวดล้อมที่คงความอุดมสมบูรณ์

2.2.2 การชมวิวบริเวณจุดชมทิวทัศน์ ที่กม. 30 เป็นจุดชมวิวที่สามารถมองเห็นทิวทัศน์ที่สวยงาม และเป็นจุดที่นักท่องเที่ยวแวะถ่ายภาพ

2.2.3 การชมนิทรรศการในศูนย์บริการนักท่องเที่ยว

2.2.4 การสักการะศาลเจ้าพ่อเขาใหญ่ เนื่องจากเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และเป็นที่เคารพบูชาของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยว

2.2.5 การส่องสัตว์ในเวลากลางคืน เป็นกิจกรรมที่ได้เห็นสัตว์ที่ไม่เคยได้พบเห็นในชีวิตประจำวัน และเป็นกิจกรรมที่มีความตื่นเต้นเมื่อได้เข้าร่วม

2.2.6 การพักกางเต็นท์ เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่ทำให้สามารถหลีกหนีจากบรรยากาศเดิม ๆ ที่บ้าน ได้การพักกางเต็นท์ทำให้ได้สัมผัสกับธรรมชาติอย่างแท้จริง

2.2.7 การปั่นจักรยานและเดินออกกำลังกาย ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ดีมากสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ เพราะได้ชื่นชมความงามของธรรมชาติ และเป็นการรักษาสุขภาพควบคู่กันไปด้วย

"...กิจกรรมที่มาเที่ยวที่เขาใหญ่แล้วได้เข้าร่วม ก็มีชมวิวบริเวณจุดทิวทัศน์ กม. 30 แล้วก็เข้าดูนิทรรศการที่ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว แล้วก็สักการะศาลเจ้าพ่อเขาใหญ่ด้วย ก็ส่วนใหญ่หลัก ๆ กิจกรรมที่ทำก็ประมาณนี้... (TR5)"

"...ส่วนใหญ่เวลามาเที่ยวที่เขาใหญ่กิจกรรมที่มักจะเข้าร่วม ก็คือ การมานั่งพักผ่อนท่ามกลางธรรมชาติ เท่านี้ก็พอแล้วละ เพราะอากาศที่นี่ดี สิ่งแวดล้อมก็สวยงาม ธรรมชาติก็สมบูรณ์ บางทีก็มีไปชมวิวบริเวณจุดชมวิวบ้าง แล้วก็ระหว่างรอลูก ๆ เวลาไปเที่ยวน้ำตก เราก็เข้าไปดูนิทรรศการศูนย์บริการนักท่องเที่ยว รอก็ได้ความรู้เกี่ยวกับเขาใหญ่... (TR6)"

"...ก็เข้าร่วมกิจกรรมชมวิวบริเวณจุดชมทิวทัศน์ กม. 30 แล้วก็เข้าไปที่ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวบ้าง ไปดูนิทรรศการแต่ก็ไม่ค่อยบ่อยเท่าไหร่ แล้วก็สักการะศาลเจ้าพ่อเขาใหญ่ อันนี้เป็นกิจกรรมที่ทำทุกครั้งเวลามาเขาใหญ่ เนื่องจากเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และเป็นที่เคารพบูชาของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยว แล้วก็มีส่องสัตว์เวลากลางคืนด้วยที่เราได้เข้าร่วม ได้เห็นสัตว์ที่แปลก ๆ ที่เราไม่เคยได้เห็นในชีวิตประจำวัน ถือว่าเป็นกิจกรรมที่ตื่นเต้นมาก... (TR26)"

"...กิจกรรมที่เวลาขึ้นมาเขาใหญ่ทุกครั้งก็มาพักกางเต็นท์ แล้วก็เดินออกกำลังกาย ถือเป็นกิจกรรมหลักสำหรับผู้สูงอายุเลยละ บางวันเบื่อเดินก็ปั่นจักรยานออกกำลังกายบ้าง เพราะจะติดจักรยานมาด้วยทุกครั้ง ปั่นไปชมวิวธรรมชาติบริเวณจุดชมวิวได้ทั้งออกกำลังกายได้ทั้งชมความงามสบายทั้งกายแล้วก็สบายทั้งใจ คือ ได้การรักษาสุขภาพได้ด้วย... (TR30)"

"...มาเขาใหญ่ทุกครั้งกิจกรรมที่เข้าร่วมคือการมาพักกางเต็นท์เป็นหลักเลย เพราะเราต้องการหนีจากบรรยากาศเดิม ๆ ที่บ้าน อีกอย่าง คือ การสัมผัสบรรยากาศที่เป็นธรรมชาติอย่างแท้จริงเลย แล้วก็เดินออกกำลังกายท่ามกลางธรรมชาติเป็นกิจกรรมที่ดีมากสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ แล้วก็มีปั่นจักรยานบ้าง... (TR34)"

2.3 ลักษณะการเดินทางที่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุใช้ในการมาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุทุกท่านใช้รถยนต์ส่วนตัวในการเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เนื่องจากมีสภาพเส้นทางที่พร้อมใช้งาน ถนนเป็นทางลาดยาง มีป้ายบอกทางที่ชัดเจน มีความสะดวกในการเดินทาง และมีความคล่องตัวในการไปท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ได้ตามความต้องการ รวมถึงนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เดินทางมาพักกางเต็นท์สามารถนำอุปกรณ์ที่ใช้อำนวยความสะดวกในการกางเต็นท์มาได้ครบถ้วน

"...ทุกครั้งเวลามาเขาใหญ่ลูกขับรถยนต์มาเอง เค้าเอารถเก๋งมา เพราะว่ามันสะดวกดี อยากแวะไหนก็แวะได้ โดยเฉพาะเราผู้สูงอายุเราก็ชอบจะแวะนั่นแวะนี่ การมารถส่วนตัวทำให้คล่องตัวในการเดินทางนะ... (TR1)"

"...ขับรถยนต์ส่วนตัวมาเองส่วนใหญ่ ค่อย ๆ ขับกันมา อยากกลับเมื่อไหร่ก็กลับ อยากไปไหนก็ได้ไป ไม่เคยมารถโดยสารเลย คิดว่ามันไม่สะดวก รถเราเองนี่ละคล่องตัวมากกว่า... (TR3)"

"...เอารถยนต์ส่วนตัวมาเพราะมันสะดวกในการเดินทาง ทางที่เขาใหญ่ก็สภาพดี ผู้สูงอายุขับมาเองไหวกันอยู่แล้วไม่มีปัญหา มารถโดยสารสิยากเลย ลำบากอยากแวะไหน ไปเที่ยวไหน อยากไปกินอะไรไปซื้ออะไรก็ลำบาก ส่วนใหญ่เพื่อน ๆ ที่เป็นผู้สูงอายุก็เอารถยนต์ส่วนตัวมากันเองนะ... (TR20)"

"...ปกติเวลามาเขาใหญ่ก็จะขับรถส่วนตัวมา เพราะว่าสะดวกมากเลย ถนนก็ดี ป้ายก็ชัดเจน ขับรถไม่มีหลงทาง แล้วที่สำคัญที่เอารถยนต์มาเอง เพราะมีอุปกรณ์ในการกางเต็นท์เยอะ แล้วก็การเอารถมาเองเราสามารถขนของมาได้ครบหมดเลย... (TR35)"

"...ขับรถยนต์ส่วนตัวมาค่ะ เพราะถนนทุกวันนี้มันดีอยู่แล้ว ที่สำคัญถนนบนเขาใหญ่ลาดยางหมดแล้ว เดินทางสะดวกมากนะถ้าเทียบกับสมัยก่อน ผู้สูงอายุขับรถขึ้นมาได้ง่าย โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่มาพักกางเต็นท์ของก็จะเยอะหน่อย เราก็ขนของเอาขึ้นมาได้ครบหมด... (TR32)"

"...เอารถส่วนตัวมาตลอดค่ะ เวลาเรามาเขาใหญ่จะมาพักกางเต็นท์ แล้วก็มีอุปกรณ์ในการกางเต็นท์เยอะ และที่สำคัญต้องเอาอุปกรณ์มาให้ครบด้วย เวลาต้องการใช้อะไรแล้วไม่ได้ติดมามันก็จำเป็นต้องใช้อันที่ไม่ได้เอามา เลยแก้ปัญหาโดยการขนมาให้หมด รถส่วนตัวเลยสะดวกที่สุด ไม่คิดจะใช้รถโดยสารนะ เพราะมันไม่คล่องตัว... (TR38)"

2.4 ความถี่ในการเดินทางมาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุเคยเดินทางมาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ อย่างน้อย 2 ครั้ง ภายในระยะเวลา 2 ปี (พ.ศ. 2560–2561) หรือเป็นลักษณะการเดินทางมาท่องเที่ยวซ้ำ ทั้ง 40 คน โดยเดินทางมา 2 ครั้งเป็นจำนวน 8 คน และเดินทางมามากกว่า 2 ครั้ง เป็นจำนวน 32 คน สาเหตุที่เดินทางมาท่องเที่ยวซ้ำ คือ ชื่นชอบในบรรยากาศ อากาศ สถานที่ท่องเที่ยว กิจกรรมของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ และการเดินทางสะดวกเนื่องจากอยู่ไม่ไกลจากกรุงเทพมหานคร

"...ปี 62 นี้เหรอ มาครั้งนี้เป็นครั้งที่ 2 ละค่ะ ชอบมาที่นี่อากาศดีอย่างที่บอกแล้วที่สำคัญไม่ไกลด้วย... (TR3)"

"...ภายใน 2 ปีนี้มาครั้งนี้เป็นครั้งที่ 5 ละ ผู้สูงอายุนะมีเวลาว่างจะมาเมื่อไหร่ก็มาได้ ไปเที่ยวที่อื่นก็ไม่เหมือนที่เขาใหญ่ เลยมาที่บ่อย ๆ แล้วมันใกล้ การเดินทางก็สะดวก... (TR8)"

"...มาเกือบทุกเดือน ตีได้ว่า 20 ครั้งต่อปี อย่างต่ำมา 15 วัน นานสุด 1 เดือน ปีละ 2 เดือนที่ไม่มา มาที่นี่ตั้งแต่เป็นสาว ๆ แล้ว สมัยยังทำงานเป็นครู หอบงานเข้ามาตรวจข้างบนนี้เลย... (TR15)"

"...มาทุกสัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน โดยเฉพาะช่วงหน้าร้อน มาอยู่ที่เขาใหญ่นี่เป็นเดือนเลยนะ ข้างล่างมันอยู่ไม่ไหว อากาศมันร้อน มาอยู่ข้างบนนี้อากาศเย็นสบายเรา เกษียณอายุราชการแล้วไง เลยมีเวลาว่างมาอยู่นาน ๆ ได้... (TR19)"

"มาทุกเดือน ตั้งแต่ปี 2558-2562 เรียกว่า เป็นขาประจำเลยก็ว่าได้ เคยมาอยู่เขาใหญ่นานที่สุดถึง 1 เดือนครึ่ง ชอบอากาศเวลาขึ้นมาอยู่ข้างบนนี้ ไม่ค่อยอยากกลับลงไปข้างล่าง อากาศมันคนละแบบกันเลย ลงไปอยู่บ้านแปปเดียวก็คิดถึงเขาใหญ่ละ... (TR28)"

"...ปกติจะมาเดือนละ 2 ครั้ง ครั้งละ 3-4 วัน มาแบบนี้ตลอดเลย เพราะเราชอบเขาใหญ่ ทั้งอากาศ ทั้งกิจกรรมเรามาที่นี่ได้ออกกำลังกาย แล้วอากาศมันดี... (TR29)"

2.5 ระยะเวลาในการพำนักในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เดินทางมาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ มีระยะเวลาในการพำนักในอุทยานฯ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

2.5.1 ประเภทไปเช้าเย็นกลับ เนื่องจากนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุประเภทนี้มีที่พักอาศัยอยู่ใกล้กับอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จึงนิยมเดินทางมาท่องเที่ยวในตอนเช้าและเดินทางกลับในตอนเย็น โดยเป็นผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 12 คน

2.5.2 ประเภทพักค้างคืน นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่นิยมพักค้างคืน เนื่องจากมีความชื่นชอบในการพักผ่อนอยู่ท่ามกลางธรรมชาติ และการได้สูดอากาศที่บริสุทธิ์ โดยเป็นผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 28 คน

"...ส่วนใหญ่ไปเช้า เย็นกลับ บ้านเราอยู่แถวนี้เลยไม่พัก มาได้บ่อย ๆ เวลาเบื่อ ๆ หรืออากาศร้อน ๆ ก็จะขึ้นมาเที่ยว แล้วช่วงเย็น ๆ ก็จะกลับบ้าน... (TR1)"

"...มาแบบไปเช้า เย็นกลับ จะขึ้นมาสูดอากาศบริสุทธิ์แล้วตอนเย็นก็ลงไปละ ไม่ค่อยจะนอนค้างเพราะเราไม่ค่อยสะดวก จะชอบมาแค่สัมผัสธรรมชาติ มารับอากาศเย็น ๆ แล้วก็กลับ... (TR4)"

"...ทุกครั้งที่มาก็จะมาพักค้างคืนที่ลานกางเต็นท์ลำตะคอง ชอบการนอนกางเต็นท์มันสะดวก และได้ใกล้ชิดธรรมชาติ ถึงเราเป็นผู้สูงอายุก็ยังสามารถที่พักได้อยู่นะ ไม่ได้ลำบากกลับยิ่งชอบนะ... (TR3)"

"...ครั้งนี้มานอนบ้านพักนอนทั้งหมด 3 คืน ลูก ๆ ชวนมานอนค้าง ปกติก็จะนอนบ้านพักกันอยู่ประจำอยู่แล้ว การมาค้างมันทำให้เราได้อยู่กับธรรมชาติจริง ๆ นะ แล้วผู้สูงอายุส่วนใหญ่ก็ชอบนะอะไรที่มันเขียว ๆ ดีนะ แล้วที่สำคัญอากาศนะ... (TR38)"

"...มาพักค้างคืนนอนกางเต็นท์ค่ะ ชอบการพักกางเต็นท์อยู่แล้ว เวลามาเขาใหญ่ก็จะมานอนกางเต็นท์เป็นหลักเลย เพราะอากาศดี อากาศบริสุทธิ์มาก แล้วเราก็ได้นอนพัก

ท่ามกลางธรรมชาติจริง ๆ ส่วนใหญ่ไม่ชอบไปเช้าเย็นกลับ มันเหนื่อยเกินไป ค้างสัก 2-3 คืน กำลังดี... (TR40)”

2.6 ช่วงเวลาในการเดินทางมาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เดินทางมาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ มีการเดินทางมาท่องเที่ยวทั้งในวันธรรมดา วันหยุดสุดสัปดาห์และวันหยุดเทศกาล

2.6.1 วันธรรมดา

นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เดินทางมาท่องเที่ยวด้วยตัวเอง ส่วนใหญ่มีเวลาว่างในวันธรรมดา ไม่ชอบท่องเที่ยวในวันหยุดสุดสัปดาห์และวันหยุดเทศกาล เนื่องจากมีนักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก โดยมีผู้ให้สัมภาษณ์ให้ข้อมูลในประเด็นนี้ จำนวน 26 คน

“...แล้วแต่ว่างนะ เราเกษียณแล้วว่างวันไหนก็มา แต่ส่วนใหญ่จะมาวันธรรมดา เพราะเสาร์อาทิตย์คนเยอะ ยิ่งวันหยุดเทศกาลอย่าพูดเลย ไม่มาเด็ดขาด... (TR2)”

“...เอาเป็นว่าว่างเมื่อไหร่เป็นมาเขาใหญ่ เพราะว่าไม่ได้ทำงานแล้ว แล้วก็จะมาวันธรรมดาซะส่วนใหญ่ เพราะคนไม่เยอะ สงบดี เคยมาเสาร์อาทิตย์คนเยอะจนมองไม่เห็นพื้นหญ้าสีเขียว เข็ดเลยไม่เอาแล้ว เลยมาวันธรรมดาตลอดเลย... (TR36)”

“...ส่วนมากชอบมาวันธรรมดา เพราะว่าคนไม่เยอะไม่พลุกพล่าน ไม่ต้องวุ่นวาย เงียบ ๆ อย่างวันนี้วันอังคาร มีแต่ผู้สูงอายุกางเต็นท์ ที่อยู่ข้างบนนั้นเป็นผู้สูงอายุทั้งนั้น... (TR23)”

“...มาแต่วันธรรมดาอย่างเดียวเลย จะไม่มาเสาร์อาทิตย์เลย เพราะว่าเสาร์ อาทิตย์ คนจะเยอะแล้วมันหนาแน่น จะเลือกพื้นที่กางเต็นท์ตรงไหนก็ไม่สะดวก เวลามากางเต็นท์เลยจะมาวันธรรมดาอย่างเดียวเลย... (TR38)”

2.6.2 วันหยุดสุดสัปดาห์และวันหยุดเทศกาล

นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เดินทางมาท่องเที่ยวในวันหยุดสุดสัปดาห์และวันหยุดเทศกาล เป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวของผู้สูงอายุที่ลูกพามาท่องเที่ยว ดังนั้น ต้องรอให้ลูกมีเวลาว่างจากการทำงาน หรือรอให้ถึงวันหยุดของลูก จึงจะสามารถเดินทางมาท่องเที่ยวได้

“...จะมาวันหยุดสุดสัปดาห์หรือวันหยุดเทศกาล เพราะลูกเค้าจะว่างกันช่วงนั้น เค้าทำงานประจำกันเราก็ต้องรอมากับเค้านะ... (TR6)”

“...ส่วนมากจะมาวันหยุดเทศกาล เพราะมากับลูก รอลูกหยุด มาเองไม่ได้หรอก ขับรถก็ไม่ได้ มาก็ไม่ถูก ต้องรอเค้าพามา บางทีเราก็อยากมานะ แต่ลูกไม่ว่างก็ต้องรอกัน... (TR8)”

2.7 บุคคลที่ร่วมเดินทางมาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า บุคคลที่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุร่วมเดินทางมาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ แบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท ดังต่อไปนี้

2.7.1 นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ จำนวน 18 คน เดินทางมากับสามีหรือภรรยา เนื่องจากมีความชื่นชอบการท่องเที่ยวในรูปแบบเดียวกัน มีความสะดวกและมีความคล่องตัวในการเดินทาง

2.7.2 นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ จำนวน 10 คน เดินทางมากับบุตรหลาน เนื่องจากบุตรหลานชอบเดินทางมาท่องเที่ยวยังอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จึงมีความต้องการพาผู้สูงอายุเดินทางมาท่องเที่ยวด้วย

2.7.3 นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ จำนวน 12 คน เดินทางมากับกลุ่มเพื่อน เป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่ชื่นชอบการท่องเที่ยว และเข้าร่วมกิจกรรมที่เหมือนกัน

"...มากับภรรยาตลอดเลย เพราะลูกจะชอบเที่ยวในเมือง ชอบเที่ยวห้าง ไม่ชอบเที่ยวเหมือนคนแก่อย่างเรา เลยมากัน 2 คนสามีภรรยานี่แหล่ะ สะดวก พอว่างก็พากันมาเลยไม่ต้องรอใครคล่องตัวดี... (TR1)"

"...มากับสามีค่ะ เพราะลูก ๆ ไม่ชอบเที่ยวแบบนี้ เลยมากัน 2 คน คล่องตัวนะ อยากมาเมื่อไหร่ก็เก็บของมากันเลย แล้วสามีก็ชอบเที่ยวแบบนี้ด้วย ก็เลยมาด้วยกันได้ที่สำคัญไม่เหงาด้วย... (TR9)"

"...ทุกครั้งก็จะมากับครอบครัว ลูก ๆ พามา เค้าอยากพาแม่มาเที่ยว เห็นว่าแม่ชอบแล้วไม่ไกลกรุงเทพ เวลาหยุดเสาร์ อาทิตย์ ก็มาได้ ลูก ๆ ก็ชอบด้วย เราก็ชอบด้วยเลยพากันมา... (TR7)"

"...ส่วนใหญ่มากับเพื่อนกลุ่มจักรยาน มาเป็นทีมมาปั่นกันแทบทุกอาทิตย์ เริ่มปั่นจากทางขึ้นเขาใหญ่ ปั่นกันมาเรื่อยจนมาถึงศูนย์บริการนี่แหล่ะ แล้วก็จะนั่งพักกันกินข้าว พอหายเหนื่อยก็ปั่นลงกันไปเพลิน ๆ ดูธรรมชาติสองข้างทาง... (TR24)"

"...มากับเพื่อน ๆ ผู้สูงอายุเหมือนกัน ส่วนใหญ่จะมากางเต็นท์กัน แล้วตอนเย็นก็ชวนกันไปออกกำลังกาย เวลาทำกับข้าวก็จะแบ่งกันทาน คล้าย ๆ จะกลายเป็นสังคมผู้สูงอายุบนเขาใหญ่ไปแล้ว... (TR38)"

"...ทุกครั้งก็จะมากัน 2 คนนี่แหล่ะ สามี ภรรยา มาด้วยกัน ดูแลกันไปเราไม่มีลูก เวลาไปเที่ยวไหนก็จะไปกันสองคนตลอด ไปหาเพื่อนเอาข้างหน้ามาเที่ยวแบบนี้ ส่วนใหญ่ก็จะมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนกันอยู่แล้ว ไม่เหงา... (TR40)"

2.8 ลักษณะการพักค้างแรมในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เดินทางมาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ มีลักษณะการพักค้างแรม คือ

2.8.1 บ้านพักของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เนื่องจากมีบรรยากาศที่ดีและสามารถทำกิจกรรมภายในครอบครัวได้

2.8.2 ลานกางเต็นท์ลำตะคอง เนื่องจากเป็นพื้นที่โล่ง ปลอดโปร่ง และอากาศดี

2.8.3 ลานกางเต็นท์ผากล้วยไม้ เนื่องจากเป็นพื้นที่กว้างขวางและมีบรรยากาศร่มรื่น โดยผู้ให้สัมภาษณ์พักที่บ้านพักของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จำนวน 8 คน พักลานกางเต็นท์ลำตะคอง จำนวน 20 คน และพักลานกางเต็นท์ผากล้วยไม้ จำนวน 12 คน

"...ครั้งนี้พักบ้านพักอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ (ป่าไม้ 2) บรรยากาศดี สามารถอยู่กันเป็นครอบครัวทำกิจกรรมร่วมกันได้ พูดคุย เฮฮา... (TR20)"

"...มาทุกครั้งกางเต็นท์แต่ลำตะคองอย่างเดียวเลย ผากล้วยไม้แลดูอึมครึมน่ากลัวไปนิดหนึ่ง เพราะว่าต้นไม้เยอะ สัตว์ป่าค่อนข้างจะเยอะ เราก็ปลอดภัยไว้ก่อน ตรงนี้เป็นที่โล่งอากาศดี ตรงนั้นมันอับ ๆ ... (TR15)"

"...มาพักลานกางเต็นท์ลำตะคอง ไม่เคยไปผากล้วยไม้เลย ตรงนี้อากาศดีกว่าปลอดโปร่งดี... (TR34)"

"...ส่วนใหญ่นอนผากล้วยไม้ มันร่มรื่นดี กว้างขวาง อากาศดี ลำตะคองคนเยอะ... (TR36)"

"...นอนผากล้วยไม้ อากาศดี ร่มรื่น แล้วก็สะดวกหลาย ๆ อย่าง... (TR40)"

2.9 ค่าใช้จ่ายที่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุใช้จ่ายในการเดินทางมาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า ค่าใช้จ่ายที่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุใช้ในการเดินทางมาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ประกอบไปด้วย ค่าอาหาร ค่าบ้านพัก ค่าธรรมเนียมพักกางเต็นท์ ค่าน้ำมันและค่ายานพาหนะในการเข้าอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ส่วนค่าธรรมเนียมในการเข้าอุทยานฯ นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุได้รับการยกเว้น

"...มีค่าน้ำมัน ค่าอาหาร ค่ารถเข้าอุทยาน แต่ค่าธรรมเนียมเข้าอุทยานฯ ของผู้สูงอายุไม่เสียเงิน ก็จะมีค่าใช้จ่ายเท่านี้... (TR20)"

"...ค่าใช้จ่ายไม่แน่นอนนะ แล้วแต่วันที่เราขึ้นมาเที่ยวที่เขาใหญ่ ขึ้นอยู่กับจำนวนวันที่นอนเพราะมีค่าใช้จ่ายที่เป็นค่าที่พักนะ อย่างเรานอนเต็นท์ก็คืนละ 30 บาท แต่ว่าค่าเข้าอุทยานฯ ผู้สูงอายุ ได้รับการยกเว้นอยู่แล้ว... (TR27)"

"...เดินทางมาแต่ละครั้งค่าใช้จ่ายมันขึ้นอยู่กับจำนวนวันที่มาพักนะ เพราะค่าที่พักมันคิดเป็นคืนนะ อย่างเรามานอนบ้านพักก็ราคาสูงหน่อย แต่ถ้ามานอนเต็นท์ก็ราคาถูกหน่อย แล้วก็จะมีค่าอาหาร อันนี้ก็แล้วแต่ว่าเรากินมากกินน้อยแค่ไหนในแต่ละเที่ยวนะ แล้วก็มีค่าน้ำมันรถก็ประมาณ 1,000 บาท ได้นะแต่ละครั้ง... (TR30)"

"...ค่าใช้จ่ายในแต่ละครั้งที่มาเที่ยวก็จะมีค่าน้ำมัน แล้วก็จะมีค่าที่พัก แต่เรานอนเต็นท์อยู่แล้วก็ไม่แพง ตกคืนละ 30 บาท ถึงเราจะพักพักนานก็ประมาณ 7–8 คืนก็ไม่เกิน 300 บาท แล้วก็ค่ากินเราก็จะซื้ออาหารเตรียมขึ้นมาให้พอจำนวนวันที่เรามาพักคือซื้อตุนขึ้นมาเลยจะได้ไม่ต้องขึ้นลงบ่อย ๆ เฉลี่ย ๆ ต่อเที่ยวก็จะประมาณ 5,000 ได้นะ... (TR38)"

3. ความต้องการของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เดินทางไปท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ที่มีต่อปัจจัยส่วนผสมปัจจัยส่วนผสมการตลาด (7Ps)

ผลจากการสัมภาษณ์ความต้องการของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เดินทางไปท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ที่มีต่อปัจจัยส่วนผสมปัจจัยส่วนผสมการตลาด (7Ps) ซึ่งสรุปได้ ดังนี้

3.1 ด้านผลิตภัณฑ์ (Product)

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผลิตภัณฑ์ของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยว ที่พักและกิจกรรมในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ พบว่า

3.1.1 แหล่งท่องเที่ยวภายในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุมีความต้องการให้พัฒนาและปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวให้สามารถเข้าถึงได้สะดวก ปรับเส้นทางเดินให้เหมาะสมกับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ และเพิ่มจุดที่ผู้สูงอายุสามารถเข้าไปท่องเที่ยวได้โดยไม่รบกวนสัตว์ป่าและไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม

"...บางจุดที่เค้ามีทางเดินอยู่แล้ว ก็อาจจะปรับปรุงหรือขยายนิดหนึ่งให้ผู้สูงอายุเดินไป แต่ไม่ต้องทำเพิ่มนะ เพราะไม่อย่างนั้นจะทำลายธรรมชาติเกินไป ทำที่มีอยู่ให้มันดี ๆ ปรับให้มันดีขึ้นกว่าเดิม เท่านี้ก็พอแล้วละ อันอื่นมันโอเคอยู่แล้ว... (TR10)"

"...อยากให้ปรับปรุงที่เดิม ให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงสะดวกขึ้นง่ายขึ้น ทุกวันนี้มันเข้าไปยากนะ ผู้สูงอายุอย่างเราเข้าไปไม่ได้หรอก แต่ต้องไม่ไปกวนสัตว์นะ ไม่ต้องไปทำบนเส้นทางที่สัตว์เค้าอยู่... (TR11)"

"...น่าจะมีการทำแหล่งท่องเที่ยวให้ดีกว่านี้อีกหน่อย ให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าไปได้ลึกกว่านี้ ทุกวันนี้ทางเดินมันเข้าไปได้นิดเดียว อยากไปน้ำตกเหวสุวัติ เราก็ลงไปไม่ไหว ทางลงชันมาก คนแก่ที่ปวดหัวเข่าหัวมีปัญหาเรื่องหัวเข่าหมดสิทธิ์เลย ไปดูได้

เฉพาะข้างบนอย่างเดียว แต่ทางก็ไม่ได้สะดวกมากนะ ยิ่งผู้สูงอายุที่นั่งรถเข็นเลิกพูดเลย เข้าไม่ได้... (TR20)”

“...เพิ่มจุดที่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุสามารถเข้าไปได้ แต่ต้องไม่ไปรบกวนสัตว์ต่าง ๆ และไม่ไปทำลายสิ่งแวดล้อมให้เสียหาย ผู้สูงอายุอย่างเราต้องการให้คงความเป็นธรรมชาติไว้แบบนี้ คงความสวยงามไว้แบบนี้ ถ้าต้องไปถางป่าหรือเปิดทางมากกว่านี้ก็ไม่เอาละ... (TR25)”

3.1.2 ที่พักภายในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

1) บ้านพัก

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุมีความต้องการให้พัฒนาและปรับปรุงบริเวณภายในบ้านพัก คือ ภายในห้องน้ำ ต้องการให้เพิ่มราวจับและปรับพื้นที่ไม่มีระดับระหว่างทางเดินเข้าห้องน้ำ ปรับทางเข้าอาคารบ้านพักโดยเพิ่มทางลาดเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่ไม่สามารถเดินขึ้นบันไดได้และผู้สูงอายุที่ใช้รถเข็น ปรับปรุงบ้านพักให้มีความสวยงาม เนื่องจากในปัจจุบันบ้านพักมีลักษณะเก่าและเสื่อมโทรม

“...บ้านพักมันโทรมนะ ห้องน้ำก็ไม่เหมาะกับผู้สูงอายุ เอาง่าย ๆ นะ ราวจับไม่มี เวลานั่งชักโครกก็ลุกยากมาก ถ้าเพิ่มได้ดีเลย... TR2)”

“...บ้านในอุทยานเกือบทุกหลังไม่มีทางลาดเลยนะ ที่ไปพักมา ยังคิดว่าถ้าผู้สูงอายุที่นั่งรถเข็นมาจะทำยังไง มันควรจะเป็นทางลาดหมดแล้วนะ แล้วในห้องน้ำก็ไม่มีราวจับ มันไม่เอื้อกับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุเลย... (TR5)”

“...บ้านพักก็ตามสภาพนะ ถามว่าผู้สูงอายุพักแล้วสบายมั้ย ก็คงไม่เท่ากับโรงแรมนะ เวลาเราไปพักโรงแรมนะ ห้องน้ำนี่สำหรับผู้สูงอายุเลย มีราวจับ สเต็ประหว่างพื้นห้องกับห้องน้ำไม่มีเลย ถ้าบ้านพักอุทยานทำได้แบบนี้นะรับรอง ผู้สูงอายุเดินทางเข้ามาเที่ยวอีกเยอะ... (TR6)”

“...อยากให้บ้านพักสวย ๆ ทุกวันนี้บ้านพักโทรมมาก แล้วก็อยากมีอุปกรณ์ภายในบ้านพักที่เหมาะกับผู้สูงอายุ ห้องน้ำบ้านพักทุวันนี้ราวจับก็ไม่มี ถ้าปรับปรุงให้เป็นเหมือนห้องน้ำที่เค้าทำไว้สำหรับผู้สูงอายุเลยนำ รับรองเลย นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุจะเดินทางมาให้บริการมากกว่านี้ ... (TR8)”

“...อยากให้มีบ้านพักที่ใหม่ ๆ หน่อย ตอนนี้บ้านพักโทรมมาก คนมาเที่ยวเขาใหญ่เยอะนะ ทำไมไม่พัฒนาบ้านพักให้สวยงามก็ไม่รู้ ถ้าบ้านพักใหม่ ๆ รับรองคนมาพักขึ้นอีกเยอะเลย เพราะบรรยากาศอะไรก็ดี เดินทางมาง่ายเพราะใกล้กรุงเทพฯ

ถ้าพัฒนาตรงนี้ได้นะ เขาใหญ่จะมีรายได้เพิ่มขึ้นอีกเยอะ แล้วก็ทำภายในห้องพักให้เหมาะกับผู้สูงอายุเลยนะ แบบโรงแรมอ่ะนะ ผู้สูงอายุจะได้สะดวก เพราะทุกคนไม่ได้ชอบกางเต็นท์เค้ายังต้องการความสบายอยู่... (TR20)”

2) ลานกางเต็นท์ลำตะคอง

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เดินทางมาพักที่ลานกางเต็นท์ลำตะคอง มีความต้องการให้พัฒนาและปรับปรุงห้องน้ำ โดยการเพิ่มจำนวนโถสุขภัณฑ์เป็นแบบชักโครก ติดตั้งราวจับ และปรับทางขึ้นห้องน้ำให้เป็นแบบทางลาด หรือจัดทำห้องน้ำสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุโดยเฉพาะ และมีความต้องการให้พัฒนาและปรับปรุงคุณภาพน้ำ เนื่องจากในปัจจุบันน้ำที่ใช้ในห้องอาบน้ำและห้องน้ำเป็นน้ำที่ถูกสูบขึ้นมาจากบ่อบริเวณลานกางเต็นท์ ซึ่งไม่มีรั้วกั้นทำให้สัตว์ป่าลงไปในน้ำได้ และน้ำที่นำมาใช้มีสีเหลืองขุ่นและมีกลิ่น ทำให้ผู้สูงอายุเกิดอาการแพ้

“...ปรังปรุงห้องน้ำ อยากให้เป็นชักโครกเพราะผู้สูงอายุไม่นั่งยอง ๆ นะ เพราะนั่งไม่ได้ เพิ่มราวจับพยุงเผื่อเวลาลุกจะได้ง่าย ทางเดินขึ้นห้องน้ำยังเป็นบันไดขึ้นลำบาก อยากให้เป็นทางลาด... (TR15)”

“...อยากให้ปรับปรุงห้องน้ำ นี่เป็นมรดกโลกนะ และห้องน้ำนี่มันก็ 20–30 ปีแล้ว ไปที่อื่นเค้าเปลี่ยนเป็นโถชักโครกหมดแล้ว... (TR19)”

“...สงสารผู้สูงอายุเค้ามาเข้าห้องน้ำไม่ได้ บางคนมาพักฟื้นสุขภาพน่าจะมองประเด็นนี้ด้วย ผู้สูงอายุประเภทนี้เยอะนะที่มาพักที่ลำตะคอง ห้องน้ำมีชักโครกอยู่ห้อง สองห้อง แล้วผู้สูงอายุที่มาพักก็เยอะก็ต้องรอคิวกัน... (TR20)”

“...ที่นี่เสียอยู่อย่างหนึ่งคือเรื่องน้ำ น้ำที่นี่ใช้ไม่ได้ น้ำไม่สะอาด ฉันแพ้น้ำต้องไปหาหมอเลยนะ ที่นี่อะไรดีหมดทุกอย่าง ยกเว้นห้องน้ำ กับคุณภาพน้ำนี่แหล่ะ คือ น้ำที่เอามาใช้ไม่มีการกรองมาก่อน สูบน้ำมาจากบ่อแล้วเอามาพักไว้บนแทงค์น้ำ เมื่อก่อนยังมาการใช้สารส้มแกว่งนะ แต่พักหลังไม่มีแล้ว พอเราไปถามเจ้าหน้าที่ก็บอกว่าเบิกไม่ได้บ้าง ตั้งเรื่องแล้วนานบ้าง เราเลยตัดปัญหาซื้อน้ำมาอาบเองเลย... (TR28)”

“...เรื่องความสะอาดของน้ำ น้ำที่นี่ถูกสูบบ่อแล้วเอาขึ้นมาให้เราใช้ กวางเอย สัตว์อะไรต่อมิอะไรก็ลงไปแช่ เพราะไม่มีรั้วกั้น บางทีก็มีมูลของกวางอยู่ในน้ำ ทำให้น้ำสกปรก แล้วก็เอามาให้เราอาบ ล้างหน้า แปรงฟันกัน... (TR35)”

“...คุณภาพน้ำยังไม่ดี มีสีเหลืองขุ่นเลย มีกลิ่นด้วย ควรจะเป็นเรื่องเร่งด่วนที่ควรจะทำ เพราะว่าถ้ามันไม่สะอาด คนร่างกายอ่อนแอมาอยู่ก็ได้ แต่อากาศแต่ต้องมาป่วยเพราะอย่างอื่นแทน... (TR38)”

3) ลานกางเต็นท์ผากล้วยไม้

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เดินทางมาพักที่ลานกางเต็นท์ผากล้วยไม้ มีความต้องการให้พัฒนาและปรับปรุงห้องน้ำ โดยเพิ่มจำนวนโถสุขภัณฑ์เป็นแบบชักโครก ติดตั้งราวจับภายในห้องน้ำ หรือจัดทำห้องน้ำ ห้องอาบน้ำสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุโดยเฉพาะ

"...เพิ่มห้องน้ำ ห้องอาบน้ำ สำหรับคนแก่ให้เหมาะสมกับการใช้งาน เช่น ราวจับในห้องน้ำ ราวแขวนเสื้อผ้า ฝักบัวก็ชำรุด... (TR3)"

"...ห้องน้ำไม่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ ไม่มีที่จับ เวลาลุกก็ลุกลำบาก แคบด้วยควรจะทำห้องน้ำสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุอย่างเดียวไปเลย แบบตามปั๊มที่เค้าทำไว้สำหรับผู้สูงอายุ... (TR18)"

"...ต้องการให้ปรับปรุงห้องน้ำ คิดถึงคนแก่ที่เค้ายังไม่แข็งแรงไม่ถึงกับทุพพลภาพแต่แข็งขาไม่ดี อะไรแบบนี้ และคนที่อยากจะมา อย่างบางส่วนที่เค้ามาเห็นว่าเข้ายาก ไม่สะอาด น้ำไม่ชวนใช้เลย อย่างคนแก่นะ ส่วนมากจะมีปัญหาเรื่องเข่า แล้วในห้องน้ำเนี๊ยะโถนั่งแบบชักโครกมันไม่ค่อยมี... (TR23)"

3.1.3 กิจกรรมภายในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เดินทางมาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีความต้องการให้พัฒนา และปรับปรุงกิจกรรมการเดินป่าศึกษาธรรมชาติ โดยการพัฒนาเส้นทางเดินป่าระยะสั้นสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุแบบไม่ทำลายสภาพแวดล้อม เพื่อให้มีโอกาสได้สัมผัสธรรมชาติ ดูพรรณไม้และสัตว์ป่า และปรับทางเดินให้มีความเรียบเพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถเดินและใช้ไม้เท้าในการพยุงตัวขณะเข้าร่วมกิจกรรม

"...อยากให้มีเส้นทางเดินป่าสำหรับผู้สูงอายุ แต่ต้องเป็นเส้นทางใกล้ ๆ ระยะทางสัก 500 เมตรก็พอ ถ้าเป็นเส้นทางไกลก็จะลำบากกับผู้สูงอายุไปจะเหนื่อยเกินไป คือบางทีผู้สูงอายุก็อยากเข้าร่วมกิจกรรมแบบนี้เหมือนกับนักท่องเที่ยวทั่วไปนะ บางทีเราก็อยากไปกับลูกหลานนะเดินดูนู่น ดูนี่... (TR19)"

"...อยากให้ทำเส้นทางศึกษาธรรมชาติสำหรับผู้สูงอายุ คนแก่ก็ได้ดูพรรณไม้บ้าง ให้เค้าได้เดินออกกำลังกายกันด้วยไง จัดล็อคให้เค้าได้เดินไป อาจจะเป็นระยะทางสั้น ๆ สัก 1 กม... (TR34)"

"...อยากให้มีเส้นทางเดินป่าศึกษาธรรมชาติสำหรับผู้สูงอายุ แต่ไม่ต้องถึงขั้นทำลายธรรมชาติมากนะ แค่ปรับเป็นทางราบ ทุกวันนี้มันขรุขระนะ ทำทางให้แค่ใช้ไม้เท้า

เดินเข้าไปได้ก็พอ ไม่ต้องปรับปรุงขนาดต้องเทคอนกรีตทำลายธรรมชาติมากมาย แบบนั้นเราก็ไม่ต้องการ เอาแค่ขอให้เราได้เดินไปดูพรรณไม้ที่แปลก ๆ ข้างในที่มันลึก ๆ หน่อย หรือสัตว์ป่าที่เราไม่เคยพบเห็น... (TR37)”

3.2 ด้านราคา (Price)

3.2.1 บ้านพัก

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เดินทางมาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ มีความต้องการให้พัฒนา และปรับปรุงด้านราคาค่าบริการบ้านพัก เนื่องจากในปัจจุบันราคาบ้านพักยังมีราคาที่สูงเมื่อเทียบกับคุณภาพของบ้านพักและการให้บริการ

“...ราคาสูงนะ เมื่อเทียบกับสภาพบ้าน บ้านยังโทรมอยู่ แล้วก็สิ่งอำนวยความสะดวกภายในห้องพักก็มีน้อย เมื่อเทียบกับโรงแรมในราคาเท่ากันนะ... (TR20)”

“...บ้านพักมีแพงนะ น่าจะลดลงกว่านี้หน่อยบ้านก็เก่าไม่มีการปรับปรุงมากี่ปีก็แบบนี้นะ เอาจริง ๆ นะ ราคาบ้านพักเมื่อเทียบราคาที่พักข้างนอกที่เป็นรีสอร์ทหรือโรงแรมข้างล่าง ในราคานี้เรานอนแบบหรูหราเลยละ แต่เพราะธรรมชาติที่นี่ที่ข้างล่างไม่มีเราเลยยอมจ่าย... (TR21)”

3.2.2 ลานกางเต็นท์ลำตะคอง

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เดินทางมาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ไม่มีความต้องการให้พัฒนาและปรับปรุงด้านราคาค่าบริการลานกางเต็นท์ ลำตะคอง เนื่องจากมีราคาที่เหมาะสมกับคุณภาพและการให้บริการอยู่แล้ว

“...ราคาถูกมาก มากางเต็นท์คืนละ 30 บาท และได้สัมผัสกับบรรยากาศแบบนี้ ถือว่าคุ้มราคามาก.... (TR20)”

“...ค่ากางเต็นท์ 30 บาทต่อคืน ต่อคน ถูกมากนะ เราจ่ายได้อยู่แล้วเงินส่วนนี้ให้เขาใหญ่ได้มีเงินจ้างพนักงานทำความสะอาดห้องน้ำนะ... (TR23)”

“...เสียค่ากางเต็นท์ คืนละ 30 บาท ถือว่าถูกแล้วเมื่อเทียบกับอากาศบรรยากาศ แบบนี้ไม่ต้องการให้ปรับลดอะไรแล้ว ดีอยู่แล้วบางทีก็คิดว่าถูกไป แต่ว่าเท่านี้ก็โอเคเพราะบางคนเค้าไม่มีนะ แต่อยากมาเที่ยวมาพักผ่อนในอุทยานฯ... (TR38)”

3.2.3 ลานกางเต็นท์ผากล้วยไม้

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เดินทางมาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ไม่มีความต้องการให้พัฒนาและปรับปรุงด้านราคา

ค่าบริการลานกางเต็นท์ ผากล้วยไม้ เนื่องจากมีราคาที่เหมาะสมกับคุณภาพและการให้บริการอยู่แล้ว

"...ราคามันถูกแล้วนะ ค่ากางเต็นท์ คนละ 30 บาท เราจ่ายได้ไม่ได้ลำบากอะไร เพราะค่าเข้าอุทยานฯ ผู้สูงอายุไม่ได้เสียเงินอยู่แล้ว ถือว่าช่วยบำรุงค่าน้ำค่าไฟของอุทยานนะ... (TR15)"

"...ค่ากางเต็นท์ 30 บาทต่อคนนะ ราคานี้ก็โอเคแล้วละ ไม่แพง ถึงมาอยู่นานก็พอจ่ายได้ ราคาเท่านี้กับบรรยากาศดี ๆ พักผ่อนอย่างเต็มที่ในอากาศที่บริสุทธิ์ คุ้มยิ่งกว่าคุ้ม... (TR40)"

3.3 ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place)

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุมีความต้องการให้อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ พัฒนาและปรับปรุงระบบการจองบ้านพัก เนื่องจากในปัจจุบันการจองบ้านพักของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ต้องทำผ่านระบบออนไลน์และมีขั้นตอนที่ซับซ้อน ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ และต้องการให้พัฒนาระบบอินเทอร์เน็ตให้มีความเสถียรของระบบเครือข่าย

"...ต้องการให้มีการจองบ้านพักที่ง่าย ๆ หน่อย นี่ต้องเข้าไปจองทางเว็บไซต์ เราผู้สูงอายุก็ทำไม่เป็น ต้องรอให้ลูกหลานมาทำให้บางทีเค้าก็ไม่ว่างมาทำให้เรานะ เราก็อยากช่วยเหลือตัวเอง.... (TR18)"

"...การจองบ้านพักต้องจองล่วงหน้า บางทีจองก็ไม่ทัน กางเต็นท์เอานี่แหล่ะสะดวกดี มาเมื่อไหร่ก็มีที่นอน.... (TR38)"

"...เคยจองบ้านพักแต่ระบบมันไม่ค่อยเสถียรนะ เว็บไซต์ของกรมอุทยานฯ เข้าไปจองก็เด้งออก เด้งออก บางทีก็รอนานมาก... (TR39)"

"...ต้องจองผ่านออนไลน์นะบ้านพัก ผู้สูงอายุจองเองก็จะยากหน่อย กว่าจะเลือก กว่าจะดู บางทีเข้าไปก็เต็มแล้ว นี่ขนาดจองล่วงหน้าหลายเดือนนะ... (TR40)"

3.4 ด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion)

3.4.1 ด้านการโฆษณาและการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุมีความต้องการให้อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ พัฒนาและปรับปรุงการประชาสัมพันธ์ให้มีข้อมูลที่เป็นเหตุการณ์ในปัจจุบันของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ และเพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์ให้มีความหลากหลาย เช่น การประชาสัมพันธ์ผ่านโทรทัศน์ และสื่อออนไลน์

"...ควรเพิ่มเติมมากกว่านี้ เนื่องจากบางทีผู้สูงอายุยังไม่ทราบเท่าที่ควรจะทราบข้อมูลก็ต้องรอลูกหลานมาบอก... (TR5)"

"...น่าจะมีการประชาสัมพันธ์เพิ่มนะ เพราะว่าถ้าไม่มีคนบอกต่อหรือถ้าคนที่ไม่รู้จักใครก็จะไม่มีคนรู้ แต่ถ้าเมื่อไหร่มีการประชาสัมพันธ์ทางสื่ออ่ะ ก็เค้าฟังอยู่ที่บ้านเค้าก็จะรู้ว่าเขาใหญ่เป็นยังไง อันนี้มันอาศัยการบอกต่อ ซึ่งจะไม่มีเลย รู้แต่ว่าเป็นมรดกโลกเท่านั้น แต่จะไม่รู้มันมีสถานที่ท่องเที่ยวยังไง มีความปลอดภัยยังไง มีการบริหารจัดการยังไง ผู้สูงอายุขึ้นมาแล้วไม่ต้องเสียตังค์ค่าขึ้น อันนี้น่าจะประชาสัมพันธ์ให้รู้ ผ่านสื่อโทรทัศน์นี่แหล่ะ ออนไลน์ก็ได้ ผู้สูงอายุอยู่ที่ไหนก็รับรู้... (TR15)"

"...น่าจะมีผ่านทีวีมากขึ้น บางทีเขาใหญ่อยู่ใกล้ ๆ เวลาเค้ามองนะ หน้าหนาวทีไรเค้าก็จะ เชียงใหม่ เชียงราย อะไรนู่น จะมองข้ามไป ทั้ง ๆ ที่เขาใหญ่อากาศดีจะตาย นี่หน้าร้อน แต่เราขึ้นมามันไม่ได้ร้อน มันก็เย็นสบาย ๆ ... (TR23)"

"...ตอนนี้การประชาสัมพันธ์ล้าสมัยมาก อยากให้ Update พัฒนาสื่อให้สามารถเข้าถึงได้ง่ายและมีความทันสมัย ยังขาดการประชาสัมพันธ์ทาง Social และ TV ควรประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุให้มากกว่านี้และมีความต่อเนื่อง... (TR33)"

"...ประชาสัมพันธ์ให้ผู้สูงอายุมาฟื้นฟูสุขภาพ โดยธรรมชาติ แล้วมันจะดีมาก เพราะอากาศมันดี อย่างเราไปเดินออกกำลังกาย กล้ามเนื้อก็ได้ ปอดก็ได้ หัวใจก็ได้ มันได้อะไรหลาย ๆ อย่าง อารมณ์ก็ได้... (TR37)"

3.4.2 ด้านการส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยว

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุส่วนใหญ่ มีความต้องการให้ทำการส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ โดยการยกเว้นค่าธรรมเนียมสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ คือ ค่าธรรมเนียมยานพาหนะ และค่าธรรมเนียมที่พักลานกางเต็นท์

"...อยากให้มีการส่งเสริมนะ เช่น ยกเว้นค่าธรรมเนียมรถยนต์ เพราะค่าเข้าผู้สูงอายุได้รับการยกเว้นอยู่แล้ว... (TR2)"

"...อยากให้ไม่เก็บค่าธรรมเนียมทั้งหมดเลยสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุนะ ถ้ามีบำนาญก็ค่อยยังชั่ว เพราะบางคนไม่มีบำนาญก็อยากมา รายได้ก็ไม่มี จะทำให้ให้ผู้สูงอายุขึ้นมาเที่ยวมากขึ้น มาเสียที่กางเต็นท์ 30 บาท เสียได้ เพราะว่าค่าน้ำ ค่าไฟ เค้าก็ต้องมี... (TR15)"

"...อยากให้มีการส่งเสริมการตลาด โดยการงดเว้นค่าธรรมเนียมทุกอย่างในการเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในเขาใหญ่... (TR23)"

"...อยากให้ยกเว้นค่าธรรมค่ารถ เส้นทางแม้จะเป็นเส้นทางท่องเที่ยว แต่ก็เป็นถนนหลวง สร้างจากภาษีของรัฐบาล แล้วมันจะเก็บเหมือนทางด่วนไม่เหมาะ ถ้าเป็นทาง 6 เลน 8 เลนก็ว่าไปอย่าง นี่มันเป็นทางธรรมดา ไม่ได้มีอะไร safety เป็นพิเศษ แต่ค่ากางเต็นท์ไม่ต้องยกเว้น เพราะเราใช้ห้องน้ำเค้า... (TR30)"

3.4.3 จุดบริการอินเทอร์เน็ต

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุมีความต้องการให้อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เพิ่มจุดบริการอินเตอร์เน็ตบริเวณที่พักและแหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากในปัจจุบันมีจุดบริการอินเทอร์เน็ตให้บริการที่ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวเพียงจุดเดียว จึงไม่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เดินทางมาท่องเที่ยว ใช้วิธีการติดต่อสื่อสารกับบุคคลในครอบครัวและเพื่อนผ่านสื่อออนไลน์เป็นหลัก เช่น เฟสบุ๊ค และไลน์

"...อยากให้มีตามจุดบริการต่าง ๆ เช่น บ้านพัก ลานกางเต็นท์ แหล่งท่องเที่ยว... (TR3)"

"...อยากให้เพิ่มจุด เพราะตอนนี้มีที่เดียว คือ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว บางทีผู้สูงอายุที่เค้ามาพักกางเต็นท์ ก็จะได้ไว้คุยกับครอบครัว กับลูกหลาน หรือกับเพื่อน ๆ เอาไว้แชร์ภาพ เอาไว้ลงเฟสบุ๊คอะไรแบบนี้... (TR23)"

"...อยากให้มีนะ เราพักที่ลานกางเต็นท์ก็ควรจะมี แล้วที่สำคัญมันเป็นนโยบายของรัฐบาล เพราะฉะนั้นมันก็ควรจะมี เพราะ Wifi นี่ไม่ได้เสียค่าอะไรมากนะ แต่ทำไมคุณให้บริการอย่างอื่นมันเปลืองกว่า Wifi อีกนะ... (TR30)"

"...อยากให้มีตามจุดต่าง ๆ ที่พัก แหล่งท่องเที่ยว เพราะเห็นหลายอุทยานละที่ AIS ไปตั้ง Wifi ผู้สูงอายุหลายคนเค้าก็มีไลน์ มีอะไรไว้บอกลูกหลานเค้า ว่าตอนนี้เค้าอยู่นี่นะ ลูกหลานเค้าก็จะได้ไม่ต้องห่วง อย่างน้อย สังคมข้างนอกก็ยังต้องติดต่อ... (TR40)"

3.4.4 รถเข็นสำหรับผู้สูงอายุ

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุไม่มีความต้องการให้อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่จัดเตรียมรถเข็นสำหรับผู้สูงอายุไว้ให้บริการ เนื่องจากนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่มีความจำเป็นต้องใช้รถเข็นกลุ่มนี้จะมีการจัดเตรียมมาเอง

"...ไม่ต้องการนะ คนที่นี่ส่วนใหญ่ถ้าเค้ามา เค้าก็พร้อมอยู่แล้วละ ถ้าลูกหลานพามาเค้าก็เตรียมมาพร้อมอยู่แล้ว... (TR19)"

"...พวกนี้ถ้าเค้ามาเค้าจะมีมาเองอยู่แล้ว ไม่ต้องการให้ทางอุทยานฯ จัดเตรียมไว้ให้ มันจะกลายเป็นใช้งบประมาณที่เกินจำเป็น เพราะงบน่าจะเอาไปทำอย่างอื่น... (TR25)"

"...ส่วนมากผู้สูงอายุที่จำเป็นต้องนั่งรถเข็นเค้าจะเตรียมมาเองอยู่แล้ว ไม่ต้องการให้จัดเตรียมไว้ให้นะ เปลืองงบประมาณเกินไป... (TR39)"

3.5 ด้านบุคลากร (People)

3.5.1 บุคลากรปฏิบัติงานบริการบ้านพัก

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุมีความต้องการให้เพิ่มจำนวนบุคลากรในการปฏิบัติงานบ้านพัก เนื่องจากในปัจจุบันบุคลากรที่มีหน้าที่ในการให้บริการมีจำนวนน้อย จึงปฏิบัติหน้าที่ให้บริการได้เฉพาะบริเวณศูนย์บริการนักท่องเที่ยวเท่านั้น โดยการให้คำแนะนำและให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวก่อนเข้าพักในบ้านพักของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ไม่มีบุคลากรนำทางนักท่องเที่ยวไปยังบ้านพัก

"...ก่อนเข้าพัก เราก็แวะไปเอากุญแจที่ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว แล้วก็ขับรถไปบ้านพักเอง ไม่มีเจ้าหน้าที่พาไป เจ้าหน้าที่เค้าอาจจะน้อยนะ... (TR3)"

"...เจอเจ้าหน้าที่ตอนไปเอากุญแจที่ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว แล้วเค้าก็บอกทางไปบ้านพัก บางทีเราไม่เคยไปก็หลงบ้าง... (TR5)"

"...เจ้าหน้าที่ให้ข้อมูลก่อนตอนไปเอากุญแจว่าบ้านอยู่ตรงไหน แนะนำอย่างอื่นเพิ่มมั้ยก็ไม่มีนะ คุยแค่คำสองคำ แล้วก็ไม่มีพาไปบ้านพักนะ นักท่องเที่ยวไปกันเอง... (TR7)"

3.5.2 บุคลากรปฏิบัติงานให้บริการการท่องเที่ยว

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุมีความต้องการให้เพิ่มจำนวนบุคลากรในการปฏิบัติงานให้บริการการท่องเที่ยวในช่วงเทศกาล เนื่องจากมีจำนวนบุคลากรในการปฏิบัติหน้าที่น้อยทำให้การบริการนักท่องเที่ยวไม่ทั่วถึง และต้องการให้ปรับปรุงคุณภาพของการให้บริการ เนื่องจากบุคลากรมีบุคลิกภาพที่ไม่เหมาะสมในการให้บริการ เช่น พูดจาไม่ไพเราะ ไม่ยิ้มแย้มแจ่มใส ควรได้รับการฝึกอบรมการให้บริการที่มีมาตรฐานและอบรมการดูแลและให้บริการสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ เพื่อสร้างองค์ความรู้ให้แก่นักท่องเที่ยว

"...เจ้าหน้าที่ก็ดูแลทุกคน ไม่มีหรอก เจ้าหน้าที่ที่ดูแลนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุโดยเฉพาะ ทุกวันนี้เจ้าหน้าที่ก็น้อย แต่ว่าถ้ามีเจ้าหน้าที่ที่สามารถดูแลผู้สูงอายุโดยเฉพาะได้ก็ดีนะ... (TR15)"

"...เจ้าหน้าที่น้อย ช่วงเทศกาลนักท่องเที่ยวเยอะดูแลไม่ทั่วถึง... (TR18)"

"...เจ้าหน้าที่ก็ดูแลนักท่องเที่ยวทั่วไป เค้าไม่สนผู้สูงอายุหรอก บางทีเราอยากได้ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวบ้าง เค้าก็อธิบายแต่เราก็ไม่เข้าใจ... (TR19)"

"...อยากให้เพิ่มจำนวนเจ้าหน้าที่ ยิ่งในช่วงเทศกาลนะ นักท่องเที่ยวเยอะเจ้าหน้าที่ไม่พอ... (TR16)"

"...แล้วแต่บุคคล อย่างเช่น บางคนก็อาจจะพูดไม่เพราะ ไม่ยิ้มแย้มเลยเวลาถาม และแสดงท่าทีที่มันดูแล้วไม่น่ารัก ไม่เกิดความประทับใจแบบนี้ แต่ว่าถามว่าภาพรวมนี่ก็พอใช้เพราะอาจจะให้พูดตรง ๆ โดยในพื้นฐานเค้าก็ไม่ได้รับการฝึกอบรมมานะ นี่ตั้งแต่หัวหน้าลงมานะ และเจ้าหน้าที่มีไม่เพียงพอด้วย โดยเฉพาะในช่วงเทศกาลยิ่งแย่เลย แม้แต่เวลาปกติเจ้าหน้าที่ก็อยู่คนเดียว ซึ่งความจริงน่าจะอยู่เวรอย่างน้อย 2 คน... (TR30)"

3.5.3 บุคลากรที่ปฏิบัติงานลานกางเต็นท์

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุมีความต้องการให้เพิ่มจำนวนบุคลากรที่ปฏิบัติงานลานกางเต็นท์ เนื่องจากปัจจุบันมีจำนวนน้อยทำให้ดูแลนักท่องเที่ยวไม่ทั่วถึงโดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงเทศกาล และมีความต้องการให้พัฒนาและปรับปรุงคุณภาพของการให้บริการ

"...น่าจะมีการพัฒนาบุคลากรตรงนี้เพื่อให้คนมาใช้บริการ ต้องบริการเค้าดี ๆ ไม่ใช่ปล่อยนักท่องเที่ยวไม่ดูแลเลย ไม่ใช่จะเอาแต่เงินอย่างเดียว ต้องใส่ใจนักท่องเที่ยวด้วย... (TR8)"

"...การบริการของเจ้าหน้าที่นะ หน้าตาไม่รับแขกเลย ควรพัฒนามากเรื่องการให้บริการ ไม่มีคุณภาพ มาเก็บเงินก็เก็บเงิน ไม่เคยมาดูแล ถามไถ่ คอยช่วยเหลืออะไรนักท่องเที่ยวเลย ยิ่งเห็นเราเป็นผู้สูงอายุแทนที่จะคอยช่วยเหลือ ถ้ายิ่งวันหยุดคนเยอะ ๆ นะเจ้าหน้าที่ยิ่งไม่มีดูแลกันเอง... (TR12)"

"...จำนวนเจ้าหน้าที่น้อย เวลานักท่องเที่ยวไปเช่าเต็นท์ก็ให้เค้ามากางเองเต็นท์ใหม่ ๆ นักท่องเที่ยวกางไม่เป็น เต็นท์ก็ขาดหมด... (TR16)"

"...เจ้าหน้าที่น้อย คนที่มาก็ต้องดูแลตัวเอง เราก็เข้าใจนะมาเที่ยวแบบนี้ก็ต้องพึ่งพาตัวเองให้มากที่สุด แต่ถ้าเพิ่มจำนวนได้ก็น่าจะดี จะได้ดูแลทั่วถึง... (TR34)"

"...เจ้าหน้าที่มาแค่เก็บเงินเท่านั้น ไม่ได้มาให้บริการอะไร กางเต็นท์เราก็กางเอง... (TR35)"

"...ลานกางเต็นท์เจ้าหน้าที่น้อยนะ ดูแลไม่ทั่วถึงหรอก ยิ่งช่วงเทศกาลนะ อย่าให้พูดเลยเจ้าหน้าที่ไม่เคยพอ คนมาเป็นหมื่น เจ้าหน้าที่หลักสิบนะนักท่องเที่ยวก็ต้องดูแลตัวเอง... (TR36)"

3.6 ด้านกระบวนการจัดการ (Process)

กระบวนการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ประกอบไปด้วย

3.6.1 กฎ ระเบียบในการเข้าอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุไม่มีความต้องการให้ปรับปรุง กฎ ระเบียบการเข้าอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ เนื่องจากกฎและระเบียบในการเข้าอุทยานแห่งชาติเป็นสิ่งที่นักท่องเที่ยวทุกคนที่เดินทางมาท่องเที่ยวต้องยึดถือและปฏิบัติตาม

"...เคร่งครัดดี ไม่ต้องมาอนุโลมสำหรับผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุที่มาท่องเที่ยวเข้ารู้ดีกว่าทำอะไรได้มากแค่ไหน กฎระเบียบของอุทยานชัดเจนอยู่แล้ว... (TR3)"

"...ไม่ต้องปรับอะไร เพราะอันนี้ คือ กฎของอุทยานแห่งชาติทุกที่ใช้แบบนี้ ถ้าอนุโลมก็เละเทะหมด ไม่ได้หรอกคนมาเที่ยวอุทยานฯ ก็ต้องรู้อยู่แล้วว่าไม่เหมือนเที่ยวที่อื่น... (TR5)"

"...ผู้สูงอายุรับได้ ปฏิบัติตามได้ไม่ลำบาก ไม่ต้องมากกว่านี้ ไม่ต้องมีอภิสิทธิ์อะไรทั้งนั้น คือ ผู้สูงอายุที่เดินทางมาเที่ยวเค้ารู้อยู่แล้วว่าควรปฏิบัติตัวยังไง ยิ่งเรานะมาบ่อยอยู่แล้ว เราก็จะรู้ว่าอะไรควรทำ ไม่ควรทำ... (TR18)"

"...ของพวกนี้มันเป็น Regulation ของอุทยานฯ คนที่เข้ามาคุณก็ต้องรู้ คุณต้อง Follow ตามเค้าไม่ใช่มาอนุโลมให้ใครคนใดคนหนึ่ง กฎก็คือกฎนะ ทุกคนมาเที่ยวก็ต้องเคารพกฎเป็นเรื่องธรรมดาอยู่แล้วผมว่า... (TR23)"

3.6.2 เวลาเปิด-ปิด ของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุไม่มีความต้องการให้ปรับปรุง เวลาเปิด-ปิด ของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เนื่องจากในปัจจุบันเวลาเปิดของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ คือ 6.00 น. และเวลาปิด 18.00 น. มีความเหมาะสมแล้ว

"...เปิด 6 โมงเช้า ปิด 6 โมงเย็น ดีแล้ว ถ้ามืดกว่านี้ก็จะเกิดอันตรายทั้งคนและสัตว์ด้วย... (TR23)"

"...ไม่ต้องการให้ปรับเวลาเปิด หรือเวลาปิดนะ ช่วงเวลาแบบนี้มันเหมาะสมแล้ว... (TR25)"

"...เวลาเปิด ปิด ปัจจุบันก็ถือว่ามีความปลอดภัยนะ ถ้าไปขยายเวลาการดูแลความปลอดภัยก็จะไม่ทั่วถึงอีก เพิ่มงานให้เจ้าหน้าที่เค้าด้วย... (TR38)"

3.6.3 การจัดการด้านแผนที่การเดินทางในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุไม่มีความต้องการให้พัฒนาและปรับปรุง การจัดการด้านแผนที่การเดินทางในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เนื่องจากปัจจุบันมีแผนที่การเดินทางภายในอุทยานฯ มีความชัดเจน

"...เขาใหญ่ต้องบอกเลยนะว่าแผนที่ชัดเจนมาก เอาง่าย ๆ ว่าสำหรับคนที่ไม่เคยมา ไม่มีหลงทางแน่ ๆ มีป้ายบอกตลอดทางแล้วป้ายไม่ซับซ้อน... (TR3)"

"...ขับมาไม่มีหลง เพราะมีแผนที่ชัดเจนมาก คือ เราจะขับไปตรงไหนของเขาใหญ่ไปเที่ยวตรงจุดไหนก็มีแผนที่บอกตลอด ขับไปนิดนึงก็เจอแล้ว แล้วป้ายก็มีขนาดใหญ่มองเห็นชัดเจนมาก... (TR13)"

"...แผนที่ที่นี่ชัดเจนไปเที่ยวมาหลายที่ยังไม่เห็นที่ไหน ป้ายบอกทางเยอะขนาดนี้ ขับไปก็เจอไม่ต้องกลัวว่าจะหลงทาง ขับไปทางไหนก็เจอ ขนาดตัวหนังสือก็เหมาะสมนะ มองเห็นง่าย คือ คนแก่ขับรถมาเองก็สามารถทำได้เพราะเค้าอำนวยความสะดวกให้ทุกอย่าง... (TR38)"

3.6.4 ระบบรักษาความปลอดภัยอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุมีความต้องการให้พัฒนาและปรับปรุงความ ปลอดภัยในการเดินภายในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ โดยการกวดขันการจำกัดความเร็วในการขับขี่

"...อยากให้เน้นเรื่องความปลอดภัยของการขับรถ ควรจำกัดความเร็วหรือเอากฎจราจรมา บังคับใช้ให้ชัดเจน กวดขันจราจรให้เด็ดขาด... (TR24)"

"...อยากให้ดูแลเรื่องการขับขี่รถภายในเขาใหญ่ ทุกวันนี้ขับเร็วกันมากมันอาจจะเกิดอันตราย กับคนกันเอง และก็กับสัตว์ด้วยนะ... (TR30)"

3.6.5 ป้ายแสดงนิทรรศการในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุไม่มีความต้องการให้พัฒนาและปรับปรุง ป้ายแสดงนิทรรศการภายในศูนย์บริการนักท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เนื่องจากป้ายมีขนาดตัวหนังสือที่ใหญ่ ชัดเจน มีสีสันสวยงาม และไม่เลือนลาง

"...ตัวหนังสือชัดเจนดี ผู้สูงอายุอ่านได้นะ คือ ไม่ได้ตัวเล็ก แล้วก็สีสันก็สวยงามดี... (TR6)"

"...ป้ายก็ชัดเจนนะ เห็นชัดเลยละ เวลาเราเข้าไปดูก็อ่านได้ ตัวหนังสือใหญ่ เลยเหมาะกับผู้สูงอายุมาก... (TR15)"

"...เหมาะสมกับผู้สูงอายุเลยละ ตัวหนังสือใหญ่ คือ อ่านได้นะ ไม่ใช้แบบเล็กจนอ่านไม่รู้เรื่อง นิทรรศการก็สวยนะ เดินดูไปเพลิน ๆ... (TR23)"

3.6.6 ป้ายสื่อความหมายในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุมีความต้องการให้พัฒนาและปรับปรุงป้ายสื่อความหมายภายในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เนื่องจากป้ายสื่อความหมายในปัจจุบันมีจำนวนน้อย บางจุดชำรุด บางจุดตัวหนังสือเลือนรางและมีสภาพเก่า

"...ป้ายบางจุดมันเก่าไป ตัวหนังสือก็เลือนราง มองไม่ชัด... (TR5)"

"...ป้ายสื่อความหมายมันน้อยไป เช่น ตรงนี้ห้ามจอด แต่ไม่มีป้ายบอก มีคนมาจอดเราก็ไปบอกว่าจอดไม่ได้ เค้าก็ว่าเราว่าเป็นเจ้าหน้าที่เหรอ จริง ๆ แล้วตรงไหนที่ห้ามก็มีป้ายติดสักหน่อยหนึ่ง อย่างศาลาห้ามคนนอนแต่ไม่มีป้าย พอถึงเวลามา ไปบอกว่าไม่ให้นอน ควรมีป้ายให้ชัดเจน... (TR15)"

"...ป้ายน้อยไปหน่อย ไม่เคยบำรุงรักษา อย่างเช่น ป้ายให้องค์ความรู้ นาน ๆ ก็ล้มไป เลือนไป ไม่มีใครซ่อมแซม บางทีก็สำคัญ มันซีดมันจาง... (TR19)"

3.7 ด้านลักษณะทางกายภาพ (Physical Evidence)

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ลักษณะทางกายภาพของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ได้แก่ สิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ประกอบไปด้วย

3.7.1 ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุมีความต้องการให้อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ พัฒนาและปรับปรุงศูนย์บริการนักท่องเที่ยวให้มีข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน มีกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมได้ และอยากให้มีการจัดรูปแบบนิทรรศการเป็นลักษณะนิทรรศการที่มีชีวิต คือ มีภาพเคลื่อนไหวเสมือนจริง โดยการใช้เทคโนโลยีมากกว่าการนำเสนอเป็นภาพนิ่ง เพื่อเพิ่มความน่าสนใจในการเข้าชม

"...เคยเข้าไปดูมาก็เหมือนเดิม ไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลง มาหลัง ๆ เลยไม่เข้าไปแล้ว จริง ๆ ควรจะมีการปรับปรุงนิทรรศการให้น่าสนใจ แบบให้นักท่องเที่ยวได้เข้าร่วมกิจกรรมบ้าง... (TR1)"

"...น่าจะมีการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วย เพื่อให้นิทรรศการมันดูมีอะไร แบบให้มันเคลื่อนไหวเราจะได้สนุกกับการชม ไม่ใช่เดินอ่าน ๆ บางทีเราก็เบื่อนะ... (TR30)"

"...ไม่ดึงดูด ไม่น่าสนใจ ควรปรับปรุง ให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วม โดยการสร้างกิจกรรม หรือเป็นนิทรรศการแบบมีชีวิต จะได้ไม่น่าเบื่อ... (TR33)"

3.7.2 รถประจำทาง

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เดินทางมาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ไม่มีความต้องการใช้บริการรถโดยสารประจำทาง เนื่องจากการเดินทางมาโดยรถยนต์ส่วนตัวนั้น มีความสะดวกและคล่องตัวในการเดินทาง

"...ใช้รถส่วนตัวดีกว่า เราคนแก่แล้วจะแวะไหน จะเที่ยวไหนมันก็คล่องตัวนะ รถประจำทางไม่ต้องการนะ... (TR4)"

"...ไม่ต้องการนะ รถประจำทาง มันไม่สะดวก เราอยากไปเที่ยวจุดไหนก็แวะไม่ได้ เราจะมาพัก ไหนจะข้าวของเอย สัมภาระต่าง ๆ รถส่วนตัวสะดวกมากกว่า... (TR7)"

"...รถประจำทางไม่ต้องการ เพราะทุกคนที่เป็นผู้สูงอายุส่วนใหญ่ที่มาพักกางเต็นท์ มีอุปกรณ์เยอะ การมารถประจำทางไม่สะดวก รถส่วนตัวเราจะเอาอะไรมา เราจะไปไหน วันนี้อยากไปชมวิวก็ไป วันนี้อยากไปดูช้างก็ไป... (TR24)"

3.7.3 ศูนย์บริการอาหาร

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุมีความต้องการให้ร้านอาหารจัดรูปแบบการวางอาหารให้มีความสวยงาม คำนึงถึงความสะอาดในการประกอบอาหาร ความสะอาดบริเวณโดยรอบของร้านอาหาร และเพิ่มรายการอาหารให้มีความหลากหลาย โดยเฉพาะอาหารจืดและอาหารอ่อนสำหรับผู้สูงอายุ

"...รูปแบบการบริการยังไม่ถูกใจ เช่น การวางอาหาร การจัดร้านในการให้บริการ ควรจัดให้รูปแบบให้สวยงาม เรียบร้อย ควรใส่ใจในความสะอาด... (TR1)"

"...วางอาหารยังไม่น่ากิน อาหารยังไม่หลากหลาย น่าจะมีอาหารสำหรับผู้สูงอายุ อย่างพวกอาหารจืด ๆ แล้วก็อาหารอ่อน ๆ บางทีเค้าใส่ฟันปลอมนะ เคี้ยวแข็ง ๆ ไม่ได้... (TR5)"

"...ควรรักษาความสะอาดเป็นสิ่งสำคัญเลยนะ เพราะว่าถ้าผู้สูงอายุทานอะไรที่ไม่สะอาดเข้าไปก็จะทำให้ท้องเสีย ไม่ใช่แค่สะอาดตอนทำนะ บริเวณร้านก็ต้องทำให้สะอาดด้วย... (TR26)"

3.7.4 ห้องน้ำ

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุมีความต้องการให้อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ พัฒนาและปรับปรุงห้องน้ำ คือ เพิ่มจำนวนโถสุขภัณฑ์เป็นแบบ

ชักโครก เพิ่มราวจับในห้องน้ำ ส่วนห้องอาบน้ำ ต้องการให้ปรับปรุงฝักบัวให้มีสภาพพร้อมใช้งาน และเพิ่มจำนวนห้องน้ำสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

"...ต้องการชักโครก อันดับ 1 เนื่องจากมีแค่อาคารละ 1 ห้อง เท่านั้น บางทีก็ไม่ค่อยดี อยากให้มีครึ่งต่อครึ่งของอาคารที่อาบน้ำ ฝักบัวเสีย... (TR17)"

"...ห้องน้ำที่นี่ควรจะมีเพิ่ม ควรจะมีเป็นแบบชักโครกเยอะ ๆ หน่อย เพราะคนสูงอายุมาเยอะ ๆ ไม่มีห้องน้ำ เพราะว่าห้องน้ำไม่พอ... (TR28)"

"...เพิ่มชักโครกนะแหล่ะ นั่งแบบยอง ๆ ผู้สูงอายุนั่งไม่ไหว... (TR30)"

"...ควรเพิ่มจำนวนห้องน้ำสำหรับผู้สูงอายุ และเพิ่มชักโครก ที่สำคัญ ราวจับ ปัจจุบันไม่มีราวจับเลย กว่าจะลุกได้ ต้องเข้าใจนะว่าผู้สูงอายุหัวเข่าไม่ดี ต้องมีที่จับเพื่อลุก... (TR38)"

3.7.5 ที่จอดรถ

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เดินทางมาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ มีความต้องการให้เพิ่มจำนวนที่จอดรถสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ และทำสัญลักษณ์ให้ชัดเจน สามารถมองเห็นง่าย และต้องการให้จัดระเบียบการจอดรถในช่วงที่มีจำนวนรถหนาแน่น หากกรณีฉุกเฉินจะได้เคลื่อนย้ายได้อย่างสะดวก

"...อยากให้เพิ่มช่องจอดสำหรับผู้สูงอายุ ทุกวันนี้มันมีน้อย แล้วผู้สูงอายุตั้งเท่าไหร่... (TR10)"

"...ช่วงเทศกาลแออัด หมายความว่า ถ้าป่วยหนักนี่คือออกไม่ได้ ต้องอาศัยรถพยาบาลอย่างเดียวเลย ออกไม่ได้เลย ควรจัดระเบียบการจอดรถให้ดี ใครจะออกไปไหนก็ออกได้ง่าย... (TR16)"

"...อยากให้เพิ่มที่จอดรถสำหรับผู้สูงอายุ และทำสัญลักษณ์ให้ชัดเจน เพราะบางทีคนที่ไม่ใช่ผู้สูงอายุก็จะมาจอด แล้วรถผู้สูงอายุก็ไม่รู้จะไปจอดที่ไหน ก็จอดตามที่จอดทั่วไป บางทีก็ไกลจากจุดที่พัก... (TR38)"

3.7.6 ร้านขายของที่ระลึก

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุมีความต้องการให้พัฒนาและปรับปรุงคุณภาพของสินค้าของที่ระลึกให้มีความสวยงาม แปลกใหม่และน่าสนใจสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ และมีความต้องการให้จัดร้านขายของที่ระลึกให้เป็นระเบียบสะอาด และดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเข้าไปเลือกซื้อสินค้า

"...เข้าไปดูแล้วไม่มีอะไรที่น่าสนใจพอที่จะซื้อ... (TR23)"

"...ไม่มีการจัดระเบียบสินค้า เข้าไปดูบ่อยนะ แต่ไม่มีสินค้าที่ถูกใจผู้สูงอายุเลย มีแต่เสื้อยืด เรียกว่ายังหาแรงบันดาลใจมาให้คนซื้อไม่ได้... (TR30)"

"... สินค้ายังไม่ทันสมัย ไม่สวย ไม่น่าสนใจ... (TR33)"

"...สินค้าไม่หลากหลาย และความเป็นระเบียบของสินค้าก็ไม่ค่อยได้มาตรฐานเท่าไหร่... (TR38)"

"...เคยเข้าไปดู แต่ไม่เคยซื้อ มันเดิม ๆ ไม่มีอะไร เสื้อ หมวก ไม่มีอะไรแปลกใหม่... (TR39)"

3.7.7 สถานพยาบาล

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุมีความต้องการให้อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จัดสถานพยาบาลให้บริการตามจุดที่พัก คือ บ้านพัก ลานกางเต็นท์ลำตะคอง และลานกางเต็นท์ผากล้วยไม้ เนื่องจากในปัจจุบันมีสถานพยาบาลที่ให้บริการในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จำนวน 1 แห่ง และมีรถพยาบาลให้บริการ จำนวน 1 คัน ซึ่งไม่เพียงพอต่อการอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

"...อยากให้มีศูนย์บริการพยาบาลตามที่พักลานกางเต็นท์ทั้ง 2 ที่เลย เพราะเวลาเกิดเหตุฉุกเฉินขึ้นมา มันอันตรายนะไม่ต้องผู้สูงอายุหรอก คนธรรมดาไม่ใช่ว่าจะไม่ป่วยนะ... (TR1)"

"...ขั้นต้นน่าจะมีตามลานกางเต็นท์ เผื่อบางทีฉุกเฉิน ปวดท้องอะไรแบบนี้ มันจะควรจะมีขั้นต้น และส่งต่อ เนื่องจากผู้สูงอายุมักจะมีโรคประจำตัวทุกคน แต่ยาที่มีอยู่จะเอาอยู่ไม่อยู่ก็ว่ากันอีกที ไม่ใช่ว่า พอล้มลงไปไม่รู้ว่าความดันเท่าไหร่เลย แบบนี้ก็ไม่ไหว... (TR12)"

"...อยากให้มีเลยแหล่ะ เพราะคราวก่อนมีคนป่วย ต้องโทรไปเรียกกว่ารถจะมา และอีกอย่างหนึ่ง เวลามาเจ้าหน้าที่ไม่ค่อยมีความรู้เท่าไหร่ คนที่มากับรถนะเราคิดในใจนะ เท่าที่ถามมามันก็เป็นพื้น ๆ เหมือนกับไม่ใช่พยาบาลวิชาชีพอะไรแบบนี้... (TR17)"

"...อยากให้มีตามลานกางเต็นท์ ถือเป็นการอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุนะ (TR18)"

"...ตอนนี้มีอยู่ที่เดียวนะ แถวอ่างเก็บน้ำสายศร เห็นมีรถพยาบาลด้วย 1 คัน อยากให้มีตามลานกางเต็นท์นะเพราะว่าเจ้าหน้าที่ดูแลไม่ทั่วถึงหรอก คนมาเที่ยวตั้งเท่าไหร่หากเกิดเหตุฉุกเฉินขึ้นมา มีอยู่จุดเดียวตรงนั้นก็มองว่าไม่น่าจะมาทันนะ... (TR30)"

จากการศึกษาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยที่เดินทางไปท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ และความต้องการของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่มีปัจจัยส่วนผสมการตลาด (7Ps) สรุปได้เป็นตาราง ดังต่อไปนี้

ตาราง 5 แสดงสรุปพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยที่เดินทางไปท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

ประเด็น	รายละเอียด
1. วัตถุประสงค์ที่เลือกเดินทางมาท่องเที่ยว	เพื่อมาท่องเที่ยวพักผ่อน สูดอากาศบริสุทธิ์ ฟื้นฟูสุขภาพ สักการะศาลเจ้าพ่อเขาใหญ่ ศึกษาหาความรู้ด้านแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ส่องสัตว์ พักแรมและพักกางเต็นท์ เดินออกกำลังกาย และปั่นจักรยาน
2. กิจกรรมที่นักท่องเที่ยวเข้าร่วมในแหล่งท่องเที่ยว	นั่งพักผ่อน ชมวิวบริเวณจุดชมทิวทัศน์ กม. 30 ชมนิทรรศการในศูนย์บริการนักท่องเที่ยว สักการะศาลเจ้าพ่อเขาใหญ่ ส่องสัตว์ในเวลากลางคืน พักกางเต็นท์ ปั่นจักรยานและเดินออกกำลังกาย
3. ลักษณะการเดินทางมาท่องเที่ยว	ใช้รถยนต์ส่วนตัวในการเดินทาง
4. ความถี่ในการเดินทางมาท่องเที่ยว	นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุเคยเดินทางมาท่องเที่ยวอย่างน้อย 2 ครั้ง ภายในระยะเวลา 2 ปี (พ.ศ. 2560–2561)
5. ระยะเวลาในการพำนัก	มี 2 ประเภท ได้แก่ 1) ประเภทไปเช้าเย็นกลับ และ 2) ประเภทพักค้างคืน
6. ช่วงเวลาในการเดินทางมาท่องเที่ยว	เดินทางมาท่องเที่ยวในวันธรรมดา วันหยุด และวันหยุดเทศกาล
7. บุคคลที่ร่วมเดินทางมาท่องเที่ยว	จำแนกออกเป็น 3 ประเภท 1. คู่สามีภรรยา 2. บุตรหลาน 3. กลุ่มเพื่อน
8. ลักษณะการพักค้างแรมในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่	บ้านพักอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ลานกางเต็นท์ลำตะคอง และลานกางเต็นท์ผากล้วย
9. ค่าใช้จ่ายที่ใช้จ่ายในการเดินทางมาท่องเที่ยว	ค่าใช้จ่ายที่ใช้จ่ายในการเดินทางมาท่องเที่ยวประกอบไปด้วยค่าอาหาร ค่าบ้านพัก ค่าธรรมเนียมพักกางเต็นท์ ค่าน้ำมันและค่ายานพาหนะในการเข้าอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

ตาราง 6 แสดงสรุปความต้องการของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่มีปัจจัยส่วนผสมการตลาด (7PS)

ประเด็น	ความต้องการ		รายละเอียดความต้องการของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เดินทางไปท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่
	มีความต้องการ	ไม่มีความต้องการ	
1. ด้านผลิตภัณฑ์ (Products) 1.1 แหล่งท่องเที่ยว	√		มีความต้องการให้พัฒนาให้สามารถแหล่งท่องเที่ยวให้สามารถเข้าถึงได้สะดวก ปรับเส้นทางเดินให้เหมาะสมกับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ และเพิ่มจุดที่ผู้สูงอายุสามารถเข้าไปท่องเที่ยวได้โดยไม่รบกวนสัตว์ป่าและไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม
1.2 ที่พัก 1.2.1 บ้านพัก	√		มีความต้องการให้พัฒนาและปรับปรุงบริเวณภายในบ้านพัก คือ ภายในห้องน้ำ ต้องการให้เพิ่มราวจับ และปรับพื้นที่ไม่มีระดับระหว่างทางเดินเข้าห้องน้ำ ปรับทางเข้าอาคารบ้านพักโดยเพิ่มทางลาดเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่ไม่สามารถเดินขึ้นบันไดได้ และผู้สูงอายุที่ใช้รถเข็น ปรับปรุงบ้านพักให้มีความสวยงาม เนื่องจากในปัจจุบันบ้านพักมีลักษณะเสื่อมโทรม
1.2.2 ลานกางเต็นท์ลำตะคอง	√		มีความต้องการให้พัฒนาและปรับปรุงห้องน้ำ โดยการเพิ่มจำนวนโถสุขภัณฑ์เป็นแบบชักโครก ติดตั้งราวจับ และปรับทางขึ้นห้องน้ำให้เป็นแบบทางลาด หรือจัดทำห้องน้ำสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุโดยเฉพาะ และปรับปรุงคุณภาพน้ำ เนื่องจากในปัจจุบันน้ำที่ใช้ในห้องอาบน้ำและห้องน้ำเป็นน้ำที่ถูกสูบขึ้นมาจากบ่อบริเวณลานกางเต็นท์ ซึ่งไม่มีรั้วกั้นทำให้สัตว์ป่าลงไปในน้ำได้ และน้ำที่มาใช้มีสีเหลืองขุ่นและมีกลิ่น ทำให้ผู้สูงอายุเกิดอาการแพ้
1.2.3 ลานกางเต็นท์ผากล้วยไม้	√		มีความต้องการให้พัฒนาและปรับปรุงห้องน้ำ โดยเพิ่มจำนวนโถสุขภัณฑ์เป็นแบบชักโครก ติดตั้งราวจับภายในห้องน้ำหรือจัดทำห้องน้ำ ห้องอาบน้ำสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ
1.3 กิจกรรม	√		มีความต้องการให้พัฒนาและปรับปรุงกิจกรรมการเดินป่าศึกษาธรรมชาติ โดยการพัฒนาเส้นทางเดินป่าระยะสั้นสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ และปรับทางเดินให้มีความเรียบเพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถเดินและใช้ไม้เท้าในการพยุงตัวขณะเข้าร่วมกิจกรรม
2. ด้านราคา (Price) 2.1 บ้านพัก	√		มีความต้องการให้พัฒนาและปรับปรุงด้านราคาค่าบริการบ้านพัก เนื่องจากในปัจจุบันราคาบ้านพักยังมีราคาที่สูงเมื่อเทียบกับคุณภาพของบ้านพักและการให้บริการ
2.2 ลานกางเต็นท์ลำตะคอง		√	ไม่มีความต้องการให้พัฒนาและปรับปรุงด้านราคาค่าบริการลานกางเต็นท์ลำตะคอง เนื่องจากมีราคาที่เหมาะสมกับคุณภาพและการให้บริการอยู่แล้ว
2.3 ลานกางเต็นท์ผากล้วยไม้		√	ไม่มีความต้องการให้พัฒนาและปรับปรุงด้านราคาค่าบริการลานกางเต็นท์ผากล้วยไม้ เนื่องจากมีราคาที่เหมาะสมกับคุณภาพและการให้บริการอยู่แล้ว
3. ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place)	√		มีความต้องการให้อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่พัฒนาและปรับปรุงระบบการจองบ้านพัก เนื่องจากในปัจจุบันการจองบ้านพักของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ต้องทำผ่านระบบออนไลน์และมีขั้นตอนซับซ้อน ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ และต้องการให้พัฒนาระบบอินเทอร์เน็ตให้มีความเสถียรของระบบเครือข่าย

ตาราง 6 (ต่อ)

ประเด็น	ความต้องการ		รายละเอียดความต้องการของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เดินทางไปท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่
	มีความต้องการ	ไม่มีความต้องการ	
4. ด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion) 4.1 การโฆษณาและการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว	√		มีความต้องการให้อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่พัฒนาและปรับปรุงการประชาสัมพันธ์ให้มีข้อมูลที่เป็นเหตุการณ์ในปัจจุบันของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ และเพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์ให้มีความหลากหลาย เช่น การประชาสัมพันธ์ผ่านโทรทัศน์ และสื่อออนไลน์
4.2 การส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยว	√		มีความต้องการให้ทำการส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ โดยการยกเว้นค่าธรรมเนียมสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ คือ ค่าธรรมเนียมยานพาหนะและค่าธรรมเนียมที่พักลานกางเต็นท์
4.3 จุดบริการอินเทอร์เน็ต	√		มีความต้องการให้อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เพิ่มจุดบริการอินเทอร์เน็ตบริเวณที่พักและแหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากในปัจจุบันมีจุดบริการอินเทอร์เน็ตให้บริการที่ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวเพียงจุดเดียว จึงไม่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เดินทางมาท่องเที่ยวใช้วิธีการติดต่อสื่อสารกับบุคคลในครอบครัวและเพื่อนผ่านสื่อออนไลน์เป็นหลัก เช่น เฟสบุ๊คและไลน์
4.4 รถเข็นสำหรับผู้สูงอายุ		√	ไม่มีความต้องการให้อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่จัดเตรียมรถเข็นสำหรับผู้สูงอายุไว้ให้บริการ เนื่องจากนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่มีความจำเป็นต้องใช้รถเข็นกลุ่มนี้จะมีการจัดเตรียมมาเอง
5. ด้านบุคลากร (People) 5.1 บุคลากรปฏิบัติงานบริการบ้านพัก	√		มีความต้องการให้เพิ่มจำนวนบุคลากรในการปฏิบัติงานบ้านพัก เนื่องจากในปัจจุบันบุคลากรที่มีหน้าที่ในการให้บริการมีจำนวนน้อย จึงปฏิบัติหน้าที่ให้บริการได้เฉพาะบริเวณศูนย์บริการนักท่องเที่ยวเท่านั้น โดยการให้คำแนะนำและให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวก่อนเข้าพักในบ้านพักของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ไม่มีบุคลากรนำทางนักท่องเที่ยวไปยังบ้านพัก
5.2 บุคลากรปฏิบัติงานให้บริการการท่องเที่ยว	√		มีความต้องการให้เพิ่มจำนวนบุคลากรในการปฏิบัติงานให้บริการการท่องเที่ยวในช่วงเทศกาล เนื่องจากมีจำนวนบุคลากรในการปฏิบัติหน้าที่น้อยทำให้การบริการนักท่องเที่ยวไม่ทั่วถึง และต้องการให้ปรับปรุงคุณภาพของการให้บริการ เนื่องจากบุคลากรมีบุคลิกภาพที่ไม่เหมาะสมในการให้บริการ ควรได้รับการฝึกอบรมการให้บริการที่มีมาตรฐานและอบรมการดูแลและให้บริการสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ
5.3 บุคลากรที่ปฏิบัติงานลานกางเต็นท์	√		มีความต้องการให้เพิ่มจำนวนบุคลากรที่ปฏิบัติงานลานกางเต็นท์ เนื่องจากปัจจุบันมีจำนวนน้อยทำให้ดูแลนักท่องเที่ยวไม่ทั่วถึง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงเทศกาล และมีความต้องการให้พัฒนาและปรับปรุงคุณภาพของการให้บริการ

ตาราง 6 (ต่อ)

ประเด็น	ความต้องการ		รายละเอียดความต้องการของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เดินทางไปท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่
	มีความต้องการ	ไม่มีความต้องการ	
6. ด้านกระบวนการจัดการ (Process)			
6.1 กฎ ระเบียบในการเข้าอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่		√	ไม่มีความต้องการให้ปรับปรุง กฎ ระเบียบการเข้าอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ เนื่องจากกฎและระเบียบในการเข้าอุทยานแห่งชาติเป็นสิ่งที่นักท่องเที่ยวทุกคนที่เดินทางมาท่องเที่ยวต้องยึดถือและปฏิบัติตาม
6.2 เวลาเปิด-ปิด ของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่		√	ไม่มีความต้องการให้ปรับปรุง เวลาเปิด-ปิด ของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เนื่องจากในปัจจุบันเวลาเปิดของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ คือ 6.00 น. และเวลาปิด 18.00 น. มีความเหมาะสมแล้ว
6.3 การจัดการด้านแผนที่การเดินทางในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่		√	ไม่มีความต้องการให้พัฒนาและปรับปรุง การจัดการด้านแผนที่การเดินทางในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เนื่องจากปัจจุบันมีแผนที่การเดินทางภายในอุทยานฯ มีความชัดเจน
6.4 ระบบรักษาความปลอดภัยอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่	√		มีความต้องการให้พัฒนาและปรับปรุงความ ปลอดภัยในการเดินภายในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ โดยการกวดขันการจำกัดความเร็วในการขับขี่
6.5 ป้ายแสดงนิทรรศการในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่		√	ไม่มีความต้องการให้พัฒนาและปรับปรุง ป้ายแสดงนิทรรศการภายในศูนย์บริการนักท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เนื่องจากป้ายมีขนาดตัวหนังสือที่ชัดเจน ไม่เลือนราง
6.6 ป้ายสื่อความหมายในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่	√		มีความต้องการให้พัฒนาและปรับปรุง ป้ายสื่อความหมายภายในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เนื่องจากป้ายสื่อความหมายในปัจจุบันมีจำนวนน้อย บางจุดชำรุด บางจุดตัวหนังสือเลือนรางและมีสภาพเก่า
7. ด้านกายภาพของแหล่งท่องเที่ยว (Physical Evidence)			
7.1 ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว	√		มีความต้องการให้อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ พัฒนาและปรับปรุงศูนย์บริการนักท่องเที่ยวให้มีข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน มีกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมได้ และอยากให้มีการจัดรูปแบบนิทรรศการเป็นลักษณะนิทรรศการที่มีชีวิต
7.2 รถประจำทาง		√	ไม่มีความต้องการใช้บริการรถโดยสารประจำทาง เนื่องจากการเดินทางมาโดยรถยนต์ส่วนตัวนั้นมีความสะดวกและคล่องตัวในการเดินทาง
7.3 ศูนย์บริการอาหาร	√		มีความต้องการให้ร้านอาหารจัดรูปแบบการวางอาหารให้มีความสวยงาม คำนึงถึงความสะอาดในการประกอบอาหาร ความสะอาดบริเวณโดยรอบของร้านอาหารและเพิ่มรายการอาหารให้มีความหลากหลาย โดยเฉพาะอาหารจืดและอาหารอ่อนสำหรับผู้สูงอายุ

ตาราง 6 (ต่อ)

ประเด็น	ความต้องการ		รายละเอียดความต้องการของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เดินทางไปท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่
	มีความต้องการ	ไม่มีความต้องการ	
7.4 ห้องน้ำ	√		มีความต้องการให้อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ พัฒนาและปรับปรุงห้องน้ำ คือ เพิ่มจำนวนโถสุขภัณฑ์เป็นแบบชักโครก เพิ่มราวจับในห้องน้ำ ส่วนห้องอาบน้ำ ต้องการให้ปรับปรุงฝักบัวให้มีสภาพพร้อมใช้งาน และเพิ่มจำนวนห้องน้ำสำหรับนักท่องเที่ยว ผู้สูงอายุ
7.5 ที่จอดรถ	√		มีความต้องการให้เพิ่มจำนวนที่จอดรถสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ และทำสัญลักษณ์ให้ชัดเจน สามารถมองเห็นง่าย และต้องการให้จัดระเบียบการจอดรถในช่วงที่มีจำนวนรถหนาแน่น หากกรณีฉุกเฉินจะได้เคลื่อนย้ายได้อย่างสะดวก
7.6 ร้านขายของที่ระลึก	√		มีความต้องการให้พัฒนาและปรับปรุงคุณภาพของสินค้าของที่ระลึกให้มีความสวยงาม แปลกใหม่และน่าสนใจสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ และมีความต้องการให้จัดร้านขายของที่ระลึกให้เป็นระเบียบสะอาด และดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเข้าไปเลือกซื้อสินค้า
7.7 สถานพยาบาล	√		มีความต้องการให้อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่จัดสถานพยาบาลให้บริการตามจุดที่พัก คือ บ้านพัก ลานกางเต็นท์ลำตะคองและลานกางเต็นท์ผากล้วยไม้ เนื่องจากในปัจจุบันมีสถานพยาบาลที่ให้บริการในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่จำนวน 1 แห่งและมีรถพยาบาลให้บริการ จำนวน 1 คัน ซึ่งไม่เพียงพอต่อการอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

สรุปการวิเคราะห์จากการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

ภาพรวมแสดงความคิดว่า นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เดินทางมาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีความต้องการให้พัฒนาและปรับปรุง ในด้านผลิตภัณฑ์(Product) คือ ต้องการให้จัดทำเส้นทางเดินเพื่อเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างสะดวกโดยไม่รบกวนสัตว์ป่า และไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ต้องการให้จัดกิจกรรมเดินป่าระยะสั้นสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ นอกจากนี้ยังมีความต้องการให้ปรับปรุงบ้านพักโดยการทำทางขึ้นให้เป็นทางลาด ปรับพื้นระหว่างห้องน้ำและห้องพักไม่ให้มีระดับเพื่อให้เหมาะสมกับการใช้งานสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ด้านราคา (Price) ต้องการให้ปรับลดราคาบ้านพัก ด้านส่งเสริมการตลาด (Promotion) เพิ่มจุดบริการอินเตอร์เน็ต (Wifi) ในบริเวณที่พัก ด้านบุคลากร (People) ต้องการให้พัฒนาบุคลากรมีความรู้ในการดูแลและให้บริการนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ด้านกระบวนการจัดการ (Process) ต้องการให้พัฒนาและปรับปรุงระบบรักษาความปลอดภัยและป้ายสื่อความหมาย เช่น ป้ายเตือนและป้ายให้ความรู้ในแหล่งท่องเที่ยว ด้านกายภาพ (Physical Evidence)

นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เดินทางมาท่องเที่ยว มีความต้องการให้อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ออกแบบและเพิ่มจำนวนห้องน้ำสำหรับผู้สูงอายุโดยเฉพาะ และต้องการให้พัฒนาและปรับปรุงศูนย์บริการอาหาร โดยคำนึงถึงความความสะอาดบริเวณโดยรอบของศูนย์บริการอาหารและร้านค้า เพิ่มรายการอาหารสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ เช่น อาหารรสจืดและอาหารอ่อน จัดเตรียมที่จอดสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ พัฒนาคุณภาพสินค้าบริการให้มีความหลากหลาย และเพิ่มจุดให้บริการสถานพยาบาลตามที่พัก

ผลการศึกษาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ในปัจจุบัน

ผลการศึกษาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติในปัจจุบัน ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In–Depth Interview) ทำการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก (key Informants) ประกอบไปด้วย

กลุ่มที่ 1 ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จำนวน 10 คน ได้แก่ เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการท่องเที่ยว กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช จำนวน 5 คน หัวหน้าอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จำนวน 1 คน และเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานด้านการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จำนวน 4 คน

กลุ่มที่ 2 นักวิชาการด้านการท่องเที่ยว จำนวน 5 คน

กลุ่มที่ 3 ผู้ประกอบการในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จำนวน 5 คน ได้แก่ ผู้ประกอบการร้านอาหารในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จำนวน 3 คนและผู้ประกอบการการให้บริการยานพาหนะอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จำนวน 2 คน

ดังนั้น การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้แบ่งการนำเสนอออกเป็น 3 กลุ่ม ดังต่อไปนี้

กลุ่มที่ 1 ผลการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ

ผลการศึกษาจากการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จำนวน 10 ท่าน ได้แก่ สามารถสรุปผลจากการสัมภาษณ์ออกเป็นประเด็น ดังต่อไปนี้

1. ศักยภาพด้านสิ่งดึงดูดในในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ (Attraction)

1.1 ศักยภาพด้านความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรการท่องเที่ยว

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ มีศักยภาพสูงด้านความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรการท่องเที่ยว โดยศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว สามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ ศักยภาพทางกายภาพ และศักยภาพทางชีวภาพ โดยศักยภาพทาง

กายภาพ คือ สภาพพื้นที่ของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ที่มีความสูง 1,351 เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง ทำให้มีอากาศเย็นตลอดทั้งปี มีความอุดมสมบูรณ์หลากหลาย และมีความสวยงามของทรัพยากรการท่องเที่ยว ประกอบไปด้วย อากาศที่เย็นสบาย น้ำตกที่สวยงาม จุดชมวิวทิวทัศน์ และผืนป่าที่เป็นมรดกโลก ศักยภาพทางชีวภาพนั้นคือความอุดมสมบูรณ์ของพันธุ์ไม้และสัตว์ป่า ที่นักท่องเที่ยวสามารถพบเห็นพันธุ์ไม้ที่หายากและสัตว์ป่านานาชนิด เช่น ช้าง กวาง กระทิง ลิง เก้ง เลียงผา และนกหลากหลายสายพันธุ์

"...ศักยภาพ คือ มันจะมี 2 อย่าง ทางกายภาพและชีวภาพ คือ อย่างทางกายภาพ คือ สภาพพื้นที่บริเวณพื้นที่ของเขาใหญ่บริเวณนั้น ข้างหน้าที่ตั้งศูนย์มันจะเป็นความสูงจากระดับน้ำทะเล 1,351 ซึ่งทำให้มีความเย็นตลอดเวลาพวกสัตว์ป่าจะมีเยอะ มีหลายชนิด เช่น ช้าง กวาง กระทิง ลิง เก้ง เลียงผา และนกหลากหลายสายพันธุ์ และก็อุดมสมบูรณ์ ถือว่ามีศักยภาพสูงมากนะครับ... (NP3)"

"...ศักยภาพสูงในเรื่องของแหล่งท่องเที่ยวมีหลายประเภทธรรมชาติ เดินป่าระยะสั้น ระยะไกล กิจกรรมเขาหลากหลาย แหล่งท่องเที่ยวก็หลากหลาย ดูสัตว์อะไรพวกนี้ได้เป็นผืนป่ามรดกโลกด้วย รวม ๆ กันหลาย ๆ อุทยาน 5 อุทยาน กับ 1 เขตรักษาพันธุ์ เรียกว่ามีศักยภาพสูง... (NP4)"

"...ศักยภาพสูง มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรการท่องเที่ยว มีความหลากหลายและความสวยงามของแหล่งท่องเที่ยว เช่น อากาศที่เย็นสบาย น้ำตกที่สวยงาม จุดชมวิวทิวทัศน์ นักท่องเที่ยวเลยนิยมเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว... (NP5)"

"...เพราะอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีที่ตั้งอยู่ใกล้กับกรุงเทพฯ สามารถเข้าถึงพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวได้ง่าย สะดวกสัมผัสธรรมชาติได้อย่างใกล้ชิด อีกทั้งยังสามารถพบเห็นสัตว์ป่าได้ง่าย... (NP10)"

1.2 ศักยภาพด้านความปลอดภัยของแหล่งท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีศักยภาพสูงด้านความปลอดภัย และมาตรฐานในการดูแลความปลอดภัยของแหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ มีมาตรการในการดูแลนักท่องเที่ยวที่ชัดเจน โดยมีการดูแลความปลอดภัยนักท่องเที่ยวที่เข้าไปในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว เช่น บริเวณน้ำตกมีบันไดขึ้นลง มีราวจับ เป็นต้น มีการป้องกันโดยการสำรวจจุดเสี่ยงภายในแหล่งท่องเที่ยว เช่น บริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นหน้าผา มีศูนย์กู้ภัยให้บริการปฐมพยาบาลในกรณีมีเหตุฉุกเฉินเกิดขึ้นภายในอุทยานฯ มีเจ้าหน้าที่ประจำหน่วยปฐมพยาบาลที่ผ่านการฝึกอบรมด้านการกู้ภัย เพื่อเตรียมความพร้อม

ในการดูแลนักท่องเที่ยวโดยเฉพาะช่วงเทศกาลและช่วงวันหยุด มีการให้ความรู้ด้านความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวผ่านการสื่อความหมาย เพื่อให้นักท่องเที่ยวคำนึงถึงอุบัติเหตุที่จะเกิดขึ้นกับตัวนักท่องเที่ยวและผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับพื้นที่ของอุทยานฯ และมีหน่วยลาดตระเวน (Rescue Team) ที่ทำหน้าที่ดูแลความปลอดภัยคอยช่วยเหลือนักท่องเที่ยวที่ประสบเหตุหรือนักท่องเที่ยวที่หลงทาง

"...ถ้าพูดถึงความปลอดภัยอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เขาก็เตรียมมาตรการการดูแลนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุไว้บ้าง ก็ดีนะคะถึงว่าปลอดภัย มีศักยภาพสูง... (NP2)"

"...ความปลอดภัยในอุทยานสูงมาก เพราะว่า 1) เจ้าหน้าที่ช่วยให้คำแนะนำตักเตือน 2) เรื่องระบบสื่อความหมายทั้งหมด มีการคำนึกถึงอุบัติเหตุ เรื่องผลกระทบที่เกิดกับอุทยาน พื้นที่ สัตว์ป่า และนักท่องเที่ยว... (NP3)"

"...ศักยภาพสูง เขาใหญ่คำนึงถึงความปลอดภัยเป็นหลัก จะเห็นว่าเรามีเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวกตามจุดบริการต่าง ๆ พัฒนาดูแลอุปกรณ์และจุดบริการภายในแหล่งท่องเที่ยวและระหว่างการดำเนินกิจกรรม มีชุดกู้ภัย โดยมีศูนย์กู้ภัย ซึ่งทำหน้าที่ให้บริการด้านความปลอดภัยและการปฐมพยาบาลในกรณีมีเหตุฉุกเฉินเกิดขึ้นภายในอุทยานฯ และหน่วยลาดตระเวน (Rescue Team) ที่ทำหน้าที่ดูแลความปลอดภัยคอยช่วยเหลือนักท่องเที่ยวที่ประสบเหตุหรือนักท่องเที่ยวที่หลงทางภายในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีการเตรียมความพร้อมเรื่องของการดูแลความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยวทั่วไป แต่ไม่ได้มีการเตรียมการสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุเท่าที่ควร... (NP4)"

"...ส่วนในการป้องกัน มีการสำรวจจุดเสี่ยงของแหล่งท่องเที่ยวว่าแหล่งท่องเที่ยวที่เราเปิดให้บริการนักท่องเที่ยวแหล่งนั้น ๆ มีจุดเสี่ยงอะไรบ้าง เช่น ถ้าเป็นหน้าผาจุดเสี่ยง ก็คือ นักท่องเที่ยวอาจจะสไลด์ลงไป ถ้าเกิดเหตุการณ์แบบนั้น จะป้องกันอย่างไรต้องมีการสำรวจเพื่อลดจุดเสี่ยงที่จะเกิดอันตรายกับนักท่องเที่ยวได้... (NP4)"

"...โดยปกติทางอุทยานมีการจัดเตรียมเจ้าหน้าที่คอยดูแล วิธีการป้องกันก็ดีขึ้นกว่าเดิมเยอะ ทั้งเรื่องความพร้อมของเจ้าหน้าที่และการดูแลเอาใจใส่ก็จะมีเพิ่มมากขึ้นกว่าเดิม และมีการอบรมเพิ่มเติมโดยมีการอบรมเรื่องของการกู้ภัยอยู่เรื่อย ๆ โดยเฉพาะช่วงวันหยุด เทศกาลสงกรานต์... (NP5)"

"...แหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ มีการจัดกำลังเจ้าหน้าที่ เข้าปฏิบัติงานและดูแลความปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยวตลอดเวลา รวมถึงมีบุคคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการกู้ชีพ สามารถแก้ไขสถานการณ์ในกรณีเกิดเหตุฉุกเฉิน ถือว่ามีศักยภาพสูง... (NP10)"

1.3 ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาศักยภาพสิ่งดึงดูดใจของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า แนวทางการพัฒนาศักยภาพสิ่งดึงดูดใจของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ คือ การปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ในปัจจุบันให้มีความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ โดยอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ มีโครงการปรับปรุงเส้นทางศึกษาธรรมชาติ ชื่อเส้นทางเฉลิมฉลองการครองราชย์ของรัชกาลที่ 10 เพื่อให้นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุสามารถศึกษาธรรมชาติได้ และควรพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวภายในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่และแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนโดยรอบอุทยานฯ เพิ่มเติมเพื่อเป็นทางเลือกสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

"...ควรปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวเดิมที่มีอยู่โดยการทำให้เหมาะสมกับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ เพราะส่วนใหญ่แหล่งท่องเที่ยวต่างๆ นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุก็ชื่นชอบอยู่แล้ว หากจะเปิดใหม่ก็จะกระทบต่อสิ่งแวดล้อม... (NP1)"

"...พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีความเชื่อมโยงกันทั้งภายในอุทยาน และชุมชนโดยรอบเพื่อจะได้เป็นทางเลือกเพิ่มเติมให้นักท่องเที่ยว ชุมชนรอบ ๆ ก็มีแหล่งท่องเที่ยวเยอะนะ ถ้าจัดการดี ๆ นักท่องเที่ยวก็จะไม่มากระจุกตัวที่เขาใหญ่ที่เดียว... (NP3)"

"...ส่งเสริมการท่องเที่ยวร่วมกับชุมชนที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ เช่น ชุมชนไหนมีปลูกผัก Organic ตรงกับความต้องการผู้สูงอายุที่ชอบผัก Organic เดินไม่ไกล เป็นต้น... (NP6)"

"...ตอนนี้มีนโยบายให้ทำเส้นทางเดินป่าสำหรับนักท่องเที่ยวทุกคน รวมทั้งผู้สูงอายุเข้าไปศึกษาธรรมชาติได้ ชื่อเส้นทางเฉลิมฉลองการครองราชย์ของรัชกาลที่ 10 เพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวมากขึ้น เนื่องจากเมื่อก่อนเส้นทางเดินป่า นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุบางคนเดินไม่ได้... (NP9)"

2. ศักยภาพด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ (Access)

2.1 ศักยภาพด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า มีศักยภาพด้านการเข้าถึงสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ซึ่งประกอบไปด้วย รถโดยสารประจำทางมีการให้บริการแบบเหมาให้กับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเป็นหมู่คณะ สภาพเส้นทางในการเดินทางไปยังอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ที่มีความสะดวกและเหมาะสมกับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ เนื่องจากมีเส้นทางที่สามารถใช้เดินทางมาอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ได้ 2 เส้นทาง คือ เดินทางขึ้นจากฝั่งจังหวัดปราจีนบุรี โดยมีระยะทางประมาณ 150 กิโลเมตร และเดินทางขึ้นจากฝั่งปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ระยะทางประมาณ 240 กิโลเมตร สภาพถนนลาดยางและมีป้ายบอกทางในการเดินทางเข้าสู่อุทยานแห่งชาติอย่างชัดเจน

ด้านสภาพเส้นทางในแหล่งท่องเที่ยว มีความที่ชัดเจนและสามารถเชื่อมโยงไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ภายในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ได้อย่างทั่วถึง

"...เส้นทางปลอดภัยมีป้ายบอกทางชัดเจน... (NP1)"

"...มีการให้บริการรถโดยสารประจำทางอยู่บริเวณหน้าด่านเก็บค่าบริการทางเข้าอุทยานแห่งชาติ นักท่องเที่ยวสามารถใช้รถบริการประจำทางจากตัวเมืองปากช่องมาจนถึงหน้าด่านเก็บค่าบริการ จากนั้นจะมีเจ้าหน้าที่ช่วยเหลือโดยการฝากนักท่องเที่ยวที่ไม่มีรถยนต์ส่วนตัวให้โดยสารมากับนักท่องเที่ยวท่านอื่น ๆ เช่นเดียวกับนักท่องเที่ยวทั่วไป... (NP8)"

"...สภาพเส้นทางการจราจรจากกรุงเทพฯ–อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ สามารถเดินทางได้ 2 เส้นทาง คือ 1) เดินทางขึ้นทางฝั่งปราจีนบุรี ระยะทางประมาณ 150 กิโลเมตร 2) เดินทางขึ้นทางฝั่งปากช่อง จ.นครราชสีมา ระยะทางประมาณ 240 กิโลเมตร... (NP9)"

"...เส้นทางสัญจรและการท่องเที่ยวตามแหล่งท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ หากเป็นพื้นที่โซนบริการนักท่องเที่ยวสามารถเดินทางไป–กลับได้ภายในหนึ่งวัน เนื่องจากทุกแหล่งท่องเที่ยวมีเส้นทางถนนเข้าถึงทุกสถานที่ของแหล่งท่องเที่ยว... (NP10)"

2.2 ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาศักยภาพการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า แนวทางการพัฒนาด้านความสามารถในการเข้าถึงอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ควรพัฒนายานพาหนะรับส่งสาธารณะที่มีความเหมาะสมกับผู้สูงอายุ เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เดินทางมาโดยรถโดยสารสาธารณะ และพัฒนาเส้นทางเดินเท้าให้ไม่มีความลาดชันและปรับพื้นที่ให้เรียบ เพื่อให้นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุสามารถเดินไปยังแหล่งท่องเที่ยวได้สะดวก

"...ควรมีการให้บริการรถที่มีความเหมาะสมกับผู้สูงอายุ เพื่ออำนวยความสะดวกในการเข้าถึงอุทยานแห่งชาติ กรณีที่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุเดินทางมากับรถโดยสาร... (NP2)"

"...น่าจะทำเส้นทางที่ผู้สูงอายุสามารถเดินเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้ง่าย ๆ บางที่มีความลาดชันอยู่ และบางที่ก็ขรุขระ ถือว่าเป็นอุปสรรคมากนะ คือบางทีผู้สูงอายุก็อยากเข้าไปดูป่า... (NP5)"

"...กำลังประชุมกันอยู่เรื่องเส้นทางการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวของคนทุกวัย รวมถึงผู้สูงอายุด้วยนะ คิดว่าน่าจะมีการพัฒนาปรับปรุงให้คนกลุ่มนี้สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวให้มากที่สุด โดยพื้นฐานเส้นทางเดิมนะ เพราะการทำเส้นทางใหม่คงไปทำไม่ได้ แต่การพัฒนาเส้นทางภายใต้เส้นทางเดิมที่มีอยู่ อันนี้สามารถทำได้ เส้นทางเดิมมันลาดชัน บางจุดก็เป็นหินขรุขระ ตรงนี้ก็ควรพัฒนาปรับปรุง... (NP9)"

3. ศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ (Amenities)

3.1 ศักยภาพด้านศูนย์บริการอาหารสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีศักยภาพด้านศูนย์บริการอาหารสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ เนื่องจากมีการจัดการด้านพื้นที่ เพื่อให้นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุสามารถเข้าไปใช้บริการได้อย่างสะดวก คือ มีทางลาดสำหรับรถเข็นเข้าไปภายในศูนย์บริการอาหาร มีจำนวนที่นั่งรับประทานอาหารที่เพียงพอ มีรายการอาหารที่มีความหลากหลาย ราคาเหมาะสมกับคุณภาพของการให้บริการ

"...อาหารเหมาะสมกับผู้สูงอายุสามารถทานได้ มีต้มจืดเต้าหู้ ต้มฟัก อื่น ๆ อีกเยอะเลย ถ้าไม่ชอบก็มีอาหารตามสั่ง ผู้สูงอายุสามารถสั่งมากินได้... (NP4)"

"...ทางอุทยานมีการตอบความต้องการแก่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในทางลาดเข้าศูนย์บริการอาหารให้สะดวกแก่นักท่องเที่ยว... (NP6)"

"...มีการจัดการพื้นที่ให้สามารถนำนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุเข้ามาใช้บริการได้สะดวก ไม่ห่างไกลจากจุดจอดรถ... (NP10)"

3.2 ศักยภาพห้องน้ำสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ไม่มีศักยภาพด้านห้องน้ำสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ เนื่องจากในปัจจุบันห้องน้ำสำหรับผู้สูงอายุภายในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ มีให้บริการบริเวณศูนย์บริการนักท่องเที่ยว และแหล่งท่องเที่ยวบางแหล่งเท่านั้น ดังนั้นจึงควรพัฒนาและปรับปรุงห้องน้ำในบริเวณอื่นให้มีความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ เช่น ห้องน้ำภายในบ้านพัก และบริเวณลานกางเต็นท์

"...ห้องน้ำตรงลานกางเต็นท์ สำหรับผู้สูงอายุก็คงไม่เหมาะ จริง ๆ แล้วห้องน้ำตรงนั้นเหมาะกับคนที่สามารถพักกางเต็นท์ได้ ผู้สูงอายุที่ใช้วีลแชร์คงไม่ได้พักที่ลานกางเต็นท์เนอะ คนที่ใช้ห้องน้ำลานกางเต็นท์ได้ คือ คนที่สามารถกางเต็นท์ได้... (NP2)"

"...ในอนาคตเห็นว่าต้องมีแน่นอน เพราะว่าสะดวกสำหรับคนทั่วไป คนที่มีปัญหาสุขภาพ แต่ตอนนี้ยังไม่มีแผนดำเนินการ ในศักยภาพของห้องน้ำยังต้องปรับเพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวก เช่นทางลาด ราวจับห้องน้ำ เป็นต้น... (NP6)"

"...ห้องน้ำที่บ้านพัก ยังเป็น Step อยู่แล้ว ก็ไม่มีราวจับแต่ว่าถ้าเป็นของส่วนกลาง เช่น ห้องน้ำที่ศูนย์บริการหรือห้องน้ำสาธารณะอะไรอย่างนี้ ก็จะมีทางรถเข็น มีราวจับหรือว่าห้องน้ำสำหรับผู้ใหญ่แต่ถ้าเกิดในบ้านยังไม่มีค่ะ... (NP8)"

3.3 ศักยภาพศูนย์บริการนักท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีศักยภาพในการให้บริการของศูนย์บริการนักท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ เนื่องจากมีการอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุให้สามารถเข้าไปใช้บริการได้อย่างสะดวก มีเจ้าหน้าคอยดูแลและให้ความรู้ด้านข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ในทุกมิติ มีการสื่อความหมายที่ชัดเจนทำให้ผู้สูงอายุเข้าใจได้ง่ายและพื้นที่นั่งพักผ่อนสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

"...สะดวกต่อการใช้บริการของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ มีที่นั่งพักผ่อนให้ ทางเข้าก็มีทางลาดไว้ให้บริการ... (NP1)"

"...เจ้าหน้าที่เค้าอยู่มานานมีประสบการณ์ มีความรู้ ให้คำแนะนำในการดูแลนักท่องเที่ยว... (NP6)"

"...ในเรื่องของการให้บริการศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ถือว่ามีศักยภาพพร้อมที่จะให้ข้อมูลก็คือแม้กระทั่งนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุก็สามารถศึกษาเบื้องต้น สามารถมองเห็นป้ายนิทรรศการอย่างชัดเจน... (NP7)"

"...ผู้สูงอายุสามารถเข้าใช้บริการได้ มีข้อมูลนิทรรศการ สื่อวีดีทัศน์ ให้บริการ... (NP10)"

3.4 ศักยภาพที่จอดรถบริเวณศูนย์บริการนักท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

ผลจากจากการสัมภาษณ์ พบว่า อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีศักยภาพด้านที่จอดรถบริเวณศูนย์บริการนักท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ เนื่องจากมีการจัดประเภทของจุดจอดรถสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุไว้อย่างชัดเจน มีจำนวนที่เพียงพอและอยู่ในสภาพที่พร้อมใช้งาน

"...มีจุดจอดรถสำหรับผู้สูงอายุ และผู้ที่ใช้รถเข็นโดยเฉพาะ... (NP1)"

"...มีสัญลักษณ์ไว้อยู่แล้วว่าแต่ละจุดตรงไหนที่ให้จอดบริเวณที่ใกล้สุดตัวอาคารเค้าจะมาร์กไว้ เพราะว่าทางกรมจะสั่งการว่าต้องมีตำแหน่งหนึ่งที่จะให้จอดใกล้ห้องน้ำ หน้าห้องน้ำ หน้าสำนักงานหลัก ๆ นะครับโซนนี้ทำเป็นโซนบริการทั้งหมด... (NP3)"

"...ค่อนข้างเยอะ มีอยู่ทุกแห่ง มีครบเกือบทุกแห่งในอุทยานเขาใหญ่ อุทยานก็ยังทำเพิ่มขึ้นอีกเรื่อย ๆ ในบริเวณอ่างเก็บน้ำสายศรซึ่งแต่ก่อนไม่มี แต่เดี๋ยวนี้เป็นที่ฮิต ถ่ายรูปก็ทำขึ้นเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ... (NP6)"

3.5 ศักยภาพที่จอดรถบริเวณลานกางเต็นท์สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ไม่มีศักยภาพด้านที่จอดรถบริเวณลานกางเต็นท์สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ เนื่องจากยังมีพื้นที่จอดรถสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุเป็นจำนวนน้อยและนักท่องเที่ยวไม่สามารถจอดรถใกล้กับจุดกางเต็นท์ได้ เนื่องจากทางอุทยานฯ จัดที่จอดรถสำหรับผู้สูงอายุไว้เฉพาะพื้นที่เท่านั้น

"...สำหรับผู้สูงอายุยังไม่เหมาะสม ถือว่ายังมีศักยภาพไม่เพียงพอ ยิ่งลานกางเต็นท์มีพื้นที่กว้าง แล้วที่ที่นักท่องเที่ยวเลือกนอน เค้าก็อยากจะไปนอนในที่ที่เงียบ สงบ และปลอดภัย ที่จอดรถผู้สูงอายุอยู่คนละที่กับที่นอนเค้า เค้าก็ไม่จอดแล้ว... (NP2)"

"...โดยส่วนตัวคิดว่ายังสามารถพัฒนาต่อไปอีก เนื่องจากว่าเรื่องของสังคมผู้สูงอายุ ยังไม่ค่อยรู้ว่ามีความต้องการอะไร นอกจากทางลาด จริง ๆ ที่จอดรถเป็นสิ่งสำคัญ ยิ่งที่ลานกางเต็นท์นะ ที่จอดรถผู้สูงอายุอยู่ที่หนึ่ง แต่เค้ากางเต็นท์ที่หนึ่ง ส่วนใหญ่เค้าก็ไม่จอดหรอก ไปจอดที่สะดวก ๆ ใกล้ ๆ เต็นท์เค้าดีกว่า... (NP6)"

"...มีจุดจอดรถสำหรับผู้สูงอายุที่ใช้รถเข็นโดยเฉพาะแต่ยังมีปริมาณน้อย... (NP10)"

3.6 ศักยภาพที่จอดรถบริเวณแหล่งท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ไม่มีศักยภาพด้านที่จอดรถบริเวณแหล่งท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ เนื่องจากช่องจอดสำหรับผู้สูงอายุมีจำนวนน้อยและไม่เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะช่วงวันหยุดหรือเทศกาล

"...ไม่พอหรอกครับ อยากให้ทำเพิ่ม ทุกวันนี้มีจำกัด พอจำกัดก็จอดตามไหล่ทางข้างถนน ที่จอดรถมันน้อย... (NP7)"

"...ที่จอดสำหรับผู้สูงอายุตามแหล่งท่องเที่ยวไม่พอ ช่วงเทศกาลและวันหยุดยิ่งแล้ว ที่จอดล้นออกมาข้างนอกเลย ทั้งรถนักท่องเที่ยวทั่วไปก็จอดไม่เป็นระเบียบไปหมด... (NP8)"

3.7 ศักยภาพร้านขายของที่ระลึกสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

ผลจากการสัมภาษณ์พบว่าอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ มีศักยภาพร้านขายของที่ระลึกสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ เนื่องจากนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุสามารถเข้าไปใช้บริการได้อย่างสะดวก พื้นที่ภายในร้านกว้างขวาง มีการจัดเรียงสินค้าเป็นระเบียบสวยงาม สินค้ามีความหลากหลายและเป็นเอกลักษณ์ของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

"...มีความสะดวกต่อการใช้บริการของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ... (NP1)"

"...ผู้สูงอายุเข้าไปเลือกสินค้าได้สะดวกนะ เพราะพื้นที่ในร้านค่อนข้างกว้าง การจัดเรียงสินค้าก็เป็นหมวดหมู่ดี และที่สำคัญสินค้าก็เป็นเอกลักษณ์เฉพาะเขาใหญ่ พวกเสื้อยืดหมวก... (NP6)"

"...ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงและเข้าใช้บริการได้สะดวกมาก เพราะอยู่บริเวณศูนย์บริการนักท่องเที่ยว... (NP10)"

3.8 ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวกภายในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า แนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวกภายในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ในปัจจุบันอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ มีนโยบายในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกที่กำลังดำเนินการให้สามารถรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุได้อย่างเหมาะสมและมีจำนวนที่เพียงพอ เช่น ห้องน้ำ ลานจอดรถ การเข้าถึงพื้นที่ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ทางขึ้นอาคารบ้านพัก โดยการพัฒนาภายใต้หลักอารยสถาปัตย์ และดำเนินการเพิ่มเติมอุปกรณ์ให้ความช่วยเหลือในกรณีฉุกเฉินสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

"...เพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุ เช่น ห้องน้ำ อุปกรณ์ช่วยเหลือ... (NP1)"

"...พัฒนาตามหลัก Universal Design ปรับจากของเดิมที่มีอยู่ แล้วค่อยพัฒนาขึ้นให้เหมาะสมกับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ... (NP6)"

"...ตอนนี้เขาใหญ่ก็ดำเนินการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกให้เหมาะสมตามหลัก Universal Design เช่น ห้องน้ำ ลานจอดรถ ทางขึ้นบ้านพัก เนื่องจากปัจจุบันยังไม่มีความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุเท่าที่ควร ทางเขาใหญ่ก็คำนึงถึงข้อนี้อยู่พอสมควร... (NP8)"

"...การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่นั้นปัจจุบันมีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกอยู่ในระดับหนึ่งแล้วในโซนบริการ เช่น ห้องน้ำบางจุด สถานที่จอดรถ การเข้าใช้พื้นที่ศูนย์บริการนับว่ามีเพียงพอแล้วแต่ในส่วนของการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวบางแห่งที่ผู้สูงอายุยังไม่สามารถเข้าถึงได้นั้นอาจจะเป็นด้วยสุขภาพและวัยในการเข้าถึงพื้นที่มากกว่าเนื่องจากสภาพพื้นที่ทางธรรมชาติย่อมมีความลาดชัน และการคงไว้ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติ การคงความเป็นธรรมชาติจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ควรคำนึงเป็นอันดับแรก ไม่ควรมีสิ่งอำนวยความสะดวกมากจนเกินไป... (NP10)"

4. ศักยภาพด้านการบริการของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ (Ancillary Service)

4.1 ศักยภาพด้านการบริการของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ไม่มีศักยภาพด้านการบริการสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ เนื่องจากในปัจจุบันอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีจุดให้บริการสัญญาณอินเทอร์เน็ต Wifi เฉพาะศูนย์บริการนักท่องเที่ยวเพียงจุดเดียว ทำให้นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เดินทางมาท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ หรือพักค้างคืนที่บ้านพักและลานกางเต็นท์ไม่สามารถใช้บริการสัญญาณอินเทอร์เน็ต Wifi ได้ และอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ยังขาดการให้บริการตู้ ATM เพื่ออำนวยความสะดวกในการเบิกถอนเงินสด

"...สัญญาณ Wifi มีให้บริการที่ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวที่เดียวอยู่ ถ้าขยายได้นักท่องเที่ยวน่าจะชอบ เพราะตามแหล่งท่องเที่ยวบางทีผู้สูงอายุเข้าไม่ได้อาจจะนั่งเล่นเน็ตรอลูกหลาน แต่ก็ต้องดูงบประมาณอีกนะ ส่วนตู้ ATM ตอนนี้ข้างบนนี้ไม่มี ส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวจะต้องกดเงินด้านล่างก่อนขึ้นมา ถ้าเงินไม่พอก็ต้องลงไปกด ก็ลำบากหน่อย... (NP3)"

"...เขาใหญ่ให้บริการสัญญาณ Wifi ที่จุดเดียว คือ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ตามแหล่งท่องเที่ยว ที่พักหรือลานกางเต็นท์ ยังไม่มีติดตั้ง ในอนาคตไม่รู้นะ เพราะต้องดูงบประมาณของอุทยานฯ อีก ส่วนตู้ ATM ตอนนี้ยังไม่มีให้บริการ จริง ๆ ควรจะมีเพื่ออำนวยความสะดวกนะ... (NP6)"

"...สัญญาณ Wifi มีให้บริการนะ แต่มีเฉพาะศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ยังไม่มีตามที่พักและแหล่งท่องเที่ยว ส่วนตู้ ATM ไม่มีให้บริการค่ะ คิดว่าควรน่าจะต้องเพิ่มเติม... (NP10)"

4.2 ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านการบริการของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า แนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านการบริการในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่โดยการเพิ่มจุดให้บริการสัญญาณอินเทอร์เน็ต Wifi บริเวณแหล่งท่องเที่ยวและที่พัก และติดตั้งตู้ ATM เพื่ออำนวยความสะดวกในการเบิกถอนเงินสดให้กับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เข้ามาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

"...เพิ่มจุดปล่อยสัญญาณ Wifi เช่น บ้านพัก ลานกางเต็นท์ หรือแหล่งท่องเที่ยวหลัก ๆ ... (NP3)"

"...ควรติดตั้งตู้ ATM บางทีนักท่องเที่ยวต้องการใช้เงินสด ก็ต้องขับรถลงไปกดเงินข้างล่าง มันก็ค่อนข้างไกลนะ แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นก็ต้องดูตามระเบียบนะ ว่าแนวทางมันจะเป็นอย่างไร การขึ้นมาติดตั้งมันขัดกับระเบียบมั้ย... (NP6)"

"...สัญญาณ Wifi จริง ๆ ก็ควรเพิ่มนะ อย่างที่พักกางเต็นท์ ไม่ต้องปล่อยสัญญาณตลอดเวลาก็ได้ เอาเป็นช่วงเวลา ให้นักท่องเที่ยวได้รู้สึกว่าเขาใหญ่เป็นมรดกโลกที่มีมาตรฐาน ไม่ใช่ถามหาอะไรก็ไม่มี ตู้ ATM ยิ่งควรติดตั้งเลย ลำบากนะ เวลาเค้าพักหลาย ๆ วันแล้วเงินสดหมด ก็ต้องขับรถลงไปข้างล่าง... (NP9)"

5. ศักยภาพด้านที่พักในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ (Accommodation)

5.1 บ้านพัก

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า บ้านพักของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ไม่มีศักยภาพสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ เนื่องจากบ้านพักในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ในปัจจุบัน ยังไม่มีความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ คือ ทางเข้าบ้านพักไม่มีทางลาดสำหรับรถเข็น ภายในห้องน้ำบ้านพักไม่มีราวจับ พื้นระหว่างห้องน้ำและทางเดินยังมีทางต่างระดับ จึงเป็นอุปสรรคในการเข้าไปใช้บริการในการพักแรมของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ และจำนวนบ้านพักที่ไม่เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดและช่วงเทศกาล

"...ไม่มีความเพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวในช่วงวันหยุด วันเสาร์–อาทิตย์ หรือช่วง High Season... (NP2)"

"...ไม่มีศักยภาพนะ เพราะบ้านทุกหลังยังเป็นบันได เรายังไม่สามารถเข็นวีลแชร์ขึ้นได้ นักท่องเที่ยวถามหลายครั้งและมีผู้ใหญ่มาเขานั่งวีลแชร์เขาก็บอกว่าดูบ้านให้หน่อยเอาหลังที่วีลแชร์ขึ้นได้ เราบอกว่าไม่มีค่ะ มีหลังที่บันไดเตี้ยๆหน่อยที่คุณจะสามารถยกรถขึ้นได้ ทางลาดนี่แหละปัญหาที่เราต้องทำ... (NP5)"

"...บ้านพักยังไม่เหมาะสมกับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุค่ะ ในปัจจุบันเพราะ คือ หลัก ๆ เลยที่อำนวยความสะดวก คือ ทางเข้าบ้านพักไม่มีทางลาดสำหรับรถเข็น ภายในห้องน้ำบ้านพักไม่มีราวจับ และพื้นระหว่างห้องน้ำ และทางเดินยังมีทางต่างระดับ... (NP10)"

5.2 ลานกางเต็นท์ลำตะคอง

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า ลานกางเต็นท์ลำตะคองในปัจจุบันสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ 600 คนต่อคืน มีบรรยากาศที่สวยงาม อากาศถ่ายเทสะดวก เหมาะสำหรับการมาพักผ่อน แต่ไม่มีศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ เนื่องจากสภาพห้องน้ำที่ไม่มีความพร้อมในการให้บริการ คือ ห้องน้ำที่เป็นโถสุขภัณฑ์แบบชักโครกมีน้อย ภายในห้องน้ำไม่มีราวจับ และไม่มีทางลาดขึ้นห้องน้ำ

"...ตรงลำตะคองบรรยากาศดี อากาศถ่ายเทสะดวก พื้นที่กว้างขวางมาก เหมาะสำหรับมาพักผ่อน สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ มาแคมป์ปิ้ง พักกางเต็นท์... (NP1)"

"...ส่วนใหญ่คนนิยมมากางที่ลำตะคอง เพราะว่าบรรยากาศดี ผู้สูงอายุชอบมาพักเยอะ แต่ว่าห้องน้ำยังไม่มีสำหรับผู้สูงอายุนะ ชักโครกน้อยอยู่ ยังมีนั่งยอง ตรงนี้ต้องปรับปรุง... (NP3)"

"...ลานกางเต็นท์ลำตะคอง รองรับคนได้ถึง 600 คน ส่วนใหญ่ก็ชอบมาที่นี่เพราะมันโล่ง อากาศก็ดี โดยเฉพาะหน้าหนาวนะ อากาศดีมาก แต่นักท่องเที่ยวก็เยอะ แต่ถ้าถามว่าผู้สูงอายุมาพัก พื้นที่สะดวกอยู่แล้ว ก็คงจะมีแต่ห้องน้ำที่ยังถือว่าไม่พร้อมสำหรับผู้สูงอายุ เพราะว่าชักโครกยังน้อยอยู่ แล้วภายในห้องน้ำก็ไม่ตรงตามหลัก UD เลย... (NP8)"

5.3 ลานกางเต็นท์ผากล้วยไม้

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า ลานกางเต็นท์ผากล้วยไม้ในปัจจุบันสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ 800 คนต่อคืน มีบรรยากาศที่ร่มรื่นและมีพื้นที่กว้างขวาง แต่ไม่มีศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ เนื่องจากสภาพห้องน้ำที่ไม่มีความพร้อมในการให้บริการ คือ ห้องน้ำที่เป็นโถสุขภัณฑ์แบบชักโครกมีน้อย และภายในห้องน้ำไม่มีราวจับ

"...ลานกางเต็นท์ผากล้วยไม้ กางเต็นท์ได้ 800 คนต่อคืน มากกว่าลำตะคอง บรรยากาศของที่นี่ก็จะร่มรื่น เนื่องจากมีต้นไม้เยอะ สภาพพื้นที่ก็กว้างขวางเลือกกางเต็นท์ได้หลายที่ แต่ห้องน้ำก็ยังมีชักโครกน้อย บางห้องไม่มีราวจับ แล้วก็ส่วนใหญ่นั่งยอง... (NP2)"

"...สำหรับผู้สูงอายุ ก็ถือว่าผากล้วยไม้ก็บรรยากาศดีนะ พื้นที่กว้างขวางร่มรื่นดี แต่ว่าห้องน้ำยังไม่พร้อมนะ ต้องปรับเป็นชักโครกให้หมดถึงจะรองรับได้... (NP5)"

5.4 ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า แนวทางในการพัฒนาศักยภาพด้านที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ประกอบไปด้วย

5.4.1 บ้านพัก

แนวทางในการพัฒนาบ้านพักสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ คือ พัฒนาและปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกภายในบ้านพัก โดยการทำทางขึ้นเป็นทางลาด และเพิ่มราวจับในห้องน้ำ เพื่อช่วยให้นักท่องเที่ยวสามารถจับพยุงลุกขึ้นได้ ปรับระดับพื้นระหว่างห้องนอนและห้องน้ำเพื่ออำนวยความสะดวกสำหรับรถเข็น และปรับปรุงบ้านพักให้มีความสวยงามสอดคล้องกับธรรมชาติ

"...สิ่งอำนวยความสะดวกของห้องน้ำนะ ปรับทางขึ้นให้เป็นทางลาด... (NP1)"

"...ก็คงต้องยึดว่าเรื่องการทำทางลาด อาจจะเพิ่มในส่วนอาคาร เรื่องการออกแบบนี้ ถ้าเป็นการออกแบบสิ่งก่อสร้างก็จะมีการปรับปรุงที่พัก ให้ผู้สูงอายุเข้าถึงได้จริง ก็จะต้องทำทางลาดขึ้น ตอนนี้ทรงบ้านยังเป็นแบบรูปเดิม ยกเว้นบางบ้านที่ทรงบ้านมันทำได้ ก็ต้องขึ้นอยู่กับสิ่งอำนวยความสะดวกที่ปรากฏอยู่... (NP2)"

5.4.2 ลานกางเต็นท์ลำตะคองและลานกางเต็นท์ผากล้วยไม้

แนวทางในการพัฒนาลานกางเต็นท์สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ คือ พัฒนาและปรับปรุงห้องน้ำ โดยการเพิ่มจำนวนห้องน้ำที่เป็นโถสุขภัณฑ์แบบชักโครก ติดตั้งราวจับ ปรับปรุงทางลาดบริเวณทางเข้าห้องน้ำ

"...เพิ่มห้องน้ำที่เป็นชักโครก อันไหนที่เป็นแบบนั่งยองก็เปลี่ยนเป็นชักโครก จริง ๆ ทางกรมฯ สั่งให้เปลี่ยนหมดแล้วนะ... (NP3)"

"...ปรับปรุงห้องน้ำทำให้สามารถรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุได้ อันดับแรก เปลี่ยนชักโครกก่อน แล้วดูว่าห้องไหนยังไม่มีราวจับ เพิ่มราวจับ ทางขึ้นตรงไหนยังเป็นบันได ก็เปลี่ยนเป็นทางลาด... (NP8)"

6. ศักยภาพด้านการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ (Activities)

6.1 ศักยภาพด้านการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ไม่มีศักยภาพด้านการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ในปัจจุบันอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ได้จัดเตรียมกิจกรรมไว้บริการให้นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุเข้าร่วม ได้แก่ กิจกรรมการชื่นชมธรรมชาติ การนั่งพักผ่อน ดูนก ดูผีเสื้อ ส่องสัตว์กลางคืน ถ่ายภาพ เดินออกกำลังกายและปั่นจักรยาน แต่มีกิจกรรมการเดินป่าศึกษาธรรมชาติที่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุยังไม่สามารถเข้าร่วมได้ เนื่องจากสภาพพื้นผิวของเส้นทางไม่มีความสม่ำเสมอ บางจุดมีความลาดชันและไม่มีราวจับหรือราวกันตก

"...ส่วนใหญ่จะเป็นกิจกรรมที่ทำได้ เช่น ดูป่า ดูน้ำตก ชื่นชมธรรมชาติ ถ่ายรูป ปั่นจักรยาน แต่เดินป่าระยะใกล้ ยังไม่มีเส้นทางที่เหมาะสม เพราะว่า พื้นยังไม่เรียบนะ บางที่ไม่มีราวจับ ราวกันตก ก็ต้องพัฒนาปรับปรุง... (NP3)"

"...หากต้องการให้นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรมได้ก็ต้องมีการปรับปรุงกิจกรรมบางกิจกรรม เช่น เส้นทางเดินป่าศึกษาธรรมชาติโดยการลดความลาดชันและปรับพื้น

ให้ขรุขระน้อยลง แล้วก็อย่างเส้นทางการเดินป่าระยะไกลนี่ ผู้สูงอายุเข้าร่วมไม่ได้แน่ ก็ปรับให้เป็นระยะใกล้... (NP7)”

“...กิจกรรมที่มีอยู่นับว่ามีศักยภาพและความหลากหลายของกิจกรรมอยู่ในระดับที่ดี เช่น ชมธรรมชาติ นั่งพักผ่อน เดินออกกำลังกาย ปั่นจักรยาน แต่เดินป่าศึกษาธรรมชาตินี่ เส้นทางยากไปสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ... (NP10)”

6.2 ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า แนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ควรจัดกิจกรรมที่มีความเหมาะสมกับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ เช่น กิจกรรมการเดินป่าศึกษาธรรมชาติระยะสั้นสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ กิจกรรมในรูปแบบที่ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวและกิจกรรมที่มีส่วนร่วมกับชุมชนเพื่อก่อให้เกิดเป็นประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยวที่แปลกใหม่สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ เช่น การท่องเที่ยวในชุมชนโดยรอบอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

“...กิจกรรมที่ทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัว และความตื่นเต้นในการท่องเที่ยว... (NP1)”

“...เพิ่มกิจกรรมที่ร่วมกันระหว่างอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่กับชุมชน เช่น เปิดพื้นที่ท่องเที่ยวในชุมชน ทำตลาดชุมชน ให้นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุได้เดินทางไปท่องเที่ยวชุมชนรอบ ๆ อุทยานด้วย จะได้เพิ่มประสบการณ์ใหม่ ๆ ... (NP6)”

“...กิจกรรมในเขาใหญ่ส่วนใหญ่มักจะใช้ร่วมกัน ดังนั้นกิจกรรมไหนที่ผู้สูงอายุเข้าร่วมได้ก็ไม่มีปัญหา ส่วนกิจกรรมที่เข้าร่วมไม่ได้ก็ปรับปรุง เช่น เส้นทางศึกษาธรรมชาติที่เป็นกิจกรรมหลักของเขาใหญ่ ก็ควรปรับปรุงเส้นทางให้ผู้สูงอายุเข้าไปใช้ได้ เช่น ปรับเส้นทางการเดินป่าระยะสั้นสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุโดยเฉพาะ เขาจะได้มีประสบการณ์เหมือนนักท่องเที่ยวทั่วไป... (NP8)”

“...ปรับปรุงเส้นทางศึกษาธรรมชาติ โดยพัฒนาบนเส้นทางเดิม ปรับเป็นเส้นทางเดินป่าระยะสั้น ๆ ... (NP9)”

จากการวิเคราะห์ศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ในปัจจุบัน สรุปเป็นตารางได้ดังต่อไปนี้

ตาราง 7 แสดงสรุปผลการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ

องค์ประกอบ	ศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ			ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ
	มีศักยภาพสูง	มีศักยภาพ	ไม่มีศักยภาพ	
1. ด้านสิ่งดึงดูดใจ (Attraction)				1. ปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ในปัจจุบันให้มีความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ โดยอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีโครงการปรับปรุงเส้นทางศึกษาธรรมชาติชื่อเส้นทางเฉลิมฉลองการครองราชย์ของรัชกาลที่ 10 เพื่อให้นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุสามารถศึกษาธรรมชาติได้ 2. พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวภายในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่และแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนโดยรอบอุทยานฯ สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ
1.1 ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรการท่องเที่ยว	√			
1.2 ความปลอดภัยของแหล่งท่องเที่ยว	√			
2. ด้านความสามารถในการเข้าถึง (Access)				1. พัฒนายานพาหนะรับส่งสาธารณะที่มีความเหมาะสมกับผู้สูงอายุ เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เดินทางมาโดยรถโดยสารสาธารณะ 2. พัฒนาเส้นทางเดินเท้าให้ไม่มีความลาดชันและปรับพื้นที่ให้เรียบเพื่อให้นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุสามารถเดินไปยังแหล่งท่องเที่ยวได้สะดวก
2.1 รถโดยสารประจำทาง		√		
2.2 สภาพเส้นทางระหว่างจังหวัด		√		
2.3 สภาพเส้นทางในแหล่งท่องเที่ยว		√		
3. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities)				เพิ่มเติมอุปกรณ์ให้ความช่วยเหลือในกรณีฉุกเฉินภายในห้องน้ำสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ
3.1 ศูนย์บริการอาหาร		√		
3.2 ห้องน้ำ			√	
3.3 ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว		√		
3.4 ที่จอดรถ			√	
3.5 ร้านขายของที่ระลึก		√		
4. ด้านการบริการของแหล่งท่องเที่ยว (Ancillary Service)			√	1. เพิ่มจุดให้บริการสัญญาณอินเทอร์เน็ต Wifi บริเวณแหล่งท่องเที่ยวและที่พัก 2. ติดตั้งตู้ ATM เพื่ออำนวยความสะดวกในการเบิกถอนเงินสดให้กับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เข้ามาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่
5. ด้านที่พัก (Accommodation)				1. บ้านพัก พัฒนาและปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกภายในบ้านพัก โดยการทำทางขึ้นเป็นทางลาด และเพิ่มราวจับในห้องน้ำ เพื่อช่วยให้นักท่องเที่ยวสามารถจับพยุงลุกขึ้นได้ ปรับระดับพื้นระหว่างห้องนอนและห้องน้ำเพื่ออำนวยความสะดวกสำหรับรถเข็น และปรับปรุงบ้านพักให้มีความสวยงามสอดคล้องกับธรรมชาติ 2. ลานกางเต็นท์ พัฒนาและปรับปรุงห้องน้ำ โดยการเพิ่มจำนวนห้องน้ำที่เป็นโถสุขภัณฑ์แบบชักโครก ติดตั้งราวจับ ปรับปรุงทางลาดบริเวณทางเข้าห้องน้ำ
5.1 บ้านพัก			√	
5.2 ลานกางเต็นท์ลำตะคอง			√	
5.3 ลานกางเต็นท์ผากล้วยไม้			√	

ตาราง 7 (ต่อ)

องค์ประกอบ	ศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ			ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ
	มีศักยภาพสูง	มีศักยภาพ	ไม่มีศักยภาพ	
6. ด้านกิจกรรม (Activities)			√	1. จัดกิจกรรมที่มีความเหมาะสมกับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ เช่น กิจกรรมการเดินป่าศึกษาธรรมชาติระยะสั้นสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ 2. จัดกิจกรรมในรูปแบบที่ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัว 3. จัดกิจกรรมที่มีส่วนร่วมกับชุมชนเพื่อก่อให้เกิดเป็นประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยวที่แปลกใหม่สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ เช่น การท่องเที่ยวในชุมชนโดยรอบอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

สรุปการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เกี่ยวกับศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ (6As)

ด้านสิ่งดึงดูดใจ (Attraction)

ภาพรวมแสดงความคิดว่า อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีศักยภาพสูงด้านความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรการท่องเที่ยว เนื่องจากมีความหลากหลายและมีความสวยงามของทรัพยากรการท่องเที่ยว และมีศักยภาพสูงด้านความปลอดภัยและมาตรฐานในการดูแลความปลอดภัยของแหล่งท่องเที่ยว โดยมีมาตรการในการดูแลนักท่องเที่ยวที่ชัดเจน มีการดูแลความปลอดภัยนักท่องเที่ยวที่เข้าไปในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว

ด้านการเข้าถึง (Access)

ภาพรวมแสดงความคิดว่า มีศักยภาพ เนื่องจากรถโดยสารประจำทางมีการให้บริการแบบเหมาให้กับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเป็นหมู่คณะ สภาพเส้นทางในการเดินทางไปยังอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ที่มีความสะดวกและเหมาะสมกับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ สภาพถนนลาดยางและมีป้ายบอกทางในการเดินทางเข้าสู่อุทยานแห่งชาติอย่างชัดเจน สภาพเส้นทางในแหล่งท่องเที่ยวมีความที่ชัดเจนและสามารถเชื่อมโยงไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ภายในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ได้อย่างทั่วถึง

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities)

ภาพรวมแสดงความคิดว่า มีศักยภาพด้านศูนย์บริการอาหารสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ เนื่องจากมีการจัดการด้านพื้นที่เพื่อให้นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุสามารถเข้าไปใช้บริการได้อย่างสะดวก ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว มีการอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุให้สามารถเข้าไปใช้บริการได้อย่างสะดวก มีเจ้าหน้าคอยดูแลและให้ความรู้ด้านข้อมูลข่าวสาร

เกี่ยวกับอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ มีการสื่อความหมายที่ชัดเจนทำให้ผู้สูงอายุเข้าใจได้ง่าย แต่ไม่มีศักยภาพด้านห้องน้ำ เนื่องจากไม่มีความเหมาะสมกับการใช้งานของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ และที่จอดรถ มีจำนวนไม่เพียงพอ

ด้านการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว (Ancillary Service)

ภาพรวมแสดงความคิดว่า ไม่มีศักยภาพในการจัดการ เนื่องจากมีจุดบริการอินเทอร์เน็ต (Wifi) เพียงจุดเดียวยังไม่ครอบคลุมพื้นที่บ้านพักและลานกางเต็นท์ และไม่มีตู้กดเงินสดอัตโนมัติ (ATM)

ด้านที่พัก (Accommodation)

ภาพรวมแสดงความคิดว่า บ้านพักไม่มีความพร้อมในการให้บริการสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ คือ ไม่มีทางลาดก่อนขึ้นบ้านพัก พื้นทางเดินระหว่างห้องพักและห้องน้ำยังมีระดับ และลานกางเต็นท์มีพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมกับการใช้งานของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

ด้านกิจกรรม (Activities)

ภาพรวมแสดงความคิดว่า ไม่มีศักยภาพด้านการจัดกิจกรรม เนื่องจากกิจกรรมที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ได้จัดเตรียมไว้บริการให้นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุเข้าร่วม ได้แก่ กิจกรรมการชื่นชมธรรมชาติ การนั่งพักผ่อน ดูนก ดูผีเสื้อ ส่องสัตว์กลางคืน ถ่ายภาพ เดินออกกำลังกาย และปั่นจักรยาน แต่มีหนึ่งกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุยังไม่สามารถเข้าร่วมได้ คือ การเดินป่าศึกษาธรรมชาติ เนื่องจากสภาพพื้นผิวของเส้นทางไม่มีความสม่ำเสมอ บางจุดมีความลาดชัน และไม่มีราวจับหรือราวกันตก

กลุ่มที่ 2 ผลการสัมภาษณ์นักวิชาการ

ผลการศึกษาจากการสัมภาษณ์นักวิชาการด้านการท่องเที่ยว จำนวน 5 คน สามารถสรุปผลจากการสัมภาษณ์ออกเป็น ประเด็น ดังต่อไปนี้

1. ศักยภาพด้านสิ่งดึงดูดใจในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ (Attraction)

1.1 ศักยภาพด้านความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรการท่องเที่ยว

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า ศักยภาพด้านความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีศักยภาพสูงที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุเดินทางเข้าไปท่องเที่ยว เนื่องจากอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เป็นพื้นที่ที่อยู่ในเขตความคุ้มครองของมรดกโลก มีความหลากหลายทางชีวภาพของทรัพยากรในพื้นที่ทั้งพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ป่า มีระบบนิเวศ และสภาพภูมิอากาศที่ดี และมีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรการท่องเที่ยว เช่น น้ำตก เส้นทางเดินป่าและสัตว์ป่า เป็นต้น เป็นแหล่งท่องเที่ยว

ที่ผู้สูงอายุสามารถเดินทางเข้าไปท่องเที่ยวได้ โดยการชื่นชมธรรมชาติและสัมผัสอากาศที่บริสุทธ์

"...อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เป็น 1 ในพื้นที่ที่อยู่ในเขตความคุ้มครองของมรดกโลก จึงมีความหลากหลายทางชีวภาพของทรัพยากรทางธรรมชาติในพื้นที่ ทั้งพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ ซึ่งเป็นปัจจัยดึงดูดนักท่องเที่ยว เช่น น้ำตก เส้นทางเดินป่า สัตว์ป่า และกิจกรรมการพักแรม เป็นต้น เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ผู้สูงอายุสามารถเดินทางท่องเที่ยวได้ จากการชื่นชมธรรมชาติ การสัมผัสอากาศที่บริสุทธิ์... (LT1)"

"...ทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ มีระบบนิเวศและสภาพภูมิอากาศที่ดี เหมาะกับการเดินทางมาท่องเที่ยว... (LT2)"

"...มีทรัพยากรป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์อยู่แล้ว ซึ่งหากมองว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ถือว่ามีศักยภาพที่สูงสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ เพราะว่าผู้สูงอายุได้เข้ามาสัมผัสธรรมชาติที่แท้จริง... (LT5)"

1.2 ศักยภาพด้านความปลอดภัยของแหล่งท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีศักยภาพด้านความปลอดภัยสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ เนื่องจากมีเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวกตามแหล่งท่องเที่ยวและจุดบริการต่าง ๆ มีแผนกช่วยเหลือฉุกเฉิน ห้องปฐมพยาบาล ลานจอดเฮลิคอปเตอร์ช่วยเหลือในกรณีเกิดเหตุฉุกเฉิน เหตุด่วนและเหตุร้ายแรง และอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีกฎ ระเบียบ ข้อปฏิบัติสำหรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวอย่างเคร่งครัด รวมไปถึงภายในแหล่งท่องเที่ยว ท่องเที่ยวมีป้ายเตือนและป้ายข้อมูลที่ชัดเจน

"...ในบริเวณจุดท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เช่น จุดส่องสัตว์ จุดดูนก จุดน้ำตกจะมีเจ้าหน้าที่คอยดูแลความปลอดภัย และพร้อมที่จะแนะนำ ช่วยเหลือนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุได้... (LT1)"

"...เขาใหญ่มีความปลอดภัยอยู่แล้ว เพราะเป็นอุทยานแห่งชาติ เนื่องจากมีกฎระเบียบของอุทยานฯ ที่เคร่งครัดในการบังคับใช้ ดังนั้นนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้าไปท่องเที่ยวได้รับการดูแลอย่างปลอดภัยแน่นอน... (LT2)"

"...มีเจ้าหน้าที่ให้การดูแลด้านความปลอดภัย มีแผนกช่วยเหลือฉุกเฉิน มีห้องปฐมพยาบาล ลานจอดเฮลิคอปเตอร์ช่วยเหลือ กรณีฉุกเฉินเร่งด่วนร้ายแรง ป้ายเตือน ป้ายข้อมูล... (LT3)"

1.3 ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาศักยภาพสิ่งดึงดูดใจของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า แนวทางการพัฒนาศักยภาพสิ่งดึงดูดใจของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ควรพัฒนาด้านความปลอดภัยของแหล่งท่องเที่ยว โดยจัดให้มีจุดพยาบาลให้บริการตามแหล่งท่องเที่ยวภายในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ รวมถึงจุดนั่งพักสำหรับผู้สูงอายุตามแหล่งท่องเที่ยว และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวภายใต้การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติตามมาตรฐานการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของกรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

"...อาจจัดให้มีจุดบริการนักท่องเที่ยวตามสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญในแต่ละจุด โดยควรมีจุดพยาบาล รวมถึงควรมีจุดนั่งพักเป็นช่วง ๆ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ... (LT2)"

"...เพิ่มจุดพักสำหรับผู้สูงอายุตามแหล่งท่องเที่ยว เพราะบางทีผู้สูงอายุเดินเที่ยวเหนื่อย ๆ จะได้มีช่วงพัก ให้นั่ง หรืออาจจะเอาไว้นั่งรอลูกหลานได้... (LT4)"

"...พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยใช้มาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของกรมการท่องเที่ยว มาเป็นข้อกำหนด ซึ่งการพัฒนานั้นต้องอยู่บนฐานการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเป็นสำคัญ ต้องคำนึงถึงบทบาทของอุทยานแห่งชาติด้วยว่าไม่สามารถพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวได้ตามใจชอบ... (LT5)"

2. ศักยภาพด้านการเข้าถึงอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ (Access)

2.1 ศักยภาพด้านการเข้าถึงสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า ศักยภาพด้านการเข้าถึงอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ประกอบไปด้วย รถโดยสารประจำทาง พบว่า อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ไม่มีศักยภาพด้านรถโดยสารประจำทาง ควรได้รับการพัฒนาและปรับปรุง เนื่องจากรถโดยสารประจำทางที่ให้บริการรับส่งนักท่องเที่ยวในปัจจุบันเป็นรูปแบบการให้บริการแบบเหมาคันและเฉพาะหมู่คณะ โดยสภาพรถโดยสารเป็นรถหกล้อ มีห้องโดยสารด้านหลังที่มีที่นั่งสำหรับนักท่องเที่ยว แต่ไม่เหมาะสมกับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ เนื่องจากสภาพรถที่มีความสูง ไม่มีเข็มขัดนิรภัยภายในห้องโดยสารและไม่มีพื้นที่สำหรับรถเข็นซึ่งผู้สูงอายุบางคนต้องใช้รถเข็นในการเดินทาง

สภาพเส้นทางในการเดินทางไปยังอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ พบว่า อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ มีศักยภาพด้านสภาพเส้นทางในการเดินทาง เนื่องจากมีความสะดวกในการเข้าถึง สภาพถนนลาดยางพร้อมใช้งาน มีป้ายบอกทางในการเดินทางเข้าสู่อุทยานฯ อย่างชัดเจน และมีจุดแวะพักริมทางสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุได้พักผ่อน

สภาพเส้นทางในแหล่งท่องเที่ยว พบว่า อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีศักยภาพด้านสภาพเส้นทางในแหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากมีความเชื่อมโยงของถนนสามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้ทุกแหล่ง และสภาพถนนอยู่ในสภาพที่ดีพร้อมใช้งาน

"...รถโดยสารประจำทางมีให้บริการถึงบริเวณทางขึ้นอุทยาน นักท่องเที่ยวสูงอายุต้องเหมารถขึ้นไปเอง ซึ่งอาจจะเป็นรถสองแถวที่เหมาทั้งคัน หรือรถกระบะ ไม่ได้มีรถพิเศษสำหรับผู้สูงอายุ... (LT1)"

"...มีรถโดยสารประจำทาง แต่อาจไม่เหมาะสมที่จะรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่มีปัญหาด้านสุขภาพหรือจำเป็นต้องใช้รถวีลแชร์ รถที่ขึ้นไปเป็นรถ 6 ล้อ แล้วก็มีห้องโดยสารด้านหลังแล้วก็มีที่นั่ง แต่ไม่มีเข็มขัดนิรภัย และมองว่ามันสูงเกินไปสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ... (LT2)"

"...สภาพเส้นทางเป็นถนนลาดยางและมีป้ายบอกทางในการเดินทางเข้าสู่อุทยานฯ ที่ชัดเจน แต่สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุการเดินทางนั้นควรใช้แต่รถยนต์ส่วนตัวเพราะจะสะดวกกับผู้สูงอายุมากที่สุด... (LT2)

"...ระหว่างทางมีจุดแวะพักริมทางสำหรับผู้สูงอายุให้ได้พักผ่อนคลายอิริยาบถบางทีการเดินทางเป็นเวลานาน ๆ อาจจะทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกปวดเมื่อย... (LT3)"

"...ภายในอุทยานแห่งชาติมีถนนที่เชื่อมไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่อยู่ในสภาพดี สามารถเดินทางได้อย่างสะดวก... (LT1)"

2.2 ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านการเข้าถึงอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า แนวทางการพัฒนาด้านการเข้าถึงอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ควรพัฒนารถโดยสารประจำทางที่มีความเหมาะสมกับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุเพื่ออำนวยความสะดวกในการเข้าถึงอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เช่น รถบริการสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุโดยเฉพาะ โดยภายในรถมีอุปกรณ์ที่อำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุ เช่น ราวจับ เบาะนั่ง เบาะพิง และรถที่สามารถนำรถเข็นขึ้นได้ และควรปรับปรุงเส้นทางเดินไปยังแหล่งท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุโดยการปรับพื้นที่ให้มีความลาดชันน้อยลง และมีขนาดกว้างเพียงพอในการรองรับรถเข็นสำหรับผู้สูงอายุ

"...ควรมีการให้บริการรถที่มีความเหมาะสมกับผู้สูงอายุ เพื่ออำนวยความสะดวกในการเข้าถึงอุทยานแห่งชาติ เช่น รถที่มีบริการสำหรับผู้สูงอายุเท่านั้น โดยภายในรถมีอุปกรณ์ที่อำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุ เช่น ราวจับ เบาะนั่ง เบาะพิง และรถที่สามารถนำรถเข็นขึ้นได้... (LT1)"

"...ควรปรับปรุงเส้นทางเดินในแหล่งท่องเที่ยวแต่ละจุดให้เชื่อมโยงกันด้วยถนนที่มีความราบเรียบไม่ลาดชันจนเกินไป และมีขนาดกว้างเพียงพอที่รองรับรถเข็นวีลแชร์สำหรับผู้สูงอายุ... (LT2)

3. ศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ (Amenities)

3.1 ศักยภาพด้านศูนย์บริการอาหารสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ไม่มีศักยภาพด้านศูนย์บริการอาหารสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ เนื่องจากศูนย์บริการอาหารไม่มีการจัดโซนที่นั่งสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ จุดนั่งรับประทานอาหารและร้านขายอาหารมีระยะทางที่ห่างกัน ทำให้นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุไม่ได้รับความสะดวกในการใช้บริการ และรายการอาหารไม่มีความหลากหลาย

"...ไม่มีการจัดแบ่งโซนนั่งสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ... (LT1)"

"...มีศูนย์บริการอาหารสำหรับนักท่องเที่ยวแต่ความหลากหลายของร้านอาหารยังมีจำนวนที่น้อยเกินไปในการรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ควรมีร้านอาหารที่เน้นอาหารเพื่อสุขภาพ/ปลอดภัยสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ... (LT2)"

"...ขาดอาหารที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ จุดรับประทานอาหารแต่ละจุดอยู่ห่างกันและห่างจากร้านค้า ทำให้นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุไม่ได้รับความสะดวกในการเข้าไปใช้บริการ รายการอาหารไม่มีความหลากหลาย... (LT4)"

3.2. ศักยภาพด้านห้องน้ำสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ไม่มีศักยภาพด้านห้องน้ำสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ เนื่องจากห้องน้ำสำหรับผู้สูงอายุมีจำนวนน้อยไม่เพียงพอต่อการรองรับ ไม่มีห้องน้ำสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุตามแหล่งท่องเที่ยวและลานกางเต็นท์ รวมไปถึงยังขาดอุปกรณ์อำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุภายในห้องน้ำ คือ ราวจับและอุปกรณ์ขอความช่วยเหลือในกรณีเกิดเหตุฉุกเฉิน

"...เท่าที่เห็นนะห้องน้ำสำหรับผู้สูงอายุมีน้อยเกินไป ยิ่งตามแหล่งท่องเที่ยวมีน้อยมาก มีแต่ห้องน้ำสำหรับนักท่องเที่ยวทั่วไป ซึ่งมันไม่เหมาะสมกับการใช้งานสำหรับผู้สูงอายุ... (LT1)"

"...ไม่มีห้องน้ำเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุโดยเฉพาะ ยิ่งตามสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ และลานกางเต็นท์ห้องน้ำมีจำนวนมากนะ แต่ไม่มีสำหรับผู้สูงอายุ คือ ต้องเข้าใจว่าถึงแม้จะเป็นชักโครก แต่การใช้งานของนักท่องเที่ยวแต่ละประเภทก็แตกต่างกัน ไม่งั้นกรมจะมีการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการหรือนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ... (LT2)"

"...ภายในห้องน้ำ ควรเพิ่มอุปกรณ์ต่าง ๆ สำหรับอำนวยความสะดวกให้กับผู้สูงอายุ เช่น ราวจับ แล้วก็อุปกรณ์ขอความช่วยเหลือ... (LT4)"

3.3. ศักยภาพด้านศูนย์บริการนักท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีศักยภาพในการให้บริการของศูนย์บริการนักท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ เนื่องจากมีความสะดวกในการเข้าไปใช้บริการ โดยบริเวณทางเข้าศูนย์บริการนักท่องเที่ยวมีทางลาดสำหรับรถเข็น มีจุดนั่งพัก มีการให้บริการข้อมูลด้านการท่องเที่ยวผ่านนิทรรศการที่มีขนาดตัวหนังสือที่ชัดเจน และมีเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญปฏิบัติหน้าที่ประจำคอยอำนวยความสะดวกและให้คำแนะนำในการให้บริการด้านข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

"...ศูนย์บริการมีความสะดวกในการเข้าไปศึกษาเรียนรู้ และมีเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ด้านการท่องเที่ยวคอยให้บริการข้อมูลอยู่ประจำ... (LT1)"

"...มีศูนย์บริการคอยให้บริการแก่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ มีทางลาดสำหรับรถเข็นวีลแชร์ และมีนิทรรศการตัวหนังสือใหญ่ ผู้สูงอายุมองเห็นชัดเจน เจ้าหน้าที่มีความรู้และให้บริการแนะนะข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว... (LT2)"

"...เขาใหญ่มีศูนย์บริการเหมาะสมกับผู้สูงอายุนะ ทางเข้ามีความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ จะเห็นได้จากมีทางลาด มีจุดนั่งพัก มีส่วนของนิทรรศการขนาดตัวหนังสือก็ใหญ่ ผู้สูงอายุมองเห็นชัด ที่สำคัญเจ้าหน้าที่ประจำจุดนี้ค่อนข้างเยอะคอยอำนวยความสะดวก และแต่ละคนมีความรู้และความเชี่ยวชาญมาก... (LT4)"

3.4 ศักยภาพที่จอดรถบริเวณศูนย์บริการนักท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีศักยภาพด้านที่จอดรถบริเวณศูนย์บริการนักท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ เนื่องจากมีการกำหนดจุดจอดรถและสัญลักษณ์ที่ชัดเจน มีจำนวนที่จอดรถเพียงพอสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ และมีการจัดที่จอดรถไว้ใกล้กับอาคารศูนย์บริการนักท่องเที่ยว

"...ตรงบริเวณศูนย์บริการนักท่องเที่ยวมีสถานที่จอดรถที่ชัดเจน และมีสัญลักษณ์ของผู้พิการและนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุมองเห็นชัดเจน... (LT2)"

"...มีการจัดที่จอดรถที่มีผู้สูงอายุไว้ใกล้กับอาคาร เช่น ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวและบริเวณอาคารห้องน้ำ มีป้ายแสดงสัญลักษณ์ไว้ชัดเจนมองเห็นได้ง่าย... (LT3)"

3.5 ศักยภาพที่จอดรถบริเวณลานกางเต็นท์สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ไม่มีศักยภาพด้านที่จอดรถบริเวณลานกางเต็นท์สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ เนื่องจากยังมีพื้นที่จอดรถสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุจำนวนน้อย สถานที่จอดรถไม่ชัดเจนและนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุไม่สามารถจอดรถใกล้กับจุดกางเต็นท์ได้ เนื่องจากทางอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่จัดพื้นที่จอดรถให้บริการอยู่ห่างจากจุดพักกางเต็นท์

"...ที่จอดรถบริเวณลานกางเต็นท์มีจำนวนที่จอดสำหรับผู้สูงอายุน้อย จำนวนไม่เพียงพอ คือ ผู้สูงอายุที่มาพักค้างแรมโดยการกางเต็นท์มีจำนวนมากพอสมควร แต่จำนวนที่จอดรถมีแค่ 1–2 ที่เอง... (LT1)

"...บริเวณที่จอดรถตรงลานกางเต็นท์ มีสถานที่จอดรถสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุน้อยและไม่มีสัญลักษณ์ที่ชัดเจน ทั้ง 2 แห่งเลยทำให้ผู้สูงอายุต้องไปจอดรวมกับนักท่องเที่ยวทั่วไป... (LT2)"

"...บริเวณลานกางเต็นท์ยังไม่เห็นที่จอดรถสำหรับผู้สูงอายุเลยนะ เวลาผู้สูงอายุไปกางเต็นท์ก็ไม่สามารถจอดใกล้ ๆ จุดกางเต็นท์ได้ เพราะว่าลานจอดรถกับจุดพักอยู่ห่างกัน ยิ่งวันหยุดนักท่องเที่ยวจำนวนมากก็ยิ่งลำบาก... (LT3)"

3.6 ศักยภาพที่จอดรถบริเวณแหล่งท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ไม่มีศักยภาพด้านที่จอดรถบริเวณแหล่งท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ เนื่องจากจำนวนช่องจอดรถสำหรับผู้สูงอายุที่ในปัจจุบันยังมีจำนวนน้อยไม่เพียงพอในการรองรับ สถานที่จอดรถไม่มีความชัดเจน

"...ที่จอดรถบริเวณแหล่งท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุยังไม่เพียงพอในการรองรับ แน่นอนมีจำนวนช่องจอดอยู่ไม่กี่ช่องเอง แล้วจำนวนนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เดินทางไปท่องเที่ยวก็ไม่ใช่แค่คนหรือสองคน บางทีจอดไกลก็ทำให้เค้าเดินลำบากนะ... (LT1)"

"...สถานที่จอดรถตามแหล่งท่องเที่ยวยังไม่ชัดเจน คือ ป้านสัญลักษณ์ไม่ชัดเจน จำนวนช่องจอดก็น้อย ไม่รู้ว่าได้มาตรฐานมั้ยนะ... (LT2)"

3.7 ศักยภาพร้านขายของที่ระลึกสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีศักยภาพร้านขายของที่ระลึกสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ เนื่องจากนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุสามารถเข้าไปใช้บริการได้อย่างสะดวก มีสินค้าที่หลากหลายและเป็นเอกลักษณ์ของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

"...ร้านขายของที่ระลึกดีนะ มีสินค้าหลากหลายดี เหมาะกับทุกเพศ ทุกวัยดี ใครมาเที่ยวที่เขาใหญ่ก็อยากได้ของที่ระลึกกลับไปอยู่แล้วนะ ขนาดเราเองมาทุกครั้งก็ยังซื้อทุกครั้งเลย... (LT1)"

"...มีสินค้าที่น่าสนใจและเป็นเอกลักษณ์ของเขาใหญ่ เช่น เสื้อยืด หมวก ถุงผ้า จะมีสัญลักษณ์ของเขาใหญ่มีการสกรีนชื่ออุทยานลงไป แต่สำหรับผู้สูงอายุบางคนที่ยังแบบสมัยใหม่ก็ชอบนะ วันก่อนเห็นผู้สูงอายุใส่เสื้ออุทยานอยู่ แต่ถ้าจะให้ดีเพิ่มสินค้าที่ผู้สูงอายุชื่นชอบ... (LT4)"

3.8 ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวกภายในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า แนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวกภายในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ควรมีการจัดโซนที่นั่งสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุภายในศูนย์บริการอาหาร เพิ่มจุดนั่งพักผ่อนบริเวณรอบศูนย์บริการนักท่องเที่ยว เพิ่มจำนวนห้องน้ำสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุพร้อมติดตั้งสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมกับการใช้งานสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ เช่น ราวจับและอุปกรณ์ขอความช่วยเหลือฉุกเฉินภายในห้องน้ำ จัดทำป้ายเตือนหรือทาสีบริเวณทางเดินที่มีพื้นที่ต่างระดับ และเพิ่มวัสดุกันลื่นบนทางลาด เพื่อความปลอดภัยสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

"...ควรเพิ่มเติมการจัดโซนที่นั่งในศูนย์อาหารสำหรับผู้สูงอายุ เพิ่มจุดนั่งพักสำหรับผู้สูงอายุบริเวณศูนย์บริการ และพัฒนาห้องน้ำสำหรับผู้สูงวัยให้มีมากขึ้น รวมทั้งการพัฒนาการบริการรถสำหรับผู้สูงวัยที่ใช้ในการเดินทางท่องเที่ยวบนอุทยาน... (LT1)"

"...ควรมีการทาสีหรือติดป้ายแสดงสัญลักษณ์ให้ทราบถึงความแตกต่างของระดับพื้นให้ชัดเจนเพื่อป้องกันการสะดุดล้มของผู้สูงอายุ ควรเพิ่มวัสดุกันลื่นบนทางลาดในห้องน้ำ ควรมีการติดตั้งสัญญาณไว้เพื่อเตือนหรือขอความช่วยเหลือหากผู้สูงอายุติดอยู่ในห้องน้ำ... (LT2)"

"...ควรพัฒนาภายในห้องน้ำโดยการเพิ่มอุปกรณ์อำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุ เช่น ราวจับ อุปกรณ์ขอช่วยเหลือที่เป็นปุ่มกดสีแดงๆ คือยึดตามหลักสากลเลย เพราะที่นี่ก็เป็นอุทยานแห่งชาติที่เป็นมรดกโลกแล้วนะ ควรพัฒนาให้เทียบกับ Yellow Stone ไปเลย... (LT4)"

4. ศักยภาพด้านการให้บริการของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ (Ancillary Service)

4.1 ศักยภาพด้านการให้บริการของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า การให้บริการของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ยังไม่มีศักยภาพ เนื่องจากในปัจจุบันอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ให้บริการสัญญาณอินเทอร์เน็ต Wifi เฉพาะบริเวณศูนย์บริการนักท่องเที่ยวเพียงจุดเดียว แต่ภายในบ้านพัก ลานกางเต็นท์และแหล่งท่องเที่ยวยังไม่มีการติดตั้งสัญญาณอินเทอร์เน็ต Wifi ไว้ให้บริการ และยังไม่มีการให้บริการตู้กดเงินสดอัตโนมัติ ATM สำหรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวภายในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

"...บริการเสริมในเขาใหญ่ตอนนี้ก็มี Wifi ให้บริการแต่มีแค่ตรงศูนย์บริการนักท่องเที่ยวที่เดียวนะ ตามแหล่งท่องเที่ยว บ้านพัก ที่กางเต็นท์ยังไม่มีควรจะเพิ่มให้มีทุกจุด... (LT1)"

"...บนเขาใหญ่ไม่มีตู้ ATM ถ้านักท่องเที่ยวที่เดินทางมาพักค้างคืนหลายคืนต้องการใช้เงินก็ต้องออกจากอุทยานฯ ไปกดเงินตรงบริเวณทางขึ้น ควรจะเพิ่มบริการตรงนี้ไปด้วย.... (LT3)"

4.2 ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านการให้บริการในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า แนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านการให้บริการในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ โดยการเพิ่มจุดบริการสัญญาณ Wifi ตามจุดที่พักและแหล่งท่องเที่ยว ติดตั้งตู้กดเงินสดอัตโนมัติ ATM และเพิ่มการให้บริการนวดเพื่อสุขภาพสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

"...ถ้าอยากพัฒนาจริง ๆ นะ เอาให้ครบเลย คือ ควรติดตั้งจุดบริการสัญญาณ Wifi ตามจุดที่พัก บ้านพัก ลานกางเต็นท์และแหล่งท่องเที่ยว แล้วก็ติดตั้งตู้กดเงินสดอัตโนมัติ ATM แต่ไม่รู้ว่าติดระเบียบอะไรหรือไม่นะ ถ้ามีก็ถือว่าครบละในส่วนของการให้บริการเสริมในแหล่งท่องเที่ยว... (LT1)"

"...ควรติดตั้งตู้ ATM ไว้ให้บริการเผื่อกรณีนักท่องเที่ยวมีเหตุฉุกเฉินที่ต้องใช้เงิน การขึ้นมาพักในอุทยานแห่งชาติไม่ใช่ว่าไม่จำเป็นต้องใช้เงินนะ ทุกอย่างในนี้ต้องซื้อ ทั้งอาหาร ค่าที่พัก ยิ่งนักท่องเที่ยวที่มาพักกางเต็นท์หลาย ๆ วันบางทีอยากนอนต่อกลาย ๆ คืน หากเงินหมดก็ต้องลงไปกดที่ปากช่อง ระยะทางค่อนข้างไกลพอสมควร ถ้ามีไว้ให้บริการแก่นักท่องเที่ยวก็จะถือว่าอำนวยความสะดวกได้เป็นอย่างดี... (LT4)"

"...น่าจะมีการนวดเพื่อสุขภาพสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุเพิ่มเติม เหมือนที่แจ้ซ้อนมีให้บริการนักท่องเที่ยว บางทีผู้สูงอายุอาจจะเกิดการเมื่อยล้าจากการมาเดินเที่ยว หรือบางทีผู้สูงอายุที่มาแค่น้องการสูดอากาศบริสุทธิ์สามารถใช้บริการได้ในขณะที่รอลูกหลานไปเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ... (LT5)"

5. ศักยภาพด้านที่พักในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ (Accommodation)

5.1 บ้านพัก

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า บ้านพักในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ไม่มีศักยภาพในการให้บริการ เนื่องจากยังไม่มีความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ คือ บริเวณทางขึ้นบ้านพักไม่มีทางลาดสำหรับรถเข็น ภายในห้องน้ำไม่มีราวจับพยุง และพื้นระหว่างห้องพักและห้องน้ำยังมีระดับที่ต่างกัน และไม่มีความเพียงพอกับความต้องการของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในช่วงวันหยุดและช่วงเทศกาล

"...บ้านพักไม่เพียงพอกับความต้องการของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในช่วงวันหยุดยาวและช่วงเทศกาล... (LT1)"

"...บ้านพักของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ยังไม่มีความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยว เช่น ทางลาดระหว่างห้องพักกับห้องน้ำ ที่มีความต่างระดับกับอยู่... (LT2)"

"...บ้านออกแบบให้บุคคลทั่วไปอาศัยมากกว่าผู้สูงอายุ และขาดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุ... (LT4)"

"...บ้านพักไม่มีพร้อมความพร้อมสำหรับผู้สูงอายุ เริ่มตั้งแต่ทางขึ้นบ้านพักเลยไม่มีทางลาด ภายในห้องพักกับห้องน้ำยังมีระดับต่างกันอยู่ ภายในห้องน้ำไม่มีราวจับ... (LT5)"

5.2 ลานกางเต็นท์ลำตะคอง

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า ลานกางเต็นท์ลำตะคอง มีสภาพพื้นที่ที่กว้างขวาง มีสภาพแวดล้อมที่สวยงาม บรรยากาศที่ปลอดโปร่ง อากาศถ่ายเทสะดวก และมีทิวทัศน์ที่สวยงามเหมาะสำหรับการมาพักผ่อนของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ แต่ไม่มีศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ เนื่องจากห้องน้ำที่ให้บริการในลานกางเต็นท์ยังไม่มีห้องน้ำสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุโดยเฉพาะ ไม่มีทางลาดขึ้นห้องน้ำ และโถสุขภัณฑ์ที่เป็นชักโครกมีจำนวนน้อย

"...ลานกางเต็นท์ลำตะคอง มีพื้นที่กว้างขวาง แล้วก็อากาศถ่ายเทสะดวก บรรยากาศดี เหมาะกับผู้สูงอายุมาพักผ่อน... (LT1)"

"...อากาศดี เหมาะกับผู้สูงอายุที่มาท่องเที่ยวหรือพักค้างแรม สภาพพื้นที่กว้างขวาง แต่ไม่มีศักยภาพนะ เพราะห้องน้ำในลานกางเต็นท์ ไม่สามารถอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุได้เลย เริ่มจากขึ้นไม่มีทางลาด ภายในห้องน้ำไม่มีราวจับ หรืออุปกรณ์ช่วยเหลือใด ๆ และที่สำคัญห้องน้ำสำหรับผู้สูงอายุโดยเฉพาะไม่มีเลย... (LT3)"

"...ที่ลำตะคอง มีทิวทัศน์ที่สวยงามเหมาะสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่ต้องการมาพักผ่อน แต่ห้องน้ำยังไม่เห็นห้องน้ำสำหรับผู้สูงอายุ ทางขึ้นยังเป็นบันได ไม่มีทางลาด ชักโครกน้อยมาก ส่วนใหญ่นั่งยอง ๆ ... (LT5)"

5.3 ลานกางเต็นท์ผากล้วยไม้

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า ลานกางเต็นท์ผากล้วยไม้ มีสภาพพื้นที่ที่กว้างขวาง มีอากาศที่เย็นสบาย บรรยากาศร่มรื่น และสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้เป็นจำนวนมาก แต่ไม่มีศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ เนื่องจากสภาพห้องน้ำที่ไม่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุได้ คือ ห้องน้ำที่เป็นโถสุขภัณฑ์แบบชักโครกมีจำนวนน้อย ภายในห้องน้ำขาดอุปกรณ์ในการอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุ เช่น ราวจับพยุง อุปกรณ์ขอความช่วยเหลือในกรณีฉุกเฉิน และไม่มีห้องน้ำสำหรับผู้สูงอายุโดยเฉพาะ

"...ลานกางเต็นท์ที่ผากล้วยไม้ มีบรรยากาศที่ร่มรื่น เย็นสบาย มีพื้นที่กว้างขวางเหมาะแก่การมาแคมป์ปิ้ง แต่ที่ไม่มีศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ เพราะห้องน้ำนี่แหล่ะ เป็นเหมือนกันกับลำตะคอง ห้องน้ำชักโครกน้อย อุปกรณ์ต่าง ๆ ภายในห้องน้ำก็ไม่มี เช่น ราวจับ อุปกรณ์ขอความช่วยเหลือ... (LT2)"

"...ลานกางเต็นท์ผากล้วยไม้สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้มาก และอากาศเย็นร่มรื่น มีพื้นที่ที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุมาพักกางเต็นท์ แต่ไม่สามารองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุได้ คือ ไม่มีห้องน้ำสำหรับผู้สูงอายุ ชักโครกนี่น้อยมากนับห้องได้เลย ถามถึงอุปกรณ์ภายในห้องน้ำสำหรับอำนวยความสะดวกแก่ผู้สูงอายุ ยิ่งไม่มีราวจับพยุงเพื่อลุกก็ไม่มี อุปกรณ์ขอความช่วยเหลือยิ่งไม่ต้องพูดถึง... (LT3)"

5.4 ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า แนวทางในการพัฒนาศักยภาพด้านที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

5.4.1 บ้านพัก

ควรพัฒนาและปรับปรุงบ้านพักเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ คือ จัดทำทางลาดสำหรับรถเข็นบริเวณทางขึ้นบ้านพัก ติดตั้งราวจับบันได ราวจับภายในห้องพักและ

ปรับปรุงห้องน้ำ คือ ติดตั้งราวจับและอุปกรณ์ขอความช่วยเหลือฉุกเฉิน ปรับระดับพื้นระหว่างห้องพักและห้องน้ำให้เป็นทางลาด

5.4.2 ลานกางเต็นท์

ควรพัฒนาและปรับปรุงห้องน้ำบริเวณลานกางเต็นท์โดยการเพิ่มจำนวนโถสุขภัณฑ์เป็นแบบชักโครก ติดตั้งราวจับ และอุปกรณ์ขอความช่วยเหลือฉุกเฉิน เพิ่มจำนวนห้องน้ำสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ และจัดทำทางลาดสำหรับรถเข็นบริเวณทางเข้าอาคารห้องน้ำ

"...บ้านพัก ควรพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกที่เอื้อสำหรับผู้สูงอายุ เช่น ทางลาดสำหรับรถเข็นเพื่อขึ้น บ้านพัก ราวจับบันได รวมทั้งการปรับปรุงห้องน้ำเพื่อป้องกันการเกิดอุบัติเหตุ เช่น ติดราวจับในห้องน้ำ อุปกรณ์ขอความช่วยเหลือ... (LT1)"

"...ควรมีการพัฒนาบ้านพักเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ โดยสิ่งอำนวยความสะดวกในบ้านพักก็ควรจัดทำให้ เพื่อผู้สูงอายุ โดยเฉพาะ เช่น ทางลาด/ไม่มีทางต่างระดับ... (LT2)"

"...ลานกางเต็นท์ทั้ง 2 แห่ง ควรเพิ่มจำนวนห้องน้ำที่เป็นห้องน้ำของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุโดยเฉพาะ และพัฒนาภายในห้องน้ำให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกให้ผู้สูงอายุ เช่น โถชักโครก ราวจับเพื่อลุกขึ้น และที่สำคัญเพิ่มทางลาดตรงทางเข้าห้องน้ำให้ผู้สูงอายุที่เดินลำบากหรือรถเข็นเข้าได้... (LT3)"

"...ลานกางเต็นท์ ควรปรับปรุงห้องน้ำให้เป็นแบบชักโครก และติดตั้งอุปกรณ์อำนวยความสำหรับผู้สูงอายุ เช่น พวกราวจับ หรืออุปกรณ์ขอความช่วยเหลือตามหลักทั่วไปให้เป็นมาตรฐานสากล... (LT5)"

6. ศักยภาพด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ (Activities)

6.1 ศักยภาพด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ไม่มีศักยภาพด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ เนื่องจากกิจกรรมที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่จัดขึ้นในปัจจุบัน ไม่มีกิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุโดยเฉพาะ และกิจกรรมที่มีอยู่มีบางกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุไม่สามารถเข้าร่วมได้ คือ กิจกรรมเดินป่าศึกษาธรรมชาติ ผู้สูงอายุที่จะเข้าร่วมกิจกรรมประเภทนี้ต้องเป็นผู้ที่มีสมรรถนะทางร่างกายที่แข็งแรง และกิจกรรมการส่องสัตว์ในเวลากลางคืน ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุใช้พักผ่อนและนอนหลับ

"...กิจกรรม เดินป่า ส่องสัตว์ สำหรับผู้สูงอายุ ยังไม่ค่อยเหมาะสมเท่าไร เนื่องจากกิจกรรมเดินป่าเหมาะสมกับผู้สูงอายุที่มีร่างกายแข็งแรงเท่านั้น และกิจกรรมการส่องสัตว์ต้องไปส่องในตอนกลางคืน ซึ่งเป็นเวลาที่ผู้สูงอายุนอนหลับ... (LT1)"

"...กิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ ยังไม่ค่อยมีความชัดเจนคือไม่มีเฉพาะสำหรับผู้สูงอายุ... (LT3)"

"...กิจกรรมที่จัดขึ้นมีบางกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุไม่สามารถเข้าร่วมได้ เช่น เส้นทางเดินป่า... (LT4)"

6.2 ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า แนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ควรพัฒนาปรับปรุงเรื่องกิจกรรมเส้นทางเดินป่าศึกษาธรรมชาติที่มีระยะทางในการเดินไม่เกิน 30 นาทีต่อรอบ และควรเป็นเส้นทางที่ไม่มีความลาดชันและเป็นทางเดินที่เรียบเพื่อให้รถเข็นสามารถเข้าได้ และควรพัฒนาและปรับปรุงกิจกรรมการปั่นจักรยาน โดยการปรับปรุงเส้นทางการปั่นจักรยานให้มีความปลอดภัยและไม่มีความลาดชันมากเกินไป มีการดูแลความปลอดภัยตลอดเส้นทาง และส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมพิเศษตามช่วงเทศกาลหรือวาระพิเศษเพื่อเป็นทางเลือกให้แก่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุได้เลือกเข้าร่วมกิจกรรมและก่อให้เกิดเป็นประสบการณ์ที่ดี

"...เส้นทางปั่นจักรยานระยะสั้นสำหรับผู้สูงอายุ โดยอุทยานแห่งชาติเป็นผู้กำหนดเส้นทาง และต้องเป็นเส้นทางที่เหมาะสมกับผู้สูงวัย ไม่มีเนินลาดชันมากเกินไป และต้องมีความพร้อมในด้านการดูแลความปลอดภัยตลอดเส้นทาง... (LT1)"

"...อยากให้ทางอุทยานฯ จัดเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติสำหรับผู้สูงอายุที่ระยะทางในการเดินไม่ควรเกินครึ่งชั่วโมงต่อรอบ เนื่องจากปัญหาด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ ควรเป็นทางที่มีความลาดชันน้อย เรียบ สามารถใช้รถเข็นได้... (LT2)"

"...จัดกิจกรรมวาระพิเศษตามเทศกาลจะได้ไม่น่าเบื่อ จำเจและเป็นประสบการณ์ที่ดีด้วย... (LT4)"

จากการวิเคราะห์ศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ในปัจจุบันของกลุ่มนักวิชาการ สรุปเป็นตารางได้ดังต่อไปนี้

ตาราง 8 แสดงสรุปผลการสัมภาษณ์นักวิชาการด้านการท่องเที่ยว

องค์ประกอบ	ศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ			ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ
	มีศักยภาพสูง	มีศักยภาพ	ไม่มีศักยภาพ	
1. ด้านแหล่งท่องเที่ยว (Attraction)				1. จัดให้มีจุดพยาบาลให้บริการตามแหล่งท่องเที่ยว 2. เพิ่มจุดนั่งพักสำหรับผู้สูงอายุสามารถนั่งพักเป็นช่วง ๆ 3. พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวภายใต้การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติตามมาตรฐานการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของกรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา
1.1 ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรการท่องเที่ยว	√			
1.2 ความปลอดภัยของแหล่งท่องเที่ยว		√		
2. ด้านความสามารถในการเข้าถึง (Access)				1. พัฒนายานพาหนะรับส่งสาธารณะที่มีความเหมาะสมกับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ 2. รถบริการสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุโดยเฉพาะ 3. ภายในรถมีอุปกรณ์ที่อำนวยความสะดวกสำหรับ เช่น ราวจับ เบาะนั่ง เบาะพิง และรถที่สามารถนำรถเข็นขึ้นได้ ปรับปรุงเส้นทางเดินไปยังแหล่งท่องเที่ยว 4. ปรับพื้นที่ให้มีความลาดชันน้อยลง และมีขนาดกว้างเพียงพอในการรองรับรถเข็นสำหรับผู้สูงอายุ
2.1 รถโดยสารประจำทาง			√	
2.2 สภาพเส้นทางระหว่างจังหวัด		√		
2.3 สภาพเส้นทางในแหล่งท่องเที่ยว		√		
3. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities)				1. เพิ่มเติมการจัดโซนที่นั่งสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุภายในศูนย์อาหาร 2. เพิ่มจุดนั่งพักผ่อนบริเวณรอบๆศูนย์บริการนักท่องเที่ยว 3. เพิ่มจำนวนห้องน้ำสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ 4. ติดตั้งอุปกรณ์ขอความช่วยเหลือฉุกเฉินภายในห้องน้ำ 5. จัดทำป้ายเตือนบริเวณทางเดินที่มีพื้นที่ต่างระดับ 6. เพิ่มวัสดุกันลื่นบนทางลาดเพื่อความปลอดภัยสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ
3.1 ศูนย์บริการอาหาร			√	
3.2 ห้องน้ำ			√	
3.3 ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว		√		
3.4 ที่จอดรถ			√	
3.5 ร้านขายของที่ระลึก		√		
4. ด้านการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว (Ancillary Service)			√	1. เพิ่มจุดบริการสัญญาณ Wifi ตามจุดที่พักและแหล่งท่องเที่ยว 2. ติดตั้งตู้กดเงินสดอัตโนมัติ ATM 3. เพิ่มการให้บริการนวดเพื่อสุขภาพสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

ตาราง 8 (ต่อ)

องค์ประกอบ	ศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ			ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ
	มีศักยภาพสูง	มีศักยภาพ	ไม่มีศักยภาพ	
5. ด้านที่พัก (Accommodation)				**บ้านพัก**
5.1 บ้านพัก			√	1. จัดทำทางลาดสำหรับรถเข็นบริเวณทางขึ้นบ้านพัก
5.2 ลานกางเต็นท์ลำตะคอง			√	2. ติดตั้งราวจับบันได ราวจับภายในห้องพัก
5.3 ลานกางเต็นท์ผากล้วยไม้			√	3. ปรับปรุงห้องน้ำ คือ ติดตั้งราวจับและอุปกรณ์ขอความช่วยเหลือฉุกเฉิน
				4. ปรับระดับพื้นระหว่างห้องพักและห้องน้ำให้เป็นทางลาด
				ลานกางเต็นท์
				1. ปรับปรุงห้องน้ำบริเวณลานกางเต็นท์โดยการเพิ่มจำนวนโถสุขภัณฑ์เป็นแบบชักโครก ติดตั้งราวจับ และอุปกรณ์ขอความช่วยเหลือฉุกเฉิน
				2. เพิ่มจำนวนห้องน้ำสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ
				3. จัดทำทางลาดสำหรับรถเข็นบริเวณทางเข้าอาคารห้องน้ำ
6. ด้านกิจกรรม (Activities)			√	1. พัฒนาและปรับปรุงเรื่องกิจกรรมเส้นทางเดินป่าศึกษาธรรมชาติที่มีระยะทางในการเดินไม่เกิน 30 นาทีต่อรอบ และควรเป็นเส้นทางที่ไม่มีความลาดชันและเป็นทางเดินที่เรียบเพื่อให้รถเข็นสามารถเข้าได้
				2. พัฒนาและปรับปรุงกิจกรรมการปั่นจักรยานโดยการปรับปรุงเส้นทางการปั่นจักรยานให้มีความปลอดภัยและไม่มีความลาดชันมากเกินไป มีการดูแลความปลอดภัยตลอดเส้นทาง
				3. ส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมพิเศษตามช่วงเทศกาลหรือวาระพิเศษเพื่อเป็นทางเลือกให้แก่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุได้เลือกเข้าร่วมกิจกรรมและก่อให้เกิดเป็นประสบการณ์ที่ดี

สรุปการวิเคราะห์จากการสัมภาษณ์นักวิชาการด้านการท่องเที่ยวเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ (6As)

ด้านสิ่งดึงดูดใจ (Attraction)

ภาพรวมแสดงความคิดว่า ศักยภาพด้านความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีศักยภาพสูงที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุเดินทางเข้าไปท่องเที่ยวเนื่องจากอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เป็นพื้นที่ที่อยู่ในเขตความคุ้มครองของมรดกโลก มีความหลากหลายทางชีวภาพของทรัพยากรในพื้นที่ทั้งพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ป่า มีระบบนิเวศและ สภาพภูมิอากาศที่ดี และมีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากร

การท่องเที่ยว และมีศักยภาพด้านความปลอดภัยสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ เนื่องจากมีเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวกตามแหล่งท่องเที่ยวและจุดบริการต่าง ๆ มีแผนกช่วยเหลือฉุกเฉิน ห้องปฐมพยาบาล และอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีกฎ ระเบียบ ข้อปฏิบัติสำหรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวอย่างเคร่งครัด รวมไปถึงภายในแหล่งท่องเที่ยวท่องเที่ยวมีป้ายเตือนและป้ายข้อมูลที่ชัดเจน

ด้านการเข้าถึง (Access)

ภาพรวมแสดงความคิดว่า รถโดยสารประจำทางไม่มีศักยภาพในการให้บริการนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ โดยสภาพรถโดยสารไม่เหมาะสมกับการใช้งานสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ลักษณะของรถสูง ไม่มีเข็มขัดนิรภัยภายในห้องโดยสารและไม่มีพื้นที่สำหรับรถเข็นวีลแชร์

สภาพเส้นทางในการเดินทางไปยังอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ และสภาพเส้นทางในแหล่งท่องเที่ยวมีศักยภาพ เนื่องจากมีความสะดวกในการเข้าถึง สภาพถนนลาดยางพร้อมใช้งาน มีป้ายบอกทางในการเดินทางเข้าสู่อุทยานฯ อย่างชัดเจน และมีจุดแวะพักริมทางสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุได้พักผ่อน และมีความเชื่อมโยงของถนนสามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้ทุกแหล่ง

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities)

ภาพรวมแสดงความคิดว่า ศูนย์บริการอาหารไม่มีศักยภาพในการให้บริการสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ เนื่องจากศูนย์บริการอาหารไม่มีการจัดโซนที่นั่งสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ จุดนั่งรับประทานอาหารและร้านขายอาหารมีระยะทางที่ห่างกันทำให้นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุไม่ได้รับความสะดวกในการใช้บริการ และรายการอาหารไม่มีความหลากหลาย ด้านห้องน้ำไม่มีศักยภาพในการให้บริการสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ เนื่องจากห้องน้ำสำหรับผู้สูงอายุมีจำนวนน้อย ไม่เพียงพอต่อการรองรับ ไม่มีห้องน้ำสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุตามแหล่งท่องเที่ยวและลานกางเต็นท์ รวมไปถึงยังขาดอุปกรณ์อำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุภายในห้องน้ำ คือ ราวจับและอุปกรณ์ขอความช่วยเหลือในกรณีเกิดเหตุฉุกเฉิน ด้านที่จอดรถ ไม่มีศักยภาพในการให้บริการสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่บริเวณลานกางเต็นท์ เนื่องจากยังมีพื้นที่จอดรถสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุจำนวนน้อย สถานที่จอดรถไม่ชัดเจน และนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุไม่สามารถจอดรถใกล้กับจุดกางเต็นท์ได้ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวมีศักยภาพในการให้บริการสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ เนื่องจากมีความสะดวกในการเข้าไปใช้บริการ โดยบริเวณทางเข้าศูนย์บริการนักท่องเที่ยวมีทางลาดสำหรับรถเข็น มีจุดนั่งพัก มีการให้บริการข้อมูลด้านการท่องเที่ยวผ่านนิทรรศการที่มีขนาดตัวหนังสือที่ชัดเจน และมีเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญปฏิบัติหน้าที่ประจำคอยอำนวยความสะดวกและ

ให้คำแนะนำในการให้บริการด้านข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ สำหรับร้านขายของที่ระลึกมีศักยภาพในการให้บริการสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ เนื่องจากนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุสามารถเข้าไปใช้บริการได้อย่างสะดวก มีสินค้าที่หลากหลายและเป็นเอกลักษณ์ของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

ด้านการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว (Ancillary Service)

ภาพรวมแสดงความคิดว่า การให้บริการของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ยังไม่มีศักยภาพในการให้บริการสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ เนื่องจากในปัจจุบันอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ให้บริการสัญญาณอินเทอร์เน็ต Wifi เฉพาะบริเวณศูนย์บริการ นักท่องเที่ยวเพียงจุดเดียว แต่ภายในบ้านพัก ลานกางเต็นท์และแหล่งท่องเที่ยวยังไม่มีการติดตั้งสัญญาณอินเทอร์เน็ต Wifi ไว้ให้บริการ และยังไม่มีการให้บริการตู้กดเงินสดอัตโนมัติ ATM สำหรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวภายในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

ด้านที่พัก (Accommodation)

ภาพรวมแสดงความคิดว่า บ้านพักในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ไม่มีศักยภาพในการให้บริการสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ เนื่องจากบ้านพักยังไม่มีความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ คือ บริเวณทางขึ้นบ้านพักไม่มีทางลาดสำหรับรถเข็น ภายในห้องน้ำไม่มีราวจับพยุง และพื้นระหว่างห้องพักและห้องน้ำยังมีระดับที่ต่างกัน และไม่มีความเพียงพอกับความต้องการของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในช่วงวันหยุดและช่วงเทศกาล

ลานกางเต็นท์ลำตะคองและลานกางเต็นท์ผากล้วยไม้ ไม่มีศักยภาพเนื่องจากห้องน้ำที่ให้บริการในลานกางเต็นท์ยังไม่มีห้องน้ำสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุโดยเฉพาะ ไม่มีทางลาดขึ้นห้องน้ำ และโถสุขภัณฑ์ที่เป็นชักโครกมีจำนวนน้อย

ด้านกิจกรรม (Activities)

ภาพรวมแสดงความคิดว่า อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ไม่มีศักยภาพด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ เนื่องจากกิจกรรมที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่จัดขึ้นในปัจจุบัน ไม่มีกิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุโดยเฉพาะ และกิจกรรมที่มีอยู่มีบางกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุไม่สามารถเข้าร่วมได้ คือ กิจกรรมเดินป่าศึกษาธรรมชาติ ผู้สูงอายุที่จะเข้าร่วมกิจกรรมประเภทนี้ต้องเป็นผู้ที่มีสมรรถนะทางร่างกายที่แข็งแรง และกิจกรรมการส่องสัตว์ในเวลากลางคืน ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุใช้พักผ่อนและนอนหลับ

ตาราง 9 แสดงสรุปผลการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติและนักวิชาการด้านการท่องเที่ยว

องค์ประกอบ	ศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ					
	เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ			นักวิชาการด้านการท่องเที่ยว		
	ศักยภาพสูง	มีศักยภาพ	ไม่มีศักยภาพ	ศักยภาพสูง	มีศักยภาพ	ไม่มีศักยภาพ
1. ด้านสิ่งดึงดูดใจ (Attraction)						
1.1 ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรการท่องเที่ยว	√			√		
1.2 ความปลอดภัยของแหล่งท่องเที่ยว	√				√	
2. ด้านความสามารถในการเข้าถึง (Access)						
2.1 รถโดยสารประจำทาง		√				√
2.2 สภาพเส้นทางระหว่างจังหวัด		√			√	
2.3 สภาพเส้นทางในแหล่งท่องเที่ยว		√			√	
3. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities)		√				√
3.1 ศูนย์บริการอาหาร			√			√
3.2 ห้องน้ำ		√			√	
3.3 ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว			√			√
3.4 ที่จอดรถ		√			√	
3.5 ร้านขายของที่ระลึก						

ตาราง 9 (ต่อ)

องค์ประกอบ	ศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ					
	เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ			นักวิชาการด้านการท่องเที่ยว		
	ศักยภาพสูง	มีศักยภาพ	ไม่มีศักยภาพ	ศักยภาพสูง	มีศักยภาพ	ไม่มีศักยภาพ
4. ด้านการบริการของแหล่งท่องเที่ยว (Ancillary Service)			√			√
5. ด้านที่พัก (Accommodation)						
5.1 บ้านพัก			√			√
5.2 ลานกางเต็นท์ลำตะคอง			√			√
5.3 ลานกางเต็นท์ผากล้วยไม้			√			√
6. ด้านกิจกรรม (Activities)			√			√

สรุปการวิเคราะห์จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติและนักวิชาการด้านการท่องเที่ยวเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ (6As)

ด้านสิ่งดึงดูดใจ (Attraction)

ภาพรวมแสดงความคิดว่า อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีศักยภาพสูงด้านความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และมีศักยภาพด้านความปลอดภัยของแหล่งท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

ด้านการเข้าถึง (Access)

ภาพรวมแสดงความคิดว่า รถโดยสารประจำทาง ไม่มีศักยภาพในการให้บริการนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ โดยสภาพรถโดยสารไม่เหมาะสมกับการใช้งานสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ สภาพเส้นทางในการเดินทางไปยังอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ และสภาพเส้นทางในแหล่งท่องเที่ยว มีศักยภาพในการให้บริการสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ เนื่องจากมีความสะดวกในการเข้าถึง และมีความเชื่อมโยงของถนนสามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้ทุกแหล่ง

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities)

ภาพรวมแสดงความคิดว่า อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ไม่มีศักยภาพในการให้บริการสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ในด้านศูนย์บริการอาหาร ห้องน้ำ และที่จอดรถ ส่วนศูนย์บริการนักท่องเที่ยวและร้านขายของที่ระลึก มีศักยภาพในการให้บริการนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

ด้านการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว (Ancillary Service)

ภาพรวมแสดงความคิดว่า การให้บริการของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ยังไม่มีศักยภาพในการให้บริการสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

ด้านที่พัก (Accommodation)

ภาพรวมแสดงความคิดว่า บ้านพักและลานกางเต็นท์ในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ไม่มีศักยภาพในการให้บริการสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

ด้านกิจกรรม (Activities)

ภาพรวมแสดงความคิดว่า อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ไม่มีศักยภาพด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ เนื่องจากไม่มีกิจกรรมที่จัดขึ้นสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุโดยเฉพาะ

กลุ่มที่ 3 ผู้ประกอบการภายในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

ผลการศึกษาจากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการภายในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จำนวน 5 คน ได้แก่ ผู้ประกอบการร้านอาหารในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จำนวน 3 คนและผู้ประกอบการการให้บริการยานพาหนะอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จำนวน 2 คน

ผู้ประกอบร้านอาหารในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

สามารถสรุปผลจากการสัมภาษณ์ได้ออกเป็น 4 ประเด็น ได้แก่

1. คุณภาพของร้านอาหารที่ให้บริการ
2. คุณภาพการให้บริการ
3. ราคาอาหาร
4. สถานที่ในการให้บริการของร้านอาหาร

คุณภาพของร้านอาหารที่ให้บริการ

1. ความหลากหลายของประเภทอาหารของร้านอาหารสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า ประเภทของอาหารมีความหลากหลายสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ เนื่องจากผู้ประกอบการได้จัดเตรียมอาหารอ่อนและมีรสชาติจืด เพื่อให้บริการนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ และให้บริการอาหารประเภทตามสั่งในกรณีที่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุมีความต้องการรับประทานอาหารที่ปรงสุกใหม่

"...เหมาะสมตามความต้องการของลูกค้า... (RT1)"

"...เหมาะสม เราทำอาหารจืด ๆ ไว้ทุกครั้ง เพราะเวลาคนแก่ ๆ มาเค้าก็จะทานได้ เช่น ตุ๋นฟัก แกงจืด ผัดฟัก อะไรพวกนี้ หรือบางทีเค้าก็สั่งเป็นตามสั่งเอาตามที่เค้าอยากทาน... (RT2)"

2. กรรมวิธีในการปรุงอาหาร

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า ผู้ประกอบการร้านอาหารทุกร้านมีกรรมวิธีในการปรุงอาหารสุกใหม่ทุกวันไม่มีอาหารค้างอุ่น เนื่องจากในการปรุงอาหารผู้ประกอบการจะคำนวณจากจำนวนนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการ วันหยุดและช่วงเทศกาลก็จะเตรียมอาหารในปริมาณที่มากกว่าวันธรรมดา

"...ปรุงสุกใหม่วันต่อวัน เพราะเราเป็นแบบตามสั่ง แต่ในฤดูกาลท่องเที่ยวทำไม่ทันบริการไม่ทันลูกค้า ลูกค้าก็ยินดีที่จะทานอาหารถาด เช่น เราทำถาดร้อน ๆ ออกมา ตั้งในตู้ ตู้ก็จะมีไฟฟ้าอุ่นตลอด อุ่นไว้ คนไหนที่รีบรอไม่ได้ เค้าก็จะสั่ง ถ้าเยอะจริง ๆ อย่างปีที่แล้วคนมาหลายร้อยคน ไม่ไหวอยู่แล้วตามสั่ง เราก็พยายามทำอาหารจืด ประมาณเท่าไหร่ดูตามลูกค้า มีต้มจืด ผัดจืด ทอดไข่อะไรไว้ ให้เค้าเลือกเอา มีเผ็ด มีต้ม อะไรแล้วแต่เน้นเรื่องลูกค้าโดยตรง... (RT1)"

"...ทำใหม่ทุกวัน อาหารของเราทำแต่ละวันในจำนวนที่พอดีนะ เลยทำสดใหม่วันต่อวัน ส่วนใหญ่ไม่เหลือค้างแล้วนำไปอุ่นนะ... (RT2)"

3. ขั้นตอนในการคัดเลือกวัตถุดิบ

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า ผู้ประกอบการมีขั้นตอนในการเลือกวัตถุดิบที่สดใหม่ สะอาด และปลอดภัย เพื่อนำมาปรุงอาหารที่มีคุณภาพให้กับนักท่องเที่ยว เนื่องจากบริเวณโดยรอบของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ มีตลาดสดและห้างแมคโครที่ให้บริการอาหารสด อาหารแห้งและวัตถุดิบต่าง ๆ ที่ใช้ในการปรุงอาหารให้บริการ จึงทำให้ผู้ประกอบการสามารถเลือกวัตถุดิบที่มีคุณภาพได้ง่าย

"...อันนี้เลือกเองไม่ได้ ทางอุทยานฯ ได้จัดพนักงานให้ไปซื้อที่แมคโคร แล้วเราก็จะเอาอะไรบ้าง เนื้อสด หมูสด เราต้องการสด ๆ เป็นของคาว เป็นผัก เราก็จะมีบิลทุกวันพุธ แล้ววันพฤหัสบดีก็จะเดินทางไปจัดซื้อให้เรา เค้าไปให้ อาทิตย์ละครั้ง หมู ไก่เราก็ฟรีซเข้าตู้เย็นเอาไว้ ส่วนผักก็จะมีลังน้ำแข็งซึ่งไม่เย็นมาก ก็เก็บไว้ในนั้น เราก็ไม่สั่งเยอะ เราก็จะรู้ว่าผักชนิดไหนที่มันเสียง่าย อย่างเช่น คะน้า กะหล่ำปลีมันแข็ง เราก็สามารถสั่งหนึ่งอาทิตย์ได้ แต่ถ้าเป็นพวกใบอ่อน ๆ ถ้ามันหมดบางทีเราก็หาเพิ่มนิดหน่อยเอา อันไหนเก็บไว้นานเราก็สั่งให้ชนรอบ เราก็คำนวณลูกค้า ตอนนี้เราก็คำนวณได้เนื่องจากลูกค้าไม่เยอะ เราก็รู้ว่าจะเอากี่กิโล บางทีเหลือนิดหน่อย ขาดนิดหน่อยเราก็แก้ไขโดยการขายอันที่มีไป... (RT1)"

"...ก็เลือกวัตถุดิบที่สดใหม่ มาปรุงอาหารอยู่แล้ว ไม่เลือกของไม่ดีมาทำหรอก นึกถึงใจเขาใจเรานะ ถ้าเราไปซื้อกินของคนอื่นก็อยากกินของดี ๆ อันนี้ก็เหมือนกัน ก็อยากให้เขาได้กินของดี ๆ... (RT2)"

"...เราลงไปเลือกซื้อของที่ตลาดและแมคโคร เลือกวัตถุดิบที่สด ผักก็เลือกที่ใหม่ ๆ ส่วนใหญ่ไม่ค่อยซื้อมาตุนไว้เพราะบางทีผักมันจะเน่า ก็จะคำนวณว่าเราจะทำกี่วัน ก็ซื้อมาเท่ากับจำนวนวันหรือคำนวณจำนวนนักท่องเที่ยว... (RT3)"

4. ความเพียงพอของอาหารในการให้บริการลูกค้า (ช่วงฤดูกาลท่องเที่ยว/วันธรรมดา/วันหยุด)

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า ผู้ประกอบการร้านอาหารมีการจัดเตรียมจำนวนอาหารตามจำนวนนักท่องเที่ยวในแต่ละช่วงได้อย่างเหมาะสมและเพียงพอ เนื่องจากผู้ประกอบการมีประสบการณ์ในการขายอาหารในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เป็นเวลาหลายปี จึงสามารถคาดการณ์จำนวนนักท่องเที่ยวและสามารถจัดเตรียมอาหารไว้ให้บริการตามความต้องการได้

"...การบริหารจัดการวัตถุดิบ เรารู้อยู่แล้ว ป้าเป็นคนไว จะไม่แช่ออเดอร์ จะเตรียมอาหารรอเลย ล้างผักรอเลย แล้วอันไหนที่ลวกไว้ได้ และในช่วงฤดูกาลเราก็จะสั่งวัตถุดิบมามากหน่อย... (RT1)"

"...เราขายอาหารที่นี่มานานนะ เราจะรู้เลยว่าช่วงไหนควรเตรียมอาหารมากหรือน้อย เช่น ช่วงหน้าฝนเนี๊ยะนักท่องเที่ยวจะน้อยหน่อย แต่เสาร์-อาทิตย์ ก็เยอะเป็นปกตินะ แต่ไม่เยอะเท่าหน้าหนาว เราจึงสามารถกะจำนวนปริมาณอาหารที่จะขายได้... (RT2)"

"...วันหยุดหรือช่วงเทศกาล เราจะต้องเตรียมอาหารเพิ่มมากขึ้นเป็น 2 เท่าจากวันธรรมดา เพราะวันธรรมดาคนน้อย ร้านก็เวียนกันเปิด เพราะคนไม่ค่อยมา แต่ถ้าเสาร์-อาทิตย์หรือช่วงหน้าหนาว ก็จะให้บริการครบทุกร้านนะ อาหารนี่เพียงพออยู่แหล่ะ... (RT3)"

5. ภาชนะที่ใส่อาหาร

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า ผู้ประกอบการร้านอาหารทุกร้านยังคงใช้ภาชนะที่ใส่อาหารเป็นจานพลาสติก เนื่องจากความสะดวกในการเก็บล้าง และการดูแล

"...จานพลาสติกทั่วไป... (RT1)"

"...ก็จานพลาสติกนี่แหล่ะ สะดวกดี มันไม่แตก ใช้ได้นาน... (RT2)"

"...จานพลาสติกค่ะ... (RT3)"

6. ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาคุณภาพของร้านอาหารให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุ

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า แนวทางการพัฒนาคุณภาพของร้านอาหารให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุ ควรเพิ่มเติมรายการอาหารที่มีความเหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุมากกว่าเดิม เนื่องจากจำนวนนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น เช่น ควรจะเมนูอาหารอ่อน อาหารจืดและอาหารที่มีความมันน้อยให้บริการทุกวัน และพัฒนาในเรื่องของความสะอาดในการปรุงอาหารเพื่อสุขภาพที่ดีของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

"...ในความคิดเห็นเรามีเมนูให้เลือกคนสูงอายุก็ไม่เรื่องมากอยู่แล้ว ส่วนมากมาก็จะสั่งไข่เจียว เน้นต้มจืด เพราะเค้าจะทานง่าย ส่วนมากจะเป็นต้มจืด สังเกตดู ผัดจืด ผัดผักรวมและไข่เจียว ก็จะมีธรรมดาแบบนี้ เพราะของเราไม่ใช่ภัตตาคาร เป็นอาหารที่ว่าเรามาเที่ยวมื้อหนึ่งผ่านไป อยากอร่อยเป็นพิเศษก็ต้องไปภัตตาคาร ไม่จำเป็นต้องสรรหาอะไรที่มันยากกว่านี้ เค้าก็ยินดีมันอยู่ที่เราจะบริการละ อาหารอร่อย สะอาดแค่ไหน... (RT1)"

"...ทางร้านจะเพิ่มอาหารสำหรับผู้สูงอายุให้มากขึ้นอ่ะนะ แต่ว่าทุกวันนี้ส่วนใหญ่เค้าก็กินกันได้นะ เพราะเรามีตามสั่งด้วย เค้าก็จะสั่งเอา... (RT2)"

"...ก็คงจะเน้นเรื่องความสะอาดและสุขลักษณะอะนะ บางทีผู้สูงอายุเค้าอยากทานร้อน ๆ เราก็ต้องพยายามอุ่นอาหารเราให้ร้อนตลอด... (RT3)"

คุณภาพการให้บริการ

1. การแนะนำอาหารที่ชัดเจนและเข้าใจง่าย

ผลจากการสัมภาษณ์พบว่า ร้านอาหารในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ มีรายการอาหารแนะนำและราคาอาหารที่ชัดเจนทั้งนักท่องเที่ยวทั่วไปและนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

"...ชัดเจน เข้าใจง่าย... (RT1)"

"...ก็มองเห็นชัดนะ ตัวหนังสือก็ใหญ่มีป้ายให้เห็น... (RT2)"

2. ความเท่าเทียมกันในการให้บริการ

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า การให้บริการของผู้ประกอบการร้านอาหารในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ให้บริการนักท่องเที่ยวทั่วไปและนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุเท่าเทียมกัน ไม่มีการแบ่งแยก

"...เท่าเทียมนะ ไม่แตกต่าง... (RT1)"

"...ไม่แบ่งค่ะ ให้บริการเหมือนกันหมด... (RT2)"

"...ให้บริการลูกค้าทุกคนเหมือนกัน ไม่ได้แบ่งคนนี้แก่บริการเยอะหน่อย คนนี้หนุ่มให้บริการน้อยหน่อย ไม่มีค่ะ ทุกคนเท่าเทียมกันหมด... (RT3)"

3. จำนวนพนักงานในการให้บริการ

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า ร้านอาหารที่ให้บริการในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีพนักงานเพียงพอในการให้บริการทั้งนักท่องเที่ยวทั่วไปและนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ เนื่องจากลักษณะของการให้บริการเป็นรูปแบบนักท่องเที่ยวบริการตัวเอง พนักงานมีหน้าที่ให้บริการในการปรุงอาหารและตักอาหารเท่านั้น ไม่มีการให้บริการเสิร์ฟและเก็บจานอาหาร

"...เพียงพอ แต่ถ้าเป็นช่วงเทศกาลก็จะหาเสริมเอา แต่พนักงานเสิร์ฟบริการยังไม่ดี พูดจากับนักท่องเที่ยวยังไม่ค่อยดี... (RT1)"

"...ร้านเราไม่มีการเสิร์ฟนะ ก็จะตักราดข้าว นักท่องเที่ยวก็จะยกจานไปเอง... (RT2)"

"...พนักงานพอนะ ไม่ต้องทำอะไรมากมาย ตักข้าวให้ ถ้าสั่งอาหารตามสั่งก็ไปทำตามที่นักท่องเที่ยวสั่งแค่นั้น เค้าก็ยืนรอเอา เราไม่มีไปเสิร์ฟที่โต๊ะอยู่แล้ว... (RT3)"

4. ความรวดเร็วในการให้บริการ

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า ร้านอาหารในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีความรวดเร็วในการให้บริการ เนื่องจากมีอาหารให้นักท่องเที่ยวเลือกหลากหลายประเภท แต่ละประเภทเป็นอาหารพร้อมเสิร์ฟอยู่แล้ว เช่น ข้าวราดแกง ก๋วยเตี๋ยว ส้มตำ อาหารเหล่านี้มีความรวดเร็วในการให้บริการ แต่อาหารประเภทตามสั่งต้องใช้เวลาในการปรุงอาหารประมาณ 5 นาที

"...รวดเร็วเนื่องจากเราทำตามสั่งอยู่แล้ว... (RT1)"

"...เร็วอยู่แล้ว อาหารประเภทข้าวราดแกง ก็ตักราดเลย ไม่ต้องรอ แต่อาหารตามสั่ง อาจจะต้องรอ 5 นาที แต่ก็เร็วนะ... (RT2)"

"...รวดเร็วนะ ก๋วยเตี๋ยว ตามสั่ง ข้าวราดแกง ไม่ต้องรอ... (RT3)"

5. ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาคุณภาพการให้บริการให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุ

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า แนวทางในการพัฒนาคุณภาพการให้บริการให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุ ควรปรับปรุงและเพิ่มเติมในด้านของการดูแลและเอาใจใส่ในการปรุงอาหารให้ตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุมากขึ้น

"...ให้การดูแล และใส่ใจในการปรุงอาหารให้ตรงกับความต้องการของผู้สูงอายุ... (RT1)"

ราคาอาหาร

1. ป้ายแสดงราคาอาหาร

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า ร้านอาหารในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีป้ายราคาอาหารที่ชัดเจน

"...ชัดเจน ทางอุทยานฯ เป็นคนกำหนดราคาค่าอาหารเอง... (RT1)"

"...อุทยานเค้ากำหนดเลย ว่าต้องติดป้ายราคาให้ชัดเจน... (RT2)"

2. ความเหมาะสมของราคาอาหารกับคุณภาพอาหาร

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า ร้านอาหารในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีความเหมาะสมของราคาอาหารกับคุณภาพอาหาร เนื่องจากผู้ประกอบการใช้วัตถุดิบที่มีคุณภาพในการประกอบอาหาร

"...เหมาะสม ป้าคุณภาพเกินราคานะ เท่าที่ป้าฟังลูกค้านะ เค้าบอกกินอาหารของป้านี่อิ่ม อิ่มนี่คือ อิ่มอร่อย แล้วมันอิ่มได้นาน ตอนแรก ๆ ก็งง แม้แต่เจ้าหน้าที่พวกผู้ชาย โหมากินนะ บางทีเค้ามาสั่งเบิ้ล ข้าวกะเพรา ข้าวกะเพราเราไม่เหมือนเค้า คือกินแล้วอิ่มมีความสุข เพราะพวกถีบจักรยานนี่เค้าจะไป โปรโมทเป็นทีมเลยละ มาจะสั่งกะเพราไข่ดาวกันเพียบ... (RT1)"

"...เหมาะสมค่ะ เราเลือกวัตถุดิบที่ดีมาใช้ในการทำอาหารนะ เรื่องคุณภาพนี่ไม่ต้องพูดถึงเลย... (RT2)"

"...เหมาะสมอยู่แล้ว ราคาไม่แพงหรอกค่ะ ตอนนี้วัตถุดิบขึ้นราคา เราต้องลงไปซื้อของจากข้างล่างเพื่อเอาขึ้นมาขาย ต้นทุนค่าน้ำมันอีกนะ ป้าว่าราคานี้ไม่แพงแล้ว... (RT3)"

สถานที่ในการให้บริการของร้านอาหาร

1. ทำเลที่ตั้งของร้านที่เหมาะสม

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า ทำเลที่ตั้งของร้านอาหารที่ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวมีความเหมาะสมกับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ เนื่องจากมีทางลาดให้นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุเข้าถึงร้านอาหารได้สะดวก แต่ศูนย์อาหารบริเวณลานกางเต็นท์ลำตะคอง ยังไม่มีทางลาดให้บริการนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุจึงยังเป็นอุปสรรคในการเข้าถึงร้านอาหารของนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้

"...เหมาะสม แต่ไม่มีทางลาดให้ผู้สูงอายุ... (RT1)"

"...เหมาะสมนะ ตอนนี้มีทางลาดหมดแล้ว ผู้สูงอายุมาสะดวก รถเข็นก็มาได้... (RT2)"

2. จำนวนที่นั่งในการรองรับลูกค้า (ช่วงฤดูกาลท่องเที่ยว/วันธรรมดา/วันหยุด)

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า จำนวนที่นั่งสำหรับรับประทานอาหารเป็นของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ที่จัดเตรียมไว้ให้บริการ ดังนั้นในช่วงวันธรรมดา จำนวนที่นั่งมีเพียงพอในการรองรับทั้งนักท่องเที่ยวทั่วไปและนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ แต่ในช่วงวันหยุดและช่วงเทศกาลจำนวนที่นั่งไม่เพียงพอในการรองรับนักท่องเที่ยว เนื่องจากมีนักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมากเดินทางมาใช้บริการ

"...วันธรรมดาเพียงพอนะ แต่วันหยุดไม่มีที่นั่งเลย... (RT1)"

"...พอนะ วันธรรมดาว่างเลยละ แต่พอวันหยุด ไม่พอ... (RT2)"

"...วันหยุดไม่พอเลย คนเยอะมากล้นเลย แต่วันธรรมดาโล่งเลย... (RT3)"

3. ความสะดวกในการมาใช้บริการของลูกค้า

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า การเข้าถึงร้านอาหารของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุบริเวณศูนย์อาหารมีความสะดวก ทางเดินอยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน แต่ศูนย์อาหารที่ลานกางเต็นท์ลำตะคองยังไม่สะดวกต่อการเข้าถึง เนื่องจากยังไม่มีทางลาดให้บริการนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่มีปัญหาสุขภาพหรือนักท่องเที่ยวที่นั่งรถเข็น

"...สะดวก แต่ที่ลานกางเต็นท์ลำตะคองยังไม่มีทางลาด แต่ก็เห็นผู้สูงอายุเดินขึ้นมาไหว ถ้าเค้าเดินขึ้นมาไม่ไหวเค้าก็ให้ลูกหลานมาซื้อให้ แต่ส่วนใหญ่ลูกหลานจะดูแลอยู่แล้ว... (RT1)"

"...สะดวกนะ เข้าถึงง่ายนะ ผู้สูงอายุเดินมาได้ ยังเดินมาซื้อกินอยู่เลยเมื่อเช้า... (RT2)"

4. การดูแลความสะอาดบริเวณโดยรอบของร้านอาหาร

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า การดูแลความสะอาดของร้านขายอาหารนั้น ทำความสะอาดทุกวันหลังจากปิดให้บริการลูกค้า โดยการเก็บขยะออกไปทิ้งนอกร้าน ล้างทำความสะอาดอุปกรณ์ที่ใช้ในการปรุงอาหาร และเก็บไว้ในที่มิดชิดเพื่อป้องกันหนูและแมลงสาป

"...เราจัดสถานที่ให้สะอาด เพราะเราทำความสะอาดทุกวัน... (RT1)"

"...ล้างทำความสะอาดทุกวันหลังจากปิดร้าน เรารักษาความสะอาดตลอดอยู่แล้ว เพื่อไม่ให้พวกหนูและแมลงสาปเข้ามาในร้าน ถ้านักท่องเที่ยวเจอก็จะไม่ดีต่อร้านเรา อันนี้เราให้ความใส่ใจมาก... (RT2)"

"...ทำความสะอาดทุกวันอยู่แล้วค่ะ ขยะนี้ไม่มีทิ้งในร้านเลย ปิดร้านเสร็จเอาขยะไปทิ้งข้างนอกร้านตลอด ลิงเยอะ หนูก็เยอะ... (RT3)"

5. ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาคุณภาพสถานที่การให้บริการให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุ

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า แนวทางการพัฒนาคุณภาพสถานที่การให้บริการให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุ ควรเพิ่มเติมทางลาดที่ศูนย์บริการอาหารลานกางเต็นท์ลำตะคอง เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุสามารถเข้าไปใช้บริการได้อย่างสะดวกมากขึ้น

"...น่าจะมีทางลาดให้นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุเพื่อให้เค้าสามารถมาใช้บริการได้สะดวกมากขึ้น... (RT1)"

จากการวิเคราะห์ศักยภาพให้บริการและแนวทางการพัฒนาการให้บริการของผู้ประกอบการร้านอาหารในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ สรุปได้เป็นตาราง ดังต่อไปนี้

ตาราง 10 แสดงผลการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการร้านอาหารในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

รายละเอียด	ศักยภาพของการให้บริการสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ	ข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาการให้บริการสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ
1. คุณภาพของร้านอาหาร		
1.1 ความหลากหลายของประเภทอาหาร	1. มีศักยภาพ	เพิ่มรายการอาหารสำหรับผู้สูงอายุ
1.2 กรรมวิธีในการปรุงอาหาร	2. ปรุงสุกใหม่ทุกวัน	
1.3 ขั้นตอนในการคัดเลือกวัตถุดิบ	3. เลือกวัตถุดิบสดใหม่ สะอาด และปลอดภัย	
1.4 ความเพียงพอของอาหาร	4. เพียงพอ	
1.5 ภาชนะที่ใส่อาหาร	5. พลาสติก	
2. คุณภาพการให้บริการ		
2.1 การแนะนำอาหาร	1. ชัดเจน	การดูแลเอาใจใส่ในการปรุงอาหารให้ตรงกับความต้องการของผู้สูงอายุ
2.2 ความเท่าเทียมในการให้บริการ	2. เท่าเทียมกัน	
2.3 จำนวนพนักงาน	3. เพียงพอ	
2.4 ความรวดเร็วในการบริการ	4. รวดเร็ว	
3. ราคาอาหาร		-
3.1 ป้ายแสดงราคา	1. ชัดเจน	
3.2 ความเหมาะสมของราคากับคุณภาพอาหาร	2. เหมาะสม	
4. สถานที่ในการให้บริการ		
4.1 ทำเลที่ตั้ง	1. เหมาะสม	เพิ่มเติมทางลาดที่ศูนย์บริการอาหารที่ลานกางเต็นท์ลำตะคอง
4.2 จำนวนที่นั่ง	2. เพียงพอ เหมาะสม	
4.3 ความสะดวกในการมาใช้บริการ	3. สะดวก	
4.4 การดูแลความสะอาด	4. สะอาด	

สรุปการวิเคราะห์จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการร้านอาหารในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ในการให้บริการสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

ภาพรวมแสดงความคิดว่า ร้านอาหารที่ให้บริการภายในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ มีศักยภาพในการให้บริการสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ เนื่องจากมีความหลากหลายของประเภทอาหาร มีกรรมวิธีในการปรุงอาหารสุกใหม่ทุกวัน ไม่มีอาหารค้างอุ่น มีขั้นตอนในการคัดเลือกวัตถุดิบที่สด สะอาด และปลอดภัย เพื่อนำมาปรุงอาหาร จำนวนอาหารมีความเพียงพอต่อการให้บริการสำหรับนักท่องเที่ยว ภาชนะที่ใส่อาหารเป็นจานพลาสติกทั้งหมด เนื่องจากสะดวกต่อการทำความสะอาด ส่วนคุณภาพของการให้บริการ ร้านอาหารมีการแนะนำรายการอาหารที่ชัดเจนสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ มีจำนวนผู้ให้บริการที่เพียงพอและมีความรวดเร็ว มีป้ายแสดงราคาอาหารที่ชัดเจน ราคาของอาหารเหมาะสมกับคุณภาพของอาหาร สถานที่ตั้งของร้านมีความสะดวกในการเข้าไปใช้บริการสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ รวมไปถึงร้านอาหารยังมีการดูแลความสะอาดบริเวณโดยรอบของร้านอาหาร

ผู้ประกอบการยานพาหนะในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

ผลการศึกษาจากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการยานพาหนะในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จำนวน 2 คน สามารถสรุปผลจากการสัมภาษณ์ได้ออกเป็น 9 ประเด็น ดังนี้

1. ศักยภาพการให้บริการยานพาหนะในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า การให้บริการยานพาหนะในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ในปัจจุบันไม่มีรถโดยสารประจำทางที่ให้บริการเป็นประจำหากนักท่องเที่ยวต้องการใช้บริการจะเป็นลักษณะของการจ้างเหมารถโดยสารที่วิ่งประจำเส้นทางปากช่อง–โคราช โดยการให้บริการแบ่งออกเป็น 2 แบบ ได้แก่ 1) การให้บริการแบบไปส่งและรับกลับ ในกรณีที่มีการพักค้างแรม 2) ให้บริการนำเที่ยวแบบวันเดียว โดยให้บริการพาไปเที่ยวชมแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ภายในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ภายในระยะเวลา 1 วัน

"...ปัจจุบันเขาใหญ่ไม่มีรถโดยสารประจำทางที่ให้บริการเป็นประจำ หากนักท่องเที่ยวต้องการใช้บริการจะเป็นลักษณะของการจ้างเหมารถโดยสารที่วิ่งประจำเส้นทาง ปากช่อง–โคราช แล้วก็ให้บริการไปส่ง รับกลับ และให้บริการนำเที่ยวแบบ วันเดียว... (TP1)

"...ให้บริการไปส่ง รับกลับ ให้บริการนำเที่ยวแบบ วันเดียว โดยให้บริการพาไปแวะตามแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่... (TP2)"

2. ระบบการจองยานพาหนะที่ให้บริการในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า ระบบการจองยานพาหนะให้บริการในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ในปัจจุบัน มีระบบการจอง 2 แบบได้แก่ 1) ดำเนินการจองผ่านเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ

เขาใหญ่ โดยการแจ้งความประสงค์ในการใช้บริการยานพาหนะในการเดินทางขึ้นมาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ และ 2) ดำเนินการจองผ่านผู้ประกอบการยานพาหนะที่ให้บริการ สำหรับกรณีที่นักท่องเที่ยวเคยใช้บริการมาก่อนแล้วก็มักจะใช้ระบบการจองโดยตรงกับผู้ประกอบการ

"...โทรจองกับเจ้าของรถโดยตรง และจองผ่านเจ้าหน้าที่ อุทยานฯ เจ้าหน้าที่รู้จักใครก็จะติดต่อกับรถคันนั้น... (TP1)"

"...โทรจองกับเจ้าของรถโดยตรง และจองผ่านเจ้าหน้าที่ อุทยานฯ เจ้าหน้าที่รู้จักใครก็จะติดต่อกับรถคันนั้น... (TP2)"

3. สภาพเส้นทางในการให้บริการนักท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า สภาพเส้นทางในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ว่ามีสภาพถนนที่ดีและมีความพร้อมในการใช้งาน มีความปลอดภัยต่อการขับขี่และมีความสะดวกสบาย มีความเหมาะสมกับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยว

"...ปลอดภัย สภาพถนนดีกว่าทางข้างล่างอีก พร้อมใช้งาน... (TP1)"

"...เหมาะสม มีความสะดวกสบาย อุบัติเหตุน้อยมาก ตั้งแต่ขับมา 10 กว่าปี ไม่มีอุบัติเหตุหนัก ๆ เลย... (TP2)"

4. อัตราค่าบริการยานพาหนะ

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า อัตราค่าบริการยานพาหนะในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีค่าบริการ 2 ประเภท ได้แก่ 1) อัตราค่าบริการแบบไปส่งแล้วขึ้นไปรับกลับ ราคา 2,500 บาท 2) อัตราค่าบริการแบบนำเที่ยว 1 วัน ราคา 1,800 บาท โดยอัตราค่าบริการสามารถต่อรองราคาได้กับผู้ประกอบการ

"...อัตราค่าบริการ ไปส่ง แล้วขึ้นไปรับกลับ ราคา 2,500 บาท แล้วก็แบบพาไปเที่ยว 1 วัน 1,800 บาท... (TP1)"

"...อัตราค่าบริการมี 2 แบบ คือ ไปส่ง แล้วขึ้นไปรับกลับ ราคา 2,500 บาท และพาไปเที่ยว 1 วัน 1,800 บาท ราคาต่อรองกันได้... (TP2)"

5. จำนวนยานพาหนะที่ให้บริการนักท่องเที่ยว (ช่วงฤดูกาลท่องเที่ยว/วันธรรมดา/วันหยุด)

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า จำนวนยานพาหนะที่ให้บริการนักท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวทั่วไปในปัจจุบัน พบว่า มีความเพียงพอทั้งในวันช่วงวันธรรมดา วันหยุด และช่วงเทศกาล เนื่องจากยานพาหนะที่ให้บริการมีจำนวนมากหรือหากต้องการเพิ่มผู้ประกอบการสามารถจัดหายานพาหนะมาเสริมได้

"...มีความเพียงพออยู่นะ เนื่องจากในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยว อย่างมากใช้บริการรถขนส่งมากที่สุด 10 คัน ต่อวัน ในขณะที่บริษัทเรามีรถถึง 25 คัน สำหรับผมเดือนหนึ่งในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยว ศุกร์ เสาร์ อาทิตย์ ก็จะประมาณ 15 เที่ยวต่อเดือน ถ้าช่วงนอกฤดูกาลท่องเที่ยว ก็จะตกเดือนละ 3-4 เที่ยว... (TP1)"

"...ช่วงฤดูท่องเที่ยวทุก ศุกร์ เสาร์ อาทิตย์ มีตลอด แต่ช่วงหน้า Low ก็จะเดือนละ 10 ครั้ง จำนวนรถ 25 คันก็เพียงพอ ทั้งในช่วงหน้า High หากไม่พอก็จะมีการโทรเรียกรถจากสายอื่นมาเสริม... (TP2)"

6. จำนวนเที่ยวยานพาหนะที่ให้บริการนักท่องเที่ยว

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า จำนวนรถโดยสารที่ให้บริการนักท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ในปัจจุบัน มีจำนวน 25 คัน เป็นรถโดยสารของบริษัทปากช่องขนส่งที่ให้บริการเส้นทางปากช่อง-โคราช เป็นประจำแต่สามารถให้บริการแก่นักท่องเที่ยวที่ต้องการเช่าเหมาขึ้นไปท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ โดยไม่มีการระบุเป็นเที่ยวรถ

"...บริษัทผมมี 25 คัน แต่บริษัทอื่นก็สามารถขึ้นได้แล้วแต่นักท่องเที่ยวจะเหมามาเพราะเขาใหญ่เป็นอุทยานเปิด ใครจะขึ้นไปก็ได้... (TP1)"

"...รถให้บริการ มีจำนวน 25 คันก็จะเวียนๆ กันไป ไม่ได้เป็นเที่ยวรถ ก็จะขึ้นตามรอบเหมาของนักท่องเที่ยว จะมากี่วัน หรือจะมาเป็นแบบให้พาเที่ยว... (TP2)"

7. ความปลอดภัย

7.1 สภาพของยานพาหนะ

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า ผู้ประกอบการมีการตรวจสภาพของยานพาหนะทุกวันและทุกครั้งก่อนการให้บริการเดินทางขึ้นอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ รวมไปถึงมีการตรวจสภาพยานพาหนะทุก ๆ 6 เดือน ตามที่กรมขนส่งบังคับ

"...มีการตรวจสภาพรถทุกครั้งก่อนจะขึ้น เช็คระบบเบรก และมีตรวจสภาพทุก ๆ 6 เดือนตามที่กรมขนส่งบังคับ... (TP1)"

"...มีการดูแลทุกวัน เนื่องจากรถใช้วิ่งทุกวัน เราเลยดูแลสภาพรถก่อนวิ่งทุกวันอยู่แล้ว... (TP2)"

7.2 ระบบความปลอดภัยในห้องโดยสาร

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า สภาพโครงสร้างของยานพาหนะที่ให้บริการเป็นรูปแบบรถ 6 ล้อ ที่มีตู้โดยสารอยู่ด้านหลัง โดยตู้โดยสารมีประตูปิดมิดชิด ด้านในห้องโดยสารเป็นที่นั่ง 2 แถวหันหน้าเข้าหากันและมีหน้าต่างเพื่อระบายอากาศ ดังนั้นจึงมีความปลอดภัยสำหรับนักท่องเที่ยวที่ใช้บริการ

"...ตรงห้องโดยสารมีประตูปิดเพื่อความปลอดภัยสำหรับนักท่องเที่ยวอยู่แล้วทุกคัน... (TP1)"

"...ด้านหลังกระบะมีประตูปิดอยู่แล้ว ดังนั้น ความปลอดภัยของผู้โดยสารมีความปลอดภัยแน่นอน... (TP2)"

7.3 อัตราความเร็ว

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า ผู้ประกอบการใช้ความเร็วในการขับขี่ยานพาหนะเฉลี่ย 40 กม/ชม และขับขี่ด้วยความระมัดระวังโดยคำนึงถึงความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวเป็นหลัก

"...ใช้ความเร็วในการขับบนอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ แค่ 40 กม./ชม. ไม่ได้ขับเร็ว เราต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวเป็นหลัก ต้องขับขี่ระมัดระวัง... (TP1)"

"...ขาขึ้นขับไม่เกิน 20–30 กม./ชม. ขาลงขับไม่เกิน 40 กม./ชม. ทางเราขับไม่เร็ว ดังนั้นเรื่องความปลอดภัยหายห่วง... (TP2)"

8. การบริการยานพาหนะ

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า การให้บริการยานพาหนะในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ มีความปลอดภัยในการใช้บริการ สภาพยานพาหนะเป็นประเภทรถ 6 ล้อ ที่มีความสูงแต่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่ใช้บริการส่วนใหญ่ยังแข็งแรง จึงสามารถใช้บริการได้

"...ถึงจะเป็นรถ 6 ล้อ แต่นักท่องเที่ยวที่เป็นผู้สูงอายุก็สามารถขึ้นได้ ยังไม่เคยเจอแบบที่นั่งรถเข็นมาเที่ยวเลย ส่วนใหญ่ที่มาใช้บริการ เป็นกลุ่มผู้สูงอายุที่มีความแข็งแรง... (TP1)"

"...ผู้สูงอายุก็เช่นกัน สภาพรถ 6 ล้อ ถึงแม้จะสูงแต่ผู้สูงอายุก็สามารถขึ้นได้ เนื่องจากผู้สูงอายุที่ใช้บริการสามารถช่วยเหลือตัวเองได้ ไม่ได้นั่งรถเข็น... (TP2)"

9. ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการให้บริการยานพาหนะสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า แนวทางการพัฒนาการให้บริการยานพาหนะสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ควรพัฒนาและปรับปรุงยานพาหนะเพื่อให้สามารถอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุได้ เช่น ปรับลดความสูงของยานพาหนะลงเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เดินทางด้วยรถเข็น ปรับปรุงภายในห้องโดยสารให้มีระบบรักษาความปลอดภัย เช่น เข็มขัดนิรภัย เป็นต้น

"...ตอนนี้ยังไม่มีผู้สูงอายุที่นั่งรถเข็นนะ แต่ถ้าในอนาคตอาจจะมี เราก็ต้องเตรียมตัวให้บริการกลุ่มนี้ด้วย อาจจะต้องปรับลดความสูงของรถลงนะ เพื่อให้รถเข็นขึ้นได้ง่ายขึ้น... (TP1)"

"...ถ้าต้องการให้แบบอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุเลย ก็ขอเสนอแนะเรื่องความสูงของรถให้เตี้ยลงกว่านี้ แล้วก็ติดเข็มขัดนิรภัยเพื่อความปลอดภัยเพิ่ม... (TP2)"

จากการวิเคราะห์ศักยภาพให้บริการและแนวทางการพัฒนาการให้บริการของผู้ประกอบการด้านยานพาหนะในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ สรุปได้เป็นตารางดังต่อไปนี้

ตาราง 11 แสดงผลการสัมภาษณ์ของผู้ประกอบการด้านยานพาหนะในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

รายละเอียด	ศักยภาพของการให้บริการสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ
1. ศักยภาพในการให้บริการ	มีศักยภาพ
2. ระบบการจอง	1. จองผ่านเจ้าหน้าที่ 2. จองผ่านผู้ประกอบการ
3. สภาพเส้นทางในการให้บริการ	มีสภาพที่ดีพร้อมใช้งาน
4. อัตราค่าบริการยานพาหนะ	มี 2 ประเภท คือ 1) อัตราค่าบริการแบบไปส่งแล้วขึ้นไปรับกลับ ราคา 2500 บาท 2) อัตราค่าบริการแบบนำเที่ยว 1 วัน ราคา 1800 บาท
5. จำนวนยานพาหนะที่ให้บริการ	เพียงพอ
6. จำนวนเที่ยวรถในการให้บริการ	ให้บริการตามความต้องการของนักท่องเที่ยว ไม่ระบุเวลา
7. ความปลอดภัย 7.1 สภาพยานพาหนะ 7.2 ระบบความปลอดภัยในห้องโดยสาร 7.3 อัตราความเร็ว	 1. ตรวจเช็คทุกวัน 2. มีความปลอดภัย 3. เฉลี่ย 40 กม/ชม
8. การบริการยานพาหนะ	สะดวกและปลอดภัย
9. ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการให้บริการยานพาหนะ	1. ปรับลดความสูงของยานพาหนะลงเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เดินทางด้วยรถเข็น 2. ปรับปรุงภายในห้องโดยสารให้มีระบบรักษาความปลอดภัย เช่น เข็มขัดนิรภัย เป็นต้น

สรุปการวิเคราะห์จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการยานพาหนะในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ในให้บริการสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

ภาพรวมแสดงความคิดว่า ยานพาหนะ มีศักยภาพในการให้บริการสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ โดยมีระบบการจอง 2 ช่องทาง ได้แก่ จองผ่านเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติและจองผ่านผู้ประกอบการโดยตรง ส่วนอัตราค่าบริการยานพาหนะ มี 2 ประเภท ได้แก่

1) อัตราค่าบริการแบบไปส่งแล้วขึ้นไปรับกลับ ราคา 2,500 บาท และ 2) อัตราค่าบริการแบบนำเที่ยว 1 วัน ราคา 1,800 บาท มีจำนวนยานพาหนะที่เพียงพอต่อการให้บริการ ไม่ได้มีการระบุตารางเวลาในการให้บริการ แต่จะให้บริการก็ต่อเมื่อนักท่องเที่ยวมาติดต่อขอใช้บริการเท่านั้น ด้านความปลอดภัยของยานพาหนะ ผู้ประกอบการมีการตรวจเช็คสภาพรถก่อนการให้บริการ มีระบบการให้ความปลอดภัยภายในห้องโดยสาร และมีการจำกัดอัตราความเร็วในการให้บริการ

สรุปผลการสัมภาษณ์ข้อมูลด้านส่วนผสมทางการตลาดการท่องเที่ยว (7Ps) สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

ผู้วิจัยได้นำผลการสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลหลักถึงส่วนผสมทางการตลาดการท่องเที่ยว (7Ps) สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ โดยแบ่งการสัมภาษณ์ออกเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ กลุ่มผู้ประกอบการร้านอาหารในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ และกลุ่มผู้ประกอบการยานพาหนะในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ สรุปเป็นตารางดังต่อไปนี้

ตาราง 12 แสดงผลการสัมภาษณ์ด้านส่วนผสมทางการตลาดการท่องเที่ยว (7Ps) สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จากนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ผู้ประกอบการร้านอาหารในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ และผู้ประกอบการยานพาหนะในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

ส่วนผสมการตลาดการท่องเที่ยว (7Ps)	ความต้องการของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ	ผู้ประกอบการร้านอาหารในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่	ผู้ประกอบการยานพาหนะในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่
1. **ด้านผลิตภัณฑ์** (Products)	1. พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้สามารถเข้าถึงได้สะดวกโดยการปรับเส้นทางเดินให้เหมาะสมกับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ 2. เพิ่มจุดท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงได้โดยไม่รบกวนสัตว์ป่าและไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม 3. ให้พัฒนาและปรับปรุงภายในห้องพัก ได้แก่ ปรับพื้นให้ไม่มีระดับระหว่างห้องพักและห้องน้ำ 4. ปรับทางขึ้นบ้านพักให้เป็นทางลาดและมีราวจับ 5. ปรับปรุงบ้านพักให้มีความสวยงามเนื่องขากในปัจจุบันบ้านพักมีลักษณะเสื่อมโทรม 6. พัฒนาและปรับปรุงกิจกรรมการเดินป่าศึกษาธรรมชาติ โดยการพัฒนาเส้นทางเดินป่าระยะสั้นสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ	1. มีความหลากหลายของรายการอาหาร 2. มีกรรมวิธีในการปรุงอาหารแบบปรุงสุกใหม่ทุกวัน 3. มีขั้นตอนการเลือกวัตถุดิบในการปรุงอาหารสดใหม่ สะอาดและปลอดภัย 4. จำนวนอาหารมีความเพียงพอต่อการให้บริการ	1. มีสภาพรถโดยสารประจำทางที่พร้อมใช้งานให้บริการ 2. มีจำนวนรถโดยสารประจำทางให้บริการในจำนวนที่เพียงพอในการรองรับนักท่องเที่ยว 3. การให้บริการเป็นรูปแบบของการเหมาคันสำหรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเป็นหมู่คณะ 4. จำนวนเที่ยวรถในการให้บริการเป็นไปตามความต้องการของนักท่องเที่ยว ไม่ระบุเวลา

ตาราง 12 (ต่อ)

ส่วนผสมการตลาดการท่องเที่ยว (7Ps)	ความต้องการของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ	ผู้ประกอบการร้านอาหารในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่	ผู้ประกอบการยานพาหนะในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่
2. ด้านราคา (Price)	1. ปรับลดราคาบ้านพักลงเนื่องจากในปัจจุบันมีราคาสูง 2. ไม่ความต้องการให้ปรับลดราคาค่าธรรมเนียมการกางเต้นท์ เนื่องจากในปัจจุบันราคาค่ากางเต็นท์สำหรับนักท่องเที่ยวที่มาพักค้างคืน คนละ 30 บาท มีราคาที่เหมาะสมแล้ว	1. ราคาอาหารมีความเหมาะสมกับคุณภาพของอาหาร 2. มีป้ายแสดงราคาอาหารที่ชัดเจน	ราคารถโดยสารประจำทางที่ให้บริการมี 2 ประเภท 1. ไปส่งแล้วขึ้นไปรับกลับ ราคา 2,500 บาท 2. นำเที่ยว 1 วัน ราคา 1,800 บาท
3. ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place)	1. พัฒนาและปรับปรุงระบบการจองบ้านพักเนื่องจากปัจจุบันการจองบ้านพักของอุทยานฯ ต้องทำผ่านระบบออนไลน์เพียงวิธีเดียว ซึ่งมีขั้นตอนที่ซับซ้อนเป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงของผู้สูงอายุ 2. พัฒนาระบบอินเทอร์เน็ตให้มีความเสถียรของระบบเครือข่าย	1. ทำเลที่ตั้งของร้านอาหารนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงร้านได้อย่างสะดวก 2. มีจำนวนร้านอาหารที่เพียงพอในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ	นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุสามารถจองรถโดยสารประจำทางผ่านเจ้าหน้าที่ของอุทยานแห่งชาติและผ่านผู้ประกอบการ

ตาราง 12 (ต่อ)

ส่วนผสมการตลาดการท่องเที่ยว (7Ps)	ความต้องการของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ	ผู้ประกอบการร้านอาหารในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่	ผู้ประกอบการยานพาหนะในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่
4. ด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion)	1. พัฒนาและปรับปรุงการประชาสัมพันธ์ให้มีข้อมูลที่เป็นเหตุการณ์ปัจจุบันของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ 2. เพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์ให้มีความหลากหลาย 3. ทำการส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวในอุทยานฯ โดยการยกเว้นค่าธรรมเนียมทั้งหมดสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ได้แก่ ค่ายานพาหนะและค่าที่พัก 4. เพิ่มจุดบริการอินเตอร์เน็ต Wifiบริเวณที่พัก	-	-
5. ด้านบุคลากร (People)	1. เพิ่มจำนวนบุคคลากรในการปฏิบัติงานบ้านพัก บุคคลากรในการปฏิบัติงานให้บริการการท่องเที่ยว และบุคคลากรในการปฏิบัติงานลานกางเต็นท์ เนื่องจากในปัจจุบันมีเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอในการให้บริการนักท่องเที่ยว 2. พัฒนาและปรับปรุงคุณภาพของการให้บริการ	มีจำนวนพนักงานที่เพียงพอต่อการให้บริการกับนักท่องเที่ยว	1. พนักงานขับรถมีความชำนาญในเส้นทางในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ และมีความเชี่ยวชาญในการขับขี่ยานพาหนะ 2. มีจำนวนพนักงานขับรถที่เพียงพอต่อการให้บริการกับนักท่องเที่ยว

ตาราง 12 (ต่อ)

ส่วนผสมการตลาดการท่องเที่ยว (7Ps)	ความต้องการของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ	ผู้ประกอบการร้านอาหารในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่	ผู้ประกอบการยานพาหนะในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่
6. ด้านกระบวนการจัดการ (Process)	1. พัฒนาระบบและปรับปรุงความปลอดภัยในการเดินทางภายในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ โดยการกวดขันการจำกัดความเร็ว 2. พัฒนาและปรับปรุงป้ายสื่อความหมายภายในอุทยานฯ เนื่องจากมีจำนวนน้อย บางจุดชำรุดและบางจุดตัวหนังสือเลือนลาง 3. ไม่ต้องการให้ปรับปรุงกฎ ระเบียบในการเข้าอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เนื่องจากกฎ ระเบียบของอุทยานฯ เป็นสิ่งที่นักท่องเที่ยวทุกคนต้องยึดถือและปฏิบัติตาม 4. ไม่ต้องการให้ปรับปรุงเวลาเปิด ปิด ของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เนื่องจากปัจจุบันเวลาเปิด 6.00 น. เวลาปิด 18.00 น. มีความเหมาะสมแล้ว 5. ไม่ต้องการให้พัฒนาและปรับปรุงป้ายแสดงนิทรรศการ เนื่องจากป้ายมีขนาดตัวหนังสือที่ชัดเจน	1. มีความรวดเร็วในการให้บริการ 2. มีการแนะนำรายการอาหารได้อย่างชัดเจน	1. มีการจัดการระบบความปลอดภัยภายในห้องโดยสาร 2. มีการจัดการให้บริการที่เป็นระบบ เช่น จัดคิวการให้บริการ

ตาราง 12 (ต่อ)

ส่วนผสมการตลาดการท่องเที่ยว (7Ps)	ความต้องการของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ	ผู้ประกอบการร้านอาหารในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่	ผู้ประกอบการยานพาหนะในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่
7. ด้านกายภาพ (Physical Evidence)	1. พัฒนาและปรับปรุงศูนย์บริการนักท่องเที่ยวให้มีข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน มีกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุสามารถมีส่วนร่วมได้ 2. พัฒนาและปรับปรุงศูนย์บริการอาหาร จัดรูปแบบการวางอาหารให้มีความสวยงาม มีความสะอาดในการประกอบอาหารและบริเวณโดยรอบของร้านอาหารและเพิ่มรายการอาหารให้มีความหลากหลาย โดยเฉพาะอาหารจืดและอาหารอ่อนสำหรับผู้สูงอายุ 3. พัฒนาและปรับปรุงห้องน้ำ คือ เพิ่มจำนวนโถสุขภัณฑ์เป็นแบบชักโครก เพิ่มราวจับในห้องน้ำ ส่วนห้องอาบน้ำ ต้องการให้ปรับปรุงฝักบัวให้มีสภาพพร้อมใช้งาน และเพิ่มจำนวนห้องน้ำสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ 4. เพิ่มจำนวนที่จอดรถสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ และทำสัญลักษณ์ให้ชัดเจน สามารถมองเห็นง่าย 5. พัฒนาและปรับปรุงคุณภาพของสินค้าของที่ระลึกให้มีความสวยงาม แปลกใหม่และน่าสนใจสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ	1. มีจำนวนที่นั่งรับประทานอาหารที่เพียงพอต่อการให้บริการ 2. มีความสะดวกในการใช้บริการของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ 3. มีการดูแลความสะอาดทั้งบริเวณภายในร้านอาหารและบริเวณพื้นที่นั่งรับประทานอาหาร	1. มีการตรวจเช็คสภาพยานพาหนะทุกวันก่อนการให้บริการ 2. มีการดูแลความสะอาดทั้งภายนอกและภายในยานพาหนะให้มีสภาพพร้อมใช้งาน

ตาราง 12 (ต่อ)

ส่วนผสมการตลาดการท่องเที่ยว (7Ps)	ความต้องการของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ	ผู้ประกอบการร้านอาหารในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่	ผู้ประกอบการยานพาหนะในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่
	6. เพิ่มสถานพยาบาลให้บริการตามจุดที่พัก คือ บ้านพัก ลานกางเต็นท์ลำตะคองและลานกางเต็นท์ผากล้วยไม้ 7. ไม่มีความต้องการใช้บริการรถโดยสารประจำทางเนื่องจากการเดินทางมาโดยรถยนต์ส่วนตัวนั้นมีความสะดวกและคล่องตัวในการเดินทางมากกว่า		

สรุปผลการสัมภาษณ์ข้อมูลของศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เพื่อสร้างประสบการณ์แก่ผู้สูงอายุ

ผู้วิจัยได้นำผลจากการสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลหลักมาวิเคราะห์ถึงศักยภาพความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยว (6As) ในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เพื่อสร้างประสบการณ์แก่ผู้สูงอายุ โดยแบ่งการสัมภาษณ์ออกเป็นกลุ่มเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ และกลุ่มนักวิชาการด้านการท่องเที่ยว ดังต่อไปนี้

ตาราง 13 แสดงผลการสัมภาษณ์ศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยว (6As) ในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เพื่อสร้างประสบการณ์แก่ผู้สูงอายุ จากเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติและนักวิชาการด้านการท่องเที่ยว

ศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยว (6A)	เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ	นักวิชาการด้านการท่องเที่ยว
1. **สิ่งดึงดูดใจ** (Attractions)	1. อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ 2. แหล่งท่องเที่ยวมีความสวยงามและความหลากหลายในการรองรับนักท่องเที่ยว 3. แหล่งท่องเที่ยวมีความปลอดภัยและอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีมาตรฐานในการรักษาความปลอดภัยสำหรับนักท่องเที่ยว 4. เจ้าหน้าที่ของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีความพร้อมในการดูแลรักษาความปลอดภัย โดยมีการจัดชุดกู้ภัย หน่วยเคลื่อนที่เร็วและศูนย์กู้ภัยเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว	1. เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีศักยภาพสูงที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว 2. อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เป็นพื้นที่ที่อยู่ในเขตความคุ้มครองของมรดกโลก 3. มีความหลากหลายทางชีวภาพของทรัพยากรทั้งพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ 4. มีระบบนิเวศและสภาพภูมิอากาศที่ดี 5. มีเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวกตามแหล่งท่องเที่ยวและจุดบริการต่าง ๆ 6. อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีแผนกฉุกเฉิน ห้องปฐมพยาบาล ลานจอดเฮลิคอปเตอร์ช่วยเหลือในกรณีเกิดเหตุฉุกเฉิน เหตุด่วน เหตุร้ายแรง 7. มีกฎ ระเบียบ ข้อปฏิบัติอย่างเคร่งครัด เช่น ป้ายเตือน ป้ายข้อมูล

ตาราง 13 (ต่อ)

ศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยว (6A)	เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ	นักวิชาการด้านการท่องเที่ยว
2. การเข้าถึง (Access)	1. อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีรถโดยสารประจำทางให้บริการแบบเหมาสำหรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเป็นหมู่คณะ 2. สภาพเส้นทางในการเดินทางไปยังอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ มีความสะดวกและเหมาะสมสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ เนื่องจากมีเส้นทางที่เข้าถึงอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ได้ 2 เส้นทาง ได้แก่ ทางขึ้นฝั่งจังหวัดปราจีนบุรี และทางขึ้นฝั่งจังหวัดนครราชสีมา 3. สภาพถนนภายในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เป็นถนนลาดยางสภาพพร้อมใช้งานและมีป้ายบอกทางที่ชัดเจน 4. สภาพเส้นทางในแหล่งท่องเที่ยวมีความเชื่อมโยงของเส้นทางสามารถเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ภายในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ได้	1. สภาพเส้นทางมีความสะดวกในการเข้าถึง สภาพถนนพร้อมใช้งาน มีป้ายบอกทางภายในอุทยานฯ ที่ชัดเจน 2. สภาพเส้นทางในแหล่งท่องเที่ยว มีความเชื่อมโยงของแหล่งท่องเที่ยวสามารถเดินทางได้อย่างสะดวก 3.ขาดศักยภาพด้านรถประจำทางเนื่องจากสภาพไม่เหมาะสมกับการใช้งานของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ เนื่องจากในปัจจุบันรถประจำทางที่ให้บริการ เป็นรถหกล้อมีห้องโดยสารด้านหลังและภายในห้องโดยสารไม่มีเข็มขัดนิรภัย สภาพรถมีความสูง และไม่มีพื้นที่สำหรับรถเข็น

ตาราง 13 (ต่อ)

ศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยว (6A)	เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ	นักวิชาการด้านการท่องเที่ยว
3. สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities)	1. มีศูนย์บริการอาหารที่มีการจัดการพื้นที่ให้นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุเดินทางเข้าไปใช้บริการได้อย่างสะดวก คือ มีทางลาดสำหรับรถเข็น 2. ศูนย์บริการอาหารมีจำนวนที่นั่งในการรับประทานอาหารที่เพียงพอ 3. ร้านขายอาหารมีรายการอาหารที่หลากหลายในการให้บริการสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ 4. ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวมีการอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุเข้าไปใช้บริการได้อย่างสะดวก 5. มีเจ้าหน้าที่ให้ความรู้ด้านข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ในทุกมิติ 6. ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวมีการสื่อความหมายที่ชัดเจนทำให้ผู้สูงอายุเข้าใจง่าย 7. ร้านขายของที่ระลึกมีพื้นที่ที่กว้างขวาง มีการจัดเรียงสินค้าที่เป็นระเบียบ	1. นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุมีความสะดวกในการเข้าไปใช้บริการศูนย์บริการนักท่องเที่ยว เนื่องจากมีทางลาดสำหรับรถเข็น และมีจุดนั่งพัก 2. ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวมีเจ้าหน้าที่ให้บริการข้อมูลและให้ความรู้เกี่ยวกับอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ 3. มีการให้บริการข้อมูลผ่านนิทรรศการ 4. นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุสามารถเข้าไปใช้บริการร้านขายของที่ระลึกและเลือกซื้อสินค้าได้สะดวก 5. ร้านขายของที่ระลึกมีสินค้าที่เป็นเอกลักษณ์ 6. ศูนย์บริการอาหารขาดศักยภาพ เนื่องจากไม่มีการจัดแบ่งพื้นที่สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุโดยเฉพาะ 7. จุดนั่งรับประทานอาหารและร้านอาหารมีระยะทางที่ห่างกันทำให้นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุไม่ได้รับความสะดวกในการใช้บริการ 8. รายการอาหารไม่มีความหลากหลาย

ตาราง 13 (ต่อ)

ศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยว (6A)	เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ	นักวิชาการด้านการท่องเที่ยว
3. สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities)	8. สินค้ามีความเป็นเอกลักษณ์ 9. ขาดศักยภาพด้านห้องน้ำ เนื่องจากมี จำนวนห้องน้ำสำหรับผู้สูงอายุน้อย 10. ห้องน้ำสำหรับผู้สูงอายุยังมีสภาพที่ไม่พร้อมใช้งาน 11. ขาดศักยภาพด้านที่จอดรถ เนื่องจากมีช่องจอดรถสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุมีจำนวนน้อย	9. ห้องน้ำขาดศักยภาพ เนื่องจากมีจำนวนน้อยไม่เพียงพอต่อการรองรับ 10. ภายในห้องน้ำขาดอุปกรณ์อำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุ คือ ราวจับและอุปกรณ์ขอความช่วยเหลือในกรณีเกิดเหตุฉุกเฉิน 11. ที่จอดรถขาดศักยภาพ เนื่องจากจำนวนที่จอดรถสำหรับผู้สูงอายุมีน้อยไม่เพียงพอต่อการรองรับ 12. สัญลักษณ์ของที่จอดรถสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุไม่มีความชัดเจน
4. การให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว (Ancillary services)	1. อุทยานแห่งชาติขาดศักยภาพในให้บริการจุดบริการอินเทอร์เน็ต WIfi เนื่องจากมีให้บริเวณที่ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวเพียงจุดเดียว ไม่ครอบคลุมที่พักและแหล่งท่องเที่ยว 2. ไม่มีตู้กดเงินสดอัตโนมัติ (ATM) ให้บริการภายในอุทยานฯ	1. ขาดศักยภาพในการให้บริการสัญญาณอินเทอร์เน็ต Wifi เนื่องจากในปัจจุบันอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ให้บริการสัญญาณอินเทอร์เน็ต Wifi เฉพาะศูนย์บริการนักท่องเที่ยวจุดเดียว 2. ไม่มีการให้บริการตู้กดเงินสดอัตโนมัติ (ATM)

ตาราง 13 (ต่อ)

ศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยว (6A)	เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ	นักวิชาการด้านการท่องเที่ยว
5. ที่พักในแหล่งท่องเที่ยว (Accommodation)	1. ขาดศักยภาพด้านบ้านพัก เนื่องจาก จำนวนบ้านพักไม่เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว 2. ทางเข้าบ้านพักไม่มีทางลาดสำหรับรถเข็น 3. พื้นทางเดินระหว่างห้องพักและห้องน้ำยังมีระดับ 4. ขาดศักยภาพด้านลานกางเต็นท์ เนื่องจากพื้นที่ลานกางเต็นท์บางจุดอยู่ผู้สูงอายุขนย้ายสัมภาระไม่สะดวก	1.ขาดศักยภาพด้านบ้านพัก เนื่องจากทางขึ้นบ้านพักไม่มีทางลาดสำหรับรถเข็น 2. พื้นระหว่างห้องพักและห้องน้ำยังมีทางต่างระดับ 3. บ้านพักมีจำนวนไม่เพียงพอในวันหยุดและช่วงเทศกาล 4. ขาดศักยภาพด้านลานกางเต็นท์ เนื่องจากพื้นที่ลานกางเต็นท์บางจุดเป็นลานดินซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการกางเต็นท์ในช่วงฤดูฝน 5. จุดการเต็นท์อยู่ห่างจากจุดจอดรถทำให้ผู้สูงอายุประสบปัญหาในการขนย้ายสัมภาระ
6. กิจกรรม (Activities)	อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ขาดศักยภาพด้านกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ เนื่องจากในปัจจุบันกิจกรรมที่อุทยานจัดเตรียมไว้ให้บริการนักท่องเที่ยว คือ กิจกรรมการชื่นชมธรรมชาติ การนั่งพักผ่อน ดูนก ดูผีเสื้อ ส่องสัตว์ในเวลากลางคืน ถ่ายภาพ เดินออกกำลังกาย ปั่นจักรยาน และเดินป่าศึกษาธรรมชาติ แต่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมการเดินป่าศึกษาธรรมชาติได้ เนื่องจากเป็นเส้นทางที่มีระยะไกล ใช้เวลาในการทำกิจกรรมนาน สภาพพื้นผิวของเส้นทางขรุขระบางจุดมีความลาดชัน	1. ในปัจจุบันอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ไม่มีกิจกรรมที่จัดขึ้นสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุโดยเฉพาะ 2. นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่จัดขึ้น เช่น กิจกรรมเดินป่าศึกษาธรรมชาติ เนื่องจากมีระยะทางที่ไกล และกิจกรรมการส่องสัตว์ในเวลากลางคืน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นในช่วงเวลาที่ผู้สูงอายุใช้พักผ่อนนอนหลับ

จากการศึกษาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ สรุปได้ว่า อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ มีศักยภาพด้านสิ่งดึงดูดใจ (Attraction) ในด้านความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรการท่องเที่ยว และความปลอดภัยของแหล่งท่องเที่ยว ด้านการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว (Ancillary Service) มีจุดบริการอินเตอร์เน็ต (Wifi) เพียงจุดเดียวยังไม่ครอบคลุมพื้นที่บ้านพักและลานกางเต็นท์ ไม่มีตู้กดเงินสดอัตโนมัติ (ATM) ด้านที่พัก (Accommodation) บ้านพักไม่มีความพร้อมในการให้บริการ นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ คือ ไม่มีทางลาดก่อนขึ้นบ้านพัก พื้นทางเดินระหว่างห้องพักและห้องน้ำยังมีระดับ และลานกางเต็นท์มีพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมกับการใช้งานของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ เนื่องจากเป็นลานดินจึงเป็นอุปสรรคในการเข้าไปใช้บริการ ด้านกิจกรรม (Activities) ขาดกิจกรรมการเดินป่าระยะสั้นสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) ไม่มีศักยภาพ เนื่องจากยังไม่มีความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ภายในอุทยานฯ มีห้องน้ำสำหรับผู้สูงอายุแต่ยังไม่เหมาะสมกับการใช้งาน ประเด็นร้านอาหาร จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการร้านอาหารจำนวน 3 ร้าน พบว่า ร้านอาหารมีความหลากหลายของรายการอาหาร มีความสะอาดและมีจำนวนอาหารที่เพียงพอต่อการให้บริการ และผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ พบว่า รายการอาหารไม่มีความหลากหลาย ไม่มีการดูแลความสะอาด และจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่และนักวิชาการ พบว่า ร้านอาหารไม่มีศักยภาพในการให้บริการ เนื่องจากไม่มีความหลากหลายของรายการอาหาร ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ตรวจสอบข้อมูลและสรุปว่า ร้านอาหารไม่มีศักยภาพในการให้บริการสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ เนื่องจากไม่มีความหลากหลายของรายการอาหารและไม่มีอาหารสำหรับให้บริการนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ โดยเฉพาะศักยภาพด้านการเข้าถึง (Access) สภาพเส้นทางมีศักยภาพ เนื่องจากมีสภาพเส้นทางที่มีความสะดวกในการเข้าถึง แต่รถโดยสารประจำทางไม่มีศักยภาพ เนื่องจากมีสภาพที่ไม่เหมาะสมกับการใช้งานของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการยานพาหนะจำนวน 2 คน พบว่า ยานพาหนะมีความปลอดภัย มีความสะดวกต่อการให้บริการ และผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ พบว่า นักท่องเที่ยวใช้รถยนต์ส่วนตัวในการเดินทางเนื่องจากไม่สะดวกในการใช้รถโดยสารประจำทาง และจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่และนักวิชาการด้านการท่องเที่ยว พบว่า รถโดยสารประจำทางไม่มีศักยภาพในการให้บริการเนื่องจากสภาพรถโดยสารไม่เหมาะสมกับการใช้งานสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ตรวจสอบข้อมูลและสรุปว่า ยานพาหนะไม่มีศักยภาพในการให้บริการสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ เนื่องจากยานพาหนะมีสภาพที่ไม่มีความเหมาะสมในการให้บริการสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุและไม่มีความปลอดภัย

แนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เพื่อสร้างประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

การศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เพื่อสร้างประสบการณ์แก่ผู้สูงอายุ มี 4 ขั้นตอนการศึกษา ดังนี้

1. ผลจากขั้นตอนการศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เดินทางมาใช้บริการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

2. ผลจากขั้นตอนการวิเคราะห์ศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ในปัจจุบัน

3. ขั้นตอนการร่างแนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เพื่อสร้างประสบการณ์แก่ผู้สูงอายุ

4. ขั้นตอนการรับฟังความคิดเห็น และประเมินร่างแนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เพื่อสร้างประสบการณ์แก่ผู้สูงอายุ โดยใช้เทคนิคการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

ขั้นตอนที่ 1 ผลจากการศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เดินทางมาใช้บริการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

ผู้วิจัยได้นำผลจากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ถึงส่วนผสมทางการตลาดการท่องเที่ยว (7Ps) สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ สรุปเป็นตารางดังต่อไปนี้

ตาราง 14 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านส่วนผสมการตลาดการท่องเที่ยว (7Ps) สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

ส่วนผสมทางการตลาด (7Ps)	ข้อคิดเห็น		ข้อเสนอแนะ
	ต้องการ	ไม่ต้องการ	
1. ด้านผลิตภัณฑ์ (Products)			
1.1. พัฒนาและปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ	√		1. ดำเนินการพัฒนาและปรับปรุงเส้นทางให้เข้าถึงสะดวก เพิ่มจุดท่องเที่ยวภายในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ให้ท่องเที่ยวผู้สูงอายุสามารถท่องเที่ยวได้มากขึ้น
1.2. พัฒนาและปรับปรุงที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ	√		2.ดำเนินการพัฒนาและปรับปรุงที่พักให้สอดคล้องกับการใช้งานสำหรับผู้สูงอายุ
1.3. พัฒนาและปรับปรุงกิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ	√		3. ดำเนินการพัฒนาและปรับปรุงเส้นทางเดินป่าศึกษาธรรมชาติให้มีระยะสั้นสำหรับผู้สูงอายุสามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้
2. ด้านราคา (Price)			
2.1. ปรับปรุงราคาบ้านพัก	√		ดำเนินการปรับลดราคาบ้านพักสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ
2.2. ปรับปรุงราคาลานกางเต็นท์		√	
3. ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place)			
พัฒนาและปรับปรุงระบบการจองบ้านพัก	√		ดำเนินการพัฒนาและปรับปรุงระบบการจองบ้านพักให้มีช่องทางที่หลากหลายเพื่อสามารถเข้าถึงการจองได้ง่าย เช่น โทรจองบ้านพักผ่านระบบ Call Center หรือโทรจองผ่านเจ้าหน้าที่ประจำอุทยานแห่งชาติโดยตรง

ตาราง 14 (ต่อ)

ส่วนผสมทางการตลาด (7Ps)	ข้อคิดเห็น		ข้อเสนอแนะ
	ต้องการ	ไม่ต้องการ	
4. ด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion)			
4.1 พัฒนาและปรับปรุงการโฆษณาและการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว	√		1. ดำเนินการพัฒนาและปรับปรุงข้อมูลการประชาสัมพันธ์ให้เป็นเหตุการณ์ปัจจุบัน และเพิ่มช่องการประชาสัมพันธ์ให้หลากหลาย
4.2 พัฒนาและปรับปรุงการส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ	√		2. ดำเนินการทำการส่งเสริมการตลาดโดยการยกเว้นค่าธรรมเนียมทั้งหมดสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ 3. เพิ่มจุดบริการอินเทอร์เน็ตบริเวณที่พักและแหล่งท่องเที่ยว
4.3 พัฒนาและปรับปรุงจุดบริการอินเทอร์เน็ต	√		
4.4. เพิ่มการให้บริการรถเข็นสำหรับผู้สูงอายุ		√	
5. ด้านบุคลากร (People)			
พัฒนาและปรับปรุงบุคลากรที่ปฏิบัติงานในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่	√		1. เพิ่มจำนวนบุคลากรบ้านพัก บุคลากรในการปฏิบัติงานให้บริการการท่องเที่ยว และบุคลากรที่ปฏิบัติงานลานกางเต็นท์ 2. ดำเนินการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพของการให้บริการของบุคลากร

ตาราง 14 (ต่อ)

ส่วนผสมทางการตลาด (7Ps)	ข้อคิดเห็น		ข้อเสนอแนะ
	ต้องการ	ไม่ต้องการ	
6. ด้านกระบวนการจัดการ (Process)			
6.1 พัฒนาและปรับปรุงกฎ ระเบียบในการเข้าอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่		√	1. ดำเนินการพัฒนาและปรับปรุงความปลอดภัยในการเดินทางภายในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ โดยการรณรงค์กวดขันการใช้ความเร็วในการขับขี่
6.2 พัฒนาและปรับปรุงเปิด–ปิดของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่		√	2. ดำเนินการพัฒนาและปรับปรุงป้ายสื่อความหมายให้มีสภาพพร้อมใช้งาน โดยการซ่อมแซมป้ายที่ชำรุด
6.3 พัฒนาและปรับปรุงการจัดการด้านแผนที่การเดินทางในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่		√	
6.4 พัฒนาและปรับปรุงระบบรักษาความปลอดภัยของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่	√		
6.5 พัฒนาและปรับปรุงป้ายแสดงนิทรรศการในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่		√	
6.6 พัฒนาและปรับปรุงป้ายสื่อความหมายในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่	√		

ตาราง 14 (ต่อ)

ส่วนผสมทางการตลาด (7Ps)	ข้อคิดเห็น		ข้อเสนอแนะ
	ต้องการ	ไม่ต้องการ	
7. ด้านกายภาพของแหล่งท่องเที่ยว (Physical Evidence)			
7.1 พัฒนาและปรับปรุงศูนย์บริการนักท่องเที่ยว	√		1. ดำเนินการพัฒนาและปรับปรุงศูนย์บริการนักท่องเที่ยวที่มีข้อมูลเป็นปัจจุบันและจัดกิจกรรมที่ผู้สูงอายุสามารถเข้าร่วมได้
7.2 พัฒนาและปรับปรุงรถประจำทาง		√	2. ดำเนินการจัดนิทรรศการในรูปแบบนิทรรศการที่มีชีวิต
7.3 พัฒนาและปรับปรุงศูนย์บริการอาหาร	√		3. ดำเนินการพัฒนาและปรับปรุงร้านอาหารให้คำนึงถึงความสะอาดและเพิ่มรายการอาหารสำหรับผู้สูงอายุ เช่น อาหารอ่อน
7.4 พัฒนาและปรับปรุงห้องน้ำสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ	√		4. ดำเนินการพัฒนาและปรับปรุงห้องน้ำให้มีสภาพพร้อมใช้งานและมีความเหมาะสมต่อการใช้งานสำหรับผู้สูงอายุ
7.5 พัฒนาและปรับปรุงที่จอดรถสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ	√		5. เพิ่มจำนวนที่จอดรถสำหรับผู้สูงอายุ
7.6 พัฒนาและปรับปรุงร้านขายของที่ระลึก	√		6. ดำเนินการจัดที่จอดรถให้ใกล้บริเวณจุดพักกางเต็นท์
7.7 พัฒนาและปรับปรุงสถานพยาบาล	√		7. ดำเนินการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพของสินค้าที่ระลึกให้มีความสวยงามและน่าสนใจสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ 8. เพิ่มจำนวนสถานพยาบาลหรืออุปกรณ์การปฐมพยาบาลให้มีความพร้อมในการใช้งานตามจุดที่พัก

ขั้นตอนที่ 2 ผลจากการวิเคราะห์ศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

ผู้วิจัยได้นำผลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักมาวิเคราะห์ถึงศักยภาพความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยว (6As) สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ สรุปได้เป็นตารางดังต่อไปนี้

ตาราง 15 แสดงสรุปผลการวิเคราะห์ศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ (6As)

ศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่	ข้อคิดเห็น		ข้อเสนอแนะ
	มีศักยภาพ	ไม่มีศักยภาพ	
1. ด้านแหล่งท่องเที่ยว (Attraction)			
1.1 ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรการท่องเที่ยว	√		ดำเนินการส่งเสริมการจัดการแหล่งท่องเที่ยวภายในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เพื่อให้เกิดความยั่งยืนต่อไปและจัดทำแนวทางการส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนโดยรอบอุทยานฯ สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ
1.2 ความปลอดภัยของแหล่งท่องเที่ยว	√		
2. ด้านความสามารถในการเข้าถึง (Access)			
2.1 รถโดยสารประจำทาง		√	ดำเนินการพัฒนายานพาหนะรับส่งสาธารณะที่มีความเหมาะสมกับผู้สูงอายุ โดยการปรับปรุงสภาพรถเพื่อให้นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุสามารถขึ้นลงได้อย่างสะดวก และติดตั้งเข็มขัดนิรภัยภายในห้องโดยสาร
2.2 สภาพเส้นทางระหว่างจังหวัด	√		
2.3 สภาพเส้นทางในแหล่งท่องเที่ยว	√		

ตาราง 15 (ต่อ)

ศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่	ข้อคิดเห็น		ข้อเสนอแนะ
	มีศักยภาพ	ไม่มีศักยภาพ	
3. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities)			
3.1 ศูนย์บริการอาหาร		√	1. เพิ่มรายการอาหารสำหรับผู้สูงอายุ เช่น อาหารอ่อนและอาหารที่มีรสจืด 2.ดำเนินการพัฒนาและปรับปรุงห้องน้ำให้มีสภาพดีและมีความเหมาะสมกับการใช้งานสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ 3.เพิ่มจำนวนห้องน้ำสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ 4. เพิ่มช่องจอดสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุบริเวณที่พักและแหล่งท่องเที่ยว
3.2 ห้องน้ำ		√	
3.3 ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว	√		
3.4 ที่จอดรถ		√	
3.5 ร้านขายของที่ระลึก	√		
4. ด้านการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว (Ancillary Service)		√	1. เพิ่มจุดบริการสัญญาณ Wifi ตามจุดที่พักและแหล่งท่องเที่ยว 2. ดำเนินการติดตั้งตู้กดเงินสดอัตโนมัติ ATM 3. เพิ่มการให้บริการนวดเพื่อสุขภาพสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ
5. ด้านที่พัก (Accommodation)			
5.1 บ้านพัก		√	ดำเนินการพัฒนาและปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุทั้งภายนอกและภายในบ้านพัก
5.2 ลานกางเต็นท์ลำตะคอง		√	
5.3 ลานกางเต็นท์ผากล้วยไม้		√	
6. ด้านกิจกรรม (Activities)		√	ดำเนินการพัฒนาและปรับปรุงกิจกรรมเส้นทางเดินป่าศึกษาธรรมชาติที่มีระยะทางในการเดินไม่เกิน 30 นาทีต่อรอบ และควรเป็นเส้นทางที่ไม่มีความลาดชันและเป็นทางเดินที่เรียบเพื่อให้รถเข็นสามารถเข้าได้

การค้นพบองค์ประกอบด้านความตระหนักรู้ (Awareness) จากข้อมูลด้านส่วนประสมการตลาด (7Ps) และการวิเคราะห์ด้านศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ (6As)

ความตระหนักรู้ (Awareness) ตามความหมายในพจนานุกรมทางการศึกษา (Goods, 1973, p. 54) ที่กล่าวว่า ความตระหนักรู้ หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงถึงการเกิดความรู้ของบุคคล หรือการที่บุคคลแสดงความรู้สึกรับผิดชอบต่อปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ส่วนขั้นตอนและกระบวนการเกิดความตระหนักนั้น เป็นผลของกระบวนการทางปัญญา (Cognitive Process) กล่าวคือ เมื่อบุคคลได้รับการกระตุ้นจากสิ่งเร้าหรือรับสัมผัสจากสิ่งเร้าแล้วจะเกิดการรับรู้ขึ้น เมื่อเกิดการรับรู้แล้ว ต่อไปก็จะเกิดการนำไปสู่ความเข้าใจในสิ่งเร้านั้น คือเกิดความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสิ่งเร้านั้น และนำไปสู่การเรียนรู้ในขั้นต่อไป คือมีความรู้ในสิ่งนั้น และเมื่อบุคคลเกิดความรู้แล้ว ก็จะมีผลไปสู่ความตระหนักในที่สุด

การค้นพบองค์ประกอบด้านความตระหนักรู้ (Awareness) จากข้อมูลด้านพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่มาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ที่มีส่วนประสมทางการตลาด (7Ps)

ผู้วิจัยนำผลจากการเก็บรวบรวมข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ 1 ศึกษาพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เดินทางมาใช้บริการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ มาวิเคราะห์ร่วมกับส่วนประสมการตลาด (7Ps) อันประกอบด้วย ด้านผลิตภัณฑ์ (Product) ด้านราคา (Price) ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) ด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion) ด้านบุคลากร (People) ด้านกระบวนการจัดการ (Process) และด้านลักษณะทางกายภาพ (Physical Evidence) ซึ่งผู้วิจัย พบว่า เกิดองค์ประกอบด้านความตระหนักรู้ (Awareness) ได้แก่ การรับรู้ การมีประสบการณ์ และเกิดการเรียนรู้กับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เดินทางมาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ดังนี้

1. นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เดินทางเข้าไปท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ได้รับรู้ว่าอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ มีทรัพยากรทางธรรมชาติและมีกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังนั้นจึงเดินทางมาท่องเที่ยวและเข้าร่วมกิจกรรม ได้แก่ การนั่งพักผ่อนท่ามกลางธรรมชาติ การชมวิวบริเวณจุดชมทิวทัศน์ การพักกางเต็นท์ การเดินออกกำลังกายและการปั่นจักรยานชมธรรมชาติ

2. นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่มีประสบการณ์ในการเดินทางมาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ต้องการให้อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่พัฒนาและปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยว (Product) ให้สามารถเข้าถึงได้โดยสะดวก ปรับเส้นทางสำหรับเดินให้เหมาะสม และเพิ่มจุดที่ผู้สูงอายุสามารถเข้าไปท่องเที่ยวได้โดยไม่รบกวนสัตว์ป่าและไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม

3. นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่มีประสบการณ์ในการเดินทางมาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ รับรู้ว่าอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีกิจกรรมการเดินป่าศึกษาธรรมชา ติแต่ไม่มีเส้นทางระยะสั้นสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ จึงต้องการให้พัฒนาด้านกิจกรรม (Product) ได้แก่ การจัดกิจกรรมการเดินป่าศึกษาธรรมชาติระยะสั้นสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ เพื่อเพิ่มโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสธรรมชาติ ดูพรรณไม้และสัตว์ป่าที่ไม่เคยพบเห็นในชีวิตประจำวัน

4. นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่มีประสบการณ์ในการเดินทางมาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ รับรู้ว่าบ้านพักของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ยังไม่มีความเหมาะสมในการให้บริการสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ เนื่องจากบริเวณทางขึ้นบ้านพักยังไม่มีทางลาด ภายในห้องพักยังไม่เหมาะสมกับการใช้งานสำหรับผู้สูงอายุ จึงต้องการพัฒนาด้านที่พัก (Product) โดยการปรับปรุงบ้านพักให้มีความพร้อมในการใช้งานสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุโดยเฉพาะ

5. นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่มีประสบการณ์ในการเดินทางมาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ได้มีการรับรู้ และเรียนรู้เกี่ยวกับทรัพยากรการท่องเที่ยว ทรัพยากรธรรมชาติ พันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ ผ่านป้ายสื่อความหมายต่าง ๆ แต่ในปัจจุบันป้ายสื่อความหมายในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ยังมีจำนวนน้อย บางจุดชำรุด บางจุดมีสภาพเก่า ตัวหนังสือเลือนลาง จึงต้องการให้มีกระบวนการจัดการ (Process) โดยการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพของป้ายสื่อความหมายให้มีความชัดเจนและเพิ่มจำนวนให้มากขึ้น

6. นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่มีประสบการณ์ในการเดินทางมาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ได้มีการรับรู้และเรียนรู้ข้อมูลข่าวสารด้านการท่องเที่ยวจากเจ้าหน้าที่ของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ แต่ยังไม่มีเจ้าหน้าที่ที่ให้การดูแลสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุโดยเฉพาะ ดังนั้นจึงต้องการให้พัฒนาและปรับปรุงบุคลากร (People) ด้านการให้บริการข้อมูลข่าวสารและการดูแลนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

จากข้อมูลข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุเกิดการรับรู้ มีประสบการณ์และการเรียนรู้ จากการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ โดยมีความต้องการเข้าไปสัมผัสธรรมชาติอย่างใกล้ชิด ต้องการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีจิตสำนึกโดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมและไม่รบกวนสัตว์ป่า และต้องการให้เจ้าหน้าที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ มีการปรับปรุงเพื่อพัฒนาคุณภาพการให้บริการและการจัดการการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุให้มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

การค้นพบองค์ประกอบด้านความตระหนักรู้ (Awareness) จากการวิเคราะห์ศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ (6As)

ผู้วิจัยนำผลจากการเก็บรวบรวมข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ 2 การวิเคราะห์ศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ (6As) ในประเด็นด้านสิ่งดึงดูดใจ (Attraction) ด้านการเข้าถึง (Access) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) ด้านบริการในแหล่งท่องเที่ยว (Ancillary Service) ด้านที่พัก (Accommodation) และด้านกิจกรรม (Activities) ซึ่งผู้วิจัย พบว่า ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ได้รับรู้ศักยภาพของการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ จากความคิดเห็นด้านการรับรู้ การมีประสบการณ์ และการเรียนรู้ของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ดังต่อไปนี้

1. **ศักยภาพด้านสิ่งดึงดูดใจ (Attraction)**

เจ้าหน้าที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่รับรู้จากประสบการณ์และได้เรียนรู้ว่า อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ได้แก่ ศาลเจ้าพ่อเขาใหญ่ จุดชมวิวผาเดียวดาย น้ำตกเหวสุวัต จุดชมทิวทัศน์ กม 30 อ่างเก็บน้ำสายศร และมีความพร้อมเรื่องของการดูแลความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยว

2. **ศักยภาพด้านการเข้าถึง (Access)**

เจ้าหน้าที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่รับรู้จากประสบการณ์และได้เรียนรู้ว่า การเดินทางมายังอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุยังมีความสะดวกไม่เพียงพอ เนื่องจากยานพาหนะที่ให้บริการภายในอุทยานฯ ยังไม่มีความเหมาะสมในการใช้งานสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

3. **ศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities)**

เจ้าหน้าที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่รับรู้จากประสบการณ์และได้เรียนรู้ว่า สิ่งอำนวยความสะดวกภายในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ยังไม่มีความพร้อมในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ เช่น ห้องน้ำภายในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ยังไม่มีคุณภาพเพียงพอสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ (จำนวนชักโครกไม่เพียงพอ ไม่มีราวจับ ราวพยุงและสัญญาณขอความช่วยเหลือฉุกเฉิน) การให้ข้อมูลของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่และป้ายสื่อความหมายยังไม่สามารถตอบสนองต่อการรับรู้ของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุได้อย่างเต็มที่

4. ศักยภาพด้านที่พัก (Accommodation)

ที่พักที่ให้บริการภายในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ แบ่งออกเป็นบ้านพักและลานกางเต็นท์ โดยบ้านพัก แบ่งออกเป็น 4 โซน ได้แก่ โซน 1 บริเวณค่ายกองแก้วใกล้ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว โซน 2 บริเวณโซนทิวทัศน์ โซน 3 บริเวณค่ายสุรัสวดีและค่ายเยาวชน และโซน 4 บริเวณบ้านพักธนะรัชต์ ส่วนลานกางเต็นท์มี 2 แห่ง ได้แก่ ลานกางเต็นท์ผากล้วยไม้และลานกางเต็นท์ลำตะคอง เจ้าหน้าที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ รับรู้จากประสบการณ์และได้เรียนรู้ว่า บ้านพักยังไม่มีความพร้อมในการให้บริการสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ เช่น ทางขึ้นบ้านพักยังไม่มีทางลาดสำหรับรถเข็นวีลแชร์ พื้นระหว่างห้องพักและห้องน้ำยังมีระดับ

5. ศักยภาพด้านกิจกรรม (Activities)

กิจกรรมภายในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ที่ให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ได้แก่ กิจกรรมนั่งชมธรรมชาติ ดูนก ดูผีเสื้อ ส่องสัตว์ ถ่ายภาพ ปั่นจักรยาน และเดินป่าศึกษาธรรมชาติ มี 5 เส้นทาง ได้แก่ เส้นทาง กม.33-หนองผักชี เส้นทางดงติ้ว-หนองผักชี เส้นทางดงติ้ว-อ่างเก็บน้ำสายศร เส้นทางลานกางเต็นท์ผากล้วยไม้-น้ำตกเหวสุวัต และเส้นทางศึกษาธรรมชาติกองแก้ว เจ้าหน้าที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ รับรู้จากประสบการณ์และได้เรียนรู้ว่า กิจกรรมบางกิจกรรมยังไม่เหมาะสมสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ เช่น กิจกรรมการเดินป่าศึกษาธรรมชาติ ที่มีระยะทางไกลไม่เหมาะสมสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ เส้นทางเดินยังไม่เรียบ บางจุดไม่มีราวจับและราวกันตก

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เดินทางมาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

ผู้วิจัยนำผลจากการเก็บรวบรวมข้อมูลขั้นตอนที่ 1 ศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวและความต้องการของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เดินทางมาใช้บริการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ และขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์ศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ในปัจจุบัน มาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการร่างองค์ประกอบแนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เพื่อสร้างประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

จากข้อค้นพบสรุปได้ว่า องค์ประกอบด้านความตระหนักรู้ (Awareness) ในการพัฒนาศักยภาพ ด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เพื่อสร้างประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ดังกล่าวนั้น เกิดขึ้นภายใต้แนวคิดส่วนประสมการตลาด (7Ps) ซึ่งมาจาก

พฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เดินทางมาท่องเที่ยวยังอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ อันได้แก่ การรับรู้ มีประสบการณ์ และมีการเรียนรู้ต่อการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

นอกจากนั้น ข้อมูลจากการวิเคราะห์ศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ นักวิชาการด้านการท่องเที่ยว ผู้ประกอบการร้านอาหารในอุทยานแห่งชาติ และผู้ประกอบการยานพาหนะในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ สามารถสรุปได้ว่า เฉพาะการพัฒนาศักยภาพองค์ประกอบของการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ (6As) ยังไม่เพียงพอสำหรับการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

ผู้วิจัยจึงได้นำประเด็นที่ค้นพบดังกล่าวมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) พบว่า การพัฒนาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุนั้น นอกจากส่วนประสมการตลาด (7Ps) แล้ว ในองค์ประกอบของการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ (6A) นั้น ยังควรเพิ่มอีก 1 องค์ประกอบเข้าไปนั่ นคือ ความตระหนักรู้ (Awareness) โดยความตระหนักรู้ (Awareness) ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ หมายถึง การรับรู้ การมีประสบการณ์ และการเรียนรู้ ซึ่งแต่ละประเด็นมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

การรับรู้ หมายถึง กระบวนการทางจิตวิทยาพื้นฐานของบุคคลที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา โดยการมีสิ่งเร้าเข้ามากระตุ้นอวัยวะรับสัมผัสด้วยการได้เห็น ได้ยิน และการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม สมองจะทำหน้าที่แปลความหมายโดยอาศัยความจำ ความรู้สึก และประสบการณ์เดิมของแต่ละบุคคล ทำให้บุคคลเกิดการรับรู้ในเรื่องต่าง ๆ ขึ้น (ทัศนีย์ ลักขณาภิชนชัช และคณะ, 2550, หน้า 72) โดยการรับรู้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ หมายถึง นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุและเจ้าหน้าที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องฯ สามารถเกิดการรับรู้ในเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

การมีประสบการณ์ หมายถึง การได้พบเหตุการณ์หรือความจัดเจนที่เกิดจากการกระทำหรือได้พบเห็นมา (ราชบัณฑิตยสถาน, 2532) โดยประสบการณ์ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ หมายถึง นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุและเจ้าหน้าที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องฯ สามารถมีประสบการณ์จากเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

การเรียนรู้ หมายถึง การแสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมที่มีการเปลี่ยนแปลง อันเป็นผลเนื่องมาจากประสบการณ์ที่แต่ละคนได้ประสบมา (อารี พันธ์มณี, 2534) โดยการเรียนรู้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ หมายถึง พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุและเจ้าหน้าที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องฯ

สามารถมีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น อันเป็นผลจากการรับรู้และการมีประสบการณ์ที่แต่ละคนได้ประสบมา ซึ่งเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

กล่าวอีกในหนึ่งความตระหนักรู้ (Awareness) นี้จะนำไปสู่การส่งเสริมและเพิ่มโอกาสให้นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เดินทางมาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เกิดการรับรู้จากการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว มีประสบการณ์จากการได้ใกล้ชิดกับธรรมชาติและร่วมกิจกรรมตามความต้องการ ได้เรียนรู้ข้อมูลจากเจ้าหน้าที่และป้ายสื่อความหมายต่าง ๆ ซึ่งจะนำไปสู่การเสริมสร้างประสบการณ์ที่ดีในการท่องเที่ยว

ยิ่งไปกว่านั้น ความตระหนักรู้ (Awareness) นอกจากสามารถครอบคลุมความจำเป็นในการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุแล้วนั้น ยังช่วยให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องฯ สามารถรับรู้ถึงความต้องการที่แท้จริงของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เดินทางมาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ และนำข้อมูลดังกล่าวไปเรียนรู้เพื่อนำมาพัฒนาและปรับปรุงการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่สำหรับรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และเพื่อช่วยสร้างประสบการณ์ที่ดีเมื่อเดินทางมาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ต่อไป

ตาราง 16 แสดงสรุปผลการวิเคราะห์จากขั้นตอนที่ 1 ขั้นตอนที่ 2 และองค์ประกอบของแนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เพื่อสร้างประสบการณ์แก่ผู้สูงอายุ

ขั้นตอนการศึกษาวิจัย	ข้อค้นพบ	แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ใช้รองรับ	องค์ประกอบหลัก (องค์ประกอบย่อย)
ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์พฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เดินทางมาใช้บริการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่	นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุเดินทางมาอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เพราะมีสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีคุณภาพในสามารถรองรับได้	สิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวหรือพื้นที่ในการให้บริการในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่จะต้องมีพัฒนาและปรับปรุงให้มีความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ (Perasol, 2012; Kotler, 1999)	**องค์ประกอบหลัก** Amenities: สิ่งอำนวยความสะดวก **องค์ประกอบย่อย** Physical Evidence: ลักษณะทางกายภาพ Product: ผลิตภัณฑ์
	นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุเดินทางมาอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เพราะมีที่พักที่มีความสะดวก ปลอดภัย และราคาไม่แพง	บ้านพักและลานกางเต็นท์ของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่จะต้องมีความปลอดภัยและมีความสะดวกในการใช้งาน มีราคาที่เหมาะสม มีการส่งเสริมการตลาดสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ และมีระบบการจองที่เข้าถึงง่าย (Perasol, 2012; Kotler, 1999)	**องค์ประกอบหลัก** Accommodation: ที่พักแรม **องค์ประกอบย่อย** Price: ราคา Promotion: การส่งเสริมการตลาด Place: ช่องทางการจัดจำหน่าย
	นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุเดินทางมาอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เพราะมีกิจกรรมที่หลากหลายและน่าสนใจ	อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่จะต้องจัดกิจกรรมที่หลากหลายและน่าสนใจสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุภายใต้การดูแลของเจ้าหน้าที่ที่มีความเชี่ยวชาญ (Perasol, 2012; Kotler, 1999)	**องค์ประกอบหลัก** Activities: กิจกรรม **องค์ประกอบย่อย** Physical Evidence: ลักษณะทางกายภาพ People: บุคลากร
	นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุเดินทางมาอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เพราะมีธรรมชาติที่สมบูรณ์ ความสวยงามของแหล่งท่องเที่ยว	สถานที่ท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ต้องมีความปลอดภัย เข้าถึงได้ง่าย คงความสวยงามตามธรรมชาติ มีป้ายสื่อความหมายที่ชัดเจน มีเจ้าหน้าที่ที่มีความเชี่ยวชาญ เพื่อสร้างประสบการณ์ที่ดีแก่ผู้สูงอายุ (Perasol, 2012; Kotler, 1999; The northern ontario tourist Outfitters Association, 2015, Online)	**องค์ประกอบหลัก** Awareness: ความตระหนัก **องค์ประกอบย่อย** People: บุคลากร Product: ผลิตภัณฑ์

ตาราง 16 (ต่อ)

ขั้นตอนการศึกษาวิจัย	ข้อค้นพบ	แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ใช้รองรับ	องค์ประกอบหลัก (องค์ประกอบย่อย)
ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์ศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ในปัจจุบัน	อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีความโดดเด่นด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวและมีศักยภาพด้านสิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ	ใช้แนวคิดศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว (จารุจน์ กลิ่นดีปลี, 2541) ประกอบกับองค์ประกอบการท่องเที่ยว (Perasol, 2012) ภายใต้กรอบการประเมินมาตรฐานคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (กรมการท่องเที่ยว, 2557) และการจัดการด้านการท่องเที่ยวและนันทนาการในอุทยานแห่งชาติ (กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช, 2558) ผสมผสานกับปัจจัยส่วนผสมทางการตลาดบริการ (Kotler, 1999) เพื่อเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยว	**องค์ประกอบหลัก** Attraction: แหล่งท่องเที่ยว **องค์ประกอบย่อย** People: บุคลากร Physical Evidence: ลักษณะทางกายภาพ
	อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ควรมีการจัดการด้านที่พักที่เหมาะสมกับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ	ใช้แนวคิดองค์ประกอบการท่องเที่ยว (Perasol, 2012) ปัจจัยส่วนผสมทางการตลาดบริการ (Kotler, 1999) และแนวคิดความต้องการของผู้สูงอายุ (จารึก ทองตำลึง, 2538)	**องค์ประกอบหลัก** Accommodation: ที่พักแรมสำหรับนักท่องเที่ยว **องค์ประกอบย่อย** Price: ราคา Promotion: การส่งเสริมการตลาด Place: ช่องทางการจัดจำหน่าย
	อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ควรมีการจัดการด้านสิ่งอำนวยความสะดวกให้สอดคล้องกับความต้องการและการใช้งานของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ	ใช้แนวคิดองค์ประกอบการท่องเที่ยว (Perasol, 2012) การจัดการด้านการท่องเที่ยวและนันทนาการในอุทยานแห่งชาติ (กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช, 2558) และปัจจัยส่วนผสมทางการตลาดบริการ (Kotler, 1999)	**องค์ประกอบหลัก** Amenities: สิ่งอำนวยความสะดวก **องค์ประกอบย่อย** Physical Evidence: ลักษณะทางกายภาพ Product: ผลิตภัณฑ์
	อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ควรมีการจัดการด้านกิจกรรมให้มีความหลากหลาย มีความเหมาะสมและมีความปลอดภัยในการให้บริการ	ใช้แนวคิดองค์ประกอบการท่องเที่ยว (Perasol, 2012) การจัดการด้านการท่องเที่ยวและนันทนาการในอุทยานแห่งชาติ (กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช, 2558) และปัจจัยส่วนผสมทางการตลาดบริการ (Kotler, 1999) และแนวคิดพฤติกรรมนักท่องเที่ยวของกลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ	**องค์ประกอบหลัก** Activities: กิจกรรม **องค์ประกอบย่อย** Physical Evidence: ลักษณะทางกายภาพ People: บุคลากร

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นร่างแนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เพื่อสร้างประสบการณ์แก่ผู้สูงอายุ

ผู้วิจัยได้นำองค์ประกอบหลักและองค์ประกอบย่อยที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากการดำเนินการวิจัยในขั้นตอนที่ 1 ขั้นตอนที่ 2 และข้อค้นพบจากแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาเรียบเรียงเป็นร่างแนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เพื่อสร้างประสบการณ์แก่ผู้สูงอายุ ดังภาพ

7As Management Model in National Park for Senior Tourist

ภาพ 8 ร่างแนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เพื่อสร้างประสบการณ์แก่ผู้สูงอายุ "7As Management in National Park Model for Senior Tourist"

ร่างแนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เพื่อสร้างประสบการณ์แก่ผู้สูงอายุ "7As Management in National Park Model for Senior Tourist " ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ ดังนี้

1. **การพัฒนาศักยภาพการจัดการด้านสิ่งดึงดูดใจสำหรับนักท่องเที่ยว**

ผู้สูงอายุในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ (Attraction Management in National Park for Senior Tourist) จากการศึกษาพบว่า อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีศักยภาพด้านสิ่งดึงดูดใจประกอบไปด้วยความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยว แต่ไม่มีศักยภาพในการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว ดังนั้น จึงควรพัฒนาในประเด็น การพัฒนาการท่องเที่ยวให้มีความเชื่อมโยงกับชุมชนโดยรอบ

2. การพัฒนาศักยภาพการจัดการด้านการเข้าถึงสำหรับนักท่องเที่ยว

ผู้สูงอายุในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ (Access Management in National Park for Senior Tourist) จากการศึกษาพบว่า อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ไม่มีศักยภาพการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุเนื่องจากในแหล่งท่องเที่ยวบางแห่งยังมีทางที่ขรุขระและลาดชัน ดังนั้น จึงควรพัฒนาในประเด็นเส้นทางการท่องเที่ยวภายในอุทยานแห่งชาติ

3. การพัฒนาศักยภาพการจัดการด้านสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยว

ผู้สูงอายุในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ (Amenities Management in National Park for Senior Tourist) จากการศึกษาพบว่า อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีการให้บริการศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ศูนย์บริการอาหาร ที่จอดและห้องน้ำสำหรับผู้สูงอายุ และร้านขายของที่ระลึก แต่ไม่มีศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ดังนั้นจึงควรพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกดังกล่าวให้มีความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

4. การพัฒนาศักยภาพการจัดการด้านบริการเสริมสำหรับนักท่องเที่ยว

ผู้สูงอายุในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ (Ancillary service Management in National Park for Senior Tourist) จากการศึกษา พบว่า อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ไม่มีการให้บริการเสริมภายในอุทยานฯ สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ดังนั้นจึงควรพัฒนาในประเด็น การติดตั้งอินเทอร์เน็ต ตู้กดเงินสดอัตโนมัติ ATM และการบริการนวดสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

5. การพัฒนาศักยภาพการจัดการด้านที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

ในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ (Accommodation Management in National Park for Senior Tourist) ที่พักในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ในปัจจุบันประกอบไปด้วย บ้านพักและลานเต็นท์ จากการศึกษา พบว่า บ้านพักของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีสภาพเก่าและไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ดังนั้นจึงควรพัฒนาและปรับปรุงในประเด็นบ้านพักให้มีสภาพที่เหมาะสมกับการใช้งานสำหรับผู้สูงอายุ

6. การพัฒนาศักยภาพการจัดการด้านกิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยว

ผู้สูงอายุในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ Activities Management in National Park for Senior Tourist จากการศึกษา พบว่า กิจกรรมที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่จัดขึ้นในปัจจุบันเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นสำหรับนักท่องเที่ยวทุกประเภท ไม่มีการแบ่งประเภทของกิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ดังนั้นจึงทำให้ผู้สูงอายุไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ทั้งหมด เช่น กิจกรรมการเดินป่าศึกษาธรรมชาติ ดังนั้นจึงควรพัฒนาและปรับปรุงในประเด็นกิจกรรมการเดินป่าศึกษาธรรมชาติให้สอดคล้องกับสภาพร่างกายของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

7. การพัฒนาศักยภาพการจัดการด้านความตระหนักรู้สำหรับ

นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ (Awareness Management in National Park for Senior Tourist) จากการศึกษา พบว่า นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เดินทางมาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ได้รับความรู้และประสบการณ์ผ่านการเข้าไปท่องเที่ยวภายในแหล่งท่องเที่ยว การเข้าร่วมกิจกรรม รวมไปถึงการได้รับความรู้จากการให้ข้อมูลของเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานด้านการท่องเที่ยวของอุทยานฯ แต่เพื่อให้เกิดความตระหนักรู้ในการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น จึงควรพัฒนารูปแบบการให้ความรู้ด้วยการพัฒนาการสื่อความหมายโดยผ่านเจ้าหน้าที่ ป้ายสื่อความหมาย คู่มือและแผ่นพับการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ และจัดกิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุโดยเฉพาะ

ขั้นตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม

ผู้วิจัยดำเนินการจัดประชุมกลุ่ม (Focus Group) โดยเชิญผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน ซึ่งเป็นผู้ที่มีประสบการณ์การทำงานด้านการท่องเที่ยวและสาขาที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติมากกว่า 5 ปี มาร่วมแสดงความคิดเห็นให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความเหมาะสมและประเมินร่างแนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เพื่อสร้างประสบการณ์แก่ผู้สูงอายุ (ร่าง 7As Management in National Park Model for Senior Tourist) ณ ห้อง R803 อาคารเวฟเพลส วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยพะเยา ในวันที่ 15 กันยายน โดยได้ดำเนินการสนทนากลุ่ม ดังนี้

1. ผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลร่างแนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เพื่อสร้างประสบการณ์แก่ผู้สูงอายุ (ร่าง 7As Management in National Park Model for Senior Tourist) ให้แก่ผู้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็นและประเมินเพื่อศึกษาข้อมูลก่อน

2. ผู้วิจัยได้เสนอหัวข้อร่างแนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เพื่อสร้างประสบการณ์แก่ผู้สูงอายุ (ร่าง 7As Management in National Park Model for Senior Tourist) ทีละประเด็น เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิแสดงความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะ

3. ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยการนำข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหมดจำนวน 7 คน ได้แนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เพื่อสร้างประสบการณ์แก่ผู้สูงอายุ (7As Management in National Park Model for Senior Tourist)

ผลจากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อรับรองและประเมินแนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เพื่อสร้างประสบการณ์แก่ผู้สูงอายุ (7As Management in National Park Model for Senior Tourist) โดยสรุปรายละเอียดดังตารางดังต่อไปนี้

ตาราง 17 แสดงผลสรุปการประเมินร่างแนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เพื่อสร้างประสบการณ์แก่ผู้สูงอายุ (7As Management in National Park Model for Senior Tourist) และข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

ร่างแนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เพื่อสร้างประสบการณ์แก่ผู้สูงอายุ	ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 7 คน		ข้อเสนอแนะ
	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	
1. แนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการด้านสิ่งดึงดูดใจสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ (Attraction Management in National Park for Senior Tourist)			-
1.1 พัฒนาศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	7 คน		
1.2 พัฒนาการจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่ เพื่อให้เกิดความยั่งยืน	7 คน		
1.3 พัฒนาการจัดการด้านการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก	7 คน		
1.4 พัฒนาการท่องเที่ยวให้มีความเชื่อมโยงกับชุมชนโดยรอบ	7 คน		

ตาราง 17 (ต่อ)

ร่างแนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เพื่อสร้างประสบการณ์แก่ผู้สูงอายุ	ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 7 คน		ข้อเสนอแนะ
2. แนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการด้านการเข้าถึงสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ (Access Management in National Park for Senior Tourist)			
2.1 พัฒนาและปรับปรุงเส้นทางการท่องเที่ยวภายในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ	6 คน	1 คน	เพิ่มคำว่า เพื่อให้เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างสะดวกท้ายประโยค
3. แนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการด้านสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ (Amenities Management in National Park for Senior Tourist)			
3.1 พัฒนาศูนย์บริการนักท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุ	7 คน		
3.2 พัฒนาและปรับปรุงศูนย์บริการอาหารให้มีความหลากหลายของรายการอาหาร	6 คน	1 คน	เพิ่มคำว่า สำหรับผู้สูงอายุต่อท้ายคำว่ารายการอาหาร
3.3 พัฒนาและปรับปรุงที่จอดรถสำหรับผู้สูงอายุ	7 คน		
3.4 พัฒนาและปรับปรุงห้องน้ำสำหรับผู้สูงอายุ	7 คน		
3.5 พัฒนาและปรับปรุงร้านขายของที่ระลึกให้มีความสวยงามและหลากหลาย	6 คน	1 คน	เพิ่มคำว่า สำหรับผู้สูงอายุต่อท้ายคำว่า และหลากหลาย
4. แนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการด้านบริการเสริมสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ (Ancillary Service Management in National Park for Senior Tourist)			-
4.1 เพิ่มจุดบริการอินเตอร์เน็ตแบบไร้สาย Wifi	7 คน		
4.2 ติดตั้งตู้กดเงินสด ATM	7 คน		
4.3 ให้บริการการนวดเพื่อสุขภาพสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ	7 คน		

ตาราง 17 (ต่อ)

ร่างแนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เพื่อสร้างประสบการณ์แก่ผู้สูงอายุ	ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 7 คน		ข้อเสนอแนะ
5. แนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการด้านที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ(Accommodation Management in National Park for Senior Tourist)			-
5.1 พัฒนาและปรับปรุงบ้านพักให้มีสภาพที่เหมาะสมกับการใช้งานสำหรับผู้สูงอายุ	7 คน		
5.2 พัฒนาและปรับปรุงลานกางเต็นท์สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ	7 คน		
6. แนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการด้านกิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ (Activity Management in National Park for Senior Tourist)			
6.1 พัฒนาและปรับปรุงกิจกรรมการเดินป่าศึกษาธรรมชาติให้สอดคล้องกับสภาพร่างกายของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ	5 คน	2 คน	<u>คนที่ 1</u> แก้ไขคำว่า สอดคล้อง เป็นเหมาะสม
6.2 จัดทำโปรแกรมนำเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ	7 คน		<u>คนที่ 2</u> เพิ่มเติมคำว่า โดยเน้นเป็นรูปแบบการเดินป่าระยะสั้น
7. แนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการด้านการรับรู้และตระหนักรู้สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ (Awareness Management in National Park for Senior Tourist)			-
7.1 พัฒนารูปแบบการให้องค์ความรู้ด้วยการพัฒนานิทรรศการให้มีความน่าสนใจและน่าติดตาม	7 คน		
7.2 จัดทำคู่มือหรือแผ่นพับการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ	7 คน		

จากการประเมินแนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เพื่อสร้างประสบการณ์แก่ผู้สูงอายุ โดยผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ปรับปรุงและแก้ไขแล้วนั้น ได้แนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เพื่อสร้างประสบการณ์แก่ผู้สูงอายุ ทั้งหมด 7 ด้าน

แนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เพื่อสร้างประสบการณ์แก่ผู้สูงอายุ

แนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เพื่อสร้างประสบการณ์แก่ผู้สูงอายุที่นำเสนอของการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เป็นแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เพื่อให้รองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพนำไปสู่การสร้างประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยวที่น่าประทับใจให้แก่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลในทุกขั้นตอนนำมาสู่กระบวนการวิเคราะห์สังเคราะห์และพัฒนาเป็นแนวทางที่มีชื่อว่า 7As Management in National Park Model for Senior Tourist ที่เป็นแนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เพื่อสร้างประสบการณ์แก่ผู้สูงอายุ ที่มีความถูกต้องสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติที่อื่นได้อย่างเหมาะสมและก่อให้เกิดเป็นความยั่งยืนต่อไป โดยแนวทาง 7As Management in National Park Model for Senior Tourist นี้ ได้ดำเนินการโดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. แนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการด้านสิ่งดึงดูดใจสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ (Attraction Management in National Park for Senior Tourist) ดำเนินการโดยยึดตามหลักมาตรฐานการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (กรมการท่องเที่ยว, 2555)

2. แนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการด้านการเข้าถึงสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ (Access Management in National Park for Senior Tourist) ดำเนินการโดยยึดตามหลักมาตรฐานการจัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวที่มีสภาพธรรมชาติที่สมบูรณ์สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในประเด็นทางเดินสัญจรในแหล่งท่องเที่ยว (กรมการท่องเที่ยว, 2558)

3. แนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการด้านสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ (Amenities Management in National Park for Senior Tourist) ดำเนินการโดยยึดตามหลักมาตรฐานการจัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวที่มีสภาพธรรมชาติที่สมบูรณ์สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ในประเด็นจุดบริการข้อมูล ร้านอาหาร ที่จอดรถและห้องน้ำ (กรมการท่องเที่ยว, 2558)

4. แนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการด้านบริการเสริมสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ (Ancillary Management in National Park for Senior Tourist) ดำเนินการโดยการเพิ่มจุดบริการการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตแบบไร้สาย Wifi ในบ้านพักและลานกางเต็นท์ ติดตั้งตู้กดเงินสดอัตโนมัติ ATM และให้บริการนวดเพื่อสุขภาพสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ เพื่อให้นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุใช้เวลาในการท่องเที่ยวและพักผ่อนในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่นานยิ่งขึ้น

5. แนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการด้านที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ (Accommodation Management in National Park I for Senior Tourist) ที่พักของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ บ้านพักดำเนินการโดยยึดตามหลักมาตรฐานบ้านพักสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2555) และลานกางเต็นท์ดำเนินการโดยยึดตามหลักมาตรฐานการจัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวที่มีสภาพธรรมชาติที่สมบูรณ์สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ในประเด็นพื้นที่ลานกางเต็นท์ (กรมการท่องเที่ยว, 2558)

6. แนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการด้านกิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ (Activities Management in National Park for Senior Tourist) ดำเนินการโดยยึดตามหลักมาตรฐานการจัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวที่มีสภาพธรรมชาติที่สมบูรณ์สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ในประเด็นเส้นทางเดินป่าศึกษาธรรมชาติ (กรมการท่องเที่ยว, 2558) และดำเนินการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวที่เน้นกิจกรรมชื่นชมธรรมชาติโดยขึ้นอยู่กับสมรรถนะทางร่างกายของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

7. แนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านความตระหนักรู้เพื่อสร้างประสบการณ์สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ (Awareness Management in National Park for Senior Tourist) ดำเนินการโดยการจัดทำคู่มือหรือแผ่นพับการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เดินทางมาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ พัฒนาเส้นทางการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวภายในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เพื่อให้นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงได้สะดวก พัฒนาคุณภาพในการให้บริการของบุคลากรให้มีความพร้อมในการดูแลนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ พัฒนาและปรับปรุงคุณภาพของห้องน้ำให้มีความเหมาะสมกับการใช้งานสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ พัฒนาและปรับปรุงบ้านพัก โดยยึดหลักมาตรฐานบ้านพักสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2555) และพัฒนาและปรับปรุงลานกางเต็นท์ดำเนินการโดยยึดตามหลักมาตรฐานการจัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวที่มีสภาพธรรมชาติที่สมบูรณ์สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ในประเด็นพื้นที่ลานกางเต็นท์ (กรมการท่องเที่ยว, 2558)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้จัดทำรายละเอียดองค์ประกอบของแนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เพื่อสร้างประสบการณ์แก่ผู้สูงอายุ (7As Management in National Park Model for Senior Tourist) ดังต่อไปนี้

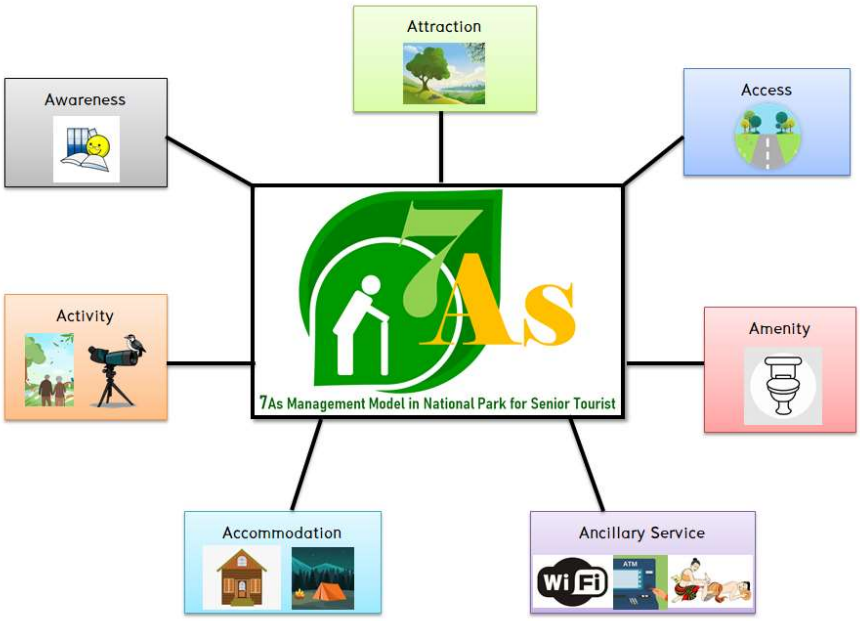

ภาพ 9 แนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เพื่อสร้างประสบการณ์แก่ผู้สูงอายุ (7As Management in National Park Model for Senior Tourist)

องค์ประกอบที่ 1 แนวทางการพัฒนาศักยภาพการจัดการด้านสิ่งดึงดูดใจสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ (Attraction Management in National Park for Senior Tourist)

ปัจจุบันอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ มีแหล่งท่องเที่ยวที่ทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้าไปท่องเที่ยว ได้แก่ ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีความอุดมสมบูรณ์ อากาศที่บริสุทธิ์ ทัศนียภาพที่สวยงาม ความปลอดภัยของแหล่งท่องเที่ยว และความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยว คือ ศาลเจ้าพ่อเขาใหญ่ จุดชมวิวเขาเขียว (ผาเดียวดาย) จุดชมวิว กม.30 อ่างเก็บน้ำสายศรและจุดชมวิวผาตรอมใจ

แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ พัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวให้มีความเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนโดยรอบของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

และดำเนินการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวภายใต้มาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อสร้างประสบการณ์ที่ดีสำหรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ดังนั้นจึงควรยึดหลักมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (กรมการท่องเที่ยว, 2555) โดยได้กำหนดองค์ประกอบพื้นฐานไว้ 4 องค์ประกอบ ได้แก่

1. ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีศักยภาพในการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เนื่องจากมีแหล่งธรรมชาติมีจุดดึงดูดด้านการท่องเที่ยวและเรียนรู้ มีความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งธรรมชาติและความปลอดภัยของแหล่งธรรมชาติในการท่องเที่ยว

2. การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน

อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีการดำเนินการจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของตัวแหล่งท่องเที่ยว มีการจัดการด้านบริการนักท่องเที่ยว มีการจัดการด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว และมีการจัดการด้านการติดตามและการประเมินการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่อันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว

3. การจัดการด้านการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก

การจัดการด้านการเรียนรู้และการสร้างจิตสำนึก โดยอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีศูนย์บริการที่ให้ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวและความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว มีการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวในด้านการประหยัดพลังงานและการกำจัดของเสียอย่างถูกวิธี และมีบุคลากรที่มีความรู้เรื่องระบบนิเวศ และการอนุรักษ์ให้บริการด้านความรู้แก่นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการท่องเที่ยว และชุมชน

4. การมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว

อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ยังไม่มีการดำเนินการเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในรูปแบบต่าง ๆ

ดังนั้น เพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการด้านสิ่งดึงดูดใจสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ต้องมีการจัดการพื้นที่การท่องเที่ยวของชุมชนโดยรอบอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ โดยการจัดทำเส้นทางเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่และชุมชนโดยรอบ เพื่อให้เกิดความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ นำไปสู่การสร้างประสบการณ์ที่ดีผ่านการท่องเที่ยวในรูปแบบที่แตกต่างกัน และส่งผลให้ชุมชนท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวและส่งเสริมให้ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว

องค์ประกอบที่ 2 แนวทางการพัฒนาศักยภาพการจัดการด้านการเข้าถึงสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ (Access Management in National Park for Senior Tourist)

การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ปัจจุบันอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีความสะดวกในการเข้าถึง เนื่องจากมีสภาพเส้นทางในแหล่งท่องเที่ยวที่พร้อมใช้งาน ป้ายบอกทางที่ชัดเจน มีรถโดยสารสาธารณะให้บริการ แต่เส้นทางเดินในแหล่งท่องเที่ยวบางแหล่งยังเป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

แนวทางการพัฒนาด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

1. ควรออกแบบเส้นทางเดินสัญจรให้นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างสะดวก โดยยึดหลักการจัดทำเส้นทางเดินสัญจรในแหล่งท่องเที่ยวที่มีสภาพความเป็นธรรมชาติอย่างสมบูรณ์สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ (กรมการท่องเที่ยว, 2558)

ลักษณะ ไม่มีสิ่งกีดขวางยื่นล้ำออกมาเป็นอุปสรรค หรือทำให้เกิดอันตรายต่อผู้สูงอายุ ทั้งในระดับพื้นและระดับศีรษะ ทางเดินสัญจรต้องมีความแข็งแรง ไม่ทรุดตัว หรือแตกหัก ระหว่างทางเดิน สัญจรควรจัดให้มีที่นั่งพักเป็นระยะ นอกจากนี้ควรมีราวกันตกในบริเวณที่ตัดผ่านพื้นที่อันตราย หรือทางสัญจรที่มีการยกระดับ

พื้นผิว มีลักษณะเรียบเสมอกัน ไม่ขรุขระ ทำจากวัสดุที่ไม่ลื่น โดยเฉพาะเมื่อเปียกน้ำ พื้นมีความแข็งแรงมั่นคง หากปูแผ่นทางเท้า ต้องปูให้ขอบแผ่นชิดกัน ไม่มีร่องระหว่างแผ่น กรณีที่จำเป็นต้องมีให้ร่องกว้างไม่เกิน 1 ซม.

ขนาด ทางสัญจรมีควรกว้างสุทธิไม่น้อยกว่า 1.50 ม. หรือหากเป็นการสัญจรทางเดียวกว้างสุทธิไม่น้อยกว่า 0.90 ม.

ระดับพื้น ระดับพื้นควรเป็นระดับเสมอกัน ในกรณีที่มีการเปลี่ยนระดับ ต้องจัดให้มีทางลาดความชันไม่เกิน 1:12 ไว้ด้วย

ทางระบายน้ำ ทางเดินสัญจร ต้องไม่เป็นแหล่งรวมน้ำ หากมีรางหรือท่อระบายน้ำต้องมีฝาปิดสนิท ในกรณีที่รางระบายน้ำเป็นตะแกรงต้องมีซี่หรือรูเล็ก ขนาดร่องกว้างไม่เกนิ 1.30 ซม. เพื่อป้องกันมิให้ไม้เท้า ไม้ค้ำยัน หรืออุปกรณ์ช่วยเดนิ อื่นๆ หรือล้อรถเข็นเข้าไปได้ และร่องตะแกรงควรตั้งฉากกับทางสัญจร ในกรณีที่เป็นทางเดินสวนกัน ร่องตะแกรงควรเป็นแบบตาราง มีซี่หรือรูเล็กขนาดกว้างไม่เกนิ 1.30 x 1.30 ซม.

2. ควรพัฒนาและปรับปรุงรถโดยสารสำหรับให้บริการนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุโดยเฉพาะทางขึ้นห้องโดยสารต้องไม่มีขั้นบันได เพื่ออำนวยความสะดวกในการขึ้นลงยานพาหนะและมีราวจับ เพื่อพยุงตัวขณะขึ้นรถ ภายในห้องโดยสารมีอุปกรณ์อำนวยความสะดวก สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ได้แก่ ราวจับ เบาะนั่ง เบาะพิง ตัวล็อครถเข็นและปรับห้องโดยสารให้มีพื้นที่สำหรับรถเข็นขึ้นและจอดได้

แนวทางการพัฒนาด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

สภาพเส้นทางการเข้าถึงน้ำตกเหวสุวัติ พื้นที่หลักของแหล่งท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

แนวทางการพัฒนาทางเดินในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

(กรมการท่องเที่ยว, 2558)

1. เส้นทางมีความแข็งแรง มีราวกันตก
2. พื้นผิวเรียบเสมอกัน ทำจากวัสดุที่ไม่ลื่น หากมีการเปลี่ยนระดับต้องจัดให้ทางลาดมีความชันไม่เกิน 1:12
3. เส้นทางเดินสวนความกว้างไม่น้อยกว่า 1.50 ม. เส้นทางเดียวไม่น้อยกว่า 0.90 ม.
4. ต้องมีรางระบายน้ำเพื่อไม่ให้เกิดน้ำขังในเส้นทาง

ตัวอย่างทางเดินในอุทยานแห่งชาติ Gayasan สาธารณรัฐเกาหลี (Gayasan National Park, 2019, Online)

ภาพ 10 แนวทางการพัฒนาด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

องค์ประกอบที่ 3 แนวทางการพัฒนาศักยภาพการจัดการด้านสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ (Amenity Management in National Park for Senior Tourist)

สิ่งอำนวยความสะดวกในอุทยานแห่งชาติสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ปัจจุบันสิ่งอำนวยความสะดวกในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ที่ให้บริการ ได้แก่ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ศูนย์บริการอาหาร ที่จอดรถ ห้องน้ำ และร้านขายของที่ระลึก แต่ไม่มีความเหมาะสมในการรองรับนักท่องเที่ยวและไม่มีมาตรฐานตามหลักการจัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวที่มีสภาพธรรมชาติที่สมบูรณ์สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ (กรมการท่องเที่ยว, 2558)

แนวทางในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ดังต่อไปนี้

1. ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวบริเวณเคาท์เตอร์จุดบริการข้อมูล ให้อยู่ในระดับที่สามารถให้บริการนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุได้

2. ศูนย์บริการอาหารดำเนินการเพิ่มรายการอาหารสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุและพัฒนาและปรับปรุงโต๊ะเก้าอี้ให้เหมาะสมกับการใช้งานของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

3. ที่จอดรถ ดำเนินการเพิ่มจำนวนที่จอดรถและพัฒนาและปรับปรุงช่องจอดรถให้ขนาดตาม มาตรฐานการจัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวที่มีสภาพธรรมชาติที่สมบูรณ์สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

4. ห้องน้ำ เพิ่มจำนวนห้องน้ำสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุและพัฒนาและปรับปรุงห้องน้ำให้เหมาะสมกับการใช้งานของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุตามมาตรฐานการจัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวที่มีสภาพธรรมชาติที่สมบูรณ์สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

5. ร้านขายของที่ระลึก พัฒนาสินค้าให้มีความหลากหลายและมีความน่าสนใจสำหรับนักท่องเที่ยวทุกเพศ ทุกวัย นำสินค้าของชุมชนมาวางจำหน่าย และปรับปรุงรูปแบบการจัดวางสินค้าให้สะอาด สวยงามและเป็นระเบียบ

ตาราง 18 แสดงแนวทางในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

สิ่งอำนวยความสะดวก	แนวทางในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่
1. ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว	1. พัฒนาและปรับปรุงตามหลักมาตรฐานการจัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวที่มีสภาพธรรมชาติที่สมบูรณ์สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในประเด็นจุดบริการข้อมูล (ดูรายละเอียดเพิ่มเติมภาคผนวก ก)
2. ศูนย์บริการอาหาร	1. เพิ่มรายการอาหารสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ 2. พัฒนาและปรับปรุงตามหลักมาตรฐานการจัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวที่มีสภาพธรรมชาติที่สมบูรณ์สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในประเด็นโต๊ะ เก้าอี้ที่ให้บริการสำหรับร้านอาหาร (ดูรายละเอียดเพิ่มเติมภาคผนวก ก)
3. ที่จอดรถ	1. พัฒนาและปรับปรุงตามหลักมาตรฐานการจัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวที่มีสภาพธรรมชาติที่สมบูรณ์สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในประเด็นที่จอดรถ (ดูรายละเอียดเพิ่มเติมภาคผนวก ก)
4. ห้องน้ำ	1. พัฒนาและปรับปรุงตามหลักมาตรฐานการจัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวที่มีสภาพธรรมชาติที่สมบูรณ์สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในประเด็นห้องน้ำ (ดูรายละเอียดเพิ่มเติมภาคผนวก ก)
5. ร้านขายของที่ระลึก	1. พัฒนาสินค้าให้มีความหลากหลายตอบสนองความน่าสนใจสำหรับนักท่องเที่ยวทุกเพศ ทุกวัย 2. นำสินค้าของชุมชนมาวางจำหน่าย 3. ปรับปรุงรูปแบบการจัดวางสินค้า ให้สะอาด สวยงามและเป็นระเบียบแยกหมวดหมู่ให้ชัดเจน

แนวทางในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

ห้องน้ำบริเวณลานกางเต็นท์ ลำตะคองอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

แนวทางในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก
สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ
(กรมการท่องเที่ยว, 2558)

ลักษณะตำแหน่งและจำนวน

1. เป็นห้องน้ำที่ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้อย่างสะดวกโดยลำพัง มีจำนวนอย่างน้อย 1 ห้อง
2. ไม่มีสิ่งกีดขวาง ระดับพื้นห้องน้ำเสมอกับพื้นภายนอก หากมีระดับต่างกัน ต้องทำทางลาด และควรมีพื้นที่ว่างหน้าประตูกว้างอย่างน้อย 1.50 ม.
3. ให้เป็นห้องน้ำที่สามารถใช้ได้ทั้งชายและหญิง (Unisex) ไม่ควรอยู่ในบริเวณที่ต้องเข้าจากห้องน้ำชายหรือห้องน้ำหญิงโดยตรง

โถสุขภัณฑ์

1. โถสุขภัณฑ์ชนิด นั่งราบ ที่นั่งสูงจากพื้นห้องน้ำ 45–50 ซม.
2. ติดตั้งราวจับกลมรูปตัวแอล (L) ที่ผนังด้านข้างโถสุขภัณฑ์ โดยให้มีระยะที่ราวจับยื่นล้ำหน้าโถออกมา 25–30 ซม. และราวจับแนวดิ่งสูงขึ้นไป 60 ซม.

สัญญาณแจ้งเหตุฉุกเฉิน

1. จัดให้มีอุปกรณ์แจ้งเหตุฉุกเฉินภายในห้องน้ำแบบปุ่มกด หรือปุ่มสัมผัส หรือแบบเชือกดึง โดยติดตั้งที่ระดับความสูง 2 ระดับ 1. ความสูง 25–30 ซม.
2. ความสูง 80–95 ซม.

ตัวอย่างห้องน้ำสำหรับผู้สูงอายุ (กรมการท่องเที่ยว, 2558)

ภาพ 11 แนวทางในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

องค์ประกอบที่ 4 แนวทางการพัฒนาศักยภาพการจัดการด้านการบริการเสริมสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ (Ancillary Service Management in National Park for Senior Tourist)

ในปัจจุบันอุทยานแห่งชาติได้ดำเนินการพัฒนาเป็นอุทยานแห่งชาติที่ชาญฉลาด (Smart National Park 4.0) หรืออุทยานแห่งชาติ 4.0 ภายใต้นโยบายการท่องเที่ยวไทย 4.0 ตามนโยบายของรัฐบาลที่มุ่งเน้นความคิดสร้างสรรค์ (Creative) ผสมผสานเข้ากับนวัตกรรม (Innovation) ที่มีความทันสมัย โดยอุทยานแห่งชาติได้เปลี่ยนเป็นการจัดการอุทยานแห่งชาติสมัยใหม่ที่เน้นการใช้เทคโนโลยี (Smart National Parks) เพื่อให้สอดคล้องกับพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในปัจจุบันที่มีการใช้สมาร์ทโฟนในการติดต่อสื่อสารและเพื่อความบันเทิงในระหว่างที่เดินทางมาท่องเที่ยวพักผ่อนในอุทยานแห่งชาติ ดังนั้นเพื่อให้การบริการในแหล่งท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ สอดรับกับนโยบายอุทยานแห่งชาติ 4.0 จึงมีความจำเป็นต้องเพิ่มเติมจุดบริการการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตแบบไร้สาย Wifi ในบริเวณบ้านพักและลานกางเต็นท์ เนื่องจากในปัจจุบันมีการให้บริการจุดบริการการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตแบบไร้สาย Wifi เพียงจุดเดียว คือ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ควรมีการให้บริการตู้กดเงินสด ATM เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวและการให้บริการนวดเพื่อสุขภาพสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ เพื่อให้นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุได้รู้สึกผ่อนคลายจากความเมื่อยล้าหลังจากการเข้าร่วมกิจกรรมและเป็นสิ่งที่ดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวใช้เวลาในการท่องเที่ยวภายในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่นานยิ่งขึ้น

แนวทางการพัฒนาการให้บริการในแหล่งท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

1. ควรดำเนินการติดตั้งจุดบริการการเชื่อมต่ออินเตอร์เน็ตแบบไร้สาย Wifi สำหรับเชื่อมต่ออุปกรณ์การสื่อสารเพื่อรับส่งข้อมูลประชาสัมพันธ์ให้แก่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุผ่านแอพพลิเคชั่นต่าง ๆ ในบริเวณที่พักทั้งบ้านพักและลานกางเต็นท์

2. ดำเนินการติดตั้งตู้กดเงินสด ATM

3. เพิ่มการให้บริการนวดเพื่อสุขภาพสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ โดยการให้คนในชุมชนที่มีความรู้และความชำนาญเกี่ยวกับการนวดเพื่อสุขภาพมาให้บริการเพื่อเป็นให้บริการเสริมแก่นักท่องเที่ยวและกระจายรายได้สู่ชุมชนโดยรอบอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

แนวทางการพัฒนาการให้บริการในแหล่งท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

การให้บริการภายในแหล่งท่องเที่ยวบริเวณศูนย์บริการนักท่องเที่ยว
ของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

แนวทางพัฒนาการให้บริการ
แหล่งท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่
สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

ให้บริการนวดเพื่อสุขภาพสำหรับ
นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

การให้บริการนวดเพื่อสุขภาพในอุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน
(อุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน, 2562, สื่อออนไลน์)

ภาพ 12 แนวทางการพัฒนาการให้บริการในแหล่งท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

องค์ประกอบที่ 5 แนวทางการพัฒนาศักยภาพการจัดการด้านที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ (Accommodation Management in National Park for Senior Tourist)

ที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในอุทยานแห่งชาติ ปัจจุบันอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีที่พักที่ให้บริการนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ได้แก่ บ้านพัก ลานกางเต็นท์ แต่พบว่ายังไม่มีความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

แนวทางการพัฒนาด้านที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

1. บ้านพัก

อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ควรนำหลักมาตรฐานบ้านพักสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2555) มาเป็นแนวทางในการปรับใช้ประกอบการพัฒนา ซึ่งประกอบไปด้วย 3 มาตรฐาน ได้แก่

1.1 มาตรฐานอาคารสถานที่

1.2 มาตรฐานห้องพักอาศัย

1.3 มาตรฐานอนามัยสิ่งแวดล้อม

2. ลานกางเต็นท์

แนวทางการพัฒนาลานกางเต็นท์สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ควรจัดทำพื้นที่ลานกางเต็นท์โดยยึด หลักแนวทางการพัฒนาพื้นที่กางเต็นท์สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (กรมการท่องเที่ยว, 2558)

ตาราง 19 แสดงแนวทางการพัฒนาด้านที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

ที่พักในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่	แนวทางการพัฒนาด้านที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่
1. บ้านพัก 1.1 มาตรฐานอาคารสถานที่ (ดูรายละเอียดเพิ่มเติมภาคผนวก ข) 1.2 มาตรฐานห้องพักอาศัย (ดูรายละเอียดเพิ่มเติมภาคผนวก ข) 1.3 มาตรฐานอนามัยสิ่งแวดล้อม (ดูรายละเอียดเพิ่มเติมภาคผนวก ข)	พัฒนาบ้านพักตามหลักมาตรฐานบ้านพักสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2555) (ดูรายละเอียดเพิ่มเติมภาคผนวก ข)
2. ลานกางเต็นท์ผากล้วยไม้และลานกางเต็นท์ลำตะคอง	จัดทำพื้นที่ลานกางเต็นท์โดยยึดหลักแนวทางการพัฒนาพื้นที่กางเต็นท์สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (กรมการท่องเที่ยว, 2558) (ดูรายละเอียดเพิ่มเติมภาคผนวก ก)

แนวทางการพัฒนาการให้บริการในแหล่งท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

ภายนอกอาอาคาร

ทางเข้าบ้านพักอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

แนวทางการพัฒนาบ้านพักสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

(กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2555)

โดยใช้มาตรฐานมาตรฐานอาคารสถานที่ สำหรับบ้านพักผู้สูงอายุ

ตัวอย่างทางลาดขึ้นอาคาร (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2555)

ภาพ 13 แนวทางการพัฒนาการให้บริการในแหล่งท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ (ภายนอกอาคาร)

ภายในห้องพัก

ภายในห้องพักของบ้านพักอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

แนวทางการพัฒนาบ้านพักสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

(กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2555)

1. ระดับพื้นทางเข้าห้องพักอาศัยมีระดับเสมอกับพื้น ไม่มีธรณีประตู
2. ประตูเข้าห้องพักอาศัยเป็นแบบเปิดออกภายนอกหรือแบบบานเลื่อน มีขนาดกว้างไม่ต่ำ กว่า 90 เซนติเมตร มือจับแบบก้านโยกหรือแกนผลักและไม่ติดอุปกรณ์บังคับประตูปิดเองได้
3. ภายในห้องพักอาศัย มีพื้นที่ตั้งแต่ 15 ตารางเมตรขึ้นไปและจัดแบ่งพื้นที่ใช้สอยได้ไม่น้อยกว่า 3 ส่วน ได้แก่
   3.1 ส่วนที่นอน
   3.2 ห้องน้ำ
   3.3 พื้นที่ใช้ประโยชน์ทั่วไป
4. ระดับพื้นภายใน ห้องพักทุกส่วนมีระดับเสมอกัน วัสดุปูพื้นที่ไม่ลื่นและไม่มีสิ่งกีดขวาง
5. ส่วนที่นอน
   5.1 ติดตั้งสัญญาณบอกเหตุหรือเตือนภัย และโทรศัพท์
   5.2 มีหน้าต่างมองเห็นทิวทัศน์ภายนอกอาคารและระบายอากาศได้ดี

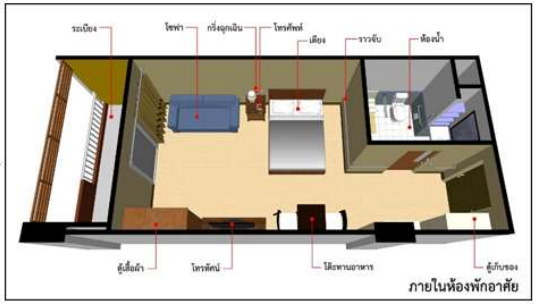

ตัวอย่างห้องพักสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2555)

ภาพ 14 แนวทางการพัฒนาการให้บริการในแหล่งท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ (ภายในห้องพัก)

แนวทางการพัฒนาลานกางเต็นท์สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

ลานกางเต็นท์ลำตะคอง อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

แนวทางการพัฒนาลานกางเต็นท์สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

(กรมการท่องเที่ยว, 2558)

1. มีลักษณะราบที่รถเข็นสามารถเข้าถึงได้สะดวก
2. ทางเดินสัญจรเป็นพื้นแข็งแรง มีระดับราบเรียบเสมอกัน
3. มีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุ ในรัศมี 60 ม.จากพื้นที่ปิกนิก

ลานกางเต็นท์อุทยานแห่งชาติ Gayasan สาธารณรัฐเกาหลี

(Gayasan National Park, 2019, Online)

ภาพ 15 แนวทางการพัฒนาลานกางเต็นท์สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

องค์ประกอบที่ 6 แนวทางการพัฒนาศักยภาพการจัดการด้านกิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ (Activity Management in National Park for Senior Tourist)

กิจกรรมในอุทยานแห่งชาติสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ปัจจุบันนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ สามารถเข้าร่วมกิจกรรมที่หลากหลายตามสมรรถภาพของร่างกาย คือ การชื่นชมธรรมชาติ ดูนก ดูสัตว์ป่า ส่องสัตว์ในเวลากลางคืน ปั่นจักรยาน ถ่ายภาพ สักการะศาลเจ้าพ่อเขาใหญ่ พักกางเต็นท์และเข้าไปชมนิทรรศการของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ แต่มีกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุยังไม่สามารถเข้าร่วมได้ คือ การเดินป่าศึกษาธรรมชาติ เนื่องจากยังมีอุปสรรคในการเข้าร่วมกิจกรรม เพราะสภาพเส้นทางการเดินป่าศึกษาธรรมชาติที่มีระยะทางไกลและไม่มีความเหมาะสม คือ ไม่มีราวจับช่องทางเดินที่แคบ พื้นผิวทางเดินไม่มีความสม่ำเสมอ ลื่น และมีน้ำขังเป็นระยะ จึงทำให้นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุไม่ได้รับประสบการณ์จากการเข้าร่วมกิจกรรมประเภทนี้

แนวทางการพัฒนากิจกรรมในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ มีดังนี้

1. ออกแบบและปรับปรุงเส้นทางศึกษาธรรมชาติ โดยจัดทำเป็นเส้นทางที่มีระยะสั้นและเป็นเส้นทางการใช้ประโยชน์พิเศษสำหรับผู้สูงอายุ มีจุดนั่งพักระหว่างเส้นทาง มีระบบสื่อความหมายหรือมีเจ้าหน้าที่นำทางบรรยายตามมาตรฐานเส้นทางศึกษาธรรมชาติของกรมการท่องเที่ยว (2558)

2. จัดทำโปรแกรมนำเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ โดยเน้นกิจกรรมการ ท่องเที่ยวประเภทชื่นชมธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุเข้าไปใช้บริการได้

ตาราง 20 แนวทางการพัฒนากิจกรรมในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

กิจกรรมในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ที่ให้บริการในปัจจุบัน	แนวทางการพัฒนากิจกรรมในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ
1. การชื่นชมธรรมชาติ 2. เดินป่าศึกษาธรรมชาติ 3. ดูนก 4. ดูสัตว์ป่า 5. ส่องสัตว์ในเวลากลางคืน 6. ปั่นจักรยาน 7. ถ่ายภาพ 8. สักการะศาลเจ้าพ่อเขาใหญ่ 9. ชมนิทรรศการของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ 10. พักกางต็นท์	1. ออกแบบและปรับปรุงเส้นทางศึกษาธรรมชาติ โดยจัดทำเป็นเส้นทางที่มีระยะสั้น มีจุดนั่งพักระหว่างเส้นทาง มีระบบสื่อความหมายหรือมีเจ้าหน้าที่นำทางบรรยาย ตามมาตรฐานเส้นทางศึกษาธรรมชาติของกรมการท่องเที่ยว (2558) (ดูรายละเอียดเพิ่มเติมภาคผนวก ก) 2. จัดทำโปรแกรมนำเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ โดยเน้นกิจกรรมการท่องเที่ยวประเภทชื่นชมธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุเข้าไปใช้บริการได้

ตัวอย่างรายการนำเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

โปรแกรมการท่องเที่ยวการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเสริมสร้างประสบการณ์บนผืนมรดกโลก

วันแรก (ด่านทางเข้าอุทยานฯ อำเภอปากช่อง–ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว–กิจกรรมมือขยำดินพลิกฟื้นคืนผืนป่า–กิจกรรมเดินย่ำตามรอยป่า–กิจกรรมรวมพลังสร้างโป่งเทียม–กิจกรรมสปาบาทาบำบัด–ชมทัศนียภาพบริเวณอ่างเก็บน้ำสายศร–กิจกรรมย้อนเรื่องเก่าเล่าเรื่องเขาใหญ่)

ช่วงเช้า

นำนักท่องเที่ยวเดินทางสู่จุดนัดหมาย ณ ด่านทางเข้าอุทยานฯ (อำเภอปากช่อง) เจ้าหน้าที่อุทยานให้การต้อนรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุด้วยพวงมาลัยดอกไม้หอม พร้อมให้นักท่องเที่ยวลงทะเบียนเพื่อเข้าเยี่ยมชมอุทยานเขาใหญ่

เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ กล่าวต้อนรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ พร้อมทั้งแนะนำโปรแกรมการท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุบนอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

ข้อปฏิบัติ ข้อระมัดระวังในระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวอย่างปลอดภัยแก่ผู้สูงอายุตลอดทั้งโปรแกรม และมอบเอกสารข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเขาใหญ่

จากนั้น นำนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุเดินทางไปกราบสักการะศาลเจ้าพ่อเข้าใหญ่ เพื่อความเป็นสิริมงคล

เดินทางมุ่งหน้าสู่ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว

หากไม่ได้นำรถยนต์ส่วนตัวมา ผู้สูงอายุสามารถใช้บริการยานพาหนะของอุทยานฯ ที่ได้จัดเตรียมไว้ให้สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุโดยเฉพาะ (ซึ่งยานพาหนะนี้ มีเจ้าหน้าที่ที่ดูแลผู้สูงอายุโดยเฉพาะ จำนวน 2 คน คือ พนักงานขับรถและผู้ให้บริการผู้สูงอายุ และยานพาหนะนี้สามารถรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ได้จำนวน 6 คน ซึ่งลักษณะของยานพาหนะ มีทางลาดสำหรับเข็นรถขึ้นห้องโดยสาร ซึ่งมีความชันที่เหมาะสมและปลอดภัย ที่นั่งมีพนักพิงหลัง เพื่อลดการกระแทก มีเข็มขัดนิรภัย ที่จอดรถเข็นวีลแชร์และตัวล็อครถเข็น)

เดินทางถึงที่ทำการอุทยานฯ เจ้าหน้าที่นำคณะนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

ชมนิทรรศการของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ และรับคู่มือการท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุบนอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ (ซึ่งลักษณะของคู่มือนี้ คือ ตัวอักษรขนาดใหญ่ อ่านได้ชัดเจน เนื้อหาภายในเล่ม เป็นเนื้อหาที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุ อาทิ การปฏิบัติตัว การเตรียมตัวก่อนการท่องเที่ยวของผู้สูงอายุ เส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุ ข้อมูลแนะนำลานกลางเต้นท์ บ้านพัก และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ สำหรับผู้สูงอายุ แนะนำเจ้าหน้าที่ที่มีความเชี่ยวชาญในการดูแลผู้สูงอายุโดยเฉพาะ เบอร์โทรศัพท์ที่จำเป็นต่าง ๆ)

เที่ยง

เจ้าหน้าที่อุทยานฯ ฝ่ายบริการอาหารบริการอาหารกลางวันแก่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุด้วยเมนูอาหารที่ส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ ปรุงจากวัตถุดิบจำพวกปลา ไข่ไก่หรือไข่เป็ดควรต้มจนสุก ข้าวหรืออาหารประเภทแป้งอื่น ๆ ที่ผ่านการขัดสีน้อย ผักอินทรีย์ใบเขียวสด สีเหลือง สีส้มต้มหรือนึ่งจนสุกไม่ควรบริโภคผักดิบ เพราะย่อยยากและทำให้ท้องอืด หลีกเลี่ยงอาหารที่ทำจากไขมันสัตว์ เนย ผู้สูงวัยสามารถกินผลไม้ได้ทุกชนิด และควรเลือกผลไม้ที่มีเนื้อนุ่มเคี้ยวง่าย ได้แก่มะละกอสุก กล้วยสุก ส้ม ฯลฯ

บ่าย

นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรมสร้างการตระหนักรู้เรื่องสิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศน์และการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์สัมผัสระบบนิเวศน์อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ผ่าน**กิจกรรมมือขยำดินพลิกฟื้นคืนผืนป่า** นักท่องเที่ยวจะได้ทำกิจกรรมเพาะพืชพันธุ์ต้นไม้จากป่าเขาใหญ่ จากนั้นนักท่องเที่ยวจะได้ร่วมทำ**กิจกรรมเดินย่ำตามรอยป่า** เดินศึกษาเส้นทางธรรมชาติ สัตว์ป่า บรรยากาศใต้ร่มพืชพรรณพฤกษานานาพันธุ์ เส้นทางศึกษาธรรมชาติน้ำตกกองแก้ว ซึ่งอยู่ใกล้กับศูนย์บริการนักท่องเที่ยว โดยใช้ระยะทางที่สั้นที่สุด ประมาณ 100 เมตร สภาพทางเดินสะดวกที่สุด

สามารถเดินบนสะพานแขวน ที่โยงข้ามน้ำลำตะคอง นักท่องเที่ยวได้ชม “ป่าดงดิบ” ที่สมบูรณ์ มีต้นไม้ใหญ่ ไม้เล็ก ไม้พุ่ม ไม้เถา ไม้อิงอาศัย เช่น เฟิน กล้วยไม้ และไม้พื้นล่าง หมาก หวาย ขิง–ข่า เตยหนาม เป็นต้น ที่สำคัญมีน้ำตกกองแก้วให้ได้สัมผัสถึงความชุ่มฉ่ำเย็นของสายน้ำในป่าดิบ ที่เริ่มต้นจากบริเวณเขาสามยอด ผ่านน้ำตกกองแก้วนี้ แล้วจะต่อไปยังน้ำตกผากล้วยไม้ เหวสุวัต เหวไทร เหวประทุน ออกจากเขตอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ผ่านอำเภอปากช่อง ไปอ่างเก็บน้ำลำตะคอง ไหลลงโคราช ไปบุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ และลงน้ำโขงที่อุบลราชธานี

นำนักท่องเที่ยวร่วม**กิจกรรมรวมพลังสร้างโป่งเทียม** การทำโป่งดินเพื่อเพิ่มแคลเซียมสร้างการตระหนักรู้เรื่องสิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศน์และการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ โดยโป่ง (Mineral Licks หรือ Salt Licks) คือ บริเวณหรือพื้นที่ที่มีแร่ธาตุต่าง ๆ มารวมกัน อันเนื่องมาจากมีฝนตกหนัก และเกิดกระบวนการชะล้างนำเอาแร่ธาตุออกมาจากดินไปรวมกันในพื้นที่แห่งหนึ่ง ซึ่งแร่ธาตุเหล่านี้มีความจำเป็นต่อร่างกายและการดำรงชีวิตของสัตว์ป่า โดยเฉพาะสัตว์ป่าที่กินพืชเป็นอาหาร (Herbivore) เช่น กวาง เก้ง กระทิง วัวแดง นก และช้างป่า เป็นต้น เนื่องจากพืชที่สัตว์กินเข้าไปขาดส่วนประกอบของแร่ธาตุดังกล่าว สัตว์จึงต้องทดแทนโดยการกินดินหรือดื่มน้ำจากโป่งแทน

นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุเข้าร่วม **กิจกรรมสปาบาทาบำบัด** ซึ่งจะได้รับการบริการสปาสมุนไพรเท้าและการนวดเท้าเพื่อผ่อนคลายสลายความเมื่อยจากการเดินทำกิจกรรมต่าง ๆ จากเจ้าหน้าที่อุทยานฯ ที่ผ่านการอบรมจากผู้ที่ผ่านการอบรมจากสถาบันฝึกอบรมด้านสปา

นำนักท่องเที่ยวไป**ชมทัศนียภาพบริเวณอ่างเก็บน้ำสายศร หรืออ่างเก็บน้ำมอสิงโต** เพื่อเรียนรู้เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ ซึ่งเป็นอ่างเก็บน้ำไว้ใช้ในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ และเป็นแหล่งน้ำของสัตว์ป่า สร้างขึ้นด้วยงบประมาณส่วนตัวของนายบุญเรือง สายศร หัวหน้าอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ อ่างเก็บน้ำสำหรับใช้อุปโภคบริโภคภายในบริเวณอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เมื่อปี 2524 โดยในช่วงที่สร้างนี้ นายบุญเรืองได้กลับมาดำรงตำแหน่งหัวหน้าอุทยานในวาระที่ 2 แต่เดิมเรียกกันว่าอ่างเก็บน้ำมอสิงโต โดยเรียกตามชื่อของเขามอสิงโตที่อยู่บริเวณหน้าอ่างเก็บน้ำซึ่งมีรูปร่างคล้ายกับสิงโต แต่ต่อมาในปี 2550 ได้เปลี่ยนชื่อเป็นอ่างเก็บน้ำสายศร เพื่อเป็นเกียรติแก่ นายบุญเรือง สายศร อดีตหัวหน้าอุทยานเขาใหญ่คนแรก ผู้ซึ่งมีส่วนบุกเบิกในการจัดตั้งอุทยาน และสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องให้ผู้คนทั่วไปเข้าใจผิดคิดว่าในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีสิงโตอาศัยอยู่

นำนักท่องเที่ยวเข้าที่พักของอุทยานที่ออกแบบเพื่อผู้สูงอายุโดยเฉพาะ ห้องพักเป็นห้องที่มีเครื่องปรับอากาศ มีทางลาด ที่นอนและหมอนนุ่มสบาย ปูด้วยผ้าปูเตียงที่เนื้อดี พื้นห้องพักต้องเรียบแต่ไม่ลื่น ประตูห้องพักต้องไม่มีธรณีประตู ห้องน้ำมีน้ำอุ่นบริการ มีเก้าอี้

นั่งอาบน้ำ ในห้องน้ำมีราวจับ ส่วนส้วมเป็นแบบชักโครก พื้นห้องน้ำต้องมีแผ่นยางกันลื่น พร้อมสิ่งอำนวยความสะดวกในห้องพักกระติกต้มน้ำร้อน ชุดชงชาสมุนไพร และติดตั้งปุ่มกดฉุกเฉิน

รับประทานอาหารค่ำ

กิจกรรมย้อนเรื่องเก่าเล่าเรื่องเขาใหญ่ เปิดโอกาสให้มีเวทีสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ในการอนุรักษ์ระบบนิเวศในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ระหว่างเจ้าหน้าที่อุทยาน และนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุจนสมควรแก่เวลาจึงเข้าพักผ่อน

วันที่สอง (อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่–บ้านหนองหัวลิงใน–กรุงเทพมหานคร)

เช้า

นักท่องเที่ยวตื่นนอน และทำภารกิจส่วนตัว

นักท่องเที่ยวเลือกทำกิจกรรมตามความสนใจ ได้แก่ **กิจกรรมยกระดับจิตวิญญาณผ่านการสวดมนต์** หรือ **กิจกรรมเคลื่อนไหวออกกำลังกายอย่างเบาสัมผัสบรรยากาศวิถีธรรมชาติเขาใหญ่**

รับประทานอาหารเช้า เป็นข้าวต้มปลา

นำนักท่องเที่ยวออกเดินทางสู่ชุมชนท่องเที่ยวไทพวนเชื่อมโยงผืนป่าเขาใหญ่ ณ บ้านหนองหัวลิงในตำบลหนองแสง อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก

เดินทางถึงบ้านหนองหัวลิงใน ชุมชนบริการเครื่องดื่มสุขภาพน้ำใบหัวลิงพร้อมดื่มเป็นเครื่องดื่มต้อนรับนักท่องเที่ยว ณ บ้านต้นไม้บ้านหนองหัวลิงใน ชมการแสดงรำไทพวนต้อนรับนักท่องเที่ยว จากนั้นตัวแทนชุมชนกล่าวต้อนรับ บรรยายประวัติชุมชน และโปรแกรมทัวร์ จากนั้นถ่ายรูปบ้านต้นไม้เป็นที่ระลึกพร้อมชมบรรยากาศต้นยางใหญ่

นำนักท่องเที่ยวทำ**กิจกรรมแปรรูปใบหัวลิง** เริ่มจากเดินทางไปเก็บใบหัวลิงและนำมาชมการสาธิตการแปรรูปข้าวผัดใบหัวลิงปลาคั่วกลิ้ง ซึ่งเป็นอาหารที่มาจากพืชพันธุ์ที่อยู่บริเวณรอยต่อป่าเขาใหญ่

เที่ยง

รับประทานอาหารกลางวัน เป็นข้าวผัดใบหัวลิงปลาคั่วกลิ้ง บริการพร้อมน้ำซุปยอดใบหัวลิง

บ่าย

นักท่องเที่ยวทำ**กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้การคั่วชาใบหัวลิง** โดยชุมชนเป็นผู้สาธิตและสอนให้นักท่องเที่ยวได้คั่วชาใบหัวลิง เสร็จกิจกรรมนักท่องเที่ยวดื่มชาใบหัวลิงพร้อมขนมพื้นบ้านไทพวน

นำนักท่องเที่ยวเดินทางไปร้านของฝากพิชชาภัทร ของฝากจากนครนายก

ส่งนักท่องเที่ยวเดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ

องค์ประกอบที่ 7 แนวทางการพัฒนาศักยภาพการจัดการด้านความตระหนักรู้เพื่อสร้างประสบการณ์สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ (Awareness Management in National Park Model for Senior Tourist)

ความตระหนักรู้เกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เพื่อสร้างประสบการณ์สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ปัจจุบันนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เดินทางมาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ได้รับความตระหนักรู้ผ่านการสื่อความหมายจากเจ้าหน้าที่ บ้ายสื่อความหมาย และนิทรรศการต่าง ๆ

ความตระหนักรู้เพื่อการสร้างประสบการณ์ที่ดีสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เดินทางมาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ มุ่งเน้นการสร้างประสบการณ์ 3 ด้าน ได้แก่

1. ประสบการณ์ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วม

อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์แบบมีส่วนร่วมให้กับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุได้สัมผัสธรรมชาติ เช่น กิจกรรมการเดินป่าระยะสั้น ดูนกและส่องสัตว์กลางวัน กิจกรรมที่ส่งเสริมการตระหนักรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เช่น ทำโป่งดิน และเพาะชำกล้าไม้อนุรักษ์ กิจกรรมที่สร้างเสริมประสบการณ์ในด้านอารมณ์จิตวิญญาณและฟื้นฟูร่างกายเช่น นวดสปาเท้าสมุนไพรสำหรับผู้สูงอายุ รำไทเก็กและโยคะสำหรับผู้สูงอายุ

2. ประสบการณ์ด้านการให้บริการนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่จัดเตรียมความพร้อมของศักยภาพในการจัดการเพื่อให้บริการแก่นักท่องเที่ยวผูสูงอายุโดยเฉพาะ อาทิ ยานพาหนะท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุ ลานกางเต็นท์และบ้านพักสำหรับผู้สูงอายุ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ สำหรับผู้สูงอายุ เช่น ร้านอาหารให้บริการจัดเตรียมรายการอาหารเพื่อสุขภาพ ถูกสุขลักษณะเป็นพิเศษสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

3. ประสบการณ์ด้านบุคลากรและปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่จัดเตรียมความพร้อมของบุคลากรผู้ให้บริการผู้สูงอายุโดยเฉพาะ เช่น การนำชมอย่างง่าย ไม่เร่งรีบและเข้าใจลักษณะของผู้สูงอายุ มีความรู้ความเข้าใจในการดูแลความปลอดภัย และปฐมพยาบาลสำหรับผู้สูงอายุ สำหรับการสร้าง

ปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุด้วยกัน อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่จะต้องจัดกิจกรรมและเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

สรุปได้ว่า แนวทางในการพัฒนาความตระหนักรู้เพื่อสร้างประสบการณ์สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เดินทางมาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุด คือ

1. อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ดำเนินการจัดทำป้ายสื่อความหมาย จัดทำคู่มือหรือแผ่นพับการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ เพื่อส่งเสริมการรับรู้และเรียนรู้ของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ โดยคู่มือมีลักษณะดังนี้ ตัวอักษรขนาดใหญ่อ่านได้ชัดเจน มีรายละเอียดเนื้อหาภายในเล่มเป็นเนื้อหาที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุ อาทิ การปฏิบัติตัว การเตรียมตัวก่อนการท่องเที่ยวของผู้สูงอายุ เส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุ ข้อมูลแนะนำลานกลางเต็นท์ บ้านพัก และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ สำหรับผู้สูงอายุ ข้อมูลแนะนำเจ้าหน้าที่ที่มีความเชี่ยวชาญในการดูแลผู้สูงอายุโดยเฉพาะ พร้อมทั้งเบอร์โทรศัพท์ต่าง ๆ ที่จำเป็น

2. อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ดำเนินการจัดให้มีกิจกรรมเดินป่าระยะสั้นสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ เพื่อส่งเสริมการสร้างประสบการณ์ที่ดีในการท่องเที่ยวภายในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เน้นการชื่นชมธรรมชาติและพรรณไม้ โดยไม่รบกวนสัตว์ป่าและไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม

3. อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ดำเนินการพัฒนาเส้นทางการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวภายในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เพื่อให้นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงได้สะดวก ก่อให้เกิดการรับรู้และเรียนรู้เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ พันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ ตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ที่เป็นแหล่งเรียนรู้และศึกษาทางธรรมชาติ

4. อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ดำเนินการพัฒนาบุคลากรให้มีความพร้อมในการดูแลนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ เช่น การจัดการฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ พัฒนาทักษะการให้ความรู้และข้อมูลด้านท่องเที่ยว การดูแลและการให้บริการนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ตลอดจนอบรมการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เหมาะสมสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุโดยเฉพาะ

5. อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ดำเนินการพัฒนาและปรับปรุงห้องน้ำให้เหมาะสมกับการใช้งานของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุตามมาตรฐานการจัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวที่มีสภาพธรรมชาติที่สมบูรณ์สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ (กรมการท่องเที่ยว, 2558) และเพิ่มจำนวนห้องน้ำสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

6. อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ดำเนินการพัฒนาและปรับปรุงบ้านพัก อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่นำหลักมาตรฐานบ้านพักสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2555) มาเป็นแนวทางในการปรับใช้ประกอบการพัฒนา ลานกางเต็นท์ แนวทางการพัฒนาลานกางเต็นท์สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ควรจัดทำพื้นที่ลานกางเต็นท์โดยยึดหลักแนวทางการพัฒนาพื้นที่กางเต็นท์สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (กรมการท่องเที่ยว, 2558)

นอกจากนี้ เพื่อให้เกิดการพัฒนาศักยภาพของการตระหนักรู้นำไปสู่การสร้างเสริมประสบการณ์สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ จึงจำเป็นต้องพัฒนาศักยภาพของการตระหนักรู้สู่ประสบการณ์ทั้ง 3 ด้าน คือ ประสบการณด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วม ประสบการณ์ด้านการให้บริการนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ และประสบการณ์ด้านบุคลากรและปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

บทที่ 5

บทสรุป

การศึกษาเรื่อง การพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เพื่อสร้างประสบการณ์แก่ผู้สูงอายุ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่มาใช้บริการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ 2) เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ในปัจจุบัน 3) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เพื่อสร้างประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลโดยมีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-Structure Interview) เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) ได้แก่ นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยจำนวน 40 คน ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป และมีประสบการณ์ในการเดินทางไปท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จำนวน 20 คน ผู้วิจัยได้จำแนกออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จำนวน 10 คน ได้แก่ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการท่องเที่ยว กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช จำนวน 5 คน หัวหน้าอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จำนวน 1 คนและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จำนวน 4 คน กลุ่มที่ 2 นักวิชาการด้านการท่องเที่ยว จำนวน 5 คน กลุ่มที่ 3 ผู้ประกอบการในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จำนวน 5 คน ได้แก่ ผู้ประกอบการร้านอาหารในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จำนวน 3 คนและผู้ประกอบการการให้บริการยานพาหนะอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จำนวน 2 คน

ผู้วิจัยใช้การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือด้วยวิธีแบบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) และแบบสามเส้าด้านวิธีการเก็บข้อมูล (Methodological Triangulation) (สุภางค์ จันทวานิช, 2556 หน้า 129) ในการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Semi-Structure) ผู้วิจัยใช้วิธีการบันทึกเสียงและการจดบันทึกแล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูลตามทฤษฎีของ Mile and Huberman (1994 อ้างอิงใน ชาย โพธิสิตา, 2559 หน้า 337) รวมถึงการวิเคราะห์ข้อมูลจากแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร บทความวิชาการ งานวิจัย และการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง การพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เพื่อสร้างประสบการณ์แก่ผู้สูงอายุ ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ศึกษาพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่มาใช้บริการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

การศึกษาวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผู้วิจัยได้ใช้แบบสัมภาษณ์ในการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่มาใช้บริการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จำนวน 40 ท่าน ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. พฤติกรรมนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่มาใช้บริการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เดินทางมาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ในการเดินทางมาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ คือ เพื่อมาท่องเที่ยว พักผ่อน สูดอากาศบริสุทธิ์ ฟื้นฟูสุขภาพ สักการะศาลเจ้าพ่อเขาใหญ่ ศึกษาหาความรู้ด้านแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ส่องสัตว์ พักแรมและพักกางเต็นท์ เดินออกกำลังกาย และปั่นจักรยาน

กิจกรรมที่เข้าร่วมในแหล่งท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ คือ การนั่งพักผ่อน การชมวิวบริเวณจุดชมทิวทัศน์ กม. 30 การชมนิทรรศการในศูนย์บริการนักท่องเที่ยว การสักการะศาลเจ้าพ่อเขาใหญ่ การส่องสัตว์ในเวลากลางคืน การพักกางเต็นท์ การปั่นจักรยาน และการเดินออกกำลังกาย

ยานพาหนะที่ใช้เดินทางมาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ คือ รถยนต์ส่วนตัว

ลักษณะการเดินทางมาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ เคยเดินทางมาแล้ว 2 ครั้งภายในระยะเวลา 2 ปี (พ.ศ. 2560–2561) โดยแบ่งลักษณะการเดินทางออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ประเภทไปเช้าเย็นกลับและประเภทพักค้างคืน ช่วงเวลาที่เดินทางมาท่องเที่ยวคือวันธรรมดา วันหยุด และวันหยุดเทศกาล

บุคคลที่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุเดินทางมาท่องเที่ยวด้วย ได้แก่ สามีภรรยา ครอบครัว และกลุ่มเพื่อน

ลักษณะการพักค้างแรมในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ คือ บ้านพัก ลานกางเต็นท์ลำตะคอง และลานกางเต็นท์ผากล้วยไม้

ค่าใช้จ่ายที่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุใช้จ่ายในการเดินทางมาท่องเที่ยว ประกอบไปด้วย ค่าอาหาร ค่าบ้านพัก ค่าธรรมเนียมพักกางเต็นท์ ค่าน้ำมันและค่ายานพาหนะในการเข้าอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

2. ความต้องการของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เดินทางไปท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ที่มีต่อปัจจัยส่วนผสมการตลาดการท่องเที่ยว (7Ps) สรุปได้ดังนี้

2.1 ด้านผลิตภัณฑ์ (Product)

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผลิตภัณฑ์ของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยว ที่พัก และกิจกรรมในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ สรุปได้ว่า

2.1.1 แหล่งท่องเที่ยว

นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุมีความต้องการให้พัฒนาและปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ และเพิ่มจุดที่สูงอายุสามารถเข้าไปท่องเที่ยวได้ โดยไม่รบกวนสัตว์ป่าและไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม

2.1.2 ที่พัก

นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุมีความต้องการให้พัฒนาและปรับปรุงบ้านพัก โดยเฉพาะบริเวณภายในบ้านพักให้มีความเหมาะสมกับการใช้งานของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ เช่น ทางลาดขึ้นบ้านพัก เป็นต้น ในส่วนของลานกางเต็นท์มีความต้องการให้พัฒนาและปรับปรุงพื้นที่ลานกางเต็นท์ให้มีความสะดวกสบายต่อการใช้บริการของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ และมีความต้องการให้พัฒนาและปรับปรุง ห้องน้ำทั้งในบ้านพักและลานกางเต็นท์ โดยการเพิ่มจำนวนห้องน้ำแบบชักโครก และเพิ่มอุปกรณ์ช่วยเหลือภายในห้องน้ำ

2.1.3 กิจกรรม

นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุมีความต้องการให้พัฒนาและปรับปรุงกิจกรรมการเดินป่าศึกษาธรรมชาติ โดยการพัฒนาเส้นทางเดินป่าระยะสั้นสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

2.2 ด้านราคา (Price)

นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุมีความต้องการให้พัฒนาและปรับปรุงด้านราคาค่าบริการบ้านพัก เนื่องจากในปัจจุบันราคาบ้านพักยังมีราคาที่สูงเมื่อเทียบกับคุณภาพของบ้านพักและการให้บริการ ในส่วนของลานกางเต็นท์ลำตะคองและลานกางเต็นท์ผากล้วยไม้ไม่มีความต้องการให้พัฒนาและปรับปรุงด้านราคา

2.3 ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place)

นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุมีความต้องการให้อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่พัฒนาและปรับปรุงระบบการจองบ้านพัก เนื่องจากในปัจจุบันการจองบ้านพักของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

ต้องทำผ่านระบบออนไลน์ที่มีขั้นตอนยุ่งยากซับซ้อน เป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงและนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ยังต้องการให้พัฒนาระบบอินเทอร์เน็ตให้มีความเสถียรของระบบเครือข่าย

2.4 ด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion)

การส่งเสริมการตลาดของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ได้แก่

2.4.1 การโฆษณาและการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว

นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุมีความต้องการให้อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่พัฒนาและปรับปรุงการประชาสัมพันธ์ให้มีข้อมูลที่เป็นเหตุการณ์ในปัจจุบันของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ และเพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์ให้มีความหลากหลาย เช่น การประชาสัมพันธ์ผ่านโทรทัศน์ และสื่อออนไลน์

2.4.2 การส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยว

นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุมีความต้องการให้ทำการส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ โดยการยกเว้นค่าธรรมเนียมสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ คือ ค่าธรรมเนียมยานพาหนะ และค่าธรรมเนียมที่พักลานกางเต็นท์

2.4.3 จุดบริการอินเทอร์เน็ต

นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุมีความต้องการให้อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เพิ่มจุดบริการอินเทอร์เน็ตบริเวณที่พักและแหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เดินทางมาท่องเที่ยวใช้วิธีการติดต่อสื่อสารกับบุคคลในครอบครัวและเพื่อนผ่านสื่อออนไลน์เป็นหลัก เช่น เฟสบุ๊ค และไลน์

2.4.4 รถเข็นสำหรับผู้สูงอายุ

นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุไม่มีความต้องการให้อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่จัดเตรียมรถเข็นสำหรับผู้สูงอายุไว้ให้บริการ เนื่องจากนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่มีความจำเป็นต้องใช้รถเข็นกลุ่มนี้จะมีการจัดเตรียมมาเอง

2.5 ด้านบุคลากร (People)

การให้บริการของเจ้าหน้าที่ในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท ได้แก่ บุคลากรปฏิบัติงานบริการบ้านพัก บุคลากรปฏิบัติงานกิจกรรมท่องเที่ยว และบุคลากรที่ปฏิบัติงานลานกางเต็นท์ นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เดินทางมาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ มีความต้องการให้อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เพิ่มจำนวนบุคลากรทุกประเภทในการให้บริการช่วงวันหยุดและช่วงเทศกาล และอยากให้มีการพัฒนาและปรับปรุงเรื่องการให้บริการและการดูแลนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุเพิ่มเติม

2.6 ด้านกระบวนการจัดการ (Process)

กระบวนการจัดการในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ได้แก่

2.6.1 กฎ ระเบียบในการเข้าอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุไม่มีความต้องการให้ปรับปรุงเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุโดยเฉพาะ เนื่องจากกฎและระเบียบในการเข้าอุทยานแห่งชาติเป็นสิ่งที่นักท่องเที่ยวทุกคนที่เดินทางมาท่องเที่ยวต้องยึดถือและปฏิบัติตาม

2.6.2 เวลาเปิด–ปิด ของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุไม่มีความต้องการให้ปรับปรุง เวลาเปิด – ปิด ของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เนื่องจากในปัจจุบันเวลาเปิดของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ คือ 6.00 น. และเวลาปิด 18.00 น. ซึ่งมีความเหมาะสมแล้ว

2.6.3 การจัดการด้านแผนที่การเดินทางในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุไม่มีความต้องการให้พัฒนาและปรับปรุงการจัดการด้านแผนที่การเดินทางในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เนื่องจากปัจจุบันมีแผนที่การเดินทางภายในอุทยานฯ มีความชัดเจน

2.6.4 ระบบรักษาความปลอดภัยอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุมีความต้องการให้พัฒนาและปรับปรุงความปลอดภัยในการเดินภายในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ โดยการกวดขันการจำกัดความเร็วในการขับขี่ยานพาหนะ

2.6.5 ป้ายแสดงนิทรรศการในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุไม่มีความต้องการให้พัฒนาและปรับปรุงป้ายแสดงนิทรรศการภายในศูนย์บริการนักท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เนื่องจากป้ายมีขนาดตัวหนังสือที่ชัดเจน

2.6.6 ป้ายสื่อความหมายในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุมีความต้องการให้พัฒนาและปรับปรุง ป้ายสื่อความหมายภายในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เนื่องจากป้ายสื่อความหมายในปัจจุบันมีจำนวนน้อย บางจุดชำรุด บางจุดตัวหนังสือเลือนรางและมีสภาพเก่า

2.7 ด้านกายภาพของแหล่งท่องเที่ยว (Physical Evidence)

สิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานแก่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ได้แก่

2.7.1 ศูนย์บริการ

นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุมีความต้องการให้อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่พัฒนาและปรับปรุงศูนย์บริการนักท่องเที่ยวให้มีความน่าสนใจ และมีกิจกรรมภายในศูนย์ที่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมได้ และอยากให้มีการจัดรูปแบบนิทรรศการเป็นลักษณะนิทรรศการที่มีชีวิต

2.7.2 รถประจำทาง

นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุไม่เคยใช้บริการและไม่มีความต้องการใช้บริการรถโดยสารประจำทางเนื่องจากการเดินทางมาโดยรถยนต์ส่วนตัวนั้นมีความสะดวกและคล่องตัวในการเดินทางอยู่แล้ว

2.7.3 ศูนย์บริการอาหาร

นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุมีความต้องการให้ร้านอาหารจัดรูปแบบการวางอาหารให้มีความสวยงาม คำนึงถึงความสะอาดในการประกอบอาหาร ความสะอาดบริเวณโดยรอบของร้านอาหาร และเพิ่มรายการอาหารให้มีความหลากหลาย โดยเฉพาะอาหารจืดและอาหารอ่อนสำหรับผู้สูงอายุ

2.7.4 ห้องน้ำ

นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุมีความต้องการให้อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่พัฒนาและปรับปรุงห้องน้ำ คือ เพิ่มจำนวนโถสุขภัณฑ์เป็นแบบชักโครก เพิ่มราวจับในห้องน้ำส่วนห้องอาบน้ำ ต้องการให้ปรับปรุงฝักบัวให้มีสภาพพร้อมใช้งาน และเพิ่มจำนวนห้องน้ำสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

2.7.5 ที่จอดรถ

นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุมีความต้องการให้เพิ่มจำนวนที่จอดรถสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ และทำสัญลักษณ์ให้ชัดเจน สามารถมองเห็นง่าย และต้องการให้จัดระเบียบการจอดรถในช่วงที่มีจำนวนรถหนาแน่นหากกรณีฉุกเฉินจะได้เคลื่อนย้ายได้อย่างสะดวก

2.7.6 ร้านขายของที่ระลึก

นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุมีความต้องการให้พัฒนาและปรับปรุงคุณภาพของสินค้าของที่ระลึกให้มีความสวยงาม แปลกใหม่ และน่าสนใจสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุและมีความต้องการให้จัดร้านขายของที่ระลึกให้เป็นระเบียบ สะอาด และดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเข้าไปเลือกซื้อสินค้า

2.7.7 สถานพยาบาล

นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุมีความต้องการให้จัดสถานพยาบาลให้บริการตามจุดที่พัก คือ บ้านพัก ลานกางเต็นท์ลำตะคอง และลานกางเต็นท์ผากล้วยไม้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 วิเคราะห์ศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ในปัจจุบัน

การศึกษาวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผู้วิจัยได้ใช้แบบสัมภาษณ์ในการศึกษาเกี่ยวกับการวิเคราะห์ศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ในปัจจุบัน โดยทำการเก็บข้อมูลจาก ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จำนวน 10 ท่าน นักวิชาการด้านการท่องเที่ยว จำนวน 5 ท่าน และผู้ประกอบการในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จำนวน 5 คน

ศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

ผลการวิจัยศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ประกอบไปด้วย 6 ด้าน (6As) สรุปได้ดังนี้

1. ศักยภาพด้านสิ่งดึงดูดใจในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ (Attraction)
2. ศักยภาพด้านการเข้าถึงอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ (Access)
3. ศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ (Amenities)
4. ศักยภาพด้านการให้บริการของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ (Ancillary Service)
5. ศักยภาพด้านที่พักในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ (Accommodation)
6. ศักยภาพด้านการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ (Activities)

ศักยภาพด้านสิ่งดึงดูดใจในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ (Attraction)

แหล่งท่องเที่ยวมีศักยภาพระดับสูงด้านความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรการท่องเที่ยว เนื่องจากมีความหลากหลายทั้งพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ มีอากาศที่บริสุทธิ์และแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติศึกษาที่สวยงามที่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุสามารถเดินทางเข้าไปท่องเที่ยว เพื่อชื่นชมธรรมชาติได้ และอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีความปลอดภัยของสภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ มีเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานด้านรักษาความปลอดภัยประจำแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ

ศักยภาพด้านการเข้าถึงอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ (Access)

ศักยภาพด้านการเข้าถึงของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ประกอบไปด้วย

1. รถโดยสารประจำทาง อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ไม่มีศักยภาพในการให้บริการของรถโดยสาร ประจำทาง จึงควรได้รับการพัฒนาและปรับปรุงเนื่องจากการเดินทางขึ้นอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ในปัจจุบันมีรถโดยสารประจำทางที่ให้บริการเป็นแบบเหมาเฉพาะนักท่องเที่ยว

ที่เดินทางมาเป็นหมู่คณะเท่านั้น และสภาพรถโดยสารยังไม่เหมาะสมกับการใช้งานของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

2. สภาพเส้นทางในการเดินทางไปยังอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุเนื่องจากมีความสะดวกในการเข้าถึง

3. สภาพเส้นทางในแหล่งท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีศักยภาพในการให้บริการ เนื่องจากเส้นทางภายในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่สามารถเชื่อมโยงไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ได้อย่างทั่วถึง

ศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ (Amenities)

อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ มีศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ได้แก่ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวและร้านขายของที่ระลึก ส่วนสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ที่ยังไม่มีศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ได้แก่ ศูนย์บริการอาหาร ห้องน้ำ และที่จอดรถ

ศักยภาพด้านการให้บริการของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ (Ancillary Service)

การให้บริการของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ยังไม่มีศักยภาพสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ เนื่องจากในปัจจุบันอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีจุดให้บริการสัญญาณอินเทอร์เน็ต Wifi เฉพาะที่ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวเพียงจุดเดียว และยังขาดการให้บริการตู้ ATM ในการอำนวยความสะดวกในการเบิกถอนเงินสด

ศักยภาพด้านที่พักในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ (Accommodation)

ที่พักในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ไม่มีศักยภาพในการให้บริการสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ทั้งบ้านพักของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ลานกางเต็นท์ลำตะคอง และลานกางเต็นท์ผากล้วยไม้

ศักยภาพด้านการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ (Activities)

การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ไม่มีศักยภาพในการให้บริการสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ เนื่องจากมีบางกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุไม่สามารถเข้าร่วมได้ เช่น กิจกรรมการเดินป่าศึกษาธรรมชาติที่มีระยะทางไกล

ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

1. แนวทางการพัฒนาศักยภาพสิ่งดึงดูดใจของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ควรพัฒนาและปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

ให้มีความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ โดยการเพิ่มจุดนั่งพักสำหรับผู้สูงอายุตามแหล่งท่องเที่ยว พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวภายใต้การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติตามมาตรฐานการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของกรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนโดยรอบอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เพิ่มเติมเพื่อเป็นทางเลือกสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

2. แนวทางการพัฒนาด้านการเข้าถึงอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่พัฒนายานพาหนะรับส่งสาธารณะที่มีความเหมาะสมกับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ เพื่ออำนวยความสะดวกในการเข้าถึงอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ปรับปรุงเส้นทางเดินไปยังแหล่งท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุโดยการปรับพื้นที่ให้มีความลาดชันน้อยลง และมีขนาดกว้างเพียงพอในการรองรับรถเข็นสำหรับผู้สูงอายุ

3. แนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวกภายในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ในปัจจุบันอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีนโยบายในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกที่กำลังดำเนินการให้สามารถรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุได้อย่างเหมาะสมและมีจำนวนที่เพียงพอ เช่น ห้องน้ำ สถานที่จอดรถ การเข้าใช้พื้นที่ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว อาคารบ้านพัก ร้านอาหาร และร้านขายของที่ระลึก โดยการพัฒนาภายใต้หลักอารยสถาปัตย์ นอกจากนี้ควรเพิ่มเติมอุปกรณ์ให้ความช่วยเหลือในกรณีฉุกเฉินสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

4. แนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านการให้บริการในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เพิ่มจุดในการให้บริการสัญญาณ Wifi ในบริเวณที่พักและแหล่งท่องเที่ยว ติดตั้งตู้ ATM เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เข้ามาพัก และให้บริการเสริม เช่น การบริการนวดเพื่อสุขภาพสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ เป็นต้น

5. แนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในอุทยานแห่งชาติบ้านพัก ควรพัฒนาและปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกภายในบ้านพักให้มีความพร้อมในการบริการนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ และปรับปรุงบ้านพักให้มีสภาพที่สวยงามและกลมกลืนกับธรรมชาติ ในส่วนลานกางเต็นท์ลำตะคองและลานกางเต็นท์ผากล้วยไม้ ควรพัฒนาและปรับปรุงห้องน้ำให้มีสภาพพร้อมให้บริการและเพิ่มจำนวนให้เพียงพอสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

6. แนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุในอุทยานแห่งชาติ ควรพัฒนาปรับปรุงกิจกรรมเส้นทางเดินป่าศึกษาธรรมชาติ โดยการจัดเส้นทาง

ที่มีระยะสั้นสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ส่งเสริมกิจกรรมในรูปแบบที่ก่อให้เกิดการสานสัมพันธ์ระหว่างครอบครัว และกิจกรรมที่มีส่วนร่วมกับชุมชน

จากนั้นผู้วิจัยนำผลจากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากวัตถุประสงค์ที่ 1 ศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวและความต้องการของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เดินทางมาใช้บริการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ และวัตถุประสงค์ที่ 2 การวิเคราะห์ศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ในปัจจุบัน มาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการร่างองค์ประกอบแนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เพื่อสร้างประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

จากข้อค้นพบ สรุปได้ว่า องค์ประกอบด้านความตระหนักรู้ (Awareness) ในการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เพื่อสร้างประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุนั้นมีความสำคัญ ซึ่งองค์ประกอบด้านความตระหนักรู้ (Awareness) ดังกล่าวนั้น เกิดขึ้นภายใต้แนวคิดส่วนประสมการตลาด (7Ps) ซึ่งมาจากพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เดินทางมาท่องเที่ยวยังอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ อันได้แก่ การรับรู้ มีประสบการณ์ และมีการเรียนรู้ต่อการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ รวมทั้งข้อมูลจากการสัมภาษณ์ด้านศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ นักวิชาการด้านการท่องเที่ยว ผู้ประกอบการร้านอาหารในอุทยานแห่งชาติ และผู้ประกอบการยานพาหนะในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ สามารถสรุปได้ว่า เฉพาะการพัฒนาศักยภาพองค์ประกอบของการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ (6As) ยังไม่เพียงพอสำหรับการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

ผู้วิจัยจึงได้นำประเด็นที่ค้นพบดังกล่าวมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) พบว่า การพัฒนาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุนั้น นอกจากส่วนประสมการตลาด (7Ps) แล้ว ในองค์ประกอบของการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ (6As) นั้น ยังควรเพิ่มอีก 1 องค์ประกอบเข้าไป นั่นคือ ความตระหนักรู้ (Awareness)

โดยความตระหนักรู้ (Awareness) ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ หมายถึง การรับรู้ การมีประสบการณ์ และการเรียนรู้ โดยการรับรู้ หมายถึง นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุและเจ้าหน้าที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ สามารถเกิดการรับรู้ในเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ การมีประสบการณ์ หมายถึง นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุและเจ้าหน้าที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องฯ สามารถมีประสบการณ์จากเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

และการเรียนรู้ หมายถึง พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุและเจ้าหน้าที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องฯ สามารถมีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น อันเป็นผลจากการรับรู้และการมีประสบการณ์ที่แต่ละคนได้ประสบมา ซึ่งเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

โดยความตระหนักรู้ (Awareness) นี้จะนำไปสู่การส่งเสริมและเพิ่มโอกาสให้นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เดินทางมาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เกิดการรับรู้จากการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว มีประสบการณ์จากการได้ใกล้ชิดกับธรรมชาติและร่วมกิจกรรมตามความต้องการ ได้เรียนรู้ข้อมูลจากเจ้าหน้าที่และป้ายสื่อความหมายต่าง ๆ ซึ่งจะนำไปสู่การเสริมสร้างประสบการณ์ที่ดีในการท่องเที่ยว

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อเสนอแนวทางพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เพื่อสร้างประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

แนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เพื่อสร้างประสบการณ์แก่ผู้สูงอายุ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลจากการดำเนินการวิจัยตั้งแต่วัตถุประสงค์ที่ 1 และวัตถุประสงค์ที่ 2 และการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นทำการสรุปเป็นองค์ประกอบหลักของการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เพื่อสร้างประสบการณ์แก่ผู้สูงอายุ

ผลการวิพากษ์แนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เพื่อสร้างประสบการณ์แก่ผู้สูงอายุ (ร่าง 7As Management Model in National Park for Senior Tourist) จากการสนทนากลุ่มโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 7 คน ซึ่งเป็นผู้ที่มีประสบการณ์การทำงานด้านการท่องเที่ยวและสาขาที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติมากกว่า 5 ปี มาร่วมแสดงความคิดเห็นเพื่อให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความเหมาะสมร่างรูปแบบการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เพื่อสร้างประสบการณ์แก่ผู้สูงอายุ (ร่าง 7As Management Model in National Park for Senior Tourist) พบว่าผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านเห็นด้วยกับทั้ง 7 องค์ประกอบ และมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

จากนั้นผู้วิจัยได้ทำการปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ จึงทำให้ได้แนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เพื่อสร้างประสบการณ์แก่ผู้สูงอายุ ดังภาพต่อไปนี้

ภาพ 16 แนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เพื่อสร้างประสบการณ์แก่ผู้สูงอายุ (7As Management in National Park Model for Senior Tourist)

จากภาพที่ 16 แสดงให้เห็นว่าแนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เพื่อสร้างประสบการณ์แก่ผู้สูงอายุ ประกอบไปด้วย 7 องค์ประกอบ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 การพัฒนาศักยภาพการจัดการด้านสิ่งดึงดูดใจสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ (Attraction Management in National Park for Senior Tourist)

แหล่งท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ปัจจุบันอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ มีแหล่งท่องเที่ยวที่ทำให้นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุเดินทางเข้าไปท่องเที่ยว ได้แก่ ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีความอุดมสมบูรณ์ อากาศที่บริสุทธิ์ ทัศนียภาพที่สวยงาม ความปลอดภัยของแหล่งท่องเที่ยว และความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยว แต่ยังขาดความเชื่อมโยงของแหล่งท่องเที่ยวกับชุมชนโดยรอบอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ เพื่อให้เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติอย่างใกล้ชิดด้วยตัวเอง และก่อให้เกิดความประทับใจ ความน่าจดจำนำมาสู่การเดินทางมาท่องเที่ยวซ้ำ คือ การพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวให้มีความเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนโดยรอบของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

และดำเนินการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดประสิทธิภาพในการรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ และนำไปสู่การสร้างประสบการณ์ที่ดีในการเดินทางมาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ดังนั้นจึงควรยึดหลักมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (กรมการท่องเที่ยว, 2555)

องค์ประกอบที่ 2 การพัฒนาศักยภาพการจัดการด้านการเข้าถึงสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ (Access Management in National Park for Senior Tourist)

การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ปัจจุบันอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีความสะดวกในการเข้าถึง เนื่องจากมีสภาพถนนที่ใช้เดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวมีความพร้อมต่อการใช้งาน ป้ายบอกทางที่ชัดเจน แต่เส้นทางเดินในแหล่งท่องเที่ยวบางแหล่งยังเป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

แนวทางการพัฒนาด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ คือ การออกแบบเส้นทางเดินสัญจรให้นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างสะดวก โดยยึดหลักการจัดทำเส้นทางเดินสัญจรในแหล่งท่องเที่ยวที่มีสภาพความเป็นธรรมชาติอย่างสมบูรณ์สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ (กรมการท่องเที่ยว, 2558)

องค์ประกอบที่ 3 การพัฒนาศักยภาพการจัดการด้านสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ (Amenity Management in National Park for Senior Tourist)

สิ่งอำนวยความสะดวกในอุทยานแห่งชาติสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ปัจจุบันสิ่งอำนวยความสะดวกในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ยังไม่มีความเหมาะสมในการให้บริการ ได้แก่ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ศูนย์บริการอาหาร ที่จอดรถ ห้องน้ำ และร้านขายของที่ระลึก

แนวทางในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ มีดังต่อไปนี้

1. ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวบริเวณเคาน์เตอร์จุดบริการข้อมูล ให้อยู่ในระดับที่สามารถให้บริการนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุได้

2. ศูนย์บริการอาหาร ดำเนินการเพิ่มรายการอาหารสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ และพัฒนาและปรับปรุงโต๊ะเก้าอี้ให้เหมาะสมกับการใช้งานของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

3. ที่จอดรถ ดำเนินการเพิ่มจำนวนที่จอดรถและพัฒนาและปรับปรุงช่องจอดรถให้ขนาดตามมาตรฐานการจัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวที่มีสภาพธรรมชาติที่สมบูรณ์สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

4. ห้องน้ำ เพิ่มจำนวนห้องน้ำสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุและพัฒนาและปรับปรุงห้องน้ำให้เหมาะสมกับการใช้งานของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุตามมาตรฐานการจัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวที่มีสภาพธรรมชาติที่สมบูรณ์สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

5. ร้านขายของที่ระลึก พัฒนาสินค้าให้มีความหลากหลายและมีความน่าสนใจสำหรับนักท่องเที่ยวทุกเพศ ทุกวัย นำสินค้าของชุมชนมาวางจำหน่าย และปรับปรุงรูปแบบการจัดวางสินค้าให้สะอาด สวยงามและเป็นระเบียบ

องค์ประกอบที่ 4 การพัฒนาศักยภาพการจัดการด้านการบริการเสริมสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ (Ancillary Service Management in National Park for Senior Tourist)

การให้บริการในแหล่งท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุของอุทยานแห่งชาติ ปัจจุบันอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ยังขาดการให้บริการจุดบริการการเชื่อมต่ออินเตอร์เน็ตแบบไร้สาย Wifi ในบริเวณบ้านพักและลานกางเต็นท์ ตู้กดเงินสด ATM และการนวดเพื่อสุขภาพสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

แนวทางการพัฒนาการให้บริการในแหล่งท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ คือ

1. ดำเนินการติดตั้งจุดบริการการเชื่อมต่ออินเตอร์เน็ตแบบไร้สาย Wifi สำหรับเชื่อมต่ออุปกรณ์การสื่อสารเพื่อรับส่งข้อมูลประชาสัมพันธ์ให้แก่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุผ่านแอพพลิเคชั่นต่าง ๆ ในบริเวณที่พักทั้งบ้านพักและลานกางเต็นท์

2. ดำเนินการติดตั้งตู้กดเงินสด ATM

3. เพิ่มการให้บริการนวดเพื่อสุขภาพสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ โดยการให้คนในชุมชนที่มีความรู้และความชำนาญเกี่ยวกับการนวดเพื่อสุขภาพมาให้บริการ เพื่อเป็นให้บริการเสริมแก่นักท่องเที่ยว และกระจายรายได้สู่ชุมชนโดยรอบอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

องค์ประกอบที่ 5 การพัฒนาศักยภาพการจัดการด้านที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ (Accommodation Management in National Park for Senior Tourist)

ที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในอุทยานแห่งชาติ ปัจจุบันอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีที่พักที่ให้บริการนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ได้แก่ บ้านพักและลานกางเต็นท์ แต่พบว่า ยังไม่มีความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

แนวทางการพัฒนาด้านที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ คือ

1. บ้านพัก

อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่นำหลักมาตรฐานบ้านพักสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2555) มาพัฒนาและปรับปรุงบ้านพัก ซึ่งประกอบไปด้วย 3 มาตรฐาน ได้แก่

1.1 มาตรฐานอาคารสถานที่

1.2 มาตรฐานห้องพักอาศัย

1.3 มาตรฐานอนามัยสิ่งแวดล้อม

2. ลานกางเต็นท์

อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่จัดทำพื้นที่ลานกางเต็นท์โดยยึดหลักแนวทางการพัฒนาพื้นที่กางเต็นท์สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (กรมการท่องเที่ยว, 2558)

องค์ประกอบที่ 6 การพัฒนาศักยภาพการจัดการด้านกิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ (Activity Management in National Park for Senior Tourist)

ปัจจุบันนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ สามารถเข้าร่วมกิจกรรมที่หลากหลายตามสมรรถภาพของร่างกาย คือ การชื่นชมธรรมชาติ ดูนก ดูสัตว์ป่า ส่องสัตว์ในเวลากลางคืน ปั่นจักรยาน ถ่ายภาพ สักการะศาลเจ้าพ่อเขาใหญ่ พักกางเต็นท์และเข้าไปชมนิทรรศการของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ แต่มีกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุยังไม่สามารถเข้าร่วมได้ คือ การเดินป่าศึกษาธรรมชาติ

แนวทางการพัฒนากิจกรรมในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุมีดังนี้

1. ออกแบบและปรับปรุงเส้นทางศึกษาธรรมชาติ โดยจัดทำเป็นเส้นทางที่มีระยะสั้นและเป็นเส้นทางการใช้ประโยชน์พิเศษสำหรับผู้สูงอายุ มีจุดนั่งพักระหว่างเส้นทาง มีระบบสื่อความหมาย หรือมีเจ้าหน้าที่นำทางบรรยายตามมาตรฐานเส้นทางศึกษาธรรมชาติของกรมการท่องเที่ยว (2558)

2. จัดทำโปรแกรมนำเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ โดยเน้นกิจกรรมการท่องเที่ยวประเภทชื่นชมธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุเข้าไปใช้บริการได้

องค์ประกอบที่ 7 แนวทางการพัฒนาศักยภาพการจัดการด้านความตระหนักรู้เพื่อสร้างประสบการณ์สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ (Awareness Management in National Park for Senior Tourist)

องค์ประกอบด้านความตระหนักรู้ (Awareness) จะช่วยให้เจ้าหน้าที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่สามารถพัฒนาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เพื่อสร้างประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และความตระหนักรู้นั้นจะนำไปสู่การสร้างประสบการณ์ที่ดีสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เดินทางมาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่โดยมุ่งเน้นความสำคัญของประสบการณ์ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ 1) ประสบการณ์ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วม 2) ประสบการณ์ด้านการให้บริการนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ และ 3) ประสบการณ์ด้านบุคลากรและปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

แนวทางในการพัฒนาความตระหนักรู้เพื่อสร้างประสบการณ์สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เดินทางมาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุด

1. อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ดำเนินการพัฒนาการให้ข้อมูลด้านการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เพื่อส่งเสริมการรับรู้การเรียนรู้ และสร้างประสบการณ์ที่ดีให้นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ (พัฒนาในด้านของ Process และ Amenities) เช่น การจัดทำป้ายสื่อความหมาย หนังสือคู่มือ หรือแผ่นพับการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น (ตัวอักษรขนาดใหญ่ อ่านได้ชัดเจน มีรายละเอียดเนื้อหาภายในเล่มเป็นเนื้อหาที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุ อาทิ การปฏิบัติตัว การเตรียมตัวก่อนการท่องเที่ยวของผู้สูงอายุ เส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุ ข้อมูลแนะนำลานกลางเต็นท์ บ้านพัก และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ สำหรับผู้สูงอายุ ข้อมูลแนะนำเจ้าหน้าที่ที่มีความเชี่ยวชาญในการดูแลผู้สูงอายุโดยเฉพาะ พร้อมทั้งเบอร์โทรศัพท์ต่าง ๆ ที่จำเป็น)

2. อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ดำเนินการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ (พัฒนาในด้านของ Product และ Activities) เช่น การจัดกิจกรรมเดินป่าระยะสั้นสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ เพื่อส่งเสริมการสร้างประสบการณ์ที่ดีในการท่องเที่ยวภายในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เน้นการชื่นชมธรรมชาติและพรรณไม้ โดยไม่รบกวนสัตว์ป่าและไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม

3. อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ดำเนินการพัฒนาการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ (พัฒนาในด้านของ Product และ Access) เช่น พัฒนาเส้นทางการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวภายในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เพื่อให้นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงได้สะดวก ก่อให้เกิดการรับรู้และเรียนรู้ทรัพยากรธรรมชาติ ตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ที่เป็นแหล่งเรียนรู้และศึกษาทางธรรมชาติ

4. อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ดำเนินการพัฒนาคุณภาพของบุคลากรให้มีความพร้อมในการดูแลนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ (พัฒนาในด้านของ People และ Attraction) เช่น การจัดการฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ พัฒนาทักษะการให้ความรู้และข้อมูลด้านท่องเที่ยว การดูแลและการให้บริการนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ตลอดจนอบรมการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เหมาะสมสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุโดยเฉพาะ

5. อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ดำเนินการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพของห้องน้ำให้มีความเหมาะสมกับการใช้งานสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุให้ตามมาตรฐานการจัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวที่มีสภาพธรรมชาติที่สมบูรณ์ (กรมการท่องเที่ยว, 2558) พร้อมทั้งเพิ่มจำนวนห้องน้ำให้มีปริมาณเพียงพอ (พัฒนาในด้านของ Physical Evidence และ Amenities)

6. อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ดำเนินการพัฒนาและปรับปรุงที่พักโดยการนำหลักมาตรฐานบ้านพักสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2555) และหลักการพัฒนาพื้นที่กางเต็นท์สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (กรมการท่องเที่ยว, 2558) มาเป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงบ้านพักรวมไปถึงลานกางเต็นท์ในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ให้มีคุณภาพสำหรับการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ (พัฒนาในด้านของ Product และ Accommodation)

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เพื่อสร้างประสบการณ์แก่ผู้สูงอายุ สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัยดังต่อไปนี้

ผลจากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ศึกษาพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่มาใช้บริการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

การศึกษาพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ผลการศึกษามีประเด็นที่น่าสนใจ และนำมาอภิปราย ดังนี้

1. พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่มาใช้บริการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

การศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่มาใช้บริการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ผลการศึกษามีประเด็นที่น่าสนใจ และนำมาอภิปรายผล ได้ดังนี้

จากการศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ พบว่า วัตถุประสงค์ในการเดินทางมาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ คือ ท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจ ฟื้นฟูสุขภาพ การได้สัมผัสธรรมชาติ การพักแรม สักการะศาลเจ้าพ่อเขาใหญ่ และสูดอากาศที่บริสุทธิ์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กาญจนาวดี พวงชื่น (2561) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่องความต้องการของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุและความพร้อมในการพัฒนาการท่องเที่ยวผู้สูงอายุในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ว่า นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุมีแรงจูงใจหลักในการเดินทางมาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เพื่อได้ใกล้ชิดธรรมชาติ สัมผัสและชมธรรมชาติ สำหรับกิจกรรมที่เข้าร่วมในแหล่งท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ คือ กิจกรรมพักกางเต็นท์ การเข้าไปศึกษาความรู้ในศูนย์บริการนักท่องเที่ยว สักการะศาลเจ้าพ่อเขาใหญ่ ชมวิวบริเวณจุดชมวิวต่าง ๆ ส่องสัตว์ เดินป่าศึกษาเส้นทางธรรมชาติ การปั่นจักรยานและการเดินออกกำลังกาย ซึ่งสอดคล้องกับ Albu and Chasovschi (2015) ที่อธิบายว่า นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุส่วนใหญ่สนใจกิจกรรมนันทนาการประเภทชื่นชมธรรมชาติและการได้อยู่ท่ามกลางอากาศที่บริสุทธิ์ ลักษณะการเดินทางมาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ในปี พ.ศ. 2560–2561 ของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุเคยเดินทางมาอย่างน้อย 2 ครั้ง โดยแบ่งลักษณะการเดินทางออกเป็น 2 ประเภท คือ ประเภทไปเช้า–เย็นกลับ และประเภทพักค้างคืน ช่วงเวลาที่นิยมเดินทางมาท่องเที่ยว คือ วันธรรมดา ยานพาหนะที่ใช้เดินทางมาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ คือ รถยนต์ส่วนตัว ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปวีณ พิมาน และมนัสสินี บุญมีสง่า (2560) ที่ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการท่องเที่ยวของผู้สูงอายุในเขตจังหวัดชุมพร พบว่า การเดินทางของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุเดินทางท่องเที่ยวด้วยรถยนต์ส่วนตัวเป็นหลัก และสอดคล้องกับ Dustin, et al. (2018) ที่ทำการศึกษาเรื่อง การเลือกรูปแบบของการเดินทางในกลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เดินทางมาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ พบว่า นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุนิยมเดินทางมาโดยรถยนต์ส่วนตัว เนื่องจากมีพื้นที่กว้างขวางสามารถใส่กระเป๋าเดินทางได้ ส่วนบุคคลที่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุเดินทางมาท่องเที่ยวด้วย ได้แก่ ครอบครัว กลุ่มเพื่อน และคู่สามีภรรยา ซึ่งสอดคล้องกับพฤติกรรมการท่องเที่ยวของผู้สูงอายุชาวตะวันตกที่โดยส่วนใหญ่นิยมเดินทางมาเป็นคู่ (Albu and Chasovschi, 2015)

2. ความต้องการของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เดินทางไปท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

ผลจากการศึกษาปัจจัยส่วนผสมการตลาด (7Ps) ที่นักท่องเที่ยวมีความต้องการให้พัฒนา ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของ Kotler, et. al. (1999) ผลการศึกษามีประเด็นน่าสนใจและนำมาอภิปรายได้ดังนี้

ด้านผลิตภัณฑ์ (Product) นักท่องเที่ยวมีความต้องการในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ โดยการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้สามารถเข้าถึงได้สะดวก ปรับเส้นทางเดินให้เหมาะสมกับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ และเพิ่มจุดที่ผู้สูงอายุสามารถเข้าไปท่องเที่ยวได้โดยไม่รบกวนสัตว์ป่าและไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ด้านที่พัก มีความต้องการให้พัฒนาและปรับปรุงบ้านพัก โดยเฉพาะบริเวณภายในบ้านพักให้มีความเหมาะสมกับการใช้งานของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ เช่น ทางลาดขึ้นบ้านพัก ราวจับในห้องนอน เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับ Albu and Chasovschi (2015) ที่กล่าวว่า นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุต้องการให้บ้านพักนักท่องเที่ยวมีสิ่งอำนวยความสะดวกที่ออกแบบมาสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ในส่วนของลานกางเต็นท์มีความต้องการให้พัฒนาและปรับปรุงพื้นที่ลานกางเต็นท์ให้มีความสะดวกสบายต่อการใช้บริการของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ และมีความต้องการให้พัฒนาและปรับปรุงห้องน้ำทั้งในบ้านพักและลานกางเต็นท์ ด้านกิจกรรม นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุมีความต้องการให้พัฒนาและปรับปรุงกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุสามารถเข้าร่วมได้ เช่น เส้นทางการเดินป่าศึกษาธรรมชาติระยะสั้นสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ปรับพื้นผิวทางเดินลดความขรุขระ เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ง่ายและสะดวกขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วารัชต์ มัธยมบุรุษ (2554) ที่ทำการศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ กรณีศึกษาพื้นที่รอบการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแม่เมาะ จังหวัดลำปาง ที่พบว่านักท่องเที่ยวผู้สูงอายุมีความต้องการความช่วยเหลือและการดูแลในการเดินทางท่องเที่ยว ความสะดวกสบายในการเดินชมสถานที่ท่องเที่ยวทั้งทางเท้าและทางรถยนต์

ด้านราคา (Price) นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุมีความต้องการให้พัฒนาและปรับปรุงด้านราคาบ้านพักของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ให้มีราคาลดลง เนื่องจากปัจจุบันราคาบ้านพักยังมีราคาสูง เมื่อเทียบกับการให้บริการ

ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุมีความต้องการให้พัฒนาและปรับปรุงระบบการจองบ้านพักแบบออนไลน์ เนื่องจากมีขั้นตอนที่ซับซ้อนในการเข้าถึงระบบการจอง และต้องการพัฒนาระบบอินเทอร์เน็ตที่ความเสถียรต่อการใช้งาน

ด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion) นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุมีความต้องการให้พัฒนาและปรับปรุงการประชาสัมพันธ์ให้มีข้อมูลที่เป็นปัจจุบันและเพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์ที่หลากหลาย ด้านการส่งเสริมการขายมีความต้องการให้อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ยกเว้นค่าธรรมเนียมทั้งหมดสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ และมีความต้องการให้อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เพิ่มจุดบริการอินเทอร์เน็ตในบริเวณที่พักและแหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เดินทางมาท่องเที่ยวใช้วิธีการติดต่อสื่อสารกับบุคคล

ในครอบครัวและเพื่อนผ่านสื่อออนไลน์เป็นหลัก เช่น เฟสบุ๊ค และไลน์ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2558) ที่ได้ศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุเพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการท่องเที่ยวในประเทศไทย กล่าวว่า ปัจจุบันผู้สูงอายุมีการเข้าถึงสื่อออนไลน์ประเภทต่าง ๆ เช่น เฟสบุ๊ค ไลน์ ใช้ในการสื่อสาร

ด้านบุคลากร (People) การให้บริการของเจ้าหน้าที่ในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท ได้แก่ บุคลากรปฏิบัติงานบริการบ้านพัก บุคลากรปฏิบัติงานกิจกรรมท่องเที่ยวและบุคลากรที่ปฏิบัติงานลานกางเต็นท์ นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เดินทางมาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีความต้องการให้อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เพิ่มจำนวนบุคลากรทุกประเภทในการให้บริการช่วงวันหยุดและช่วงเทศกาล อยากให้มีการพัฒนาและปรับปรุงเรื่องของมาตรฐานในการให้บริการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กาญจนาวดี พวงชื่น (2561) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความต้องการของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุและความพร้อมในการพัฒนาการท่องเที่ยวผู้สูงอายุในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ พบว่า อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ขาดบุคลากรด้านการท่องเที่ยวที่มีความรู้และความเข้าใจในการให้บริการนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุจึงส่งผลให้นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เข้ามาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ไม่ได้รับประสบการณ์การท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ และสอดคล้องกับ ยุทธนา คำพา และอัครกิตติ์ พัฒนสัมพันธ์ (2558, สื่อออนไลน์) ที่ทำการศึกษาเรื่อง องค์ประกอบการท่องเที่ยว 5A’S ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวเขาชีจรรย์ของนักท่องเที่ยวชาวจีน พบว่า ในการตัดสินใจท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวนั้น นักท่องเที่ยวมีความตระหนักถึงความเอาใจใส่การบริการของบุคลากร

ด้านกระบวนการจัดการ (Process) นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุมีความต้องการให้อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ พัฒนาและปรับปรุงการจัดการระบบการรักษาความปลอดภัยภายในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ และมีความต้องการให้พัฒนาและปรับปรุงการจัดการป้ายสื่อความหมายในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

ด้านกายภาพของแหล่งท่องเที่ยว (Physical Evidence) มีความต้องการให้พัฒนาและปรับปรุงศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ศูนย์บริการอาหาร ห้องน้ำ ที่จอดรถ ร้านขายของที่ระลึกและสถานพยาบาล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วารัชต์ มัธยมบุรุษ (2554) ที่ทำการศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ กรณีศึกษาพื้นที่รอบการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแม่เมาะ จังหวัดลำปาง ได้กล่าวว่า นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุต้องการให้ห้องพยาบาล หรือจุดบริการด้านสุขภาพ เพราะนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีปัญหาด้านสุขภาพเช่นเดียวกันกับบรรพต วิรุณราช (2561)ที่ได้ศึกษาเรื่องรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ส่งผล

ต่อความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่อการท่องเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยวจังหวัดชลบุรี ได้กล่าวว่า ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ประกอบด้วยปัจจัยเชิงสาเหตุ 3 ปัจจัย ตามลำดับความสำคัญ คือ 1) ปัจจัยทางการตลาด 2) ปัจจัยการบริหารจัดการ และ 3) ปัจจัยทางกายภาพ และธีร์ ตีระจินดา และสมบัติ กาญจนกิจ (2557) ที่ทำการศึกษาวิจัยแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุชาวญี่ปุ่นในตลาดท่องเที่ยวไทย พบว่า นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวญี่ปุ่นให้ระดับความสำคัญต่อส่วนประสมการตลาดด้านลักษณะทางกายภาพในระดับมาก

ผลจากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 วิเคราะห์ศักยภาพและขีดข้อจำกัดด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ในปัจจุบัน

จากการศึกษาศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ในปัจจุบัน ผลการศึกษามีประเด็นที่น่าสนใจและนำมาสู่การอภิปรายผลได้ดังนี้

ศักยภาพด้านสิ่งดึงดูดใจในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ (Attraction)

แหล่งท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีศักยภาพระดับสูงด้านความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรการท่องเที่ยวเนื่องจากมีความหลากหลายทั้งพันธุ์พืช และพันธุ์สัตว์ มีอากาศที่บริสุทธิ์ และแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติศึกษาที่สวยงามที่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุสามารถเดินทางเข้าไปท่องเที่ยวเพื่อชื่นชมธรรมชาติ สอดคล้องกับ นพวัชร์ แดงสระน้อย (2551) ที่ทำการศึกษาความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ตามการรับรู้ของนักท่องเที่ยวและคนในท้องถิ่น พบว่า อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีน้ำตกที่สวยงามเป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่ดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว และในด้านความปลอดภัย อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีความปลอดภัยของสภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และมีเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานด้านรักษาความปลอดภัยประจำแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ของสภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ สอดคล้องกับ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2559) ที่จัดทำโครงการเผยแพร่องค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กล่าวว่า ความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยวมีความสำคัญต่อความยั่งยืนของการท่องเที่ยว เนื่องจากหากไม่มีความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยวจะส่งผลต่อการตัดสินใจในการเดินทางมาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว และทำให้ส่งผลกระทบด้านลบต่อการท่องเที่ยว และยังสอดคล้องกับ ยุทธนา คำพา และอัครกิตติ์ พัฒนสัมพันธ์ (2558, สื่อออนไลน์) ที่ทำการศึกษาเรื่อง องค์ประกอบการท่องเที่ยว 5A’S ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวเขาชีจรรย์ของนักท่องเที่ยวชาวจีน พบว่า ในการตัดสินใจท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวนั้นนักท่องเที่ยวมีความตระหนักถึงความปลอดภัยเป็นสำคัญ

ศักยภาพด้านการเข้าถึงอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ (Access)

อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีศักยภาพในการเข้าถึง ประกอบไปด้วย สภาพเส้นทางในการเดินทางไปยังอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เนื่องจากมีความสะดวกในการเข้าถึง และสภาพเส้นทางในแหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากเส้นทางภายในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่สามารถเชื่อมโยงไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ได้อย่างทั่วถึง ส่วนรถโดยสารประจำทางภายในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ไม่มีศักยภาพในการให้บริการ ควรได้รับการพัฒนาและปรับปรุง เนื่องจากปัจจุบันรถโดยสารประจำทางที่ให้บริการเป็นแบบเหมาเฉพาะนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเป็นหมู่คณะเท่านั้น และสภาพรถโดยสารยังไม่เหมาะสมกับการใช้งานกับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุอีกด้วย

ศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ (Amenities)

อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ มีศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ คือ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวมีการอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุเข้าไปใช้บริการ มีเจ้าหน้าที่ดูแลและบริการให้ความรู้ มีการสื่อความหมายที่ชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับ กาญจนาวดี พวงชื่น (2561) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความต้องการของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุและความพร้อมในการพัฒนาการท่องเที่ยวผู้สูงอายุในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ พบว่า ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวมีความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวมากที่สุด เนื่องจากผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงได้สะดวก มีการจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุไว้บริการ ส่วนร้านขายของที่ระลึก สินค้ามีความหลากหลายและมีความเป็นเอกลักษณ์ของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ที่ยังไม่มีศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ คือ ศูนย์บริการอาหารที่ไม่มีการจัดโซนที่นั่งสำหรับผู้สูงอายุและรายการอาหารที่ไม่มีความหลากหลาย ห้องน้ำสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุมีจำนวนน้อยและขาดอุปกรณ์อำนวยความสะดวกภายใน ที่จอดรถสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุมีจำนวนน้อย และสถานที่จอดไม่มีความชัดเจน

ศักยภาพด้านการให้บริการของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ (Ancillary Service)

การให้บริการของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุไม่มีศักยภาพ เนื่องจากในปัจจุบันอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีจุดให้บริการสัญญาณอินเทอร์เน็ต Wifi เฉพาะศูนย์บริการนักท่องเที่ยวเพียงจุดเดียว และยังขาดการให้บริการตู้กดเงินสด ATM เพื่ออำนวยความสะดวกในการเบิกถอนเงินสด

ศักยภาพด้านที่พักในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ (Accommodation)

ที่พักในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ไม่มีศักยภาพในการให้บริการสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ได้แก่ บ้านพักของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ไม่มีทางลาดบริเวณทางขึ้น ภายในบ้านพัก

ไม่มีราวจับ ระหว่างพื้นห้องพักและห้องน้ำยังมีความต่างระดับ ภายในห้องน้ำของบ้านพัก ลานกางเต็นท์ลำตะคอง และลานกางเต็นท์ผากล้วยไม้ ไม่มีราวจับพยุง และไม่มีอุปกรณ์ช่วยเหลือฉุกเฉิน

ศักยภาพด้านการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ (Activities)

อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ไม่มีศักยภาพในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ เนื่องจากกิจกรรมในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ปัจจุบันบางกิจกรรมนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุไม่สามารถเข้าร่วมได้ คือ กิจกรรมการเดินป่าศึกษาธรรมชาติ ที่มีระยะทางไกลเกินไปสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ดังนั้นกิจกรรมที่ควรจะจัดขึ้นสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุควรเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบไม่เร่งรีบ เช่น การเรียนรู้ห้องเรียนธรรมชาติผ่านเส้นทางศึกษาธรรมชาติสำหรับผู้สูงอายุที่มีระยะทางสั้น และจัดกิจกรรมนันทนาการที่เหมาะสมกับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าร่วมได้อย่างมีความสุข การจัดกิจกรรมควรส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อสร้างความตระหนักและประสบการณ์ที่แปลกใหม่ให้กับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2545) ที่ให้แนวคิดว่าการท่องเที่ยวที่มีกระบวนการเรียนรู้ (Learning Process) โดยมีการให้การศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวเป็นการเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ความประทับใจ เพื่อสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ธรรมชาติที่ถูกต้องต่อนักท่องเที่ยว

ผลจากวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 แนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เพื่อสร้างประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

จากการศึกษาพฤติกรรมและความต้องการนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เดินทางมาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ และจากการวิเคราะห์ศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จึงนำมาสู่แนวทาง “7As Management Model in National Park for Senior Tourist” คือ การแสดงองค์ประกอบหลักสำคัญของแนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เพื่อสร้างประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ โดยมีรายละเอียดของแต่ละองค์ประกอบ ดังนี้

1. การพัฒนาศักยภาพการจัดการด้านสิ่งดึงดูดใจสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ (Attraction Management in National Park for Senior Tourist) ดำเนินการโดยยึดตามหลักมาตรฐานการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (กรมการท่องเที่ยว, 2555) ด้วยการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวไปยังชุมชนโดยรอบอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

2. การพัฒนาศักยภาพการจัดการด้านการเข้าถึงสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ (Access Management in National Park for Senior Tourist) ดำเนินการโดยยึดตามหลักมาตรฐานการจัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวที่มีสภาพธรรมชาติที่สมบูรณ์สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในประเด็นทางเดินสัญจรในแหล่งท่องเที่ยว (กรมการท่องเที่ยว, 2558)

3. การพัฒนาศักยภาพการจัดการด้านสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ (Amenities Management in National Park for Senior Tourist) ดำเนินการโดยยึดตามหลักมาตรฐานการจัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวที่มีสภาพธรรมชาติที่สมบูรณ์สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ในประเด็นจุดบริการข้อมูล ร้านอาหาร ที่จอดรถ และห้องน้ำ (กรมการท่องเที่ยว, 2558)

4. การพัฒนาศักยภาพการจัดการด้านการบริการเสริมสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ (Ancillary Service Management in National Park for Senior Tourist) ดำเนินการโดยการเพิ่มจุดบริการการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตแบบไร้สาย Wifi ในบ้านพักและลานกางเต็นท์ ติดตั้งตู้กดเงินสดอัตโนมัติ ATM และให้บริการนวดเพื่อสุขภาพสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ เพื่อให้นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุใช้เวลาในการท่องเที่ยวและพักผ่อนในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่นานยิ่งขึ้น

5. การพัฒนาศักยภาพการจัดการด้านที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ (Accommodation Management in National Park for Senior Tourist) ที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ บ้านพัก ดำเนินการโดยยึดตามหลักมาตรฐานบ้านพักสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2555) และลานกางเต็นท์ ดำเนินการโดยยึดตามหลักมาตรฐานการจัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวที่มีสภาพธรรมชาติที่สมบูรณ์สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในประเด็นพื้นที่ลานกางเต็นท์ (กรมการท่องเที่ยว, 2558)

6. การพัฒนาศักยภาพการจัดการด้านกิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ (Activities Management in National Park for Senior Tourist) ดำเนินการโดยยึดตามหลักมาตรฐานการจัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวที่มีสภาพธรรมชาติที่สมบูรณ์สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ในประเด็นเส้นทางเดินป่าศึกษาธรรมชาติ (กรมการท่องเที่ยว, 2558) และดำเนินการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เน้นกิจกรรมชื่นชมธรรมชาติ โดยขึ้นอยู่กับสมรรถนะทางร่างกายของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

7. การพัฒนาศักยภาพการจัดการด้านความตระหนักรู้เพื่อสร้างประสบการณ์สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ (Awareness Management in National Park for Senior Tourist) ดำเนินการโดยการจัดทำคู่มือการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เดินทางมาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จัดกิจกรรมเดินป่าระยะสั้น และพัฒนาการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุเกิดการรับรู้และเรียนรู้เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ ดำเนินการพัฒนาคุณภาพของบุคลากรให้มีความพร้อมในการดูแลนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ดำเนินการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพของห้องน้ำให้มีความเหมาะสมกับการใช้งานสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุให้ตามมาตรฐานการจัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวที่มีสภาพธรรมชาติที่สมบูรณ์ (กรมการท่องเที่ยว, 2558) และดำเนินการพัฒนาและปรับปรุงที่พักโดยการนำหลักมาตรฐานบ้านพักสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2555) และหลักการพัฒนาพื้นที่กางเต็นท์สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (กรมการท่องเที่ยว, 2558) มาเป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงบ้านพักรวมไปถึงลานกางเต็นท์ในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ให้มีคุณภาพสำหรับการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ เพื่อเพิ่มความตระหนักรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวนำไปสู่การสร้างประสบการณ์ที่ดีในการเดินทางมาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ประกอบไปด้วย ประสบการณ์ในกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วม ประสบการณ์ด้านการให้บริการนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ และประสบการณ์ด้านบุคลากรและปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับ Wolfgang Reinhardt, 2015) ได้ทำการศึกษาถึงความเข้าใจในความหมายของคำว่าความตระหนักในเครือข่ายการทำวิจัย โดยข้อค้นพบได้แบ่งรูปแบบของความตระหนักออกเป็น 6 รูปแบบ ได้แก่ ความตระหนักด้านกิจกรรม ความตระหนักด้านวัฒนธรรม ความตระหนักด้านสังคม ความตระหนักในสถานที่ทำงาน ความตระหนักด้านพื้นที่ และความตระหนักด้านความรู้

องค์ประกอบของแนวทาง 7As Management Model in National Park for Senior Tourist ทุกองค์ประกอบได้แสดงให้เห็นถึงแนวทางในการพัฒนาด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุจนนำไปสู่ประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยวที่น่าประทับใจ โดยแต่ละองค์ประกอบมีหลักการที่สามารถนำไปใช้ได้จริง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้นำเสนอแนวทางในการจัดทำแผนการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เพื่อสร้างประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ โดยการดำเนินการภายใต้แผนการจัดการเบื้องต้น พ.ศ. 2561 ของอุทยานแห่งชาติใหญ่ (กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช, 2561, สื่อออนไลน์) และได้เสนอให้ดำเนินการ

ภายในปีแรกของแผน เพื่อให้สามารถขับเคลื่อนการพัฒนาและเตรียมความพร้อมด้านการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เดินทางมาท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพและนำไปสู่ความยั่งยืนในอนาคต โดยรายละเอียดของแนวทางการจัดทำแผน มีดังนี้

1. แนวทางการจัดทำแผนด้านแหล่งท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ (Attraction Management in National Park for Senior Tourist) คือ โครงการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวให้มี ความเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนโดยรอบของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ดำเนินการภายใต้โครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

2. แนวทางการจัดทำแผนด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่สำหรับ นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ (Access Management in National Park for Senior Tourist) คือ โครงการพัฒนาและปรับปรุง การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุให้สามารถเข้าถึง แหล่งท่องเที่ยวได้ง่ายและสะดวก ดำเนินการภายใต้โครงการปรับปรุงและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกและเส้นทางศึกษาธรรมชาติในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

3. แนวทางการจัดทำแผนด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ (Amenities Management in National Park for Senior Tourist) คือ โครงการพัฒนาและปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกภายในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ได้แก่ ห้องน้ำ ที่จอดรถ ดำเนินการภายใต้โครงการปรับปรุงผังบริเวณพร้อมพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก ระบบสาธารณูปโภคระบบน้ำเสียและการกำจัดขยะในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

4. แนวทางการจัดทำแผนด้านการให้บริการของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ (Ancillary Service Management in National Park for Senior Tourist) มีดังนี้

4.1 โครงการติดตั้งจุดบริการสัญญาณอินเทอร์เน็ตไร้สาย Wifi บริเวณแหล่งท่องเที่ยว บ้านพักและลานกางเต็นท์ สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

4.2 โครงการติดตั้งตู้กดเงินสดอัตโนมัติ ATM บริเวณศูนย์บริการนักท่องเที่ยว

4.3 โครงการให้บริการนวดเพื่อสุขภาพสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุบริเวณศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ดำเนินการภายใต้โครงการปรับปรุงและพัฒนาศูนย์บริการนักท่องเที่ยวและระบบสื่อ ความหมายในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

5. แนวทางการจัดทำแผนด้านที่พักของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ (Accommodation for Senior Tourist in National Park) คือ โครงการพัฒนาและปรับปรุงบ้านพักของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่สำหรับรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ แต่ในแผนการจัดการเบื้องต้น พ.ศ. 2561 ของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ (ปีงบประมาณ 2561-2564) ยังไม่มีการจัดทำโครงการเกี่ยวกับการพัฒนาและปรับปรุงบ้านพักสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ดังนั้นจึงควรดำเนินการจัดทำโครงการเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เดินทางมาท่องเที่ยวทั้งในปัจจุบันและอนาคต

6. แนวทางการจัดทำแผนด้านกิจกรรมในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ (Activities Management in National Park for Senior Tourist) คือ โครงการออกแบบและปรับปรุงเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติระยะสั้น มีสภาพเส้นทางที่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุสามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ ดำเนินการภายใต้ โครงการปรับปรุงเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จำนวน 3 เส้นทาง

7. แนวทางการจัดทำแผนด้านการตระหนักรู้และการรับรู้สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ (Awareness Management in National Park for Senior Tourist) คือ โครงการคู่มือการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ดำเนินการภายใต้โครงการปรับปรุงและพัฒนาศูนย์บริการนักท่องเที่ยวและระบบสื่อความหมายในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

ผู้วิจัยจึงสรุปเป็นตาราง ดังนี้

ตาราง 21 แสดงแนวทางการจัดทำแผนพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เพื่อสร้างประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

แผนการจัดการเบื้องต้น พ.ศ. 2561 ของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ (ปีงบประมาณ 2561-2564)	**แนวทางการจัดทำแผนพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เพื่อสร้างประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ**
โครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่	**การพัฒนาศักยภาพการจัดการด้านสิ่งดึงดูดใจสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ (Attraction Management in National Park for Senior Tourist)** โครงการจัดทำเส้นทางการท่องเที่ยวให้มีความเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนโดยรอบของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

ตาราง 21 (ต่อ)

แผนการจัดการเบื้องต้น พ.ศ. 2561 ของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ (ปีงบประมาณ 2561-2564)	แนวทางการจัดทำแผนพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เพื่อสร้างประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ
โครงการปรับปรุงและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกและเส้นทางศึกษาธรรมชาติในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่	**การพัฒนาศักยภาพการจัดการด้านการเข้าถึงสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่** (Access Management in National Park for Senior Tourist) 1. โครงการปรับปรุงพื้นผิวและขนาดทางเดินภายในแหล่งท่องเที่ยว 2. โครงการปรับปรุงลักษณะทางเดินสัญจรในแหล่งท่องเที่ยว
โครงการปรับปรุงผังบริเวณพร้อมพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก ระบบสาธารณูปโภค ระบบน้ำเสียและการกำจัดขยะ ในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่	**การพัฒนาศักยภาพการจัดการด้านสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่** (Amenities Management in National Park for Senior Tourist) 1. โครงการปรับปรุงห้องน้ำสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ 2. โครงการเพิ่มจำนวนห้องน้ำสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวและลานกางเต็นท์ 3. โครงการปรับปรุงเคาน์เตอร์ให้บริการภายในศูนย์บริการนักท่องเที่ยว 4. โครงการปรับปรุงการให้บริการร้านอาหารภายในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ 5.โครงการเพิ่มจำนวนที่จอดรถสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ 6. โครงการพัฒนาสินค้าให้มีความหลากหลาย

ตาราง 21 (ต่อ)

แผนการจัดการเบื้องต้น พ.ศ. 2561 ของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ (ปีงบประมาณ 2561-2564)	แนวทางการจัดทำแผนพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เพื่อสร้างประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ
โครงการปรับปรุงและพัฒนาศูนย์บริการนักท่องเที่ยวและระบบสื่อความหมายในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น	1. การพัฒนาศักยภาพการจัดการด้านการบริการเสริมสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ (Ancillary Service Management in National Park for Senior Tourist) 1.1 โครงการติดตั้งจุดบริการสัญญาณอินเทอร์เน็ตไร้สาย Wifi บริเวณแหล่งท่องเที่ยว บ้านพักและลานกางเต็นท์ สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ 1.2 โครงการติดตั้งตู้กดเงินสดอัตโนมัติ ATM บริเวณศูนย์บริการนักท่องเที่ยว 1.3 โครงการให้บริการนวดเพื่อสุขภาพสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุบริเวณศูนย์บริการนักท่องเที่ยว 2. แนวทางการจัดทำแผนการพัฒนาศักยภาพการจัดการด้านความตระหนักเพื่อสร้างประสบการณ์สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ (Awareness Management in National Park for Senior Tourist) โครงการจัดทำคู่มือหรือแผ่นพับการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ
โครงการปรับปรุงเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จำนวน 3 เส้นทาง	การพัฒนาศักยภาพการจัดการด้านกิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ (Activities Management in National Park for Senior Tourist) 1. โครงการออกแบบและปรับปรุงเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติระยะสั้น มีสภาพเส้นทางที่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุสามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ 2. โครงการจัดทำโปรแกรมการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

ตาราง 21 (ต่อ)

แผนการจัดการเบื้องต้น พ.ศ. 2561 ของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ (ปีงบประมาณ 2561-2564)	แนวทางการจัดทำแผนพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เพื่อสร้างประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ
ยังไม่มีโครงการพัฒนาและปรับปรุงบ้านพักสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ดังนั้นจึงควรเป็นวาระเร่งด่วนในการดำเนินการเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เดินทางมาท่องเที่ยวทั้งในปัจจุบันและอนาคต	**การพัฒนาศักยภาพการจัดการด้านที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่** (Accommodation Management in National Park for Senior Tourist) โครงการพัฒนาและปรับปรุงบ้านพักของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่สำหรับรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า จากการศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เพื่อสร้างประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ สามารถนำไปใช้เป็นต้นแบบให้กับอุทยานแห่งชาติทั่วประเทศไทยที่มีความพร้อมและมีความต้องการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้สามารถรองรับและสร้างประสบการณ์ให้กับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุได้ในอนาคต ผลที่ได้จากการนำแนวทางไปใช้นั้นจะก่อให้เกิดเป็นมาตรฐานในการรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่มีประสิทธิภาพ นำไปสู่การสร้างประสบการณ์ที่ดีและส่งผลให้เกิดการเดินทางมาท่องเที่ยวซ้ำยังแหล่งท่องเที่ยวต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช สามารถนำแนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เพื่อสร้างประสบการณ์แก่ผู้สูงอายุไปกำหนดเป็นนโยบายในการพัฒนาอุทยานแห่งชาติแห่งอื่น โดยการผ่านกระบวนการระดมความคิดเห็นจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดเป็นแนวทางการให้บริการด้านการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในอุทยานแห่งชาติและสามารถนำไปใช้เป็นต้นแบบในการพัฒนาในอนาคตได้

2. อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่สามารถนำแนวทางทางการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เพื่อสร้างประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ (7As for Senior Tourist In National Park Model) มาพัฒนาเพื่อให้รองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่สามารถนำแนวทางการจัดทำแผนการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เพื่อสร้างประสบการณ์แก่ผู้สูงอายุไปเพิ่มเติมในแผนการส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวและนันทนาการภายใต้แผนการจัดการเบื้องต้น พ.ศ. 2561 ของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

4. ชุมชนโดยรอบอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่สามารถนำแนวทางทางการพัฒนาศักยภาพการจัดการด้านสิ่งดึงดูดใจและด้านกิจกรรมในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เพื่อสร้างประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุไปปรับใช้ในการพัฒนาชุมชนให้มีความพร้อมทางด้านแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. ผู้ประกอบการร้านอาหารในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่สามารถนำแนวทางทางการพัฒนาศักยภาพการจัดการด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เพื่อสร้างประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในประเด็นศูนย์บริการอาหารไปปรับใช้ในการพัฒนาการให้บริการด้านอาหารสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

6. ผู้ประกอบการยานพาหนะในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่สามารถนำแนวทางทางการพัฒนาศักยภาพการจัดการด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เพื่อสร้างประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในประเด็นรถโดยสารประจำทาง ไปพัฒนาและปรับปรุงรูปแบบของยานพาหนะให้มีความเหมาะสมและมีความพร้อมในการให้บริการสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เดินทางมาท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติทางทะเล เพื่อสร้างประสบการณ์แก่ผู้สูงอายุ เพื่อให้สอดคล้องกับพื้นที่อุทยานและมีศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ อีกทั้งเป็นแนวทางในการพัฒนาอุทยานแห่งชาติอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดความยั่งยืน

2. ดำเนินการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการสื่อความหมายด้านการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เพื่อเพิ่มประสบการณ์และสร้างความตระหนักรู้ให้กับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุเพื่อเป็นการสร้างองค์ความรู้และการปลูกจิตสำนึกในการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาตินำไปสู่การอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความยั่งยืนสืบไป

3. ศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมการตลาดสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เพื่อกระตุ้นการรับรู้และนำไปสู่การตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยว

4. ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เพื่อสร้างประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

โดยรอบของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เพื่อส่งเสริมความร่วมมือกันระหว่างอุทยานแห่งชาติและชุมชนโดยรอบ ควรเพิ่มเรื่องปัจจัยที่เกี่ยวกับกระบวนการมีส่วนร่วมภายในชุมชน เพื่อให้สามารถพัฒนากระบวนการดำเนินการในชุมชนให้สมบูรณ์

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

กนกวรรณ แก้วอุไทย. (2555). **การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนแบบเน้นประสบการณ์**. วิทยานิพนธ์ วท.ม., มหาวิทยาเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2559). **หลักสูตรเผยแพร่องค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ**. กรุงเทพฯ: กรมการท่องเที่ยว กระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา.

กรมการท่องเที่ยว. (2555). **มาตรฐานการบริการนักท่องเที่ยว กลุ่มคนพิการ ผู้สูงอายุ และครอบครัวที่มีเด็กเล็กและสตรีมีครรภ์**. กรุงเทพฯ: กรมการท่องเที่ยว.

กรมการท่องเที่ยว. (2557). **คู่มือการตรวจประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ**. กรุงเทพฯ: กรมการท่องเที่ยว.

กรมการท่องเที่ยว. (2558). **คู่มือการจัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มคนพิการและผู้สูงอายุ**. กรุงเทพฯ: กรมการท่องเที่ยว.

กรมป่าไม้. (2548). **การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์**. สืบค้นเมื่อ 20 เมษายน 2560, จาก http.//www.forest.go.th/wefcom/part2tat.html

กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธ์พืช. (2546). **อุทยานแห่งชาติในประเทศไทย**. สืบค้นเมื่อ 23 พฤศจิกายน 2561, จาก http://portal.dnp.go.th/Content/nationalpark?contentId=3719

กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช. (2558). **คู่มือการจัดการอุทยานแห่งชาติ** (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช.

กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช. (2559). **แผนการจัดการอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่: เล่ม 3 แผนการจัดการฉบับย่อสำหรับผู้บริหาร(พ.ศ. 2550-2559)**. กรุงเทพฯ: กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช.

กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช. (2560). **คู่มือท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่**. กรุงเทพฯ: สำนักอุทยานแห่งชาติ.

กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช. (2561). **ข้อมูลทั่วไปของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่**. สืบค้นเมื่อ 25 สิงหาคม 2561, จาก http://park.dnp.go.th/visitor/nationparkshow.php?PTA_CODE=1001

กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช. (2562). **ที่ตั้งและอาณาเขตติดต่อของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่**. สืบค้นเมื่อ 12 มกราคม 2562, จาก http://park.dnp.go.th/visitor/nationparkshow.php?PTA_CODE=1001

กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช. (2562). **สถิตินักท่องเที่ยวปี 2562**. กรุงเทพฯ: กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช.

กรรณิกา พิมลศรี. (2547). **พฤติกรรมการท่องเที่ยว ของนักท่องเที่ยวแบบผจญภัย โดยใช้รถยนต์ขับเคลื่อนสี่ล้อ**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

กรวรรณ สังขกร, สุรีย์ บุญญานุพงศ์, จันทร์จิตร เธียรสิริ, กฤษณา พุ่มเล็ก, กาญจนา จี้รัตน์ และพิมพ์ชนก นาคะเกศ. (2555). **การประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวแบบ Slow Tourism ในภาคเหนือตอนบนที่เหมาะสมกับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ**. เชียงใหม่: สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

กรวรรณ สังขกรณ์ และสุรีย์ บุญญานุพงศ์. (2558). **การบริหารและการจัดการการท่องเที่ยวในภาคเหนือตอนบนเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (23 สิงหาคม 2562). **สรุปรายได้และค่าใช้จ่ายการท่องเที่ยวจากนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เดินทางเข้าประเทศไทย ปี 2561**. สืบค้นเมื่อ 17 ตุลาคม 2562, จาก https://www.mots.go.th/old/more_news.php?cid=529&filename=index

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2548). **คู่มือการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว**. กรุงเทพฯ: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2559). **โครงการเผยแพร่ความรู้ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ**. กรุงเทพฯ: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2555). **มาตรฐานบ้านพักผู้สูงอายุ**. กรุงเทพฯ: สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ.

กาญจนวดี พวงชื่น. (2561). **ความต้องการของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุและความพร้อมในการพัฒนาการท่องเที่ยวผู้สูงอายุในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2545). **โครงการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เอกสารการประชุมเชิงปฏิบัติการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ภายใต้โครงการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ**. กรุงเทพฯ: กองอนุรักษ์ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2560). **ความต้องการของนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุเพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการท่องเที่ยวในประเทศไทย**. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2540). **แผนปฏิบัติการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ**. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

เกริก ฉัตรวิรุฬห์. (2525). **ปัญหาในการดำเนินงานของอุทยานแห่งชาติทางภาคะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย**. วิทยานิพนธ์ พศ.ม., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

เกริกศักดิ์ บุญญานุพงศ์, สุรีย์ บุญญานุพงศ์ และสมศักดิ์ ฉันทะ. (2533). **ชีวิตชราในจังหวัดเชียงใหม่**. เชียงใหม่: สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

คณะกรรมการการศึกษาวัฒนธรรมและกิจกรรมผู้สูงอายุ. (2529). **ผู้สูงอายุในสังคมไทย**. กรุงเทพฯ: กรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงการศึกษาธิการ.

คณะกรรมาธิการวิสามัญสวัสดิการผู้สูงอายุและการพัฒนาสังคม วุฒิสภา. (2534). **รายงานพิจารณาการศึกษาเรื่อง ปัญหาผู้สูงอายุและแนวทางการแก้ไข พ.ศ. 2534**. กรุงเทพฯ: วุฒิสภา.

คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (2530). **สัตว์ป่า**. กรุงเทพฯ: คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

คณะวนศาสตร์. (2530). **รายงานการประเมินสถานภาพอุทยานแห่งชาติ พื้นที่อนุรักษ์สัตว์ป่าและพื้นที่คุ้มครองอื่น ๆ ในประเทศไทย**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

จักรกฤษณ์ แสนพรหม. (2556). **ความจำเป็นของสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ และผู้สูงอายุในพื้นที่ กรณีศึกษา สถานที่ท่องเที่ยวซึ่งเป็นพระธาตุบริวารของพระธาตุพนม จังหวัดนครพนม**. วิทยานิพนธ์ วท.ม., มหาวิทยาลัยเทคโนโลยุรนารี, นครราชสีมา.

จารี ทองตำลึง. (2538). **ความคิดเห็นของผู้บริหารและอาจารย์ที่จะเกษียณอายุราชการเกี่ยวกับการจัดโครงการการศึกษาในมหาวิทยาลัยสำหรับผู้สูงอายุในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**. วิทยานิพนธ์ ค.ม., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

จารุจน์ กลิ่นดีปลี. (2541). **การประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษา: อุทยานแห่งชาติไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี**. ภาคนิพนธ์ ศศ.ม., สถาบันพัฒนบริหารศาสตร์, กรุงเทพฯ.

จิรัฐ ชวนชม และนงลักษณ์ โพธิ์ไพจิตร. (2558). **แนวทางพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรีโดยการมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐภาคเอกชนและชุมชน**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.

ฉลองศรี พิมลสมพงศ์. (2550). **การวางแผนและพัฒนาตลาดการท่องเที่ยว**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ฉลองศรี พิมลสมพงศ์. (2557). **การวางแผนและการพัฒนาตลาดการท่องเที่ยว** (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ชวัลนุช อุทยาน. (ม.ป.ป.). **พฤติกรรมนักท่องเที่ยว**. สืบค้นเมื่อ 15 พฤศจิกายน, จาก https://touristbehaviour.wordpress.com/1/

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. (2540). **การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

ชาย โพธิสิตา. (2559). **ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ** (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: อมรินทร์.

ชุมเขต แสวงเจริญ, ดรรชนี เอมพันธุ์ และกำธร กุลชล. (2560). แนวทางการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อคนทั้งมวลในอุทยานแห่งชาติ. **วารสารสิ่งแวดล้อม วินิจฉัย คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น**, 16(2), 95–117.

ฐิรชญา มณีเนตร. (2552). **ไทยศึกษาเพื่อการท่องเที่ยว คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น**. ขอนแก่น: คลังนานาวิทยา.

ทัศนีย์ ลักขณาภิชนชัช, สุดจิต เจนนพกาญจน์, อภิรัฐ พุมกุมาร, จิตรา วีรบุรีนนท์ และสุวิทย์ ไพทยวัฒน์. (2550). **การพิทักษ์ ปกป้องคุ้มครองสิทธิ เด็กและเยาวชนที่กระทำผิดตามอนุสัญญาและมาตรฐานระหว่างประเทศ**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกิจการยุติธรรมกรรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม.

เทศบาลตำบลหนองปลาไหล. (ม.ป.ป.). **แผนส่งเสริมการท่องเที่ยว (พ.ศ. 2561–2565) ของเทศเทศบาลตำบลหนองปลาไหล**. สืบค้นเมื่อ 25 พฤษภาคม 2561, จาก http://www.oic.go.th/FILEWEB/CABINFOCENTER49/DRAWER065/GENERAL/DATA0000/00000227.PDF

ธรรมศักดิ์ โรจนสุนทร. (2542). **สรุปผลการสัมมนาการพัฒนาการท่องเที่ยวภาคเหนือ**. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

ธินิกานต์ ประไกรวัน. (2560). **โครงการกลยุทธ์การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์อย่างสร้างสรรค์ กรณีศึกษาพื้นที่เกาะเสม็ด จังหวัดระยอง**. ชลบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยบูรพา.

ธีร์ ตีระจินดา และสมบัติ กาญจนกิจ. (2557). การส่งเสริมการท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุชาวญี่ปุ่นในตลาดท่องเที่ยวไทย. **วารสารสถาบันการพลศึกษา**, 6(1), 111–125.

ธีรกิติ นวรัตน ณ อยุธยา. (2552). **การตลาดบริการ: แนวคิดและกลยุทธ์** (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นพวัชร์ แดงสระน้อย. (2551). **การศึกษาความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ตามการรับรู้ของนักท่องเที่ยวและคนในท้องถิ่น**. วิทยานิพนธ์ วท.ม., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

นลินรัตน์ สายศรีบัณฑิต. (2552). **กลยุทธ์การตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งนักเรียนเข้าเรียนในโรงเรียนอนุบาลเอกชน อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา**. วิทยานิพนธ์ ค.ม., มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, นครราชสีมา.

นาฬิกอติภัค แสงสนิท. (2556). **เสวนาการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน**. สืบค้นเมื่อ 17 ตุลาคม 2562, จาก https://www.youtube.com/watch?v=KWisC_YDqtw

บรรพต วิรุณราช. (2561). รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่อการท่องเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยวจังหวัดชลบุรี. **วารสารพัฒนบริหารศาสตร์**, 58(1), 149–168.

บรรลุ ศิริพานชิ. (2533). สุขภาพผู้สูงอายุ. **วารสารคลินิค**, 6(6), 432–436.

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). **อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว**. กรุงเทพฯ: เพรส แอนด์ ดีไซน์.

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2557). **การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ธรรมสาร.

ประชาชาติธุรกิจออนไลน์. (4 มกราคม 2561). เทรนด์ท่องเที่ยวปี 2018 ขับเคลื่อนเศรษฐกิจโลก. **เกาะกระแสโลก**. สืบค้นเมื่อ 30 พฤษภาคม 2561, จาก https://www.prachachat.net/world-news/news-95925

ประยูร ดาศรี. (2557). การสำรวจมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตอุทยานแห่งชาติปางสีดา. **วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ ป**, 10(2), 14-31.

ปวีณ พิมาน และมนัสสินี บุญมีศรีสง่า (ผู้บรรยาย). (7-9 สิงหาคม 2560). รูปแบบการท่องเที่ยวของผู้สูงอายุในเขตจังหวัดชุมพร. ใน **การประชุมวิชาการมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ครั้งที่ 9 "ราชมงคลสร้างสรรค์กับนวัตกรรมที่ยั่งยืนสู่ประเทศไทย 4.0"** (หน้า 255-261). นครปฐม: มหาวิทยาลัยราชมงคลรัตนโกสินทร์.

พงศ์เสวก อเนกจำนงค์. (2558). **พฤติกรรมการท่องเที่ยวของประชากรรุ่นเบบี้บูมในกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยกรุงเทพฯ, กรุงเทพฯ.

พยอม ธรรมบุตร. (2549). **เอกสารประกอบการเรียนการสอนเรื่องหลักการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

พิมพ์ชนก นาคะเกศ, สุรีย์ บุญญานุพงศ์, กรวรรณ สังขกร และจันทร์จิตร เธียรสิริ. (2553). **การประเมินศักยภาพการตลาดท่องเที่ยวในภาคเหนือตอนบนแบบ Slow Tourism สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ**. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยฟาร์อิสเทอร์น.

ยุทธนา คำพา และอัครกิตติ์ พัฒนสัมพันธ์. (2558). **องค์ประกอบการท่องเที่ยว 5A'S ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวเขาชีจรรย์ของนักท่องเที่ยวชาวจีน**. สืบค้นเมื่อ 18 สิงหาคม 2562, จาก http://www.ex-mba.buu.ac.th/ACADEMIC/Poster2015/poster063.pdf

รวีวรรณ โปรยรุ่งโรจน์. (2558). **พฤติกรรมนักท่องเที่ยว**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2532). **พจนานุกรมฉบับบัณฑิตยสถาน**. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.

ราณี อิสิชัยกุล และชัชพล ทรงสุนทรวงศ์. (2552). **การส่งเสริมการท่องเที่ยวผู้สูงอายุจากทวีปยุโรปสู่ประเทศไทย**. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

รุ่งเกียรติ ยิ่งเจริญรุ่งโรจน์ และพรรณทิพา กิจภักดีกุล. (2556). **ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในเขตอุทยานแหงชาติพุเตย จังหวัดสุพรรณบุรี**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.

รุจยา คำพรรณ์. (2546). **พฤติกรรมความพงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อการท่องเที่ยวในจังหวัดนครศรีธรรมราช**. ปริญญานิพนธ์ บธ.ม., มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.

ลีลี่ ก่อกิจความดี. (2551). **การพัฒนาการบริหารการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ.

วรรณา ศิลปอาชา. (2545). **การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว**. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

วารัชต์ มัธยมบุรุษ (ผู้บรรยาย). (28 มกราคม 2554). แนวทางการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ กรณีศึกษาพื้นที่รอบการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแม่เมาะ จังหวัดลำปาง. ใน **การประชุมวิชาการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ประจำปี 2554 "การพัฒนาอนาคตชนบทไทย: ฐานรากที่มั่นคงเพื่อการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน** (หน้า 189-193). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

วิมล จิโรจพันธุ์, ประชิด สกุณะพัฒน์ และอุดม เชยกีวงค์. (2548). **การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ**. กรุงเทพฯ: แสงดาว.

วิลาสินี ยนต์วิกัย. (2562). แนวทางการพัฒนาธุรกิจเพื่อรองรับพฤติกรรมการท่องเที่ยวของผู้สูงอายุในประเทศไทย. **วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี**, 13(2), 428-438.

วิวัฒน์ชัย บุญยภักดิ์. (2529). ผลกระทบของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวต่อมรดกศิลปวัฒนธรรม. **วารสารการท่องเที่ยว**, 5(2), 82-89.

วุฒิพงษ์ ดงคำฟู. (2551). **การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตอุทยานแห่งชาติ กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติแม่ปิง จังหวัดลำพูน**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.

ศศิพัฒน์ ยอดเพชร. (2534). **แนวทางการจัดบริการสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ศูนย์บรรณสารและสื่อการศึกษา. (2554). **บทเรียนเพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเองเกี่ยวกับสารสนเทศท้องถิ่นนครราชสีมา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี**. สืบค้นเมื่อ 12 สิงหาคม 2560, จาก http://www.pm.ac.th/korat_lesson/2-2/3-1.html

สงวน สุทธิเลิศอรุณ. (2542). **กฎหมายเกี่ยวกับการท่องเที่ยว**. กรุงเทพฯ: อัศราพิพัฒน์.

สมพงษ์ อำนวยเงินตรา. (2554). **การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน**. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2556). **รายงานผลการศึกษาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืนบนเส้นทางสีเขียว กรณีพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2562). **Tourism Economic Review**. สืบค้นเมื่อ 18 พฤศจิกายน 2562, จาก https://www.mots.go.th/download/article/article_20191025094442.pdf

สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2546). **เอกสารชุดฝึกอบรมทางไกลหลักสูตรการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน**. กรุงเทพฯ: สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.

สำนักพัฒนาการท่องเที่ยว. (2552). **มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ**. กรุงเทพฯ: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.

สำนักอุทยานแห่งชาติ. (2561). **แผนการจัดการเบื้องต้น**. กรุงเทพฯ: สำนักอุทยานแห่งชาติ.

สุดแดน วิสุทธิลักษณ์, พิเชฐ สายพันธ์, อรอุมา เตพละกุล และธีระ สินเดชารักษ์. (2556). **การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism)**. กรุงเทพฯ: องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน).

สุทิน อ้อนอุบล. (2541). **ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการบริการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตชนบท จังหวัดชัยภูมิ**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.

สุภางค์ จันทวานิช. (2556). **วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ** (พิมพ์ครั้งที่ 21). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุภาภรณ์ หาญทอง. (2543). **ศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวจังหวัดพัทลุง**. ภาคนิพนธ์ ศศ.ม., สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, กรุงเทพฯ.

สุมมนัส วงศ์กุญชร. (2537). **ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยคัดสรรกับการร่วมกิจกรรมของสมาชิกชมรมผู้สูงอายุกรณีศึกษาชมรมผู้สูงอายุร่มเกล้าเขตลาดกระบัง**. วิทยานิพนธ์ วท.ม., มหาวิทยาลัยมหิดล, กรุงเทพฯ.

สุรกุล เจนอบรม. (2541). **วิสัยทัศน์ผู้สูงอายุและการศึกษานอกระบบสำหรับผู้สูงอายุไทย**. กรุงเทพฯ: นิชินแอดเวอร์ไทซิ่งกรุ๊ฟ.

สุรเชษฎ์ เชษฐมาส และดรรชนี เอมพันธุ์. (2539). **การฝึกอบรมหลักสูตรการเป็นวิทยากรด้านการจัดการพื้นที่อนุรักษ์: การบริหารการจัดการพื้นที่อนุรักษ์และการอนุรักษ์ความหลากหลายทางด้านชีวภาพ**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สุรเชษฐ์ เชษฐมาส. (2541). **วิสัยทัศน์ การจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ**. กรุงเทพฯ: ส่วนอุทยานแห่งชาติทางทะเล สำนักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ กรมป่าไม้.

สุรีย์ บุญญานุพงศ์ และกรวรรณ สังขกร. (2555). การจัดการแหล่งท่องเที่ยวแบบ Slow Tourism สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในภาคเหนือตอนบน. **วารสารวิทยาลัยบัณฑิตศึกษาการจัดการ**, 5(1), 85-100.

สุวัฒน์ จุธากรณ์ และจริญญา เจริญสุกใส. (2552). **แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

เสรี วงษ์มณฑา. (2542). **การวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภค**. กรุงเทพฯ: ธีระฟิล์มและไซเท็กซ์.

โสภิดา เมธาวี. (2535). **การศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุชมรมผู้สูงอายุเมืองพล อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น**. วิทยานิพนธ์ พย.ม., มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.

องค์การท่องเที่ยวโลก. (2506). **ความหมายการท่องเที่ยว**. สืบค้นเมื่อ 20 เมษายน 2560, จาก https://tourismatbuu.wordpress.com

องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน). (2557). **การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์: คุณสมบัติการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์**. สืบค้นเมื่อ 18 พฤศจิกายน 2562, จาก http://creativetourism.circlecamp.com/index.php?page=aboutus

องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน). (2555). **การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism)**. สืบค้นเมื่อ 18 พฤศจิกายน 2562, จาก http://www.dasta.or.th/th/component/k2/item/489-489

อารี พันธ์มณี. (2534). **จิตวิทยาการเรียนการสอน**. กรุงเทพฯ: ต้นอ้อ.

อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่. (2562). **รายงานสถิตินักท่องเที่ยวผู้สูงอายุและคนพิการที่เข้าไปในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ในปี พ.ศ. 2562**.กรุงเทพฯ: กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช.

อุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน. (2562). **ข้อมูลการบริการ**. สืบค้นเมื่อ 18 พฤศจิกายน 2562, จาก http://nps.dnp.go.th/parksdetail.php?id=139

อุบลรัตน์ เพ็งสถิต และสิริวรรณ สาระนาค. (2546). **การอบรมเลี้ยงดู การบรรลุงานตามขั้นพัฒนาการและพฤติกรรมการพึ่งตนเองของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง**. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

Albu, A. and Chasovschi, C. (2015). **Handbook Senior Tourism**. Conwy: McGraw-Hill.

Backman, K. F., Backman, S. J. and Silverderg, K. E. (1999). An Investigation into The Psycholographics Od Senior Nature-Based Travelers. **Tourism Recreation Research**, 24(1), 13-22.

Boo, E. (1991). **Ecotourism: The Potentials and Pitfalls**. Washington: World Wildlife Fund-US.

Buhalis, D. (2000). Marketing the Competitive Destination of The Future. **Tourism Management**, 21(1), 97-116.

Ceballos-Lascurain, H. (1988). The Future of Ecotourism. **Mexico Journal**, 17(1), 13-14.

Chiedza, N. M., Sebastian, V., Oliver, C., Never, M. and Edson, G. (2017). Travel motivation and tourist satisfaction with wildlife tourism experiences in Gonarezhou and Matusadona National Parks, Zimbabwe. **Journal of Outdoor Recreation and Tourism**, 20(2017), 1-18.

Cobb, S. (1976). Social Support as A Moderator of Life Stress. **Psychosomatic Medicine**, 38(5), 300-314.

Cohen, C. E. (1979). Observational goals and schema activation: A Theoretical framework for behavior perception. **Journal of Experimental Social Psychology**, 15(4), 305-329.

Denzin, N. K. and Lincoln, Y. S. (1994). **Handbook of Qualitative Research**. Thousand Oaks: SAGE.

Dominik, H., Simon, M. and Kenneth, F. H. (2018). Constraints and Facilitators for Senior Tourism. **Tourism Management Perspectives**, 27(2018), 55-67.

Gayasan National Park. (2019). **Campsite**. Retrieved August 16, 2019, from http://english.knps.or.kr/Knp/Gayasan/Facilities/Default.aspx?MenuNum=1&Submenu=Npp&Third=Facilities&Fourth=Introduction

Goeldner, C. R. and Ritchie, J. R. B. (2006). **Components of a Tourism Destination and Tourism management**. Springfield: Merriam-Webster.

Good, C. V. (1973). **Dictionary of Education**. New York: McGraw – Hill.

Gove, P. B. (1993). **Webster's Third New International Dictionary of The English Language Unabridged**. Springfield: Merriam-Webster.

Hsu, C. H., Cai, L. A. and Wong, K. K. (2007). A Model of Senior Tourism Motivations-Anecdotes from Beijing and Shanghai. **Tourism management**, 28(5), 1262-1273.

Inmaculada, D. S. (2017). Being A Tourist as a Chosen Experience in a Proximity Destination. **Tourism Geographies**, 19(1), 96-117.

Kaplan, B.H., Cassel, J. C. and Gore, S. (1997). Social Support and Health. **Med Care**, 15(5), 47-58.

Kotler, P., Bowen, J. T., Makens, J. C. and Baloglu, S. (1999). **Marketing for Hospitality and Tourism** (2nd ed.). Upper Saddle River: Prentice Hall.

Leiper, N. (1990). **Tourism Systems**. Auckland: Massey University Press.

Levine, S. I. and Robinson, A. (1976). **The New Zealand Voter: A Survey of Public Opinion and Electoral Behaviour**. Price Milburn: New Zealand University Press.

Lieux, E. M., Weaver, P. A. and McCleary, K. W. (1994). Lodging Preferences of the Senior Tourism Market. **Annals of Tourism Research**, 21(4), 712-728.

Lumsdon, L. (1999). **Tourism Marketing**. Oxford: The Alden Press.

McIntosh, R. and Gupta, G. (1980). **Tourism: Principles, practices, philosophies** (3rd ed.). Hoboken: John Wiley and Sons..

McIntosh, R. W. and Goeldner, C. R. (1984). **Tourism: principles, practice and philosophies** (8th ed). Hoboken: John Wiley and Sons.

McIntosh, R. W., Goeldner, C. R. and Ritchie, B. JR. (2007). **Tourism: principles,practice and philosophies**. Hoboken: John Wiley and Sons.

Mengyang, S. and Furong, C. (2009). **The researches on senior tourism security service criterions**. China: Tourism Institute of Beijing Union University.

Nimrod, G. (2008). Retirement and Tourism Themes in Retirees' Narratives. **Annals of Tourism Research**, 35(4), 859-878.

Pelasol, J. (2012). Igcabugao: A Potential Tourist Destination in the Southern Part of Iloilo, Philippines. **International Peer Reviewed Journal**, 8, 90-97.

Perreault, W. D., Dorden, D. K. and Dorden, W. R. (1979). A Psychological Classification of Vacation Lifestyles. **Journal of Leisure Research**, 9, 208-224.

Pike, S. D. (speaker). (February 11-14, 2008). Destination Branding: Analysing Brand Equity for Queensland's Coral Coast. In **18th Annual Council for Australian University Tourism and Hospitality Education Conference: Where the Bloody Hell are We?** (หน้า 1-17). Queensland: Gold Coast International Hotel.

Reinhard, W. (2015). **Empires and encounters: 1350-1750**. Belknap: Harvard University Press.

Richards, G. (2000). Creative Tourism. **ATLAS news**, 23(8), 16-20.

Sawler, H. (2016). **Have you heard the buzz about "Experiential Tourism" ?: Case Study "Tourism Connect-Cape Breton Tourism, A Connected Island"**. Retrieved December 16, 2017, from https://dcba-info.com/product-development/have-you-heard-the-buzz-about-experiential-tourism

Shoemaker, S. (1989). Segmentation of the Senior Pleasure Travel Market. **Journal of Travel Research**, 27(3), 14-22.

Supun, L. P., Priyan, P., David, N., Tharaka ,K. and Obelia, W. (2018). Reasons for Visitor Dissatisfaction with Wildlife Tourism Experiences at Highly Visited National Parks in Sri Lanka. **Journal of Outdoor Recreation and Tourism**, 25(2018), 102-112.

Swarbrooke, J. and Horner, S. (1999). Customer Behaviour in Tourism. **Oxford: Butterworth-Heinemann Tourism**, 7(2), 159-174.

The Canadian Tourism Commission. (2014). **Marketing Canada in an Ever-Changing World: CTC Corporate Plan Summary 2015-2019**. Quebec: The Canadian Tourism Commission.

The Common Wealth Department of Tourism. (1994). **National Ecotourism Strategy**. Canberra: Australian Government Publishing Service.

The Ecotourism Society. (1991). The Ecotourism Society's Definition. **The Ecotourism Society Newsletter**, 1.

The Northern Ontario Tourist Outfitters Association. (2015). **Experiential Tourism**. Retrieved December 16, 2017, from https://noto.ca/info_for_your_ business/experiential_tourism.

Tuan, P. L. and Honggen, X. (2016). The Choice of a Park Management Model: A Case Study of Phong Nha-Ke Bang National Park in Vietnam. **Tourism Management Perspectives**, 17(2016), 1-15.

UNESCO. (2006). **Towards Sustainable Strategies for Creative Tourism: discussion report of the planning meeting for the 2008 International Conference on Creative Tourism**. Santa Fe: UNESCO.

United Nation World Tourism Organization. (2008). **UNWTO Tourism Highlights 2008. Edition**. Retrieved December 16, 2017, from https://www.e-unwto.org/ doi/pdf/10.18111/9789284413560

United Nations. (1999). **Population Division**. Retrieved January 4, 2016, from ww.un.org.

Wilson, D. L. (2015). **Baby Boomer Visitors in US National Parks: Exploring Age Changes, Activity Selection and Transportation Mode Choice**. Dissertation Ph.D., Clemson University, South Carolina.

World Commission on Protected Areas. (2002). **United Nations List of Protected Areas**. Gland: IUCN.

World Tourism Organization. (2017). **UNWTO Tourism Highlights: 2017 Edition**. Retrieved January 28, 2018, from https://www.e-unwto.org/doi/pdf/ 10.18111/9789284419029

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก คู่มือการจัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับกลุ่มคนพิการและผู้สูงอายุ สิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการสำหรับการท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

แนวทางการจัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มคนพิการและผู้สูงอายุ ในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

การแบ่งกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวเพื่อจัดสิ่งอำนวยความสะดวก สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่ม ตามสภาพความเป็นธรรมชาติ กิจกรรมที่เกิดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวและการพัฒนาพื้นที่ ซึ่งมีผลต่อการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวก ได้ดังนี้ (กรมการท่องเที่ยว, 2555)

สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวที่มีสภาพความเป็นธรรมชาติอย่างสมบูรณ์ กลุ่มแหล่งท่องเที่ยวที่มีสภาพความเป็นธรรมชาติหรือสภาพภูมิทัศน์เดิมอย่างสมบูรณ์หรือค่อนข้างสมบูรณ์ การเข้าถึงกระทำได้ยากลำบาก ปรากฏร่องรอยของผลกระทบจากการทำกิจกรรมหรือการใช้ประโยชน์ การควบคุมและการจัดการนักท่องเที่ยว ตลอดจนการพัฒนาต่าง ๆ ไม่ปรากฏในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวประเภทนี้เหมาะกับกิจกรรมนี้เน้นการสัมผัสและศึกษาเรียนรู้กับธรรมชาติอย่างแท้จริง ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทเกาะ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทแก่ง แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทถ้ำ แหล่งท่องเที่ยวประเภทชายหาด แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทธรณีสัณฐาน แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประเภทน้ำพุร้อนธรรมชาติ และแหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตก

ปัญหาในการเข้าถึง

1. การเดินทางมีระยะไกลจากที่จอดรถไปยังสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ รวมไปถึงจุดที่น่าสนใจในแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ ระหว่างทางไม่มีที่นั่ง หรือจุดพัก
2. ไม่มีทางลาดในบริเวณพื้นที่ต่างระดับ
3. ทางลาดมีความลาดชันสูง ไม่มีราวจับ
4. พื้นผิวทางเดินไม่เรียบ เช่น เป็นพื้นทราย พื้นดินหยาบ พื้นดินที่อ่อนตัว หรือพื้นผิวที่ความลื่นทำให้เกิดความไม่สะดวกและอาจทำให้เกิดอันตรายต่อคนพิการที่ใช้รถเข็นคนพิการหรือผู้สูงอายุที่ใช้อุปกรณ์ในการทรงตัว
5. ขาดข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นสำหรับนักท่องเที่ยวคนพิการและผู้สูงอายุ เช่น ป้ายบอกทางไปยังสิ่งอำนวยความสะดวกที่จัดไว้ให้ ข้อมูลข่าวสารของแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ ที่คนพิการทางการเห็นคนพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมายสามารถใช้ได้

6. ป้ายบอกตำแหน่งสิ่งอำนวยความสะดวก และป้ายบอกทางมีขนาดเล็ก มองเห็นไม่ชัดเจน

ข้อจำกัดของพื้นที่

1. บางพื้นที่มีความลากชันสูง เนื่องจากเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีลักษณะภูมิประเทศเป็นภูเขา

2. บางพื้นที่มีสภาพดินที่ง่ายต่อการพังทลายหรือสลายตัว

3. บางพื้นที่เป็นพื้นที่มีความเปราะบางสูง อาจเกิดผลกระทบต่อพืช สัตว์ป่า หรือแหล่งน้ำ

การวางแผน

ออกแบบให้สิ่งอำนวยความสะดวก

การออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวก

1. ที่จอดรถ

1.1 ตำแหน่งและลักษณะ

ที่จอดรถจะต้องไม่ขนานกับทางเดินรถ โดยจัดให้อยู่ใกล้สิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ที่สำคัญ เช่น จุดบริการข้อมูล ทางลาด ห้องน้ำ หรือจุดที่น่าสนใจในแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ

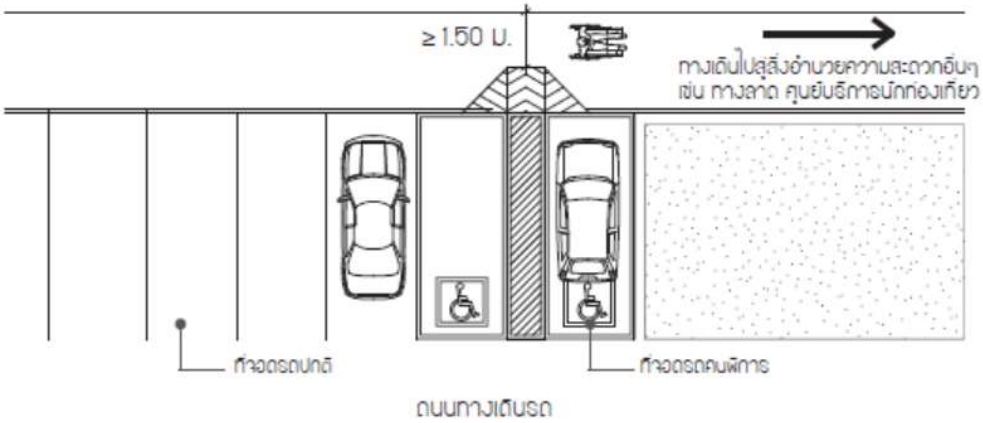

ภาพ 17 ตำแหน่งและลักษณะที่จอดรถ

1.2 จำนวน

หากมีจำนวนที่จอดรถปกติไม่เกิน 51–100 คัน ต้องจัดให้มีที่จอดรถสำหรับคนพิการอย่างน้อย 2 คัน จำนวนที่จอดรถที่เพิ่มขึ้นทุก ๆ 100 คัน ให้มีที่จอดรถคนพิการเพิ่ม 1 คัน โดยเพิ่มต่อจาก 100 คันแรก (จำนวนตั้งแต่ 51 คันขึ้นไปให้นับเป็น 100) แสดงเป็นตารางได้ดังต่อไปนี้

ตาราง 22 แสดงจำนวนที่จอดรถสำหรับผู้พิการและนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

จำนวนที่จอดรถปกติทั้งหมด	จำนวนที่จอดรถคนพิการอย่างน้อย
ไม่เกิน 50 คัน	1 คัน
51–100 คัน	2 คัน
101–150 คัน	2 คัน
151–250 คัน	3 คัน
251–350 คัน	4 คัน
351–450 คัน	5 คัน

1.3 ขนาดที่จอดรถ

ที่จอดรถเป็นพื้นที่สี่เหลี่ยมผืนผ้า มีขนาดกว้างไม่น้อยกว่า 2.40 ม.และยาวไม่น้อยกว่า 6.00 ม.

1.4 ที่ว่างข้างที่จอดรถ

จัดให้มีที่ว่างที่มีลักษณะพื้นผิวเรียบและระดับเสมอกับพื้นที่จอด ขนาดกว้างไม่น้อยกว่า 1.00 ม. ตลอดความยาวของที่จอดรถ

1.5 สัญลักษณ์บนพื้นที่จอดรถ

มีสัญลักษณ์รูปคนพิการหันด้านขวาบนพื้นที่จอดรถ ขนาดสัญลักษณ์บนพื้นอย่างน้อย 90x90 ซม.

1.6 ป้ายสัญลักษณ์แนวตั้ง

1.6.1 ป้ายมีรูปสัญลักษณ์คนพิการ ขนาดไม่ต่ำกว่า 30x30 ซม.(ไม่รวมขนาดของตัวอักษรข้อความหรือลูกศร)

1.6.2 ติดตั้งสูง 2.00 ม. วัดจากระดับพื้นที่จอดรถ ถึงขอบล่างสุทธิของป้าย (รวมขนาดของตัวอักษรหรือลูกศร)

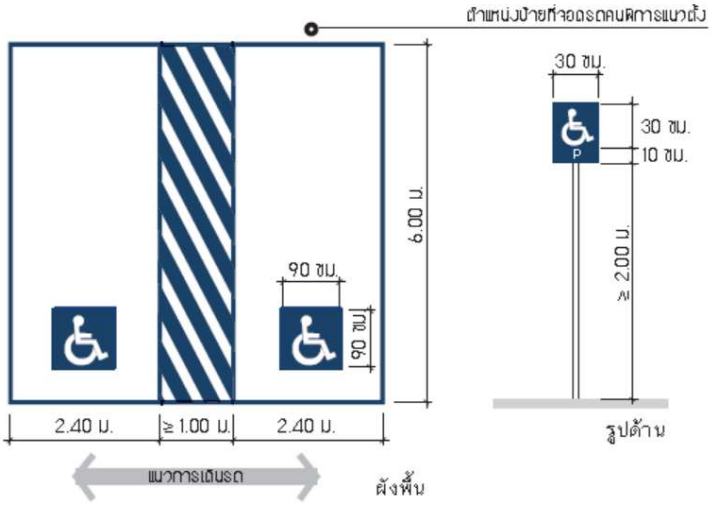

ภาพ 18 ตำแหน่งป้ายที่จอดรถคนพิการแนวตั้ง

2. ทางลาด

2.1 ความชัน

2.1.1 ทางลาดมีความชันไม่เกิน 1:12 หรือ 4.76 องศา

2.1.2 หากระดับพื้นต่างกันไม่เกิน 2 ซม. ให้ปาดมุมทำเป็นทางลาดมีความชัน 1:12

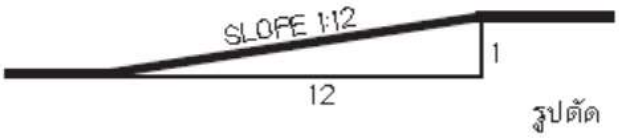

ภาพ 19 ความชันของทางลาด

2.2 ขนาดของทางลาด

2.2.1 ความยาว

1) ทางลาดมีความยาวช่วงละไม่เกิน 6.00 ม.

2) หากมีทางลาดมากกว่า 1 ช่วง ต้องมีชานพักขนาดยาวไม่น้อยกว่า 1.50 ม.

2.2.2 ความกว้าง

1) กรณีที่ทางลาดยาวรวมน้อยกว่า 6.00 ม. มีความกว้างสุทธิไม่น้อยกว่า 0.90 ม.

2) กรณีที่ทางลาดยาวรวมน้อยกว่า 6.00 ม.ขึ้นไป ต้องมีความกว้างสุทธิไม่น้อยกว่า 1.50 ม.

2.3 ลักษณะและพื้นผิวของทางลาด

2.3.1 พื้นผิวทางลาดเป็นวัสดุไม่ลื่น มีลักษณะพื้นผิวเรียบเสมอกัน ไม่เป็นร่อง

2.3.2 มีขอบทางสูง 5 ซม ในด้านที่ไม่มีผนัง เพื่อกันล้อรถเข็นคนพิการ

2.3.3 จุดต่อเนื่องระหว่างพื้นกับทางลาดต้องเรียบไม่สะดุด

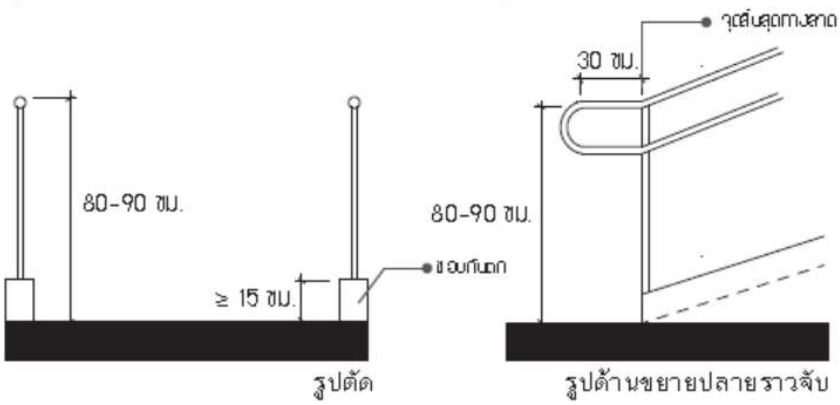

ภาพ 20 ลักษณะและพื้นผิวของทางลาด

2.4 ราวจับ

2.4.1 ทางลาดที่มีความยาวตั้งแต่ 2.50 ม.ขึ้นไป ต้องมีราวจับทั้ง 2 ข้าง

2.4.2 ราวจับมีลักษณะกลม ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางเท่ากับ 3-4 ซม ติดตั้งสูงจากพื้นทางลาด 80-90 ซม.

2.4.3 ทำด้วยวัสดุที่มีความแข็งแรงมั่นคง ราวจับต่อเนื่องตลอดทางลาดและยื่นปลายราวจับขนานกับพื้น และมีลักษณะโค้งลงเป็นวกลงด้านล่าง

2.4.4 ราวจับด้านที่อยู่ติดผนัง ให้มีระยะห่างจากผนังไม่น้อยว่า 5 ซม. สูงจากจุดยึดไม่น้อยกว่า 12 ซม. ผนังบริเวณราวจับต้องเป็นผนังเรียบ

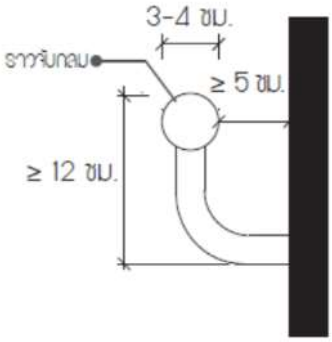

ภาพ 21 ราวจับ

2.5 พื้นผิวต่างสัมผัส

2.5.1 มีพื้นผิวต่างสัมผัสสำหรับคนพิการทางการมองเห็นที่ทางขึ้นและทางลงของทางลาด

2.5.2 พื้นผิวต่างสัมผัสมีขนาดกว้าง 30 ซม. มีความยาวเท่ากันและขนานไปกับความกว้างของช่องทางเดินทางลาด โดยติดห่างจากจุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุดทางลาด 30 ซม.

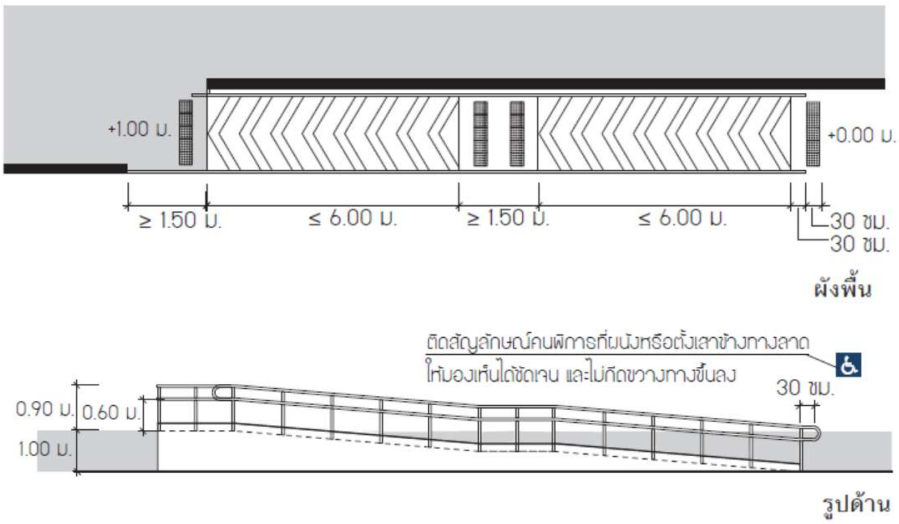

ภาพ 22 พื้นผิวต่างสัมผัส

3. ห้องน้ำคนพิการและผู้สูงอายุ

3.1 ลักษณะตำแหน่งและจำนวน

3.1.1 เป็นห้องน้ำที่ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้อย่างสะดวกโดยลำพัง มีจำนวนอย่างน้อย 1 ห้อง หรือหากแหล่งท่องเที่ยวมีพื้นที่ขนาดใหญ่ ควรจัดให้มีห้องน้ำผู้สูงอายุอยู่ร่วมกับทุกจุดที่จัดให้มีห้องน้ำปกติ

3.1.2 ไม่มีสิ่งกีดขวาง ระดับพื้นห้องน้ำเสมอกันพื้นภายนอก หากมีระดับต่างต้องทำทางลาด และควรมีพื้นที่ว่างหน้าประตูกว้างอย่างน้อย 1.50 ม.

3.1.3 ให้เป็นห้องน้ำที่สามารถใช้ได้ทั้งชายและหญิง (Unisex) ไม่ควรอยู่ในบริเวณที่เข้าจากห้องน้ำชายหรือห้องน้ำหญิงโดยตรง และอยู่ในตำแหน่งที่คนพิการและผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงได้โดยสะดวก

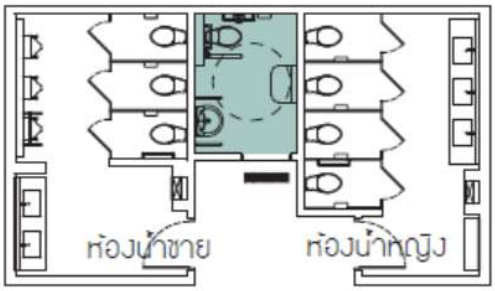

ภาพ 23 ลักษณะตำแหน่งห้องน้ำคนพิการและผู้สูงอายุ

3.2 ที่ว่างภายในห้องน้ำ

3.2.1 มีพื้นที่ว่างสำหรับให้รถเข็นคนพิการสามารถหมุนกลับตัวได้ ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 1.50 ม.

3.2.2 พื้นห้องน้ำเป็นสีอ่อน มีความลาดเอียงไปยังช่องระบายน้ำ (ควรอยู่ที่มุมห้องน้ำ) เพื่อไม่ให้น้ำขัง

3.3 ประตูห้องน้ำ

3.3.1 ลักษณะและขนาด

1) ช่องประตูห้องน้ำมีขนาดกว้างสุทธิไม่น้อยกว่า 0.90 ม.

2) ควรเป็นประตูบานเลื่อนที่สามารถเลื่อนเปิด-ปิดได้สะดวก หากเป็นประตูบ้านเปิด ต้องเป็นบานเปิดออกสู่ภายนอก

3) ลักษณะบาน ควรเป็นบานทึบ เพื่อความเป็นส่วนตัวแก่ผู้ใช้

4) ไม่มีธรณีประตู และไม่ติดตั้งอุปกรณ์บังคับเปิดปิดประตู อุปกรณ์เปิด-ปิด และอุปกรณ์ล็อคประตู

5) มือจับเลื่อนเปิด-ปิดประตู เป็นราวจับกลม ขนาด 3-4 ซม. ติดตั้งสูงจากพื้นห้องน้ำ 0.80-1.00 ม.

3.3.2 อุปกรณ์เปิด-ปิด และอุปกรณ์ล็อกประตู

1) มือจับเลื่อนเปิด ปิด ประตู เป็นราวจับกลม ขนาด 3-4 ซม. ติดตั้งสูงจากพื้นห้องน้ำ 0.80-1.00 ม.

2) ออกเป็นแบบขอสับหรือระบบที่สามารถปลดล็อกได้ง่ายจากภายนอก

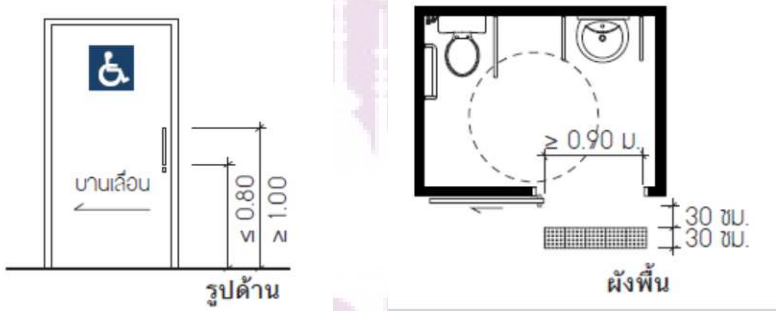

ภาพ 24 ลักษณะและขนาดประตูห้องน้ำ

3.4 โถสุขภัณฑ์

3.4.1 ลักษณะและตำแหน่ง

1) โถสุขภัณฑ์ชนิดนั่งราบ ที่นั่งสูงจากพื้นห้องน้ำ 45-50 ซม.

2) มีพนักพิง หรือถังพักน้ำ ให้คนพิการที่ไม่สามารถทรงตัวใช้พิงหลัง

3) มีที่ปล่อยน้ำแบบคันโยก หรือปุ่มกดขนาดใหญ่ที่คนพิการ สามารถใช้ได้อย่างสะดวก ติดตั้งอยู่ด้านข้างถังพักน้ำของโถหรือติดที่ผนังด้านข้าง

4) ควรจัดให้ด้านข้างของโถสุขภัณฑ์อยู่ชิดผนังด้านใดด้านหนึ่ง โดยมีระยะจากกึ่งกลางของโถสุขภัณฑ์ห่างจากผนังด้านนั้น 45-50 ซม. และให้ด้านที่ไม่ชิดผนังมีที่ว่างมากพอสำหรับให้คนพิการที่นั่งรถเข็นคนพิการสามารถเข้าไปใช้โถได้สะดวก

3.4.2 ราวจับบริเวณโถสุขภัณฑ์

1) ติดตั้งราวจับกลมรูปตัวแอล (L) ที่ผนังด้านข้างโถสุขภัณฑ์ โดยให้มีระยะที่ราวจับยื่นล้ำหน้าโถออกมา 25-30 ซม. และราวจับแนวดิ่งสูงขึ้นไป 60 ซม.

2) ติดตั้งราวจับชนิดพับเก็บได้ในแนวดิ่งที่ข้างโถด้านไม่ชิดผนัง โดยติดห่างจากขอบโถ 15–20 ซม. สูงจากพื้น 65–70 ซม. และมีความยาวยื่นออกมาจากผนังด้านหลังอย่างน้อย 55 ซม.

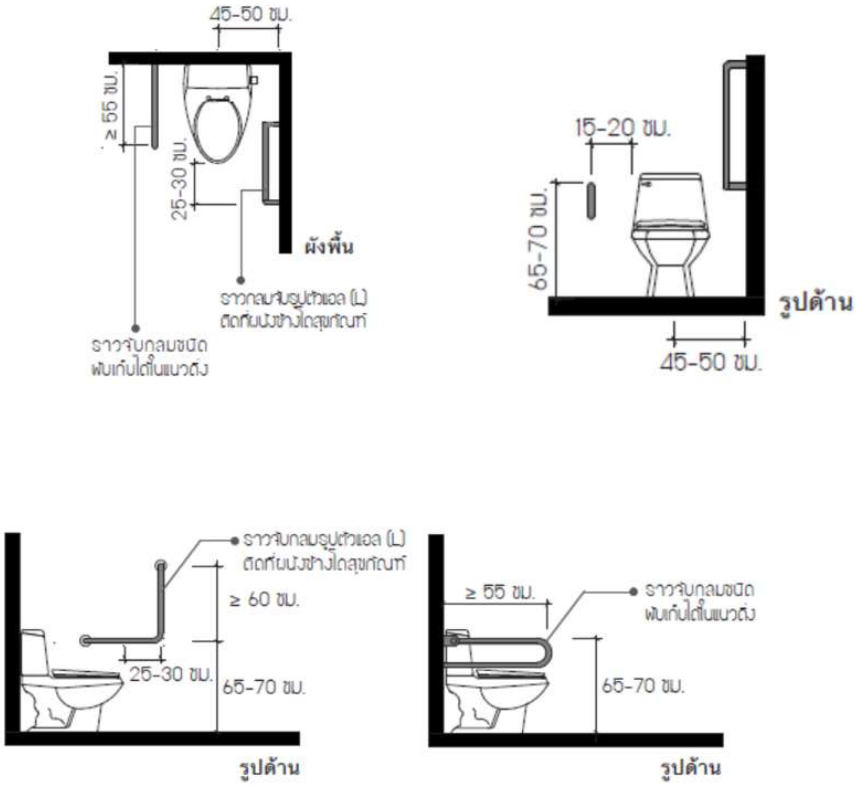

ภาพ 25 ลักษณะและตำแหน่งโถสุขภัณฑ์

3.5 อ่างล้างมือ

3.5.1 ลักษณะและตำแหน่ง

1) อ่างล้างมืออยู่ในตำแหน่งที่คนพิการเข้าประชิดได้โดยไม่มีสิ่งกีดขวาง

2) ควรใช้เป็นอ่างล้างมือแบบแขวน ขอบบนของอ่าง สูงจากพื้น 75–80 ซม. ที่ว่างใต้อ่างสูง 60 ซม. เพื่อให้รถเข็นคนพิการสามารถสอดขาเข้าไปใช้ได้ก๊อกน้ำ ก๊อกน้ำเป็นชนิดก้านโยก ก้านปัด หรือระบบอัตโนมัติราวจับบริเวณอ่างล้างมือ

3) ติดตั้งราวจับแบบพับเก็บได้ในแนวดิ่งทั้งสองด้านของอ่างล้างมือ

4) ราวจับมีความยาวอย่างน้อย 55 ซม. ติดสูงจากพื้นที่ระดับเดียวกับขอบบนของอ่าง

3.5.2 กระจกเงา

1) ติดตั้งกระจกเงาเหนืออ่างล้างมือให้เอียงลงเล็กน้อย

2) ขอบล่างของกระจกสูงจากพื้นห้องน้ำไม่เกนิ 1.00 ม. เพื่อให้คนพิการที่นั่งรถเข็นคนพิการสามารถส่องได้ราวจับ

3) ราวจับที่ใช้ในห้องน้ำทั้งหมดต้องมีลักษณะกลม

4) ราวจับมีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 3-4 ซม.

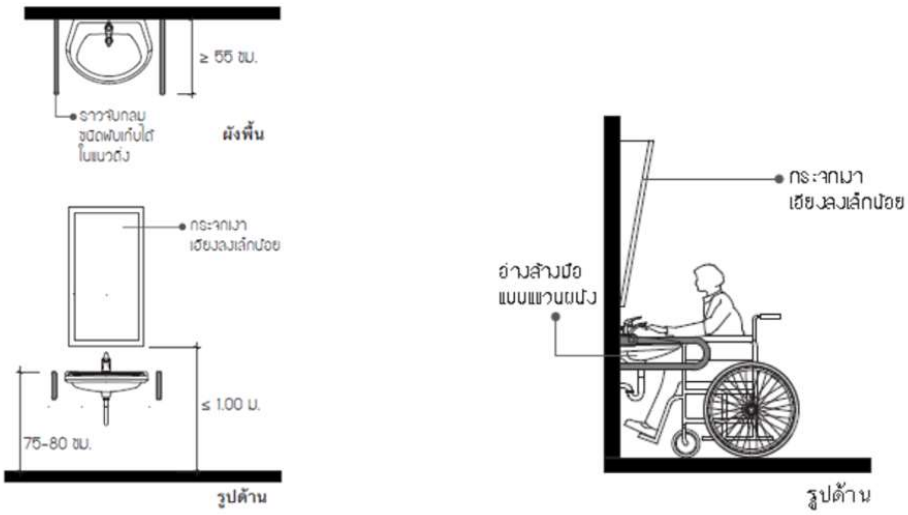

ภาพ 26 ลักษณะและตำแหน่งอ่างล้างมือและกระจกเงา

3.6 ที่ถ่ายปัสสาวะชาย

ลักษณะและตำแหน่ง

3.6.1 จัดให้มีที่ถ่ายปัสสาวะชายที่มีระดับเสมอพื้น จำนวนอย่างน้อย 1 ที่ อยู่ในห้องน้ำชายปกติราวจับบริเวณโถปัสสาวะชาย

3.6.2 ติดตั้งราวจับแนวนอนที่ด้านบนของโถ สูงจากพื้น 1.20-1.30 ม. ยาว 50-60 ซม.

3.6.3 ติดตั้งราวจับที่ด้านข้างของโถทั้งสองข้าง สูงจากพื้น 0.80-1.00 ม. ยาว 55-60 ซม. โดยราวจับมีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 3-4 ซม

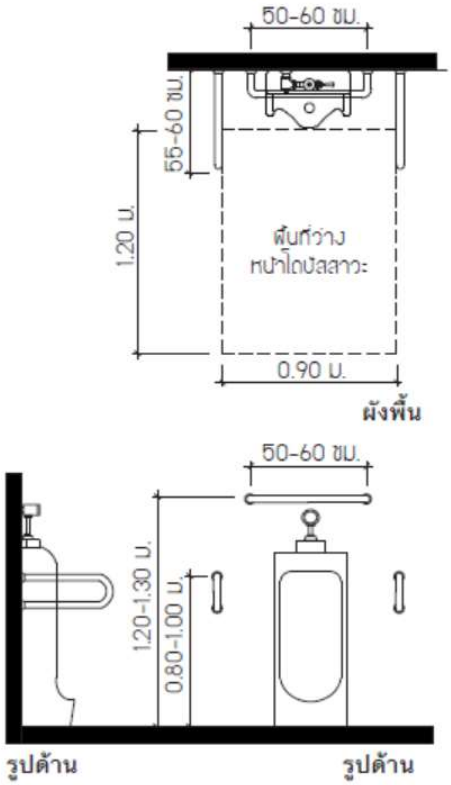

ภาพ 27 ลักษณะและตำแหน่งที่ถ่ายปัสสาวะชาย

3.7 สัญญาณแจ้งเหตุฉุกเฉิน

3.7.1 ลักษณะและความสูง

จัดให้มีอุปกรณ์แจ้งเหตุฉุกเฉินภายในห้องน้ำแบบปุ่มกด หรือปุ่มสัมผัส หรือแบบเชือกดึง โดยติดตั้งที่ระดับความสูง 2 ระดับ ได้แก่

1) ความสูง 25–30 ซม.

2) ความสูง 80–95 ซม.

3.7.2 ตำแหน่ง

ควรติดตั้งอุปกรณ์แจ้งเหตุบริเวณโถสุขภัณฑ์อยู่ในตำแหน่งที่สามารถเอื้อมถึงและใช้สะดวกปุ่มกดมีขนาดใหญ่ มองเห็นได้ชัดเจน มีสีแดง

3.7.3 อุปกรณ์แจ้งเหตุ

อุปกรณ์ขอความช่วยเหลือที่แจ้งแก่คนภายนอกต้องมีทั้งระบบสัญญาณแสง (ไฟกะพริบ) และสัญญาณเสียง (เสียงกริ่งดัง)

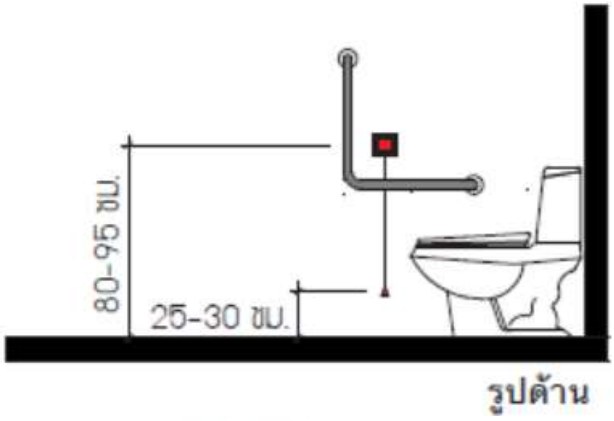

ภาพ 28 ลักษณะและตำแหน่งอุปกรณ์สัญญาณแจ้งเหตุฉุกเฉิน

4. จุดบริการข้อมูล

4.1 ตำแหน่งและลักษณะ

ตั้งอยู่ในตำแหน่งที่คนพิการสามารถเข้าถึงได้โดยสะดวกและสังเกตได้ง่าย โต๊ะหรือเคาน์เตอร์ที่มีที่ว่างข้างใต้ เพื่อให้คนพิการที่นั่งรถเข็นคนพิการสามารถสอดขาได้ เมื่อนั่งแล้วสามารถเอื้อมหยิบสิ่ง ของบนโต๊ะได้สะดวก

4.2 ขนาด

บนโต๊ะหรือเคาน์เตอร์มีความสูงสุทธิไม่เกิน 80 ซม. พื้นที่ว่างใต้โต๊ะหรือเคาน์เตอร์สูงจากพื้น 70-75 ซม. และลึกสุทธิไม่น้อยกว่า 40 ซม.

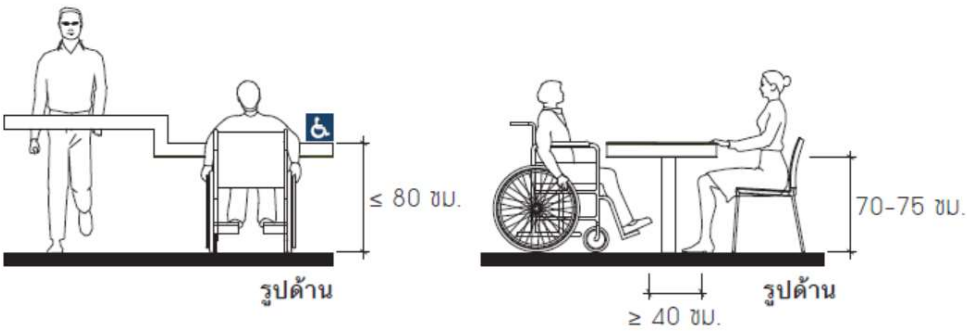

ภาพ 29 ลักษณะและตำแหน่งจุดบริการข้อมูล

4.3 บริการข้อมูล

จัดให้มีเอกสารหรือข้อมูลข่าวสารที่อธิบายเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว เส้นทาง สิ่งที่น่าสนใจ และตำแหน่งของสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ทั้งรูปแบบของป้ายและสื่อเสียงสำหรับคนพิการทางการได้ยิน หรือสื่อความหมายหรืออักษรเบรลล์สำหรับคนพิการทางการเห็น

5. ป้ายสัญลักษณ์

มีป้ายสัญลักษณ์รูปคนพิการเพื่อแสดงจุดให้บริการข้อมูล โดยสัญลักษณ์รูปคนพิการเป็นสีขาว พื้นป้ายสีน้ำเงินหรือสลับกัน มีความชัดเจน มองเห็นได้ง่าย ติดอยู่ในตำแหน่งที่ไม่ทำให้สับสน

5.1 สัญลักษณ์

สัญลักษณ์รูปคนพิการนั่งเก้าอี้ล้อหันไปด้านขวามือของผู้มองสัญลักษณ์สีขาว พื้นป้ายสีน้ำเงิน หรือสลับกัน

5.2 สี

สีน้ำเงิน ที่สามารถมองเห็นจากระยะไกลได้ชัดเจน

5.3 ขนาด

ป้ายสัญลักษณ์รูปคนพิการนั่งเก้าอี้ล้อ (ไม่รวมตัวหนังสือข้อความ) มีขนาดอย่างน้อย 30 x 30 ซม.

5.4 ตำแหน่ง

ติดอยู่ในตำแหน่งที่ไม่ทำให้สับสน มีความชัดเจน มองเห็นได้ง่าย และต้องจัดให้มีแสงส่องสว่างเป็นพิเศษทั้งกลางวันและกลางคืน โดยแบ่งเป็นป้ายสัญลักษณ์แสดงสิ่งอำนวยความสะดวกติดบริเวณสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการอยู่สูงจากพื้นไม่ต่ำกว่า 2.00 ม. หรือตามความเหมาะสม เพื่อให้มองเห็นได้ชัดเจนและไม่ถูกบดบัง

ภาพ 30 สัญลักษณ์ สี ขนาด และตำแหน่งของป้ายสัญลักษณ์

5.5 สัญลักษณ์แสดงทางไปสู่สิ่งอำนวยความสะดวก

ติดบริเวณทางแยกหรือระหว่างทางเพื่อบอกทาง หรือชี้นำไปยังสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ

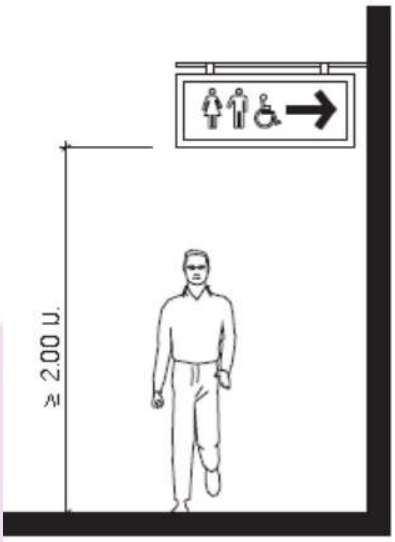

ภาพ 31 ตำแหน่งสัญลักษณ์แสดงทางไปสู่สิ่งอำนวยความสะดวก

6. เส้นทางศึกษาธรรมชาติและทางเดินสัญจร

6.1 ลักษณะ

ไม่มีสิ่งกีดขวางยื่นล้ำออกมาเป็นอุปสรรค หรือทำให้เกิดอันตรายต่อคนพิการทั้งในระดับพื้นและระดับศีรษะ ทางเดินสัญจรต้องมีความแข็งแรง ไม่ทรุดตัว หรือแตกหักระหว่างทางเดนิ สัญจรควรจัดให้มีที่นั่งพักเป็นระยะ นอกจากนี้ควรมีราวกันตกในบริเวณที่ตัดผ่านพื้นที่อันตราย หรือทางสัญจรที่มีการยกระดับ

6.2 พื้นผิว

พื้นผิว มีลักษณะเรียบเสมอกัน ไม่ขรุขระ ทำจากวัสดุที่ไม่ลื่น โดยเฉพาะเมื่อเปียกน้ำ พื้นมีความแข็งแรงมั่นคงหากปูแผ่นทางเท้า ต้องปูให้ขอบแผ่นชนกัน ไม่มีร่องระหว่างแผ่น กรณีที่จำเป็นต้องมี ให้ร่องกว้างไม่เกิน 1 ซม.

6.3 ขนาด

ทางสัญจรมีควรกว้างสุทธิไม่น้อยกว่า 1.50 ม. หรือหากเป็นการสัญจรทางเดียวกว้างสุทธิไม่น้อยกว่า 0.90 ม.

6.4 ระดับพื้น

ระดับพื้นควรเป็นระดับเสมอกัน ในกรณีที่มีการเปลี่ยนระดับ ต้องจัดให้มีทางลาดความชันไม่เกิน 1:12 ไว้ด้วย

6.5 ทางระบายน้ำ

เส้นทางศึกษาธรรมชาติ และทางเดินสัญจร ต้องไม่เป็นแหล่งรวมน้ำ หากมีรางหรือท่อระบายน้ำ ต้องมีฝาปิดสนิท ในกรณีที่รางระบายน้ำเป็นตะแกรงต้องมีซี่หรือรูเล็ก ขนาดร่องกว้างไม่เกิน 1.30 ซม. เพื่อป้องกันมิให้ไม้เท้า ไม้ค้ำยัน หรืออุปกรณ์ช่วยเดินอื่น ๆ หรือล้อรถเข็นคนพิการ เข้าไปได้ และร่องตะแกรงควรตั้งฉากกับทางสัญจร ในกรณีที่เป็นทางเดินสวนกัน ร่องตะแกรงควรเป็นแบบตาราง มีซี่หรือรูเล็กขนาดกว้างไม่เกิน 1.30 x 1.30 ซม.

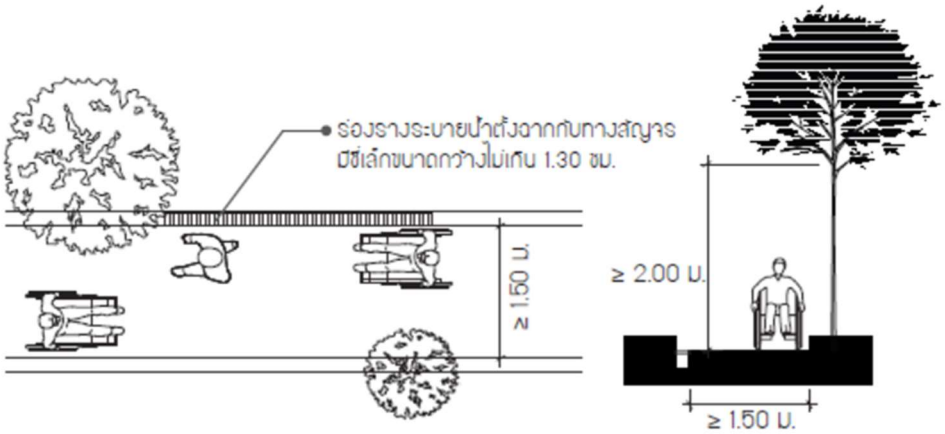

ภาพ 32 ลักษณะ พื้นผิว ขนาด ระดับพื้น และทางระบายน้ำของเส้นทางศึกษาธรรมชาติและทางเดินสัญจร

7. ที่นั่งพัก

7.1 ตำแหน่ง

จัดให้มีที่นั่งพักระหว่างทางสัญจรในทุกจุดพัก หรือทุก 10–20 เมตร หรือกำหนดให้เหมาะสมตามความยากง่ายในการเดินของเส้นทางนั้น ๆ

7.2 ลักษณะ

เป็นที่นั่งมีพนักสำหรับพิงหลัง และควรเว้นให้มีที่ว่างด้านข้างสำหรับคนพิการ

7.3 ที่นั่ง

รถเข็นคนพิการ ขนาด 0.90x1.40 ม.

7.4 ขนาด

ที่นั่งสูงจากพื้น 40–45 ซม. กว้าง 30–45 ซม. ยาว 60–80 ซม./คน

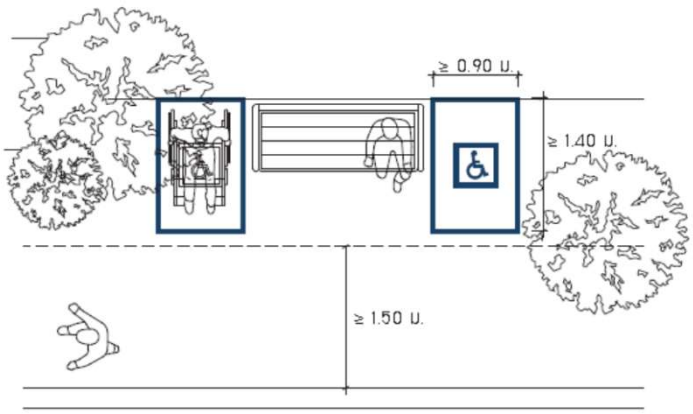

ภาพ 33 ตำแหน่ง ลักษณะ และขนาดที่นั่งพักสำหรับคนพิการ

8. บันได

8.1 พื้นผิว

พื้นผิวของบันไดเรียบ ใช้วัสดุที่ไม่ลื่น

8.2 ขนาด

บันไดมีความกว้างสุทธิไม่น้อยกว่า 1.50 ม. และต้องมีชานพักกว้าง 1.50 ม. ทุกระยะในแนวดิ่ง ไม่เกิน 2.00 ม. ลูกตั้ง สูงไม่เกนิ 15 ซม. และไม่เปิดเป็นช่องโล่งสำหรับลูกนอน (ไม่รวมจมูกบันได) กว้างไม่น้อยกว่า 30 ซม. จมูกบันไดไม่ควรเหลื่อมเกนิ 2 ซม.

8.3 ราวจับ

8.3.1 มีราวบันไดทั้งสองข้าง โดยราวจับทำด้วยวัสดุเรียบ มีความมั่นคงแข็งแรง ไม่เป็นอันตรายในการจับและไม่ลื่น มีลักษณะกลม เส้นผ่านศูนย์กลาง 3–4 ซม. สูงจากพื้น 80–90 ซม.

8.3.2 กรณีที่ราวจับอยู่ติดผนัง ให้ราวจับมีระยะห่างจากผนังไม่น้อยกว่า 5 ซม. มีความสูงจากจุดยึด ไม่น้อยกว่า 12 ซม. และผนังบริเวณราวจับต้องเป็นผนังเรียบ

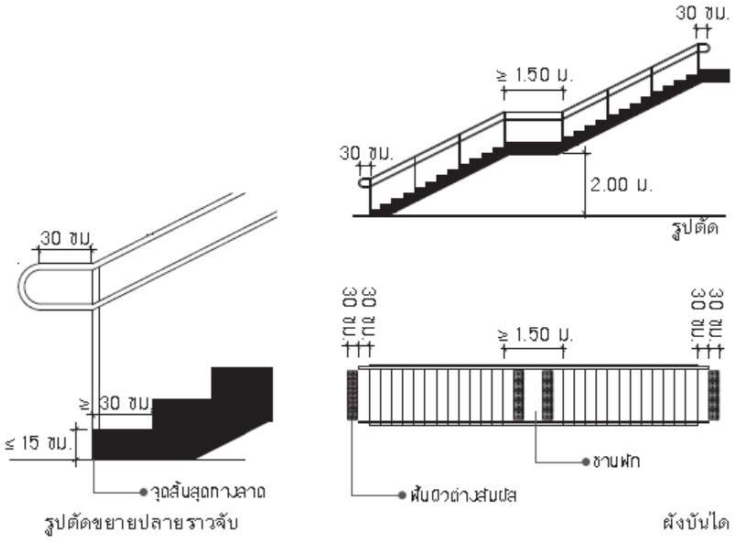

ภาพ 34 พื้นผิว ขนาด และราวจับบันไดสำหรับคนพิการ

9. ห้องอาบน้ำ

9.1 ลักษณะ

สำหรับแหล่งท่องเที่ยวที่มีการจัดห้องอาบน้ำสำหรับชำระร่างกายไว้ให้บริการหลังจากการทำกิจกรรม เช่น ว่ายน้ำ แช่น้ำ เป็นต้น ควรจัดให้มีห้องอาบน้ำที่คนพิการสามารถใช้ได้สะดวกอย่างน้อย 1 ห้อง โดยลักษณะการอาบน้ำควรใช้เป็นแบบฝักบัว จะปลอดภัยกว่าอ่างอาบน้ำ

9.2 ลักษณะของพื้นห้องน้ำ

พื้นไม่ลื่น มีสีอ่อน รูระบายน้ำควรอยู่ตรงมุมห้องอาบน้ำและพื้นมีความลาดเอียงที่เหมาะสมเพื่อระบายน้ำ

9.3 ขนาดของพื้นที่อาบน้ำ

บริเวณที่อาบน้ำควรเป็นพื้นที่ว่างขนาดกว้างสุทธิไม่น้อยกว่า 1.10 ม. และยาวสุทธิไม่น้อยกว่า 1.20 ม. ไม่ควรมีขอบกั้น เพราะจะเป็นอุปสรรคต่อคนพิการที่ใช้รถเข็นคนพิการ หรือในกรณีที่จำเป็นต้องมีขอบกั้น ให้ขอบสูงไม่เกิน 1 ซม.

9.4 ที่นั่งอาบน้ำ

จัดให้มีที่นั่งสำหรับอาบน้ำที่คนพิการสามารถใช้ได้สะดวกและปลอดภัย ควรเป็นแบบดึงลงและพับเก็บหรือแบบโยกย้ายได้ ไม่ควรใช้แบบสปริง โดยให้ที่นั่งสูงจากพื้นไม่น้อยกว่า 45 ซม. แต่ไม่เกิน 50 ซม.

9.5 ราวจับบริเวณที่อาบน้ำ

ติดตั้ง ราวจับไว้กับผนังด้านหลัง และตรงข้ามที่นั่ง สูงจากพ้น 80-90 ซม.

9.6 ฝักบัว

ฝักบัวเป็นแบบที่สามารถปรับระดับสูงต่ำ และถอดออกมาใช้งานได้ โดยติดตั้งไว้ที่ความสูงไม่เกิน 1.20 ม. จากระดับพื้นห้องอาบน้ำ

9.7 อุปกรณ์อื่น ๆ

เครื่องใช้หรืออุปกรณ์ภายในที่อาบน้ำ เช่น ชั้นวางของ ที่วางสบู่ราวแขวนผ้า ให้ติดตั้งที่ระดับความสูงจากพื้น 0.30-1.20 ม.

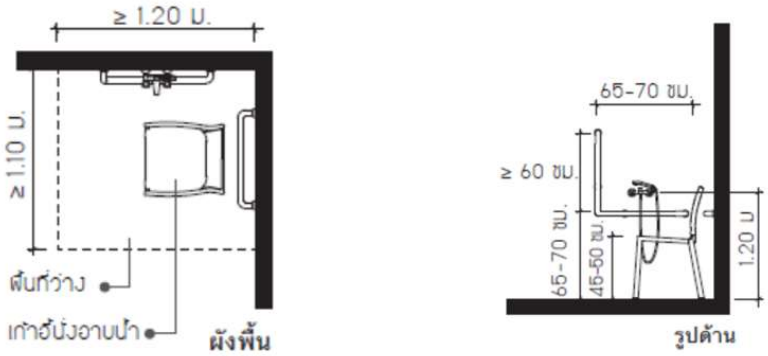

ภาพ 35 ลักษณะห้องอาบน้ำสำหรับคนพิการ

10. พื้นที่ปิกนิกและพื้นที่กางเต็นท์

10.1 ลักษณะและพื้นผิว

10.1.1 มีลักษณะราบที่รถเข็นคนพิการสามารถเข้าถึงได้สะดวก ทางเดินสัญจรเป็นพื้นแข็งแรง

10.1.2 มีระดับราบเรียบเสมอกัน นอกจากนี้ยังควรจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุ ในรัศมี 60 ม. จากพื้นที่ปิกนิก

10.2 ขนาด

10.2.1 ทางเดินเท้ามีขนาดความกว้างไม่น้อยกว่า 1.50 ม.

10.2.2 หากเป็นพื้นยกระดับหรือมีทางลาด ให้มีราวจับกลมขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 3-4 ซม. สูง 80-90 ซม. มีขอบกันล้อตกสูง 15 ซม.

Accessible picnic table

ภาพ 36 พื้นที่ปิกนิกและพื้นที่กางเต็นท์

11. พื้นผิวต่างสัมผัสเตือน

11.1 ตำแหน่ง

รอบ ๆ หรือก่อนถึงสิ่งที่เป็นอุปสรรคต่อคนพิการทางการมองเห็น ได้แก่

11.1.1 ทางขึ้นและลงทางลาด

11.1.2 ทางขึ้นและลงบันไดหรือพื้นต่างระดับ

11.1.3 หน้าประตูห้องน้ำ

11.1.4 รอบ ๆ ต้นไม้

11.2 ลักษณะและพื้นผิว

มีลักษณะพื้นผิวที่แตกต่างจากพื้นผิวโดยรอบ เช่น มีผิวหยาบกว่า หรือเป็นปุ่มวงกลมนูนต่ำขนาดเล็ก

11.3 ขนาดและการติดตั้ง

11.3.1 ติดตั้งพื้นผิวต่างสัมผัส ห่างจากจุดเริ่มต้น หรือสิ้นสุดทางลาดหรือห่างจากสิ่งกีดขวาง 30 ซม.

11.3.2 ติดตั้งพื้นผิวต่างสัมผัส ห่างจากขอบชานชาลาในสถานีขนส่งมวลชน 60 ซม. แต่ไม่เกิน 65 ซม.

11.3.3 ขนาดของพื้นผิวต่างสัมผัสมีความกว้าง 30 ซม. ยาวเท่ากับ ความกว้างของทางลาด หรือความกว้างของประตู

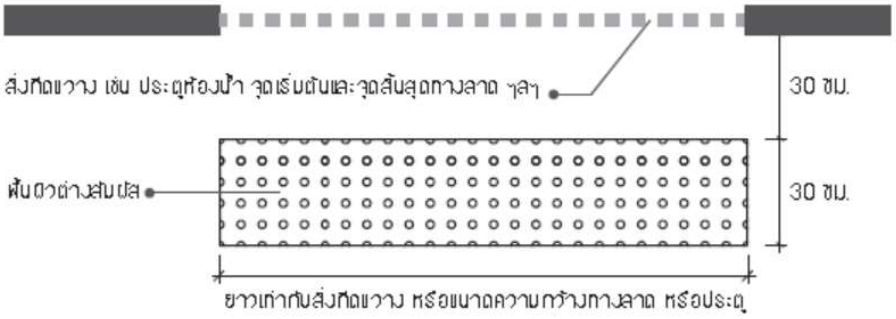

ภาพ 37 พื้นผิวต่างสัมผัสเตือนสำหรับคนพิการ

ภาคผนวก ข มาตรฐานบ้านพักสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

มาตรฐานบ้านพักสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2555) ซึ่งประกอบไปด้วย 3 มาตรฐาน ได้แก่

1. มาตรฐานอาคารสถานที่
2. มาตรฐานห้องพักอาศัย
3. มาตรฐานอนามัยสิ่งแวดล้อม

มาตรฐานที่ 1 อาคารสถานที่

1. สถานที่ตั้งควรอยู่ในบริเวณที่ปลอดภัยและไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ

2. มีเส้นทางคมนาคมที่สามารถเดินทางเข้าถึงแหล่งชุมชนและสถานพยาบาลได้โดยสะดวก

3. จัดแบ่งพื้นที่ใช้สอยอย่างเหมาะสมภายในอาคารและห้องพักอาศัยและจัดพื้นที่ส่วนกลางเป็นห้องหรือลานกิจกรรมอำนวยความสะดวกแก่ผู้อยู่อาศัยใช้ร่วมกันอย่างเพียงพอ เช่น มุมออกกำลังกาย มุมสันทนาการ มุมพักผ่อน พื้นที่สีเขียว สถานประกอบอาหารและรับประทานอาหาร ห้องประกอบพิธีทางศาสนา ฯลฯ

4. อาคารที่ให้บริการผู้อยู่อาศัย ตั้งแต่สองชั้นขึ้นไปควรมีลิฟท์โดยสารอย่างน้อยหนึ่งตัวที่ผู้อยู่อาศัย ซึ่งเป็นผู้สูงอายุสามารถควบคุมได้เอง และใช้ได้สะดวกและขึ้นลงได้ทุกชั้น

5. ทางเดินภายในอาคารควรมีขนาดกว้างไม่น้อยกว่า 1.50 เมตร เพื่อให้เก้าอี้ล้อผ่านได้ ระดับพื้นผิวเสมอกัน ไม่ลื่น ไม่มีสิ่งกีดขวาง มีบันไดและทางลาดเชื่อมระหว่างชั้นของอาคาร โดยขนาดความกว้างของบันได้ทางเดียวกว้างอย่างน้อย 0.90 เมตร บันไดเดินสวนกันได้อย่างน้อย 1.50 เมตร มีลูกตั้งขนาด 0.15 เมตร ลูกนอนขนาด 0.30 เมตร และมีราวจับยาวต่อเนื่องในส่วนที่เป็นทางเดินทุกแห่งภายในอาคาร

6. มีทางหนีไฟจากทางเดินทุกชั้นภายในอาคารออกไปภายนอกอาคาร มีป้ายชี้นำทางออกที่ชัดเจน ทางหนีไฟให้เป็นทางลาดยาวตลอดจากชั้นบนสุดของอาคารลงไปถึงพื้นดินบริเวณที่มีความปลอดภัย มีขนาดกว้างไม่น้อยกว่า 1.50 เมตรมีราวจับยาวต่อเนื่องตลอดทางหนีไฟป้องกันควันได้ วัสดุปูพื้นไม่ลื่น และไม่มีสิ่งกีดขวาง

7. ทางเข้าอาคาร เป็นพื้นเรียบเสมอกัน ไม่ลื่น ไม่มีสิ่งกีดขวางที่เป็นอุปสรรคหรืออาจทำให้เป็นอันตรายต่อผู้สูงอายุ ในกรณีพื้นอาคารมีระดับต่างกับพื้นอาคารมีระดับต่างกับพื้น

ถนนภายนอกอาคารหรือพื้นลานจอดรถ ควรมีบันไดและทางลาดที่สามารถขึ้นลงได้สะดวกและอยู่ใกล้ที่จอดรถ

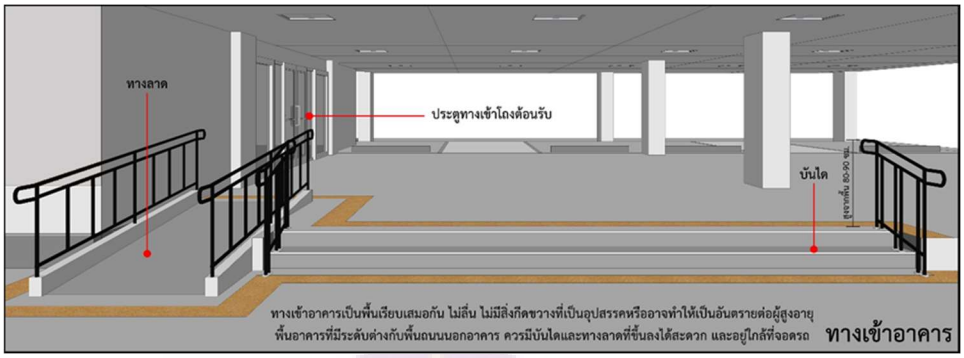

ภาพ 38 ทางเข้าอาคารสถานที่สำหรับคนพิการ

8. มีป้ายแสดงทิศทาง ตำแหน่งของสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้อยู่อาศัย ทางหนีไฟ หมายเลขชั้นของอาคาร หมายเลขห้อง ที่มีขนาดและสีที่ผู้สูงอายุสามารถมองเห็นได้ชัดเจนทั้งกลางวันและกลางคืน และทราบความหมายได้

9. ที่จอดรถ มีขนาดพื้นที่เหมาะสมกับจำนวนห้องพักอาศัย และจัดที่จอดรถไว้ใกล้ทางเข้าอาคารสำหรับผู้สูงอายุที่เดินไม่สะดวก และการส่งต่อผู้ป่วนกรณีฉุกเฉิน

10. มีหน่วยบริการ ของผู้ดำเนินการเพื่อเป็นศูนย์บริการตลอด 24 ชั่วโมง เกี่ยวกับการประสานการแจ้งเหตุหรือเตือนภัย การอำนวยความสะดวก และการจัดบริการระหว่างผู้ดำเนินการกับผู้อยู่อาศัย ระบบโทรศัพท์ที่สามารถติดต่อกับผู้อยู่อาศัยทุกห้องพักและภายนอกระบบสัญญาณบอกเหตุที่เตือนภัยที่สามารถรับและส่งสัญญาณกับทุกห้องพักอาศัย เก้าอี้ล้อเพื่ออำนวยความสะดวกในการเคลื่อนที่แก่ผู้สูงอายุที่เดินไม่สะดวก และการส่งต่อผู้ป่วยกรณีฉุกเฉิน ฯลฯ

มาตรฐานที่ 2 ห้องพักอาศัย

ห้องพักอาศัยของผู้สูงอายุควรมีมาตรฐาน ดังนี้

1. ระดับพื้นทางเข้าห้องพักอาศัยมีระดับเสมอกับพื้นภายในห้องพักอาศัยไม่มีธรณีประตู

2. ประตูเข้าห้องพักอาศัยเป็นแบบเปิดออกภายนอกหรือแบบบานเลื่อน มีขนาดกว้างไม่ต่ำกว่า 90 เซนติเมตร มือจับแบบก้านโยกหรือแกนผลักและไม่ติดอุปกรณ์ยังคับประตูปิดเองได้

3. ภายในห้องพักอาศัย มีพื้นที่ตั้งแต่ 15 ตารางเมตรขึ้นไปและจัดแบ่งพื้นที่ใช้สอยได้ไม่น้อยกว่า 3 ส่วน ได้แก่

3.1 ส่วนที่นอน

3.2 ห้องน้ำ

3.3 พื้นที่ใช้ประโยชน์ทั่วไป

4. ระดับพื้นภายในห้องพักทุกส่วนมีระดับเสมอกัน วัสดุปูพื้นที่ไม่ลื่นและไม่มีสิ่งกีดขวาง

5. ส่วนที่นอน

5.1 ติดตั้งสัญญาณบอกเหตุหรือเตือนภัย และโทรศัพท์

5.2 มีหน้าต่างมองเห็นทิวทัศน์ภายนอกอาคารและระบายอากาศได้ดี

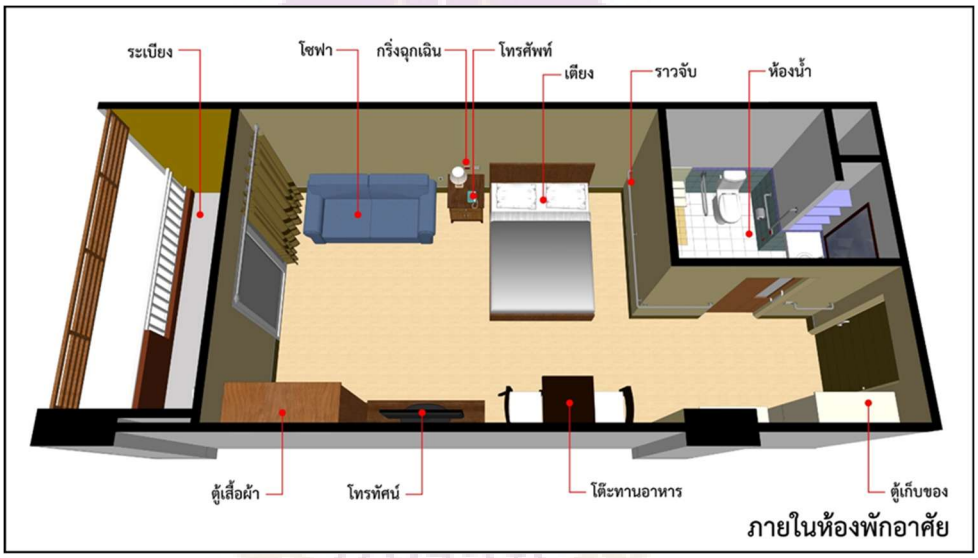

ภาพ 39 ภายในห้องพักอาศัยสำหรับคนพิการ

6. ห้องน้ำ มีห้องน้ำในทุกห้องพักอาศัย

6.1 มีขนาดกว้างไม่ต่ำกว่า 1.50 เมตร X 2.0 เมตร

6.2 ประตูเป็นแบบเปิดออกภายนอกหรือแบบบายเลื่อนมีขนาดกว้างไม่น้อยกว่า 90 เมตร มือจับแบบก้านโยกหรือแกนผลัก ไม่ติดอุปกรณ์บังคับประตูปิดเองได้ และไม่มีธรณีประตู

6.3 ระดับพื้นผิวภายในห้องน้ำมีระดับเสมอกับภายนอก วัสดุปูพื้นต้องไม่ลื่น มีความลาดเอียงเพียงพอไปยังช่องระบายน้ำทิ้ง เพื่อที่จะไม่ให้มีน้ำขังบนพื้น

6.4 มีโถส้วมนั่งราบสูงจากพื้นไม่น้อยกว่า 45 เซนติเมตร แต่ไม่เกิน 50 เซนติเมตร มีพนักพิงหลัง และมีราวจับบริเวณด้านที่ชิดผนังอย่างน้อย 1 ด้าน เพื่อช่วยในการพยุงตัว

6.5 มีอ่างล้างมือและมีราวจับข้างอ่างล้างมือสูงจากพื้นไม่น้อยกว่า 80 เซนติเมตร เพื่อช่วยพยุงตัวขณะยืน ให้อ่างล้างมือด้านที่ติดผนังจนถึงขอบอ่างเป็นที่ว่างเพื่อให้เก้าอี้ล้อสามารถสอดเข้าไปได้ ก๊อกน้ำเป็นชนิดก้านโยกหรือก้านกดหรือก้านหมุนหรือระบบอัตโนมัติ

6.6 บริเวณที่อาบน้ำ จัดให้มีที่นั่งสำหรับอาบน้ำที่มีความสูงจากพื้นไม่น้อยกว่า 45 เซนติเมตร แต่ไม่เกิน 50 เซนติเมตร มีราวจับในแนวนอนที่ด้านข้างของที่นั่งสูงจากพื้น 65 เซนติเมตร แต่ไม่เกิน 70 เซนติเมตร ก๊อกน้ำของฝักบัวเป็นชนิดก้านโยกหรือก้านกดหรือก้านหมุนหรือระบบอัตโนมัติ

6.7 ติดตั้งสัญญาณบอกเหตุหรือเตือนภัยภายในห้องน้ำ

6.8 มีระบบทำน้ำอุ่นที่ปลอดภัย

6.9 มีราวจับตั้งแต่ประตูไปจนถึงโถส้วมและบริเวณที่อาบน้ำ

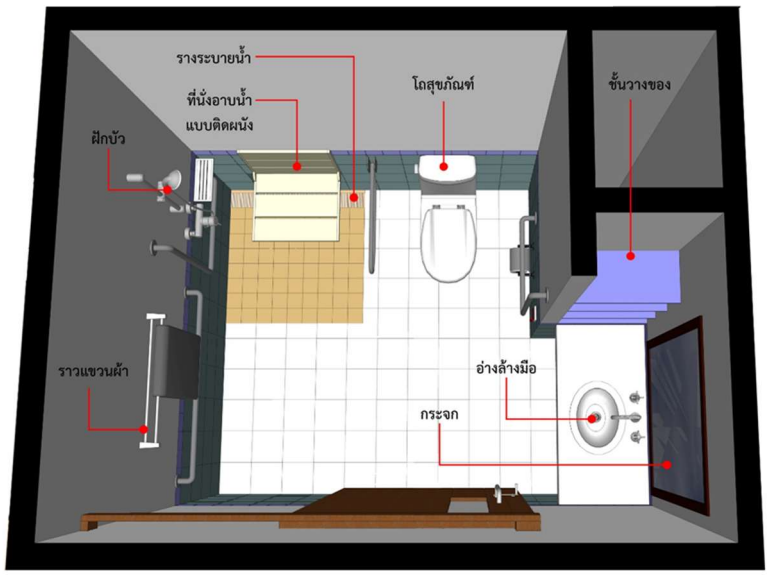

ห้องน้ำ มีในห้องพักอาศัยทุกห้อง ขนาดไม่ต่ำกว่า 1.50 x 1.50 ม. วัสดุปูพื้นไม่ลื่น มีราวจับพยุงตัว ระดับพื้นผิวภายในห้องน้ำมีระดับเสมอกับภายนอก แต่มีความลาดเอียงไปยังรางระบายน้ำ

ห้องน้ำ

ภาพ 40 ห้องน้ำภายในห้องพักสำหรับคนพิการ

7. ระบบไฟฟ้าภายในห้องพัก

7.1 มีหลอดไฟฟ้าติดตั้งไว้ทั้งในส่วนที่นอน ห้องน้ำ และพื้นที่ใช้ประโยชน์ทั่วไป

7.2 สวิตซ์ ติดสูงไม่เกิน 90 เซนติเมตร จากพื้น

7.3 ปลั๊กไฟ ติดสูงไม่น้อยกว่า 45 เซนติเมตร จากพื้น

7.4 มีระบบตัดไฟฟ้าลัดวงจรอัตโนมัติ

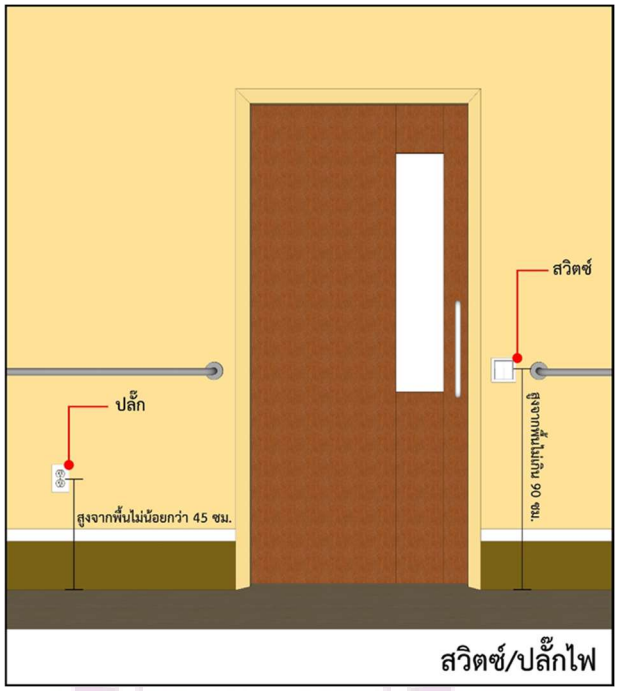

ภาพ 41 สวิตซ์/ปลั๊กไฟภายในห้องพักสำหรับคนพิการ

8. เครื่องเรือน ภายในห้องพักอาศัยควรเป็นชนิดไม่มีมุมแหลม หรือที่จะก่อให้เกิดอันตรายได้ง่าย

มาตรฐานที่ 3 อนามัยสิ่งแวดล้อม

บ้านพักผู้สูงอายุควรมีมาตรฐานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม ดังนี้

1. มีน้ำสะอาด เพื่ออุปโภคบริโภคตามมาตรฐานคุณภาพน้ำที่ทางราชการกำหนด และมีปริมาณเพียงพอตามความต้องการของผู้อยู่อาศัยอย่างทั่วถึง

2. มีระบบรองรับน้ำเสีย จากการใช้อุปโภคบริโภค และมีการบำบัดน้ำเสียให้อยู่ในสภาพที่เหมาะสมไม่ก่อให้เกิดมลพิษและส่งผลให้เกิดโรคหรือก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญแก่ผู้อยู่อาศัย

3. มีที่กักเก็บสิ่งปฏิกูลและทำการบำบัดหรือกำจัดสิ่งปฏิกูลให้อยู่ในสภาพที่ปลอดภัยจากการเกิดโรค และการก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญ

4. มีการบริการเก็บขนและกำจัดขยะมูลฝอยที่ถูกสุขลักษณะให้แก่ทุกห้องพักอาศัย

5. มีการป้องกันและกำจัดไม่ให้แมลงและสัตว์นำโรคเข้าไปสร้างความเดือดร้อนรำคาญหรือเป็นพาหะนำโรคแก่ผู้อยู่อาศัย

6. กรณีที่มีการประกอบอาหารบริการให้แก่ผู้อยู่อาศัย

6.1 สถานที่ประกอบอาหารควรเลือกบริการที่จะไม่ทำให้สิ่งแวดล้อมของผู้อยู่อาศัยได้รับการปนเปื้อนจากสิ่งสกปรก ไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญอันเนื่องมาจากกลิ่น เสียง ควัน

6.2 จัดอาหารที่ส่งเสริมสุขภาพโดยคำนึงถึงความต้องการทางโภชนาการของผู้อยู่อาศัยที่เป็นผู้สูงอายุ และดำเนินการเตรียม ปรุง ประกอบอาหาร พร้อมทั้งดูแลเครื่องมือเครื่องใช้ในการปรุง ประกอบอาหาร และรับประทานอาหารให้สะอาด และถูกสุขลักษณะในทุกขั้นตอนตามข้อกำหนดของมาตรฐานด้านสุขาภิบาลอาหาร

ภาคผนวก ค แบบสอบถามเพื่อการวิจัย สำหรับนักท่องเที่ยว

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทย

เรื่อง การพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

เพื่อสร้างประสบการณ์แก่ผู้สูงอายุ

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์นี้จัดทำขึ้นเพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลทางด้านการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ซึ่งผู้วิจัยจะนำข้อมูลไปใช้ประกอบการทำวิทยานิพนธ์ ระดับดุษฎีบัณฑิต สาขาการจัดการการท่องเที่ยวและการโรงแรม วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยพะเยา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่มาใช้บริการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ข้อมูลที่ได้จะนำไปใช้ในการพัฒนาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เพื่อสร้างประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพผู้วิจัยขอความร่วมมือให้ท่านตอบแบบสัมภาษณ์ทุกข้อคำถามตามความเป็นจริง เพราะคำตอบของท่านจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการและมีผลต่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เพื่อสร้างประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ และสามารถนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยว เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในอุทยานแห่งชาติอื่น ๆ คำตอบของท่านไม่มีผลในเชิงธุรกิจต่อบุคคลใดเป็นการเฉพาะ และจะถูกเก็บเป็นความลับซึ่งจะไม่ผูกพันและเกิดผลเสียต่อท่านประการใด

แบบสัมภาษณ์ชุดนี้ มี 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เดินทางไปท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

ตอนที่ 3 ความต้องการของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เดินทางไปท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ที่มีผลต่อปัจจัยส่วนผสมการตลาด (7Ps)

ตอนที่ 1 ข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์

1. ชื่อ.....นามสกุล.....
2. อายุ.....
3. เพศ .....

ตอนที่ 2 พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เดินทางไปท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

1. วัตถุประสงค์ที่ท่านเลือกเดินทางมาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

(เพื่อท่องเที่ยวพักผ่อน/เพื่อศึกษาหาความรู้ด้านแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ/เพื่อพักแรม/กางเต็นท์/เพื่อศึกษาเส้นทางธรรมชาติ/ส่องสัตว์/เพื่อสักการะศาลเจ้าพ่อเขาใหญ่)

.....

.....

2. กิจกรรมที่ท่านเข้าร่วมในแหล่งท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

(เดินป่าศึกษาเส้นทางธรรมชาติ/เที่ยวน้ำตก/ส่องสัตว์/ดูนก/พักกางเต็นท์/ชมวิวบริเวณจุดชมวิว/หาความรู้ในศูนย์บริการนักท่องเที่ยว/สักการะศาลเจ้าพ่อเขาใหญ่)

.....

.....

3. ลักษณะการเดินทางมาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ท่านเดินทางมาอย่างไร

.....

.....

4. ความถี่ในการเดินทางมาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จำนวนกี่ครั้ง.....ครั้ง (รวมครั้งนี้)

5. ช่วงเวลาในการเดินทางในการมาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ท่านเดินทางมาในช่วงเวลาใด (วันธรรมดา/วันหยุดสุดสัปดาห์/วันหยุดตามเทศกาล)

.....

.....

6. บุคคลที่ร่วมเดินทางมาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

.....

.....

7. ลักษณะการพักค้างแรมในการเดินทางมาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ครั้งนี้ท่านพักค้างแรมที่ใด (บ้านพักอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่/ลานกางเต็นท์)

.....

.....

8. ค่าใช้จ่ายที่ท่านประมาณการว่าต้องใช้จ่ายในการเดินทางมาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ คิดเป็นจำนวนเงินเท่าไหร่

.....

.....

ตอนที่ 3 ความต้องการของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เดินทางไปท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ที่มีต่อปัจจัยส่วนผสมปัจจัยส่วนผสมการตลาด (7Ps)

1. ด้านผลิตภัณฑ์ (Product)

1.1 ความต้องการด้านแหล่งท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ที่ท่านต้องการให้ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุให้เดินทางเข้ามาท่องเที่ยว

.....

.....

1.2 ความต้องการด้านที่พักที่ท่านต้องการภายในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

1.2.1 บ้านพัก มีความพร้อมและเหมาะสมกับผู้สูงอายุหรือไม่ ต้องการให้พัฒนาปรับปรุงและเพิ่มเติมอะไรบ้าง

.....

.....

1.2.2 ลานกางเต็นท์ มีความพร้อมและเหมาะสมกับผู้สูงอายุหรือไม่ ต้องการให้พัฒนา ปรับปรุงและเพิ่มเติมอะไรบ้าง

.....

.....

1.2.3 ความต้องการด้านกิจกรรมที่ท่านต้องการให้อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ดำเนินการเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

.....

.....

2. ด้านราคา (Price)

ท่านมีความต้องการให้อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีการพัฒนาและปรับปรุงด้านราคาหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

3. ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place)

ท่านมีความต้องการให้อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีการพัฒนาและปรับปรุงด้านช่องทางการจัดจำหน่าย หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

4. ด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion)

ท่านมีความต้องการให้อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวอย่างไรเพื่อให้นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเพิ่มมากขึ้น

4.1 ด้านการโฆษณาและการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว

.....

.....

4.2 ด้านการส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

.....

.....

5. ด้านบุคลากร (People)

ท่านมีความต้องการด้านการให้บริการของเจ้าหน้าในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ที่มีต่อนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุหรือไม่ อย่างไร

5.1 บุคลากรปฏิบัติงานบริการบ้านพัก

.....

.....

5.2 บุคลากรปฏิบัติงานกิจกรรมท่องเที่ยว

.....

.....

5.3 บุคลากรปฏิบัติงานลานกางเต็นท์

.....

.....

6. ด้านกระบวนการ (Process)

ท่านมีความต้องการให้อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่พัฒนา ปรับปรุงและเพิ่มเติมอะไรบ้างเกี่ยวกับการดำเนินการด้านกระบวนการการจัดการการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

6.1 กฎ ระเบียบในการเข้าอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

.....

.....

6.2 เวลาเปิด-ปิด ของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

.....

.....

6.3 การจัดการด้านแผนที่การเดินทางในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

.....

.....

6.4 ระบบรักษาความปลอดภัยอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

.....

.....

6.5 ป้ายแสดงนิทรรศการในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

.....

.....

6.6 ป้ายสื่อความหมายในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

.....

.....

7. ด้านลักษณะทางกายภาพ (Physical Evidence)

ท่านมีความต้องการด้านกายภาพของแหล่งท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ มีความพร้อมและเหมาะสมกับผู้สูงอายุหรือไม่ ต้องการให้พัฒนา ปรับปรุงและเพิ่มเติมอะไรบ้าง

7.1 ความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานแก่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

7.1.1 ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว

.....

.....

7.1.2 รถประจำทาง

.....

.....

7.1.3 ศูนย์บริการอาหาร

.....

.....

7.1.4 ห้องสุขา

.....

.....

7.1.5 ที่จอดรถ

.....

.....

7.1.6 ร้านขายของที่ระลึก

.....

.....

7.2 สิ่งอำนวยความสะดวกเพิ่มเติมพิเศษแก่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

7.2.1 จุดบริการอินเทอร์เน็ต

.....

.....

7.2.2 สถานพยาบาล

.....

.....

7.2.3 รถเข็นสำหรับผู้สูงอายุ

.....

.....

7.3 อื่น ๆ

.....

.....

ผู้วิจัยขอขอบคุณท่านที่ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาศักยภาพ
ด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เพื่อสร้างประสบการณ์แก่ผู้สูงอายุ

ลงชื่อ.....ผู้ที่ทำการสัมภาษณ์

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....เวลา.....เวลาที่สัมภาษณ์

สถานที่ที่สัมภาษณ์.....

ภาคผนวก ง แบบสอบถามเพื่อการวิจัย สำหรับเจ้าหน้าที่และนักวิชาการ

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

สำหรับเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ และ นักวิชาการทางด้านการท่องเที่ยว

เรื่อง การพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

เพื่อสร้างประสบการณ์แก่ผู้สูงอายุ

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์นี้จัดทำขึ้นเพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลทางด้านการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ซึ่งผู้วิจัยจะนำข้อมูลไปใช้ประกอบการทำวิทยานิพนธ์ ระดับดุษฎีบัณฑิต สาขาการจัดการการท่องเที่ยวและการโรงแรม วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยพะเยา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เพื่อสร้างประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ข้อมูลที่ได้จะนำไปใช้ในการพัฒนาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เพื่อสร้างประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพผู้วิจัย ขอความร่วมมือให้ท่านตอบแบบสัมภาษณ์ทุกข้อคำถามตามความเป็นจริง เพราะคำตอบของท่านจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการและมีผลต่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เพื่อสร้างประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ และสามารถนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติอื่น ๆ คำตอบของท่านไม่มีผลในเชิงธุรกิจต่อบุคคลใดเป็นการเฉพาะ และจะถูกเก็บเป็นความลับซึ่งจะไม่ผูกพันและเกิดผลเสียต่อท่านประการใด

แบบสัมภาษณ์ชุดนี้ มี 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวและแนวทางในการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

ตอนที่ 1 ข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์

1. ชื่อ.....นามสกุล.....
2. หน่วยงาน.....
3. ตำแหน่ง.....

ตอนที่ 2 ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวและแนวทางในการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

1. ท่านคิดว่าปัจจุบันอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ มีศักยภาพสิ่งดึงดูดใจอะไรบ้างที่ทำให้นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุเดินทางไปท่องเที่ยว (Attraction)

1.1 ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรการท่องเที่ยว

.....

.....

1.2 ความปลอดภัยของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

.....

.....

1.3 ท่านคิดว่าแนวทางการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุควรได้รับการปรับปรุงและพัฒนาในด้านใดบ้าง

.....

.....

2. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อศักยภาพด้านความสะดวกในการเข้าถึงอุทยานแห่งชาติ สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ (Access)

2.1 รถโดยสารประจำทาง

.....

.....

2.2 สภาพเส้นทาง

2.2.1 การเดินทางระหว่างจังหวัด

.....

.....

2.2.2 การเดินทางภายในแหล่งท่องเที่ยว

.....

.....

2.3 ท่านคิดว่าแนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านความสะดวกในการเข้าถึงอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ควรปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาอย่างไร

.....

.....

3 ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ (Amenities)

3.1 ศูนย์บริการอาหาร

.....

.....

3.2 ห้องน้ำ

.....

.....

3.3 ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว

.....

.....

3.4 ที่จอดรถ

3.4.1 บริเวณศูนย์บริการนักท่องเที่ยว

.....

.....

3.4.2 บริเวณลานกางเต็นท์

.....

.....

3.4.3 บริเวณแหล่งท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

.....

.....

3.5 ร้านขายของที่ระลึก

.....

.....

3.6 ท่านคิดว่าแนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวกภายในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ควรเพิ่มเติมและพัฒนาสิ่งใดบ้าง

.....

.....

4. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อศักยภาพด้านการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ (Ancillary Service)

4.1 สถานพยาบาล

.....

.....

4.2 จุดบริการอินเทอร์เน็ต

.....

.....

4.3 ตู้ ATM

.....

.....

4.4 บริการเสริมอื่น ๆ

.....

.....

4.5 ท่านคิดว่าแนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ที่ให้บริการสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ควรปรับปรุงและพัฒนาด้านใด

.....

.....

5. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อศักยภาพด้านที่พักในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ (Accommodation)

5.1 ที่พักมีความหลากหลาย

.....

.....

5.2 จำนวนบ้านพัก/พื้นที่ลานการเต็นท์

.....

.....

5.3 ท่านคิดว่าแนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ควรปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาอย่างไร

.....

.....

6. ท่านคิดว่าศักยภาพด้านการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีความหลากหลายและเหมาะสมกับนักท่องเที่ยวหรือไม่ อย่างไร (Activities)

6.1 กิจกรรมเดิมที่ดำเนินการอยู่ของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ในปัจจุบัน

.....

.....

6.2 ท่านคิดว่าแนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ควรปรับปรุงและเพิ่มเติมด้านใด

.....

.....

ผู้วิจัยขอขอบคุณท่านที่ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาศักยภาพ
ด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เพื่อสร้างประสบการณ์แก่ผู้สูงอายุ

ลงชื่อ.....ผู้ที่ทำการสัมภาษณ์

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....เวลา.....เวลาที่สัมภาษณ์

สถานที่ที่สัมภาษณ์.....

ภาคผนวก จ แบบสอบถามเพื่อการวิจัย สำหรับผู้ประกอบการร้านอาหาร

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

สำหรับผู้ประกอบการร้านอาหารในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

เรื่องการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ เขาใหญ่

เพื่อสร้างประสบการณ์แก่ผู้สูงอายุ

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์นี้จัดทำขึ้นเพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลทางด้านการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ซึ่งผู้วิจัยจะนำข้อมูลไปใช้ประกอบการทำวิทยานิพนธ์ ระดับดุษฎีบัณฑิต สาขาการจัดการการท่องเที่ยวและการโรงแรม วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยพะเยา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เพื่อสร้างประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ข้อมูลที่ได้จะนำไปใช้ในการพัฒนาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เพื่อสร้างประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพผู้วิจัย ขอความร่วมมือให้ท่านตอบแบบสัมภาษณ์ทุกข้อคำถามตามความเป็นจริง เพราะคำตอบของท่านจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการและมีผลต่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เพื่อสร้างประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ และสามารถนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติอื่น ๆ คำตอบของท่านไม่มีผลในเชิงธุรกิจต่อบุคคลใดเป็นการเฉพาะ และจะถูกเก็บเป็นความลับซึ่งจะไม่ผูกพันและเกิดผลเสียต่อท่านประการใด

แบบสัมภาษณ์ชุดนี้ มี 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ศักยภาพของการให้บริการร้านอาหารและแนวทางในการพัฒนาการให้บริการร้านอาหารในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่สำหรับนักท่องเที่ยวทั่วไปและผู้สูงอายุ

ตอนที่ 1 ข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์

1. ชื่อ.....นามสกุล.....
2. ชื่อร้านอาหาร.....

ตอนที่ 2 ศักยภาพของการให้บริการร้านอาหารและแนวทางในการพัฒนาการให้บริการร้านอาหารในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

1. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อคุณภาพของร้านอาหารของท่านที่ให้บริการในปัจจุบัน

1.1 ร้านอาหารของท่านมีความหลากหลายของประเภทอาหารหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

1.2 ร้านอาหารของท่านมีกรรมวิธีในการปรุงอาหารอย่างไร

.....

.....

1.3 ร้านอาหารของท่านมีขั้นตอนในการคัดเลือกวัตถุดิบอย่างไร

.....

.....

1.4 อาหารของร้านท่านมีคุณค่าทางโภชนาการของอาหารครบถ้วนหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

1.5 ร้านอาหารของท่านมีความเพียงพอของอาหารในการให้บริการลูกค้าหรือไม่ อย่างไร (ช่วงฤดูกาลท่องเที่ยว/วันธรรมดา/วันหยุด)

.....

.....

1.6 ร้านอาหารของท่านใช้ภาชนะที่ใส่อาหารเป็นอย่างไร

.....

.....

1.7 แนวทางการพัฒนาคุณภาพของร้านอาหารให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุควรปรับปรุงและเพิ่มเติมด้านใด

.....

.....

2. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อคุณภาพการให้บริการของร้านอาหารของท่านในปัจจุบัน

2.1 ร้านอาหารของท่านมีการแนะนำอาหารที่ชัดเจนและเข้าใจง่ายหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

2.2 ร้านอาหารของท่านมีความเท่าเทียมกันในการให้บริการหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

2.3 ร้านอาหารของท่านมีพนักงานที่เพียงพอในการให้บริการหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

2.4 ร้านอาหารของท่านมีความรวดเร็วในการให้บริการหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

2.5 แนวทางการพัฒนาคุณภาพการให้บริการให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุควรปรับปรุงและเพิ่มเติมด้านใด

.....

.....

3. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อราคาอาหารของร้านอาหารของท่านในปัจจุบัน

3.1 ร้านอาหารของท่านมีป้ายแสดงราคาอาหารอย่างชัดเจนหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

3.2 ร้านอาหารของท่านมีความเหมาะสมของราคาอาหารกับคุณภาพอาหารหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

4. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อสถานที่ในการให้บริการของร้านอาหารของท่านในปัจจุบัน

4.1 ร้านอาหารของท่านมีทำเลที่ตั้งของร้านที่เหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

4.2 ร้านอาหารของท่านมีจำนวนที่นั่งในการรองรับลูกค้าที่เหมาะสม และเพียงพอหรือไม่ อย่างไร (ช่วงฤดูกาลท่องเที่ยว/วันธรรมดา/วันหยุด)

.....

.....

4.3 ร้านอาหารของท่านมีความสะดวกในการมาใช้บริการของลูกค้า (การเข้าถึงร้าน) หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

4.4 ร้านอาหารของท่านมีการดูแลความสะอาดบริเวณโดยรอบของร้านอย่างไร

.....

.....

4.5 แนวทางการพัฒนาคุณภาพสถานที่การให้บริการให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุควรปรับปรุงและเพิ่มเติมด้านใด

.....

.....

ผู้วิจัยขอขอบคุณท่านที่ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาศักยภาพ
ด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เพื่อสร้างประสบการณ์แก่ผู้สูงอายุ

ลงชื่อ.....ผู้ที่ทำการสัมภาษณ์

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....เวลา.....เวลาที่สัมภาษณ์

สถานที่ที่สัมภาษณ์.....

ภาคผนวก ฉ แบบสอบถามเพื่อการวิจัย สำหรับผู้ประกอบการยานพาหนะ

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

สำหรับผู้ประกอบการการให้บริการยานพาหนะอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

เรื่อง การพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

เพื่อสร้างประสบการณ์แก่ผู้สูงอายุ

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์นี้จัดทำขึ้นเพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลทางด้านการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ซึ่งผู้วิจัยจะนำข้อมูลไปใช้ประกอบการทำวิทยานิพนธ์ ระดับดุษฎีบัณฑิต สาขาการจัดการการท่องเที่ยวและการโรงแรม วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยพะเยา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เพื่อสร้างประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ข้อมูลที่ได้จะนำไปใช้ในการพัฒนาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เพื่อสร้างประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพผู้วิจัย ขอความร่วมมือให้ท่านตอบแบบสัมภาษณ์ทุกข้อคำถามตามความเป็นจริง เพราะคำตอบของท่านจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการและมีผลต่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เพื่อสร้างประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ และสามารถนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติอื่น ๆ คำตอบของท่านไม่มีผลในเชิงธุรกิจต่อบุคคลใดเป็นการเฉพาะ และจะถูกเก็บเป็นความลับซึ่งจะไม่ผูกพันและเกิดผลเสียต่อท่านประการใด

แบบสัมภาษณ์ชุดนี้ มี 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ศักยภาพของการให้บริการยานพาหนะและแนวทางในการพัฒนาการให้บริการยานพาหนะในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่สำหรับผู้สูงอายุ

ตอนที่ 1 ข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ.....นามสกุล.....

ตอนที่ 2 ศักยภาพของการให้บริการยานพาหนะและแนวทางในการพัฒนาการให้บริการยานพาหนะในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่สำหรับผู้สูงอายุ

1. ในปัจจุบันยานพาหนะที่ให้บริการในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ มีการให้บริการอะไรบ้าง อย่างไร

.....

.....

2. ในปัจจุบันยานพาหนะที่ให้บริการในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ มีระบบการจองสำหรับนักท่องเที่ยวอย่างไร (วิธีการจองยานพาหนะ)

.....

.....

3. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อสภาพเส้นทางในการให้บริการนักท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ในปัจจุบัน

.....

.....

4. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับอัตราค่าบริการยานพาหนะภายในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ในปัจจุบัน

.....

.....

5. ท่านคิดว่ายานพาหนะที่ให้บริการนักท่องเที่ยวมีจำนวนเพียงพอในการรองรับนักท่องเที่ยวหรือไม่ อย่างไร (ช่วงฤดูกาลท่องเที่ยว/วันธรรมดา/วันหยุด)

.....

.....

6. จำนวนเที่ยวรถโดยสารในการให้บริการนักท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ในปัจจุบันเป็นอย่างไร

.....

.....

7. ท่านให้ความสำคัญกับความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการยานพาหนะของท่านอย่างไร (สภาพของยานพาหนะ/ระบบความปลอดภัยในห้องโดยสาร/ความเร็วในการขับ)

.....

.....

8. ท่านคิดว่าการบริการยานพาหนะในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

9. แนวทางในการพัฒนาการให้บริการยานพาหนะในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่สำหรับผู้สูงอายุ

.....

.....

ผู้วิจัยขอขอบคุณท่านที่ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาศักยภาพ
ด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เพื่อสร้างประสบการณ์
แก่ผู้สูงอายุ

ลงชื่อ.....ผู้ที่ทำการสัมภาษณ์

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....เวลา.....เวลาที่สัมภาษณ์

สถานที่ที่สัมภาษณ์.....

ภาคผนวก ช รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือการวิจัย

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือการวิจัย

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.แสงสรรค์ ภูมิสถาน
2. ดร.ยุทธศักดิ์ ฉัตรแก้วนภานนท์
3. ดร.ศศิธร ผลแก้ว
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ จิตศักดิ์ พุฒจร
5. ดร ณัฏฐพัชร มณีโรจน์

ภาคผนวก ซ รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

1. ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.สมบัติ กาญจนกิจ
   ผู้เชี่ยวชาญด้านนันทนาการและการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติในประเทศไทยและต่างประเทศ
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุรเชษฎ์ เชษฐมาส
   ผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและอุทยานแห่งชาติ
3. อาจารย์วิโรจน์ สิตประเสริฐนันท์
   ผู้เชี่ยวชาญด้านการปฏิบัติการการท่องเที่ยว
4. อาจารย์ ดร.ปาหนัน นุรัญชา
   ผู้เชี่ยวชาญด้านสิ่งแวดล้อม
5. คุณพงศ์พุฒิ วรรัตนธรรม
   ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐด้านการท่องเที่ยว
6. คุณครรชิต ศรีนพวรรณ
   ตัวแทนอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่
7. คุณสมชาย โอภาสเสถียร
   ตัวแทนผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว

ภาคผนวก ฌ ภาพการเก็บข้อมูล

ภาพ 42 ภาพการสัมภาษณ์ ณ กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช และอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

ภาพ 43 ภาพการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยว ณ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

ประวัติผู้วิจัย

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ นามสกุล ณัฐฐิณีภรณ์ ปิงแก้ว

วัน เดือน ปี เกิด 4 พฤษภาคม 2526

ที่อยู่ปัจจุบัน 289/780 ม.4 ตำบลรังสิต อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี

ที่ทำงานปัจจุบัน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
คณะศิลปศาสตร์ สาขาการท่องเที่ยวและการโรงแรม

ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน อาจารย์ประจำสาขาการท่องเที่ยวและการโรงแรม

ประสบการณ์การทำงาน

พ.ศ. 2554–ปัจจุบัน	สาขาการท่องเที่ยวและการโรงแรม คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
พ.ศ. 2560–ปัจจุบัน	อาจารย์พิเศษ คณะมนุษยศาสตร์และการจัดการ การท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
พ.ศ. 2553–2554	สาขาการท่องเที่ยว คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
พ.ศ. 2551–2553	งานกิจกรรมนานาชาติ กองกิจกรรมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
พ.ศ. 2549–2551	งานบริการข่าวสาร กองข่าวสาร การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2551	วท.ม. (การจัดการนันทนาการและการท่องเที่ยว), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ
พ.ศ. 2548	ศศ.บ. (อุตสาหกรรมท่องเที่ยว) เกียรตินิยมอันดับสอง, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, เชียงใหม่

ผลงานตีพิมพ์

ที่เกี่ยวข้องกับวิทยานิพนธ์

ณัฐฐิณีภรณ์ ปิงแก้ว. (2562). ศักยภาพการจัดการด้านที่พักแรมและสิ่งอำนวยความสะดวกในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ. **วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ,** 8(2), 82–94.

ณัฐฐิณีภรณ์ ปิงแก้ว, ชมพูนุช จิตติถาวร, ชวลีย์ ณ ถลาง และกาญจน์นภา พงศ์พนรัตน์. (อยู่ระหว่างการตีพิมพ์). พฤติกรรม ประสบการณ์และความต้องการของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เดินทางมาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่. **วารสารดุสิตธานี,** 14(3).

Natthineeporn Pingkaew. (Speaker). (December 9, 2019). Tourism Management for National Parks in the Digital Age. In **Conference paper for the 4th National Conference and the 2nd International Conference "Innovation for Strengthening Sustainable Development"** (pp. 431–438). Nakhonsawan: Chaopraya University.

ผลงานตีพิมพ์อื่น ๆ –